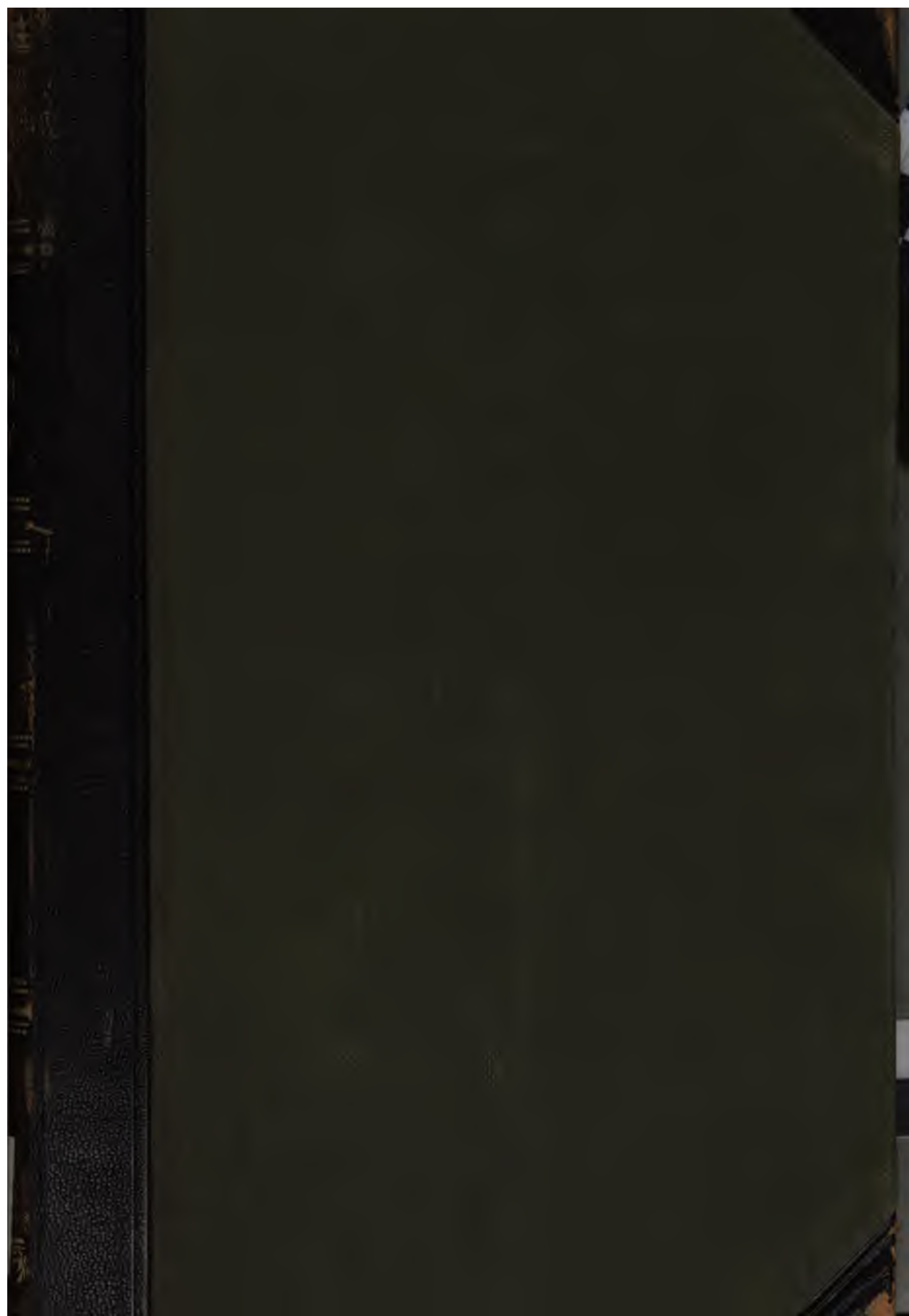
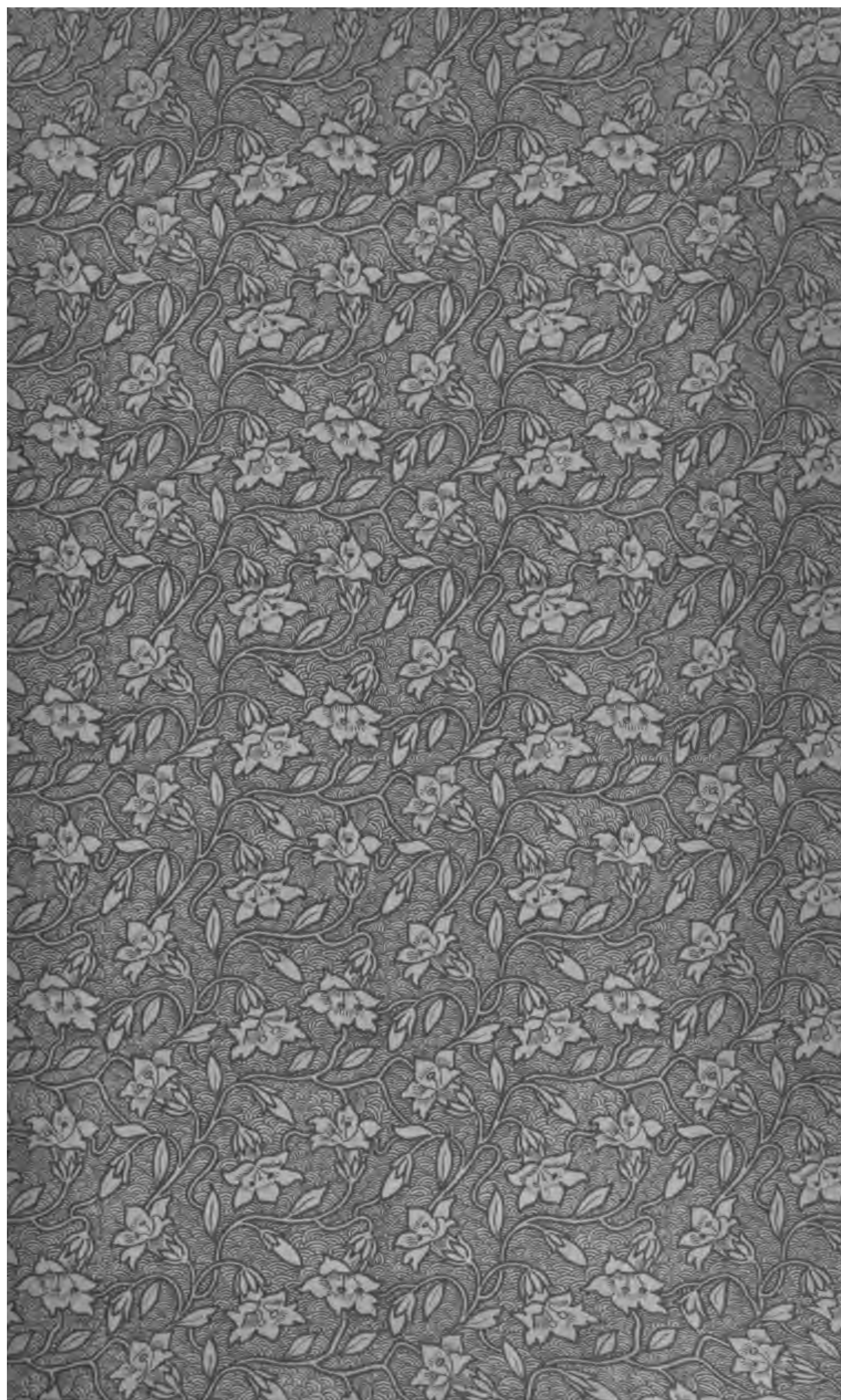

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

DĚJEPIS

MĚSTA PRAHY.

SEPSAL

VÁCSLAV VLADIVOJ TOMEK.

DÍL VI.

DRUHÉ, OPRAVENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ FR. ŘIVNÁČE.
1906.

Tiskem »Unie« v Praze.

PŘEDMLUVA.

Dílem tímto šestým počíná se kniha čtvrtá dějepisu města Prahy dle rozvrhu učiněného hned při započetí díla tohoto. Kniha tato jest rozvržena na čtyry oddíly, z nichž první obsahuje vypravování událostí od roku 1436 do roku 1478. Druhý bude obsahovati popsání Prahy z hlediště místopisného a kulturního v 15. a na začátku 16. století, třetí události od roku 1478 za panování králů Vladislava II a Ludvíka, čtvrtý události za panování Ferdinanda I až do roku 1547.

Sepsav první z těchto čtyr oddílů, shledal jsem, žeby díl čili svazek jej obsahující měl objem poněkud větší, než vyžaduje pohodlí čtenáře, a protož rozdělil jsem jej na dvě polovice, z nichž toliko první obsažena jest v tomto svazku čili díle šestém; díl

sedmý, již úplně k tisku připravený, bude pak obsahovati polovici druhou.

Tolik k vyložení, proč konec dílu tohoto nesrovnává se s nápisem oddílu prvního na počátku položeným.

V Praze dne 23 Října 1884.

W. W. Tomek.

PŘEDMLUVA K II. VYDÁNÍ.

Když se chystalo druhé vydání V. dílu Dějepisu Prahy, uzavřena mezi autorem, nyní již zvěčnělým p. vládním radou W. W. rytířem Tomkem a p. nakladatelem také smlouva o druhé vydání následujících dvou dílů. S tiskem tohoto VI. dílu započato však teprve v červnu 1905, tak že prvních korrektur, jež jsem po přání autorově prováděti měl, dostalo se mi teprve po smrti jeho. K žádosti p. nakladatele slíbil jsem opatřiti druhé vydání tohoto i následujícího svazku, jako jsem již při díle V. měl značnou účast. Poněvadž však nyní po smrti autorově, zodpovědnost za *způsob* tohoto druhého vydání připadá mně samému, zdá se mi potřebné, pověděti několik slov o zásadách, jimiž jsem se řídil.

Při díle V. dostalo se mi od p. autora plné moci měniti, doplňovati a opravovati dle vlastního uznání, i užil jsem práva tohoto vydatnou měrou jak při doplňcích a opravách na základě pramenů nově objevených nebo vydaných, tak při změnách, vyplynuvších z bedlivější kontroly pramenů již dříve známých. A ovšem byly do nového vydání pojaty také dodatky, které autor sám již dříve byl shledal a v »Doplňcích a opravách k dílům předešlým« v IX. svazku díla svého na str. 363—373 uveřejnil.

Jinak při tomto díle VI., k jehož druhému vydání dochází teprve po smrti autorově. Stojím v té věci na stanovisku, že na práci něčí (a zvláště tak klassické, jako jest dílo Tomkovo) co měniti bez svolení autorova nikdo nemá práva. Vedle toho pak ta okolnost, že bylo nutno pomýšleti na nové vydání, sama dokazuje nejlépe, jak i bez jakýchkoli změn dílo Tomkovo jest hledáno a čteno. Na druhé straně však zdálo se mi přec, ne-li nutným, aspoň vhodným, upozorniti na některých místech, že bádání od doby, kdy první vydání VI. dílu vyšlo, pokročilo dále. Ovšem i tu musil jsem s opatrností přihlížeti k tomu, abych, nezanedbávaje toho, co učiniti bylo při novém vydání povinností, nepřekročil dovolených mezí. Z těch všech úvah vyplynuly zásady, jichž jsem se při tomto druhém vydání přidržel.

Na textu samém něco měniti neměl jsem práva, proto vypravování ponecháno jest beze změny, jak se čte ve vydání prvním, až na to, že ovšem v tomto druhém vydání provedeny jsou opravy, které Tomek sám pro VI. díl ve zmíněných »Doplňcích a opravách« uveřejněných v díle IX. str. 373.—375. naznačil, a až na některé nečetné zřejmé chyby tiskové, jež zde jsou opraveny. A nemusím snad ani zvláště podotýkati, že zejména po stránce jazykové nedovolil jsem si změn žádných, a že jsem úzkostlivě šetřil všech zvláštností Tomkových i tam, kde způsob vyjadřování Tomkova neodpovídá již docela moderním požadavkům. Není-li při posmrtném vydání dovoleno odvážiti se věcných změn, tím méně mohly by býti dovoleny změny jazyka a slohu, kteréž právě jsou vlastním výrazem osobnosti autorovy. A jest známo, že Tomek také po této stránce platí právem v naší literatuře za klassika.

Za to větší svobodu dovolil jsem si v poznámkách, ovšem zase tak, že jsem nic neměnil na poznámkách, jak z péra Tomkova vyšly, nýbrž k jejich nezměněnému znění připojoval doplňky a opravy své, nebo prokládal poznámky staré poznámkami novými. Účelem mým bylo tu především nahraditi citáty z pramenů, jichž Tomek užíval ve vydáních starých, odkazy na vydání nová. U pramenů, jichž Tomek užíval jenom v rukopisech, hleděl jsem upozorniti na vydání, pokud od té doby pořízena. Dále připojoval jsem v poznámkách odkazy na novější literaturu (a někde i nověji objevené prameny), pokud

se s výsledky bádání Tomkova rozchází, a konečně místy i na novější literaturu vůbec. Na rozdíl od duševního majetku Tomkova vkládal jsem doplňky své do hranatých závorek [ ].

Nemám obav, že by způsob, který jsem zvolil, narazil někde na odpor, spíše snad ozve se někde námitka, že těch nových poznámek s odkazy na prameny a literaturu mohlo býti více. K tomu připomínám, že není vždy snadno poznati, o jaký (tenkrát netištěný a zatím tiskem vydaný) rukopisný materiál se Tomek opírá, a že jsem úmyslně připojoval odkazy na nové prameny a literaturu zpravidla jen tam, kde se v něčem podstatném od výsledků Tomkových uchyluji. Snad smím doufati, že i při tomto omezení mé poznámky vyhoví, zvláště když již samo nezměněné vydání bylo požadavkem odborného i širšího čtenářstva.

V PRAZE, dne 12. října 1905.

Václav Novotný.

OBSAH.

KNIHA ČTVRTÁ.

Od přijetí císaře Sigmunda na království až do povstání roku 1547.

(1436—1547.)

ODDÍL PRVNÍ.

Od přijetí Sigmunda za krále do zavření míru Olomouckého s Matiášem Korvinem.

(1436 - 1477.)

1.

Císař Sigmund v Praze.
(1436—1437.)

1436

Dvě byly věci, které očekávala většina národu českého od císaře Sigmunda, když po dlouholetých válkách přijat jest na království: předně obnovení pořádné vlády královské, poněvadž bez ní nebylo lze dosíci pokoje a bezpečnosti práva v zemi, za druhé dopomožení toho, co bylo přání strany přijímajících pod obojí ve věcech náboženství, na základě kompaktat i dle zápisů, kterými se byl sám Čechům zavázal.

Císař Sigmund přede vším jiným uvázal se ve starodávná práva královská nad městy Pražskými. Již třetího dne po příjezdu jeho, v neděli dne 26. srpna, shromáždily se obce Starého, Nového i Menšího měst Pražských na rynku Staroměstském, kdež při domích na východní straně (co jest nyní palác knížat Vchynských, č. 606) postaveny byly stolice povýšené pro císaře a dvůr jeho; tu pak zasedl císař na stolici své v majestátě, to jest v rouchách císařských a maje korunu království českého na hlavě, i přijal od konšelů všech tří

1436 měst ve jménu obcí přísahu věrnosti. Konšelé opět, jako prvé při uvítání před branou, odevzdali mu klíče od měst i také pečeti své, které on jim hned zase navrátil. Staroměstským k tomu téhož dne vydal stvrzení všech privilegií jejich. Potom ve čtvrtek dne 30 srpna sadil císař osobně, ač ne na radnicích, nýbrž ve dvoře svém u sv. Benedikta konšely ve všech třech městech dle řádu v jednom každém obyčejného. Na Starém městě jest mu totiž od konšelů odstupujících předloženo 50 jmen, z nichž dle někdejšího ustanovení krále Václava vybral osmnáct. Sigmund nevzal do počtu toho ani jednoho z konšelů tehdejších, a zachoval totéž pravidlo také na Novém městě i na Malé straně; nad to však pominul také všechněch znamenitějších sousedů, kteří byli v úřadě konšelském za let předešlých, o kterých věděl, že se opravdově zasazovali za splnění žádostí strany přijímajících pod obojí, mezi nimi za Starém městě zvláště Jana Velvara, který byl hlavním řečníkem měst královských ve předešlém vyjednávání o kompaktata a o přijetí jeho za krále. Prvním z konšelů staroměstských, kterému podal dle obyčeje císař sám pečeť úřadu purkmistrského, byl *Jan Reček* z Ledec, sladovník, muž již vyššího věku a vážený, který však nebyl konšelem již od roku 1420, císaři pak prokázal se ve všem naskrze oddaným. Za to mu císař jen o málo dní později dal ves Michel, kláštera Břevnovského, zápisem ve 400 kop. Krom něho bylo jen sedm jiných, o kterých víme, že bývali za času války konšely, ač nevelmi zhusta; ostatní byli veskrz lidé noví. Na Novém městě stal se prvním purkmistrem Jan Literat, pekař z Poříčí (č. 1181), který byl také roku 1435 prvním purkmistrem ustanoveným od Staroměstských a konšelem předtím také roku 1424; krom něho bylo jiných konšelů šest, kteří bývali v raddě již prvé, větším dílem však rovněž za vlády Staroměstských na Novém městě. Na Malé straně nebylo mnoho výběru, poněvadž bylo město ještě větším dílem pusté; také pak tudy nezáleželo na něm mnoho. Zároveň nejspíš s dosazením nových konšelů ustanovil císař Sigmund nové *rychtáře* ve městech Pražských,, a obnovil si tudy právo královské, kterého se hned po smrti krále Václava IV byly zmocnily obce, dosazujíce rychtáře dle vůle své. Na Starém městě jmenován jest od něho rychtářem Vaněk Rak, jinak Holý, který byl úřad ten zastával za vlády Sig-

munda Korybutoviče od r. 1423 do r. 1427, a později také 1436
roku 1433;[1]) na Novém městě Jan Stříbrný z Rataj.

Bezpochyby, že hned ve krátce potom Sigmund osadil také úřady, kterými hlavně se vykonávala práva královská nad celým stavem městským, totiž královského podkomoří a hofrychtéře čili dvorského sudí nad městy královskými. Královským podkomořím stal se měšťan Staroměstský *Jan od stříbrné hvězdy,* jehož bratr *Pešík* byl jedním z nových konšelů téhož města. Nazývali se jinak z *Kunwalda* dle vsi v kraji Hradeckém blíž Žamberka, odkud nejspíš pocházel otec jejich Havlík, ač nazýván byl obyčejně Havlík z Turnova, nebo Havlík z Boleslavě, odkud se asi do Prahy byl přistěhoval. R. 1402 byl sobě koupil malý domek ve Dlouhé třídě (část č. 730), jejž po něm Pešek držel do r. 1417, koupiv si již o dvě léta dříve (1415) dům větší blíž k rynku řečený u stříbrné hvězdy při začátku Dlouhé třídy (č. 612) od Václava kanovníka Pražského, syna nešťastného Johánka Domšíka, sťatého dvě léta předtím. Později drželi oba bratří dům tento společně, a nabyli časem většího jmění v Praze i také na zemi. Roku 1429 koupili od Viléma Kostky z Postupic zboží jeho ve vsech různo ležících Dolíně, Bukole, Přívoře a Vlkovci, Jan pak o něco později obdržel dům řečený u vola (č. 462) na náměstí v rohu nynější ulice Sirkové, jehož postoupila mu tchýně jeho, vdova po Johánkovi Kbelském. Oba byli v předešlém čase konšely, Pešík však jen jednou roku 1431, Jan častěji, ponejprv roku 1423, posledně roku 1436 co jeden z konšelů právě odstupujících. Jeden jak druhý prokázali se odtud císaři Sigmundovi sluhami nejoddanějšími. Hofrychtéřem měst královských učinil Sigmund *Matěje z Chlumčan* řečeného *Lauda*, někdy heitmana Táborského v Písku, který se byl teprv nedávno od Táborů oddělil. Pocházeje, jak se zdá, z rodu zemanů Chlumčanských, studoval za mladých let na obecném učení Pražském ještě před vystěhováním mistrů a študentů německých, i znal se tudy v jazyce latinském. V Praze byli mu darovali konšelé zvolení dle

[1]) Vaněk Rak nazývá se rychtářem aspoň již dne 9 Října 1436 (viz Archiv český III. 514); Janek Stříbrný ponejprv dne 3 Dubna 1437 (v knize Novoměstské R 3), byl pak již předtím krátký čas rychtářem roku 1435, po něm však ve první polovici roku 1436 jiný rychtář Bartoš z domu Serafinova.

1436 přání Táborů po bitvě na Žižkově (1420) dům u černého beránka na roze nynější ulice řetězové (č. 243), jejž potom prodal roku 1429; ale již roku 1433 koupil sobě dům jiný na Starém městě (č. 451), a opět roku 1434 ještě vždy co heitman Písecký druhý dům v rohu vedle domu kněžského při kapli Betlémské (č. 351), i počítal se odtud stále za měšťana Staroměstského. Také z něho stal se stoupenec Sigmundův bezpečný. Sigmund zapsal mu dne 29 října toho roku 700 kop grošů na vsi Smolnici kláštera Roudnického u panenského Týnce.

Dosazením konšelů obzvláštních na každém městě císařem samým byl učiněn konec posavadnímu panství Staroměstských nad Novým městem a obnovena samostatnost obce města tohoto. Jen odvolávání od soudu Novoměstského ku právu Starého města Pražského bylo císařem stvrzeno zároveň s jinými všemi privilegii Staroměstských. Také Novoměstští ovšem žádali na císaři stvrzení svých privilegií, jichž prvopisy byly však, jak vypravováno, zničeny po vskočení do Nového města před bitvou u Lipan. Novoměstští předložili toliko přepisy jich, proti čemuž hned Staroměstští činili námitky, popírajíce, že by kdy listy toho obsahu byly stávaly. Císař dal však nahlédnouti do register kanceláře královské, ve kterýchžto nalezly se zaznamenány, i dal také místo svědectví starého mistra Vavřince z Březové, dějepisce, který listy znal, poněvadž byl je v předešlých létech rozepří mezi Starým a Novým městem (1428, 1429) k žádosti obce Novoměstské překládal z latinské řeči do české, i vydal na základě tom stvrzení *privilegií Novoměstských* dne 1 října toho roku. Nyní se Staroměstští navrátili ku předešlé při o věci ve psaných privilegiích neobsažené, žádajíce na císaři, aby nedopouštěl Novoměstským prodávání koření, bavlny, zvěřiny, husí, kur, ptáků, ovoce a „jiných věcí, což se váhy dotkne", v jejich městě, neb že to náleželo jen městu Starému. Císař slyšel o tom raddy své, z nichž jmenovitě Menhart z Hradce, Hynce Ptaček, Aleš Holický ze Šternberka vyznávali co pamětníci, že od jich mladosti ty věci jsou bývaly v Novém městě prodávány. Nicméně nedošlo se o to konečného porovnání.

Vyloučení všech znamenitějších občanů z konšelství, kteří se za předešlého času opravdově zasazovali o žádosti strany pod obojí, spůsobilo hned první dni potom reptání

v lidu Pražském, který v tom spatřoval příčinu k nedůvěře 1436
proti císaři, domýšleje se, že nemínil zachovati slibů svých, což také čím dál tím více ukazovalo se býti pravdou. Všecko, co se vyjednalo posledně na sjezdě Jihlavském, nebylo ještě splněním nadějí Čechů ve věcech náboženství, než větším dílem jen obdržení slibů dosti neurčitých. V příčině svátosti pod obojí spůsobou posavadní ustanovení kompaktat nečinilo zadost přání jejich; provedení pak ostatních tří artikulů Pražských záleželo na dalších uzavřeních koncilia ve směru k obecné opravě církve a ještě více na spůsobu osazení arcibiskupství Pražského. O to o všecko musilo se teprv jednati dále, a tu brzy se objevilo, že nebylo vůle k splnění žádostí Čechů ani při císaři, ani při legatech koncilia Basilejského, kteří při něm meškali v Praze.

V rozpravách o to začatých hned ve prvních dnech měsíce září předložil Rokycana ve jménu duchovenstva strany pod obojí císaři a legatům předně žádost, aby vymoženo bylo stvrzení od koncilia samého na věci v Jihlavě umluvené, aby koncilium bez dlouhých odkladů vyslovilo se v příčině otázky, zdali jest přijímání pod obojí spůsobou z přikázání Kristova, i aby na základě tom vydalo nařízení o obecné svobodě přijímání. O list stvrzovací od koncilia nebylo žádných námítek, císař slíbil o zjednání jeho se postarati, a legatové brzy potom psali o to koncilii; o druhých dvou věcech však císař dle uradění s legaty žádal, aby mu bylo shověno asi na čtyry neděle, by mohl v tom uhoditi v dobrý prostředek (4 září).

Třetího dne potom (7 září) vzkázal císař mistru Janovi z Rokycan jakožto správci kostela panny Marie před Týnem, že míní u vigilii narození p. Marie přijíti na nešpory do toho kostela, a že je bude míti biskup *Filibert*. Rokycana odpověděl po dvou kněžích poslaných k jistému podbiskupí uherskému při dvoře, že k tomu svoluje; biskup tento však hned řekl jim, že se nejedná o svolení Rokycany, neb že jest biskup Filibert legat koncilia, kterému to přísluší z moci jeho. Byl to první lehký útok na posavadní moc Rokycany jakožto správce duchovenstva strany pod obojí. Mínění stavů pod obojí za celého jednání o kompaktata bylo, že měl Rokycana při této prozatímné moci své zůstati, až by ji nastoupil konečně co arcibiskup již zvolený. Ale legati a koncilium nemínili nikdy dopustiti dosazení jeho na arcibiskupství, a protož

1436 hleděli i prozatímnou jeho moc vymknouti ponenáhlu z jeho rukou. Dle úmyslu koncilia měl biskup Filibert spolu s auditorem Janem Palomarem býti dočasným administratorem arcibiskupství; poněvadž toho však stavové pod obojí hned za vyjednávání v Jihlavě odmítali a proto ani si nepřáli, aby legatové jeli s císařem do Prahy, mínil biskup Filibert užívati prozatím mimořádných práv co legat.

Nazejtří dne 8 září sloužil Filibert v kostele Týnském také velkou mši, při které byl císař Sigmund i s manželkou svou, královnou Barborou; dříve však byla obyčejná mše zpívaná, vykonaná duchovenstvem kostela samého, při které byla svátost podávána také dítkám. Legatové zvěděvše o tom, vedli na to stížnost u císaře (9 září) jakož také na jiné uchylky v řádech kostelních, které posud nebyly zrušeny, a žádali na císaři, aby zjednal odstranění toho. Císař, vzav radu s pány Menhartem z Hradce, Oldřichem Rosenberským, Ptačkem i Alšem Risenberským, žádal legatů za strpení, obávaje se, aby tím nepopudil lidu ve městě před časem; čímž legati musili se prozatím spokojiti. S nelibostí slyšel císař téhož dne, že byl Rokycana horlivě kázal proti kostkářství, smilství a jiným hříchům, že se množily ve městě, poněvadž se vina toho dávala lehkému dvoru Sigmundovu.

O svatém Václavě měl býti *sněm* obecný v Praze, a zajisté záleželo císaři na tom, aby aspoň do něho zachoval dobrou vůli se stavy; protož odkládal jednání o žádosti jedné i druhé strany aspoň do té chvíle. A však již před časem sněmu přijíždělo mnoho zemanů i také poslů z měst do Prahy za příčinou rozličných záležitostí svých, a naléhali přitom jak na císaře tak na legaty o dokonání kompaktat a o stvrzení arcibiskupa zvoleného. Nevoli spůsobilo, když biskup Filibert jal se také udělovati svátost *biřmování* v Praze. Od osob duchovních i světských vedena jest na to stížnost u císaře a legatů, a žádáno, aby toho nechal arcibiskupu a biskupům zvoleným, až by byli stvrzeni. Biskup Filibert odvolával se i při tom na svou moc jakožto legata, pravě, že jí užíval i v Augsburce, v Řezně i Passově, kdež jsou biskupové. Sigmund však pro uchlácholení lidí uznal za dobré dáti učiniti dopis ku koncilii, kterým žádal o stvrzení Rokycany. Dal jej ukázati legatům (15 září), ale řekl jim (16 září), žeť myslí, aby koncilium Rokycany nestvrzovalo, však aby nespěchalo s odmít-

nutím, nýbrž aby hledělo průtahů. Upamatoval se přitom na svůj slib daný Čechům, že do smrti nepřijme žádného arcibiskupa jiného; ale těšil legaty, pravě: však oni prý vlastní krajané Rokycanu zabijí, a pak bude musit býti volen jiný arcibiskup. 1436

Taje nepříznivé smýšlení své proti straně pod obojí v celosti, hleděl Sigmund jednotlivé přivržence její čelnější nakloniti k sobě hmotnými zisky, a ještě před sněmem udělil *zápisy* na rozličná zboží duchovenstva Vilémovi Kostkovi z Postupic, Divišovi Bořkovi z Miletínka, Vácslavovi Cardovi z Petrovic, Zmrzlíkům i někdejším heitmanům Táborským Janu Kamaretovi z Žirovnice a Janovi Pardusovi z Vratkova vše jednoho dne 21 září, jakož snad asi téhož času to bylo, že obci Staroměstské zapsal 35 vsí v krajině na kolik mil okolo Prahy, jichž se byli zmocnili Pražané v létech války, v 1500 kop grošů.[2]) Na sněmě držaném potom v koleji Karlově jednalo se větším dílem jen o zemských věcech. Uzavřeno jmenovitě, aby navráceny byly všecky statky, kterých jedni druhým pobrali v domácí válce, i aby přestalo rozličné jiné násilí. V duchovních věcech naléhalo se hlavně jen na srovnání *Táborů* s Pražany ve víře, i připuzen jest usilováním císaře Sigmunda mistr *Petr Engliš,* aby konečně učinil výpověd co rozsudí přijatý od Táborů přede dvěma léty; výpověd tato pak dávala celkem za pravdu kněžím Pražským. Také nepochybně na témž sněmě stalo se dorozumění mezi králem a stavy o sestavení *raddy zemské* slíbené Sigmundem, která měla uznati zvláště o zápisích někdejších králových a v rozepři mezi pány a zemany o sedání v lavicích. Vedle předních pánů ze stran pod jednou i pod obojí přijal do ní císař Sigmund nejen zemany, nýbrž také i některé osoby stavu městského z Prahy.[3]) Již předtím byl osadil některé úřady dvorské, a povýšil jmenovitě pana Hynce *Ptačka* z Pirkšteina za nejvyššího hofmistra království českého; nyní jmenoval také pana *Menharta* z Hradce nejvyšším purkrabí Pražským (5. října).

[2]) O tom svědčí stvrzovací listina krále Vladislava od r. 1472 v archivě kapituly Pražské.

[3]) Zpráva Johannis de Segovio, uvedená od Palackého (III, 3, 214), jest nejasná, protože původce její spletl dosazení konšelů Staroměstských a osazení raddy královské dohromady z nějakého nedorozumění.

1436 Při dvoře císaře Sigmunda meškalo tehdáž v Praze několik knížat slezských, zejména Konrád Bílý kníže Olešnický, Mikuláš Ratibořský, Václav Těšinský, též Oldřich kníže Celský, synovec císařovny Barbory, vlaský pán Brunorio della Scala nazývající se vikářem říšským Veronským a Vicenckým, hrabě Jindřich Montfortský jakožto dvorský sudí říšský, několik velmožů uherských a více jiné šlechty cizí. Při dvoře tomto střídaly se bezpochyby všelijaké slavnosti a veselosti. Hned asi po skončení sněmu císař Sigmund přijal manskou přísahu od knížat Opavských spůsobem slavným veřejně na rynku Staroměstském. Potom dne 5 října byly držány ***kolby*** na mostě Pražském, kdež došel pochvaly velké zeman český Larva v klání s dvořenínem císařovým Michalem, kterého svrhnul daleko, ledva prý dýchal, a také prý „udatně metal Uhřaty jako rukavicí".

Veselost při dvoře císařském však záhy rušila se nemilými zprávami a příběhy. Jak jinde zmíněno, byla čtyry města stojící při bratrstvích Táborském a Sirotčím, *Tábor, Kolín, Stříbro* a *Hradec Králové,* opominula vypraviti posly k císaři do Jihlavy se slibem poslušenství, a také doposud nepřiznala se k němu co ku králi; ano v Hradci Králové, kdež chován byl Žižka ve slavné paměti, vzbudila se nedůvěra, kterou on povždy měl proti Sigmundovi, tou měrou, že spůsobením kněze Ambrože, zvláštního jeho ctitele, obec dne 27 září uzavřela protiviti se králi se zbraní; přijat k tomu zeman jeden z okolí, Zdislav řečený Mnich z Roudnice, za heitmana, a měšťané strany tomu protivné vyhnáni jsou z města. Nelze pochybovati, že byli i v Praze lidé, kterým by podobný převrat nebyl býval proti mysli. Tu brzy po skončení sněmu Svatovácslavského rozšířila se pověst o *domnělém spiknutí,* které by se strojilo proti císaři a proti legatům koncilia. Legati bydlili v kolleji Karlově, kdež byli vzácnými a milými hostmi mistrům učení Pražského tehdáž vládnoucím. Zde se nacházelo právě mnoho prázdných sudů; ty prý měly býti v noci podpáleny, a pod záminkou ohně měl prý lid vedrati se do kolleje, legaty zabiti a odtamtud běžeti na císaře i na konšely jemu oddané; hned také pravilo se, že byly o to držány tajné schůze u Rokycany, který prý podněcoval lidi svým kázáním. Císař, jemuž se to doneslo, povolal k sobě dne 16 října přednější sousedy Starého a Nového města, i domlouval jim

proto. Konšelé osvědčovali se mu, že nedopustí, aby mu jednoho vlasu sešlo s hlavy, a dali hned konati ponůcky; dva domnělí účastníci tajných schůzí jsou jati, aby byli tázáni. Dne 17 října svolány jsou obce měst obou, a kázáno pod tresty nejtěžšími, aby komu co známo jest o spiknutí tom, udal to bez prodlení. Císař téhož dne povolal k sobě mistry a kněží, a domlouval všechněm, aby nechali všelikých popudlivých kázání, i žádal, aby mu přísahali věrnost. Učinili to bez odporu i s Rokycanou, který odmítal křivé pověsti o něm přitom šířené; patrně pak byla pověst o spiknutí vůbec přehnaná. 1436

Povstání Hradeckých bylo však samo dost povážlivé, protože musilo vzbuditi obávání, aby se k němu všecka ostatní strana Táborská nepřidružila. Toť bezpochyby bylo příčinou, pro kterou císař Sigmund nyní konečně dal opravdově jednati o zvláštní *narovnání s Tábory*, které dotud bylo odkládáno. Usnanovil k tomu za plnomocníky své Oldřicha z Rosenberka a Přibíka z Klenového. Vyjednávání mělo nemalou překážku, protože kněží Táborští nechtěli se spokojiti výpovědí Englišovou ve věcech víry, nýbrž žádali býti zůstaveni při posavadních řádech svých. Plnomocníci císařovi učinili smlouvu na tom základě dne 16 října s knězem Bedřichem sedícím na Kolíně, jakožto hlavním vůdcem strany Táborské. Dne 21 října přijel Přibík z Klenového do Prahy, aby ji předložil císaři ke stvrzení, a nazejtří potom (22 října) předložil kněz Mikuláš z Pelhřimova řečený Biskupec ve jménu druhých kněží Táborských námítky jejich proti výpovědi Englišově, kterým Rokycana ve jménu svého duchovenstva odporoval. Císař Sigmund uznal za dobré, kněze Bedřicha požádati osobně do Prahy, kterýž přijel pod bezpečným průvodem teprv dne 9 listopadu. Císař mezitím radil se s legaty, kteří však nechtěli nic slyšeti o žádné smlouvě s Tábory leč na základě kompaktat. Císaři nicméně byla věc příliš pilná; i stvrdil konečně smlouvu zavřenou dne 18 listopadu, při níž byli prostředníky Oldřich hrabě Celský, Oldřich z Rosenberka, Aleš Holický ze Šternberka, Hynce Ptaček hofmistr, Kašpar Šlik kancléř císařův, Hašek z Waldšteina, Arnošt ze Vlašimě, Přibík z Klenového a Jan z Kunvalda podkomoří. Císař slíbil netisknouti Táborů mocí od „zákona božího“ a řádů jejich posavadních při službách božích do výpovědi čtyr rozsudí, kterým měli ve věcech víry

1436 poddati se kněži Táborští s jedné strany a mistr Jan z Rokycan co volený arcibiskup s duchovenstvem svým se strany druhé. Obojí zavázali se k tomu listy již dva dni předtím (16. listop.) vyměněnými s ustanovením, aby rozsudí učinili výpověď do prvních suchých dní v postě po svobodném a bezpečném slyšení obou stran, spravujíce se přitom soudcem umluveným ve Chbě. Zvoleni k tomu byli Petr Engliš, Martin Lupáč biskup volený, mistr Vácslav z Dráchova kazatel v Betlemě a mistr Buzek ze Kdyně. Smlouva vztahovala se výslovně na kněze Bedřicha, na všecky kněží Táborské a na všecku obec města Tábora s jich se přídržícími. *Bedřichovi* zapsal císař dle též smlouvy město a hrad *Kolín* s příslušenstvím ve třech tisících kop grošů; obci pak Táborské slíbil jiná zboží s právy svobodného města královského. Proti *Hradci* mezitím zřízena byla výprava válečná vedením Diviše Bořka z Miletínka postaveného nad vojenskou hotovostí kraje Hradeckého, kterému měly se dostati posily také z jiných stran. Již dne 23 října měli jmenovitě také Pražané vytrhnouti k tomu do pole a s nimi nejvyšší hofmistr *Hynce Ptaček z Pirkšteina.*

Mezi tím časem legatové koncilia v Praze pozvolnu, ale stále pracovali ve směru protivném straně pod obojí, a zvláště Janovi Rokycanovi jakožto správci duchovenstva. Na sv. Vácslava biskup Filibert u přítomnosti císaře sloužil velkou mši v kostele Pražském na hradě, a vykonal přitom *svěcení vody,* které se při straně pod obojí doposuď opomíjelo vedle jiných menších uchylek od řádů kostelních. Totéž učinil nazejtří (29 září) jakožto o sv. Michale v kostele sv. Michala na Starém městě v dorozumění se starým mistrem Křištanem z Prachatic, farářem tamějším, kterémuž za to Rokycana domlouval, protože se tím vytrhnul z uzavření synody roku 1434; neb dle něho mělo se obnovení řádů těch státi ode všech najednou dle jednosvorného usnešení, které se posud nestalo. Třetího dne (30 září) sv. Jeronyma biskup Filibert sloužil ve klášteře Slovanském, světil tam vodu, a také biřmoval; opět pak dne 6 října k žádosti mistra Křištana posvětil v kostele sv. Michala jeden oltář, a udělil i tam biřmování mnohý lidem obojího pohlaví. Dne 21 října vysvětil nově také hřbitov u sv. Michala.

Rokycana toho času, dojat nařčením ze spiknutí domnělého proti životu císaře a legatů, kterému tito propůjčovali

sluchu, neobcoval s nimi leč veřejně, pokud musilo býti, až 1436
teprv když si na stranění se jeho a jiných stěžovali, navštívil je dne 24 října spolu s věrným stoupencem svým mistrem Václavem z Dráchova. Po některých jiných řečech chladných legati zmínili se o oněch obyčejích kostelních, proč že jich nezachovává, jak by měl dle kompaktat. Rokycana nevrle odpověděl, pravě: Vy se pořád staráte jen o tyto maličkosti; mělo by býti pečováno o věci větší. Na to ihned auditor Jan Palomar odvětil dotknutím se věci choulostivé, pravě, že ovšem větší jest věc, že Rokycana podvádí lid, nemaje moci k rozhřešování, neb že nemá poslání, rozuměje tím, že nebyl farářem zřízeným od biskupa, než toliko správcem kostela Týnského z vůle osadníků jako všichni tehdejší správci kostelů Pražských krom mistra Křištana, který se jediný ze všech farářů dosazených starým řádem byl zachoval při svém kostele. Rokycana nemohl utajiti překvapení svého z této výtky, a rozešel se s legaty ovšem v nevoli. Legati byli toho právě dne a den předtím mluvili s císařem o řádném dosazení farářů ku kosteůlm Pražským ,při čemž zamýšleli zvláště vzdálení Rokycany samého od kostela Týnského a jiných dvou kněží od správy kostelů sv. Mikuláše a sv. Havla na Starém městě.

Při kostele sv. Havla nacházel se tehdáž *Martin Lupáč* volený biskup, farář ve Chrudimi. I on měl nelibost s legaty koncilia. Stalo se totiž, že když den Všech Svatých (1 listop.) podávána byla v kostele tomto svátost, při čemž dle obyčeje všechen lid pobožně klečel, ale několik Němců a jeden zeman uherský, nepochybně od dvora, zůstali státi, kněz Martin napomínal je, proč prý stojí jako sloupové; zdali je kněží jejich tak tomu učili? Legati, uslyševše o tom, pokládali věc takovou za hodnou, žalovati na to císaři jako na urážku spadající prý na církev i také na něj (3 listop.). Z rozkazu císařova mluvili o tom konšelé Staroměstští s Rokycanou, kterýž se Lupáče v tom zastával a připomínal opět nepravosti, kterak že se nyní zase zmáhají v Praze veřejné nevěstky, hlučné kratochvíle a t. d. Pro to stáli druhého dne (4 listop.) konšelé i s Rokycanou před císařem, udávajíce to na něj; při čemž konšelé úslužnost svou k císaři prokazovali vyhrožováním Rokycanovi i kněžím jeho, že budouli co kázati k pobuřování lidu, chopí je, byť stáli u oltáře.

1436 O několik dní později (8 listop.) legatové přednesli opět císaři stížnost svou, že ač již meškali déle dvou měsíců v Praze, posud *kompaktata* od Čechů nejsou plněna, a žádali, aby se o to přičinil. Sigmund stěžoval jim na své nesnáze, které pokládal sobě za horší, než prý když byl jednou v zajetí od Uhrů, a odkazoval je na sněm, který mínil držeti hned, jak by dosáhl srovnání s Tábory, o které se tehdáž ještě jednalo. Po zavření však umluv s Tábory nečekal na sněm, nýbrž dal o žádosti legatů jednati mezi nimi a konšely Pražskými i některými pány strany pod obojí, kterých povolal k sobě již dne 21 listopadu.

Legati uváděli, že jsou v Čechách posud někteří, ježto drží učení Wiklefovo o zůstávání chleba ve svátosti po posvěcení; že nejsou posud zavedeny řády kostelní dle obyčeje církve obecné; že krom mistra Křištana není řádně stvrzených farářů ve městech Pražských, ti že mají pohledávati stvrzení od nich od legatů; také že biskup Filibert jest k tomu poslán od koncilia, aby biřmoval, světil na kněžství a konal jiné věci biskupu příslušné, pokud by nebyl dosazen arcibiskup, tomu že se odpory dějí. Páni a konšelé jevili ochotnost, aby se v tom ve všem zadost stalo, připomínajíce naproti tomu, coby posud od koncilia a legátů nebylo učiněno v příčině stvrzení kompaktat a vydání listů na zachovávání míru s knížaty okolními, na obecnou svobodu přijímání pod obojí způsobou, na rozkazy k biskupům Olomouckému a Litomyšlskému o podávání svátosti pod obojí a jiné věci dle kompaktat. Po obšírnějším pojednání o těchto žádostech obapolných a sepsání jich, které se stalo za dvou dní potomních, vznešena jest věc také na Rokycanu a ostatní duchovenstvo Pražské. Od nich podán jest dne 26 listopadu spis obsahující žádosti se strany české v příčině kompaktat v určitějším znění s dotčením, že mnozí kněží, navrátivše se ku kostelům svým někdejším v místech, kdež přijímání pod obojí spůsobou bylo v obyčeji, zpěčují se podávati pod obojí, a protož žádáno, aby od legátů byli k tomu přidrženi. Týmž spůsobem zas také legati dne 27 listopadu podali spisu obsahujícího žádosti jejich. Uvodily se v něm všecky ony uchylky v řádech kostelních, které měly býti napraveny, totiž jmenovitě, aby byly v kostelích obrazy pána Krista, matky boží a jiných svatých, aby u dveří kostelních bývala svěcená voda ku pokropení se;

aby zavedeno bylo vykropování při Asperges, při pohřbích 1436
a jiných případnostech, líbání míru při mši po Agnus, svěcení svíček o hromnicích, popele při začátku postu, kočiček na Květnou neděli, svíce velkonoční a vody na bílou sobotu, aby se nezakazovaly pouti a oféry, aby mše celá zpívána byla jazykem latinským a jiné podobné. Krom toho obnovovalo se žádání dle kompaktat, aby při podávání svátosti pokaždé bylo připomínáno věřícím, že pod spůsobou chleba není toliko tělo, a pod spůsobou vína není toliko krev Kristova, nýbrž pod každou spůsobou celý Kristus, k tomu pak přidáno, aby věřeno bylo, že po posvěcení nezůstává podstata chleba neb vína ve svátosti; konečně aby se stalo řádné dosazení farářů dle zákonů církevních.

V poradě vzaté dne 28 listopadu mistři učení Pražského přisvědčovali hned ke všem těmto žádostem legatů, a jich následovali páni přítomní i konšelé Pražští; ale Rokycana s duchovními, kteří se jeho přidrželi, činili některé námitky, následkem kterých uzavřelo se, aby dvě věci zůstaly na odkladě, totiž čtení evangelií a epištol při mši jazykem českým a podávání svátosti dítkám (o kterém ve spise legatů nebyla sice výslovná zmínka, ale rozumělo se, že je zavrhují); k ostatním věcem Rokycana svoloval kromě dvou o svěcené vodě a líbání míru, o nichž vyhražoval si poradu s ostatním duchovenstvem v Praze, ano potom i žádal, aby svoláno bylo veškeré duchovenstvo české, i aby v příčině obnovení řádů bylo tázáno, tak aby se stalo svolení jednosvorné. Když se však s české strany na něj naléhalo, aby upustil od těchto odkladů, řekl, že dá svou odpověď, až bude známo všecko, co by snad legatové ještě mimo to chtěli žádati (30 listop.). K vyzvání tomuto legatové druhého dne (1 pros.) přednesli další žádost císaři Sigmundovi, aby se duchovenstvo české osvědčilo v příčině učení Wiklefova o zůstávání podstaty chleba a vína ve svátosti. Rokycana, když mu to císař oznámil, cítil se uražena, že měl bez příčiny zkoušen býti z víry; a jemu i jiným věhlasnějším mužům z duchovenstva strany pod obojí byla také otázka tato nelibá, protože zavdávala příčinu lidu ke zbytečnému a nebezpečnému hloubání o tajemstvích této svátosti. Legati odvolávali se na to, že byly o tu věc hádky mezi Příbramem a Englišem a že Engliš posud se držel v tom učení Wiklefova. Po několikadenním mluvení a jednání o tom dal

1436 Rokycana se slzami v očích i s duchovenstvem strany své osvědčení písemné, které legatům postačovalo, vysloviv již předtím oustně, že by pro všechno zlato na světě nechtěl tvrditi zůstávání podstaty chleba a vína ve svátosti (4 pros.). Naproti tomu představoval legatům pověry, které se provozovaly s obrazy, a neřesti při oférách a putování (5 pros.); legatové však ukázali mu nálezy koncilia proti tomu vydané (6 pros.), které mu činily zadost; řekl, že je oznámí kněžím svým.

Potom jednalo se ještě o stvrzení neboli dosazení farářů, ve kteréžto věci Rokycanovi utkvěla nepochybně hluboko v mysli slova Palomarova, jakoby on a jiné duchovenstvo Pražské bylo dotud nemělo moci rozhřešovati, i upozornil stavy světské na pohoršení veliké, které by mohlo tudy ze stvrzení takového následovati. K dotazu jeho učiněnému dne 7 prosince, jak by legatové tu věc mínili, odpověděli, že jsouli na živě někteří faráři, kteří by se chtěli navrátiti k svým kostelům a zachovávati kompaktata, mají k nim býti připuštěni; kde by jich nebylo, mají jiní býti podáni od patronů a od legatů stvrzeni. V uvážení výstrah Rokycanových páni a konšelé Pražští žádali na legatech, aby této věci prozatím odložili; ale legati nechtěli toho dopustiti, ano pravili, že raději odjedou odtud a vznesou to na koncilium. Následkem toho vyžádali si páni a konšelé jen času na rozmyšlenou, a přišlo k opětnému jednání o tom teprv dne 13 prosince ve schůzi před císařem, ku které dostavili se legati s jedné strany, s druhé páni, konšelé, mistři, Rokycana a několik jiných duchovních. Od Čechů mluvil pan Přibík z Klenového, žádaje, když mají býti faráři nyní dosazeni, aby způsobem přiměřeným byly upokojeny mysli lidu, obávajícího se, že dotud kněží jejich neměli práva odpouštění hříchů. Když legati k tomu odpovídali neurčitě, promluvil mistr Václav z Dráchova, táže se jich, zdali budou s tím srozuměni, když se poví lidu, že tímto dosazením nedostávají kněží práva stavu kněžského, nýbrž toliko správy duchovní. K tomu legatové svolovali; ale k dalšímu předložení mistra Václava z Dráchova, že duchovní i potom míní zachovati poslušnost k Rokycanovi, kterou se mu v Jihlavě u přítomnosti legatů zavázali, odpovídali více než vyhýbavě, pravíce, že závazky takové jen potud platí, pokud nejsou proti zákonům církevním a

kompaktatům. Nicméně oznámil Václav z Dráchova ve 1437
jménu druhých, že, poněvadž císař si toho přeje, podrobují se jak v jiných věcech tak i novému stvrzení. Když se duchovní vzdálili, dali konšelé Pražští nepřátelské smýšlení své proti nim na jevo děkujíce císaři, že prý je od nich osvobodil. K žádosti konšelů kněží potom hned první neděli (16 pros.) ohlásili tyto umluvy lidem na kázáních, a v neděli potom před samými svátky vánočními (23 pros.) učinili v kostelích Pražských začátek se svěcenou vodou, s líbáním míru a postavením některých obrazů na oltářích. Ještě než se to stalo, *odjel Jan Palomar* z Prahy do Basilee (18 pros.), aby dal zprávu koncilii jak o předešlém jednání v Jihlavě tak také o vykonaných věcech těchto v Praze. Zůstali tu z legatů jen ostatní dva, biskup *Filibert Konstanský* a *Martin Berruer* děkan Tourský.

Dne 30 listopadu byla mezitím opět velká slavnost na rynku Staroměstském, kdež císař Sigmund toho dne povýšil hraběte *Oldřicha Celského*, synovce manželky své, do stavu knížat říšských u přítomnosti královny Barbory, knížat a pánů českých. Dne 14 prosince pak, hned po dokonání umluv s duchovenstvem o obnovení řádů kostelních vyšlo od císaře svolání sněmu českého v Praze k novému roku. Mezitím trvalo *válčení s Hradeckými* v okolí města jejich s rozličnými proměnami štěstí, při čemž z vojska královského přišel o život Vilém *Kostka z Postupic*, když Hradečtí dne 6 listopadu v noci přepadli vojsko u vsi Vysoké. Již pak také buď tehdáž buď jen málo později povstal k odboji proti Sigmundovi jiný někdejší následovník Žižkův, pan *Jan Roháč z Dubé*, který se nepochybně oddělil od Táborů, když začali smlouvati s císařem, a počal provozovati škody z hradu svého nazvaného *Sion*, jejž byl vystavil nedaleko někdejšího bojiště Malešovského u vsi Chlistovic.

První věc, o které se jednalo na sněmě obecném v Praze o novém roce, byla pře mezi pány a zemany o *sedání v lavicích*, to jest o úřady a místa na soudě zemském, k nimž páni pokládali sobě právo samotným výhradně, zemané pak žádali v nich míti stejné s nimi účastenství. Po delším sporu o to podaly se obě strany na krále jakožto rozsudí. Sigmund učinil výpověď prozatímnou, která vyhlášena jest ve shromáž-

1437 dění pánů, zemanů a měst i také u přítomnosti legátů koncilia a jiných kněží i mistrů na radnici Staroměstské dne 26 ledna, tak aby ke dvěma úřadům na soudě zemském dosazeni byli páni, totiž nejvyššího komorníka a nejvyššího sudí, k jednomu pak zeman, totiž k nejvyššímu písařství zemskému, přísedících pak čili soudců zemských aby bylo 12 stavu panského a osm zemanského; výpověď ta aby měla platnost na dvě léta, mezi kterýmžto časem měl král práva obou stran důkladněji prozkoumati. Již o dva dni později (28 ledna) stalo se jmenování osob k tomu. Od některých ze stavů pod obojí obnovena jest při tom žádost někdejšího sněmu Svatovalentinského (1435), aby na soudě zemském zasedali vesměs přijímající pod obojí; Sigmund však rozdělil místa oběma stranám asi na polovici. Nejvyšším komorníkem stal se pan Aleš Holický ze Šternberka ze strany pod obojí, nejvyšším sudím pan Mikuláš Zajíc s Hasenburka a na Kosti strany pod jednou, nejvyšším písařem Aleš z Risenburka neboli z Vřeštova, někdejší správce zemský. Mezi soudci zemskými ze stavu panského našli místo skoro všichni čelnější páni strany pod obojí, protože byl počet jejich proti panským rodům strany pod jednou skrovný; mezi zemany však císař sobě vybral, tak že nebyl jmenován žádný z horlivějších. Mimo to jmenoval k úřadu dvorského sudí pána strany pod jednou Ablrechta z Koldic na Bílině.

Po osazení soudu zemského žádal císař Sigmund na sněmě mimořádnou berni, uváděje za hlavní příčinu, aby měl potřebné prostředky ke zjednání pokoje a pořádku v zemi, hledě jmenovitě k odboji Hradeckých a Roháče jakož i k mocnému přivádění nálezů soudních ku platnosti, kdyby se jim kdo chtěl protiviti, jak se i za předešlých králů někdy stávalo Páni a zemané svolili k této žádosti (před 10 un.) uložením na sebe *berně* celého jednoho úroku z poddaných svých, totiž Svatojirského, jehož měla polovice odvedena býti o středoposti (7 břez.), druhá polovice o sv. Vavřinci (10 srp.). Města učinila svolení zvláštní, které jistě nemělo ceny menší; pouze obec Staroměstská usnesla se o 1000 kop grošů. Také uzavřeli stavové svolení *veřejné hotovosti* proti odbojníkům, a provoláno dne 15 unora, aby všichni, kdož měli povinnost, byli pohotově o sv. Jiří. Učiněny též rozličné jiné nálezy obecného míru a vedení práva se týkající.

Dne 11 unora mezi trváním sněmu předsevzato jest také 1437
korunování královny *Barbory* jakožto manželky Sigmundovy. Biskup Filibert za tou příčinou den předtím (10 un.) vysvětil kostel Pražský na hradě, kdež mělo se korunování díti, a v něm osm oltářů. Přítomno bylo všecko přednější panstvo české, množství zemanů a poslové měst královských, též knížata toho času v Praze meškající, mezi nimi zejména také vévoda pomořský čili Štětinský, z vyššího duchovenstva cizího arcibiskup Kaločský z Uher, z domácích opat Zbraslavský a také děkan a několik kanovníků Pražských, kteří se byli v měsíci říjnu navrátili z dlouhého vyhnanství, též abatyše Svatojirská. Volený arcibiskup mistr Jan z Rokycan nebyl zván a také nepřišel, tudy pak také jen něco málo duchovenstva strany pod obojí krom mistrů učení Pražského, protivníků Rokycanových. Na místě arcibiskupa Pražského, poněvadž ho nebylo, vykonal korunování biskup Filibert Konstanský, od něhož při mši královna přijala svátost pod jednou toliko spůsobou. Po korunování jela královna s velkou slávou městem v královské přípravě a s korunou na hlavě až do dvora svého na Starém městě.

V málo dnech potom, dne 20 unora ve středu o suchých dnech postních, otevřen jest ponejprv *soud zemský* u veliké světnici na hradě Pražském, na kterém první den zasedl císař Sigmund sám s pány a zemany, a konaly se soudy od rána až do nešporů, potom pak každodenně touže dobou po celý měsíc.*) Mnoho rozsudků týkalo se zámků a tvrzí odňatých spravedlivým držitelům, z nichžto z některých dály se také také loupeže. Byl takovým loupežnickým hradem tehdáž

*) Tak asi snad může se rozuměti zmatenému čtení u Bartoška (v Dobnerových Mon. I. 197.): ab hora 3. usque ad vesperas et aliis diebus 7 (rozumím horas) per unum mensem judicio praesederunt. Hora 3. byla by dle hodin českých osmá večerní, což nedává smyslu; nejspíš má státi hora 13, což jest naše šestá ranní. Tak časně ráno začínati byl tehdejší obyčej. [Záhadné toto místo nyní vysvětleno novým (Gollovým) vydáním Bartoška ve Fontes rerum Bohemicarum V, 620, kde omyly Dobnerova vydání opraveny, tak že místo zní: ab hora terciarum usque ad vesperas et aliis diebus bene per unum mensem iudicio presiderunt; hora terciarum znamená asi 8—9 hodin ráno].

1437 také starožitný *Děvín* nad Zlíchovem u Prahy, nevíme od kterého času. Císař dal jej oblehnouti kdysi na začátku měsíce března, snad též dle nějakého nálezu soudu zemského. Držitel čili hejtman hradu vyšel z něho, chtěje odebrati se do Hradce, ale těkaje nejistě celý den ve blízkém okolí Prahy, jen asi na míli cesty, chopen jest a přiveden do Prahy, kdež smluvil se o dobrovolné vzdání hradu; císař pak dal hrad ihned rozbořiti, též i jiné dva zámky v okolí, jichž jména se nezachovala.

Toho času bylo však také vzbouření *Hradeckých* u konce. Po rozličných ztrátách, které utrpěli ve válce s vojskem Diviše Bořka, byl již o masopustě (12 unora?) hejtman jejich Zdislav Mnich z Roudnice přijel do Prahy ke smlouvání s císařem, které nejspíše nevedlo k cíli, protože se mu protivil *kněz Ambrož* s jinými. Z toho však přišlo k rozbroji mezi dvěma stranama ve městě, ve kterém udeřily na sebe v noci po 3 březnu. Strana Zdislavova zvítězila; kněz Ambrož, zlámav nohu při utěku přes zeď městskou, jest jat a s ním jiní někteří kněží, mezi nimiž byl také onen kněz *Jakub Vlk* kazatel u Matky boží Sněžné na Novém městě Pražském, který bouřiv po mnohá léta obec tohoto města, byl odsud vyhnán po vskočení pánů a Staroměstských před bitvou u Lipan. Jiný kněz Martin Prostředek utekl, a odebral se s některými sousedy nyní z města vyhnanými k Roháčovi na Sion. Již 10 března potom byl posel Hradeckých v Praze k opětnému smlouvání s císařem, a smlouva, kterou se poddali pod jistými výminkami a se slibem zachovávání kompaktat, dokonána jest po jiném četnějším poselstvu v Praze dne 21 března.[5])

Za sněmu a mezi zasedáním soudu zemského jednalo se opět také o věcech duchovních. Ač byli legati koncilia v předešlém rokování s Rokycanou vyzváni od něho, aby pověděli všecky své žádosti pojednou, nebyli toho ještě učinili. Teprv dne 1 unora vznesli žádosti další v soukromí na císaře Sigmunda, kteréž byly, aby obecným rozkazem zakázáno bylo

[5]) Udání Kollegiata Pražského (u Höflera I. 96), že byl přitom Zdislav Mnich vyhnán z Hradce, nesrovnává se s vypravováním Jana de Turonis, přítomného tehdáž v Praze (Viz Monum. concil. Basil. I. 855). Že stál Zdislav Mnich při této bouřce na straně klonící se k Sigmundovi, stvrzuje se také tím, že mu císař dne 16 Května toho roku zapsal 1000 kop gr. na berni krajů Hradeckého a Chrudimského patrně pro službu, kterou mu přitom prokázal.

učení Wiklefovo v celém království, aby nikdo nebyl nucen 1437
ku přijímání pod obojí spůsobou přímo ani nepřímo (rozumějíc nepřímým nucením, že se přijímající pod jednou nepřipouštěli ve městech ku přebývání a k někdejším statkům svým), aby služby boží nově zvelebeny byly, zvláště v kostele Pražském, konečně aby statky duchovenstva nebyly bez rozdílu zanechávány v zástavě. Císař slíbil v příčině obnovení služeb božích, ano vybídl legaty, aby žádali také o obnovení klášterů; ale ostatních žádostí musili na ten čas odložiti.

Nedlouho potom (11 unora) došly jich *bully od koncilia* vydané dne 15 ledna následkem zprávy, kterou byl mezitím Jan Palomar učinil o stavu věcí v Čechách. Dvěma *stvrzovalo koncilium kompaktata* a co v příčině jich bylo od legatů samých vyřízeno v Jihlavě. Jinými třemi byl napomínán císař Sigmund, aby netrpěl podávání svátosti dítkám, byl žádán, aby dostavil ku koncilii mistra *Petra Engliše* jakožto doposud přídržícího se odsouzeného učení Wiklefova, a kladl se Čechům den k rokování v koncilli o otázce, zdali jest podávání svátosti pod obojí spůsobou z přikázání Kristova, hned po čtvrté neděli postní (po 10 březnu). Legati odevzdali bully tyto císaři dne 13 unora, a toliko první dvě, kterými se stvrzovala kompaktata, oznámili téhož dne také stavům v Praze přítomným a Rokycanovi i duchovenstvu povolaným k tomu před císaře; nazejtří pak potom (14 un.) čteny jsou tyto dvě bully také jazykem českým na radnici Staroměstské. Rokycana podal hned téhož dne císaři spis obsahující, čeho by více ještě bylo potřeba k splnění kompaktat od koncilia, totiž listů ku knížatům okolním o zachování míru, o uznání Čechů za pravé a poslušné syny církve, i aby jim nesmělo býti utrháno na cti pro přijímání pod obojí spůsobou, jakož i nařízení k duchovním, kteří se posud zpěčovali podávati pod obojí, zvláště pak k biskupu Olomouckému. Proti tomu legati před císařem a shromážděním stavů i duchovenstva dne 15 unora namítali, že od Čechů není vše splněno dle kompaktat, zejména že řády kostelní obnoveny jsou sice v Praze, ale ne jinde v zemi. Tu došlo teprv na to, co Rokycana již předtím byl navrhoval, aby se totiž stalo svolání z celé země k usnešení se o řády kostelní; i uzavřeno (16 un.), aby k tomu cíli ze všech měst a městeček v zemi obeslány byly některé osoby stavu duchovního i světského do Prahy k neděli dne 3 března.

1437 Ve shromáždění tomto, kterému císař Sigmund osobně dne 6 března učinil napomenutí o zachování kompaktat, nenaskytly se žádné znamenité obtíže. V poradě vzaté hned nazejtří ve čtvrtek dne 7 března, svolili poslové všichni k obnovení opominutých *řádů kostelních* a jinému všemu týmž způsobem jako předtím duchovenstvo Pražské, s ohražením totiž, aby to nebylo na ujmu podávání svátosti dítkám a čtení evangelií a epištol jazykem českým a s opětováním žádosti, aby také koncilium splnilo, co ještě scházelo s jeho strany. Když o tomto usnešení Rokycana učinil zprávu ve shromáždění opětném před císařem a pány i legaty koncilia dne 10 března, legatové na ono ohražení nedali jiné odpovědi, nežli že neměli o tom žádného nařízení od koncilia (ačkoli tomu tak nebylo); při tom však nyní teprv oznámili bullu, kterou koncilium zvalo Čechy do Basilee k jednání o otázce týkající se přikázání Kristova o svátosti pod obojí. Nebyli toho oznámili dříve, protože lhůta ustanovená od koncilia byla i dle jejich uznání pro Čechy příliš krátká, nýbrž psali sami od sebe ku koncilii, aby ji prodloužilo. Ku posledku uzavřeno, aby spis obsahující celé nařízení o řádech kostelních byl přepsán jak mnohokrát nejvíc, aby jej poslové mohli vzíti s sebou do všech měst; duchovní kteří by se jím nechtěli spravovati, aby nebyli trpíni ve městech. Již dne 20 března jsou potom zvoleni poslové, kteří se měli odebrati do Basilee k jednání s koncilem dle vyzvání onoho. Z mistrů byli k tomu ustanoveni Jan Příbram a Prokop z Plzně. Císař i páni čeští vybízeli k tomu též Rokycanu, který však velice se z toho vymlouval.

Ve shromážděních dne 6 března byl Sigmund také učinil zmínku o *Tábořích*, žeby měla věc jejich býti přivedena ku konci čtyřmi rozsudími, kteří byli tudíž přítomni; ale nepřišlo k tomu. Možná, že císař nevzpomněl přitom na bullu koncilia proti Englišovi, který byl jedním ze čtyr rozsudí, a byl snad teprv na to později upozorněn od legatů. Jinému žádnému nebylo o té bulle nic povědomo. Když potom mezi jednáním o jiné věci dva z rozsudí, totiž Engliš a Martin Lupáč, z Prahy odjeli, a kněží Táborští teprv nyní sami se hlásili u císaře i Rokycany, že byli přítomni k slyšeni výpovědi, svoleno jest od obou, aby na ten čas odjeli, a záležitost jejich zůstala na dalším odkladě.

Již třetího dne po skončení sjezdu tohoto (13 břez.) odjel 1437
z Prahy také *Martin Berruer* děkan Tourský, aby učinil koncilii další zprávu o věcech zběhlých; i zůstal tudy z legatů již jen biskup Filibert v Praze, ačkoli však císař Sigmund po Berruerovi dal snažně žádati koncilia, aby poselstvo jeho déle zůstaveno bylo v Čechách i aby náležitě rozmnoženo bylo, poněvadž by mu i napotom rady jeho bylo vysoce zapotřebí.

Císař Sigmund i *biskup Filibert* po obecném svolení o zachovávání kompaktat v zemi české počínali si mnohem směleji než předtím ve skutcích směřujících k zemdlení strany pod obojí, k sesílení strany pod jednou, a biskup šířil také vždy více působení své v tom směru, aby se správa duchovenstva v Čechách dostala celkem do rukou jeho. Ačkoli byl se Sigmund zavázal privilegiemi vydanými v Jihlavě, nezaváděti nově mnichů leč s vůlí arcibiskupa i obcí městských, bylo již před odjezdem Berruera obnoveno několik klášterů v rozličných místech. Brzy potom udělal některý začátek také v Praze. Dne 14 března totiž dal biskupem Filibertem vysvětiti kostel a *klášter sv. Jakuba* na Starém městě Pražském, jejž byl dal otevříti a nově upraviti s určením pouze pro přijímací pod jednou spůsobou. Při tom byl osobně s císařovnou a s četným panstvem; biskup pak zároveň také biřmoval mnoho Čechů a Uhrů. Dne 24 března na Květnou neděli sloužil biskup Filibert v témž kostele ráno, odpoledne pak držel nešpory v kostele hlavním na hradě Pražském, při čemž ponejprv zaujali *kanovníci Pražští* zase místa svá ve stolicích a počali konati službu každodenní dle starého pořádku. Císař dle potazu s legatem obnovil *kapitulu,* ustanoviv, aby bylo napotom 12 kanovníků, 12 vikářů, 16 choralistů, 18 žaltářníků, k tomu farář, jeden kazatel, kantor a školmistr. Poněvadž byly statky kostela rozebrány, vzal Sigmund opatření duchovních prozatím na sebe, dávaje vypláceti každému kanovníkovi jeden zlatý, vikářům po půl zlatém týhodně. Bylť slíbil již prvé legatům, ovšem bez vědomí stavů českých, že míní užiti berně jemu svolené hlavně na opatření duchovenstva a jmenovitě na vyplacení statků zádušních ze zápisů. Na zelený čtvrtek a na velký pátek sloužil biskup Filibert opět u sv. Jakuba, a v témž kostele na bílou sobotu ponejprv uděloval *svěcení duchovním,* tentokráte jen 27 akolytům a 5 podjahním. Všichni musili krom obyčejné přísahy slíbiti také, ažby do-

1437 sáhli kněžství, nepodávati svátosti dítkám a zachovávati kompaktata. Na velkou neděli (31 břez.) při velké mši, opět u sv. Jakuba, kdež byl přítomen císař s dvorem svým, biskup Filibert podával svátost jen pod jednou spůsobou, a toho dne měl již kázání tudíž mnich ze řádu menších bratří, jménem Mikuláš z Plzně.

Počínání toto spůsobilo reptání lidu v Praze, z něhož duchovenstvo strany pod obojí vzalo podnět k opětnému přednesení stížností na nedokonání a na *rušení kompaktat*. Nepostavil se v čelo tentokrát Rokycana, nýbrž protivník jeho mistr *Jan Příbram*, jenž v této věci byl s ním jedné mysli. Dne 3 dubna předstoupil s mistry učení Pražského a s konšely Starého i Nového města před císaře, a podal mu spis stížný, ve kterém uvodilo se, kterak mnozí faráři, navrátivše se ku kostelům, odpírají podávání svátosti pod obojí, ano ji tupí a zatracují, kterak biskup Olomoucký zřejmě protiví se kompaktatům, žádaje od kněží přísah proti nim čelících, kterak proti umluvám s císařem mají v Praze svobodu hříchové veřejní, nevěstky a jiná nepravost, kterak i ze hradu Pražského přijímání pod obojí spůsobou jest vytištěno, a jiného více. Biskup Filibert co legat, tudíž přítomný, na všecko věděl nějakou výmluvu, i o nevěstkách, že prý všude se trpí, aby se zachránilo zlé horší. Když pak Jan Příbram vyžádal si potom slyšení bez přítomnosti jeho, oznámil císaři, že v lidu jest vření zvláště pro uvedení kanovníků a mnichů; císař tím popudil se, a pravil, že nechtíli jich, on i s nimi odjede, že on na Starém městě nemíní uvésti žádného řeholníka bez svolení konšelů neb obce; ale na svém panství, jako na hradě Pražském, že chce míti kněží své. K této jeho řeči prohlásili se konšelé Novoměstští úslužnými, pravíce, že oni ve svém městě chtí býti císaři pánu svému po vůli, aby jen poroučel, kde by u nich chtěl řeholníky míti.

Již několik dní předtím (29 břez.) byl biskup Filibert obdržel bully nové v příčině slyšení Čechů v koncilii, kterými lhůta k tomu byla prodloužena, i ohlásil je hned po této rozpravě. Poněvadž biskup žádal, co se týkalo rušení kompaktat od jednotlivých duchovních, aby mu byla oznámena jména takových, byli po několika dnech (7 dub.) obesláni mistři Pražští, konšelé Starého města, Rokycana s duchovenstvem, páni někteří i biskup Filibert opět k císaři, kdež Rokycana

předložil některá jména a opět upomínal o vydání listů na 1437
očištění pověsti země české dle kompaktat. Poněvadž biskup Filibert odkazoval Čechy v této příčině na koncilium samo a na nastávající jejich poslání do Basilee, císař úsilně přimlouval Rokycanovi, aby se i sám poselství tohoto účastnil, bezpochyby ne pro jinou příčinu, než aby se na čas zbavil v Čechách jeho osoby. Když se Rokycana opět zpěčoval, přimlouval mu také Prokop z Plzně, že jakožto předešlých poselství účastný a věcí těch nad jiné znalý, neměl by se toho vzdalovati. Rokycana však odvětil mu: Víš Prokope, co se jiným našim stalo v koncilii Konstanském; mohlo by se i nám přihoditi; neb vím, že jsem obžalován a že mě mají v nenávisti. Z toho se rozhněval císař, a řekl Rokycanovi, zdali myslí, žeby on čeho naň dopustil proti své cti, ježto dává svého bezpečného listu jakož i koncilium samo. Patrně císař nepomněl, co byl někdy platen list jeho Husovi. Poté vytýkal Rokycanovi, že prý toho dne byl na kázání mluvil spůsobem pobuřujícím; z kteréžto příčiny dal potom svolati obec a odebral se osobně na radnici, nepraví se, s jakým účinkem.

Dne 12 dubna jakožto v pátek po neděli provodní připadala slavnost *ukazování svátostí* v kapli Božího těla na rynku Novoměstském, která nebyla konána od počátku bouří v zemi, poněvadž byl Sigmund svátosti říšské a jiné, které se ukazovaly, odvezl ze země. Nyní nacházely se zase v Praze, musíme rozuměti, co se jich zachovalo neodcizených, i vezeny jsou ve čtvrtek, den před svátkem, s velkou slávou z hradu Pražského do města. U brány Strahovské v nynější ulici Ostruhové čekali konšelé Malostranští, a provázeli je městem svým až k Saskému domu u mostu, odtud konšelé Staroměstští přes most a dále až ke bráně vedoucí na Nové město, totiž nejspíše Zderazské na nynějším Peršteině, potom Novoměstští svým městem až ku kapli Božího těla. Císař Sigmund přítomen byl sám slavnému průvodu tomuto a lidu množství veliké. Jakožto v den radostný propuštěni jsou vězňové ze zajetí. Nazejtří, v den svátosti, sloužil biskup Filibert v kapli Božího těla opět u přítomnosti císaře a císařovny, a ostatkové svatí ukazovali se spůsobem při tom obyčejným s výkladem ve čtyřech jazycích, latinském, českém, německém a uherském. Přitom také týmiž jazyky čtyřmi císař u přítomnosti legatů dal provolati dle zaslíbení kompaktat, aby pro přijímání pod obojí spůsobou a

1437 jiné tři artikule nikdo nesměl více Čechů a Moravanů tupiti, nýbrž že mají pokládáni býti za věrné a pravé i dobré syny církve.[6])

Odpoledne po této slavnosti přikročilo se ke skutku větší důležitosti ve směru k obnovení pravidelné správy církevní. Držáno totiž *shromáždění duchovenstva* svolaného z celé země na způsob synody u přítomnosti císaře Sigmunda v kolleji Karlově, kdež předně zvoleni jsou *děkanové* pro venkovské okresy dle starodávného rozdělení celé země české a biskup Filibert z moci koncilia co legat jeho vydal jim nařízení, kterými se měli spravovati jak sami tak duchovenstvo jim podřízené. Ukládalo se jimi znovu zachovávání všech řádů kostelních dle předešlého usnešení a zachovávání kompaktat, tak aby všichni duchovní povinni byli podávati svátost pod obojí spůsobou obyčej ten majícím, také však zakazovalo se konání správy duchovní všem kněžím, kteří neměli posud řádného stvrzení neb ustanovení; měliť žádati za ně legatů, pokud by nebylo arcibiskupa; děkani měli na to býti bedlivi, a kdyby kněze stvrzeného nebylo, poručiti kostel prozatím jinému faráři v sousedstvu. Děkani sami byli jmenováni výhradně z farářů již potvrzených; poněvadž pak se shledalo ve 13 děkanstvích, že nebylo v nich ani jednoho kněze stvrzeného, musilo třináct míst zůstati prozatím neosazeno. Také mistr Jan z Rokycan účastnil se shromáždění tohoto, i předložil v něm opět seznam duchovních, kteří navrátivše se ku kostelům nechtěli podávati pod obojí spůsobou. Z rozkazu Filiberta i císaře Sigmunda musili se druhého dne (13 dub.) staviti v témž shromáždění k ospravedlnění, a biskup co legat opětoval napomenutí, aby všichni bez odporu zachovávali kompaktata.

První dni potom jednalo se o mistra *Petra Engliše*, který by byl měl dle bully koncilia postaven býti k soudu před ním v Basilei. To byla věc, jíž se bezpochyby císař Sigmund nechtěl odvážiti; neb upomínala příliš silně na někdejší půhony koncilia Kostnického proti Čechům. Nicméně stalo se nepochybně z určitého rozkazu Sigmundova, že se musil Engliš i také

[6]) Zpráva o tom na nápise, který někdy byl na kapli Božího těla a nyní se nachází v českém museu; též ve zprávě o poselství českém do Říma roku 1462 [vydaném nyní od Patery v Arch. česk. VIII str. 333.]

kněz Táborský *Václav Koranda* spolu s měšťany Žateckými, 1437
u nichž toho času oba přebývali, staviti před ním a biskupem Filibertem dne 15 dubna v kolleji Karlově, kdež tázáni jsou, zdali se chtějí srovnati v řádech kostelních s ostatním duchovenstvem dle umluvy s legaty koncilia. Když Engliš přivoliti nechtěl, leč by dokázáno bylo, že se řádové ti zakládají v písmě svatém, strhla se z toho prudká hádka mezi ním a Příbramem před císařem i biskupem Filibertem, ve které Příbram Engliše podobně jako v hádání před osmi léty nazýval původcem všech bludů v Čechách a opět podával se mu dokázati dvě stě a více bludných kusů ze spisů jeho, chtělliby se poddati soudu legatovu. Engliš pravil k tomu, že neuznává jiného soudce o tom, než který umluven byl ve Chbě. Na to však císař Sigmund sám oznámil Englišovi, že jej vypovídá ze všech zemí svých jakožto cizozemce. Měšťané Žatečtí musili se ho tudíž odříci, aby on ani Koranda nepřebývali více v jejich městě. Korandovi zapověděno jest, aby nikdy více nekázal v království českém, i aby nikde jinde neobýval než na Táboře pod pokutou utopení.

Již předtím bylo nejspíš jak jinde v zemi tak také v Praze dosazeno mnoho *nových farářů* stvrzením od biskupa Filiberta co legata, a snad jen několik důležitějších kostelů Pražských zůstávalo s tím ještě na odkladě. Mezi nimi nacházel se, jak jinde zmíněno, také *kostel Týnský* spravovaný Rokycanou. Všecka zásluha, kterou měl Rokycana ze svého působení při kostele tomto od třinácti neb více let, neplatila tolik při legatech koncilia, aby jej byli chtěli zůstaviti při něm, a jemu samému jakožto volenému arcibiskupu bylo bezpochyby proti mysli ucházeti se o faru. Mělli kdo starší právo na ni dle běžného práva duchovního, tehdáž svatokupectvím silně napuštěného, není nám známo zcela jistě. Poslední farář za času krále Václava, Mikuláš z Heřmaně, byl nepochybně r. 1419 neb 1420 utekl z Prahy, a může býti, že později za nepřítomnosti někomu fary postoupil. Podací kostela náleželo společně děkanu Vyšehradskému a rodu Velflovu v Praze, z něhož oprávněným vykonavatelem jeho byl za let války Jan Dubec z Dubče a po něm syn jeho Matěj. Že by tito měšťané neboli již zemané znající se k straně pod obojí byli koho jiného než Rokycanu neb jiného znamenitějšího kněze strany své navrhovali k tomuto kostelu, nepodobá se. Nicméně nazýval se toho

1437 času farářem Týnským jakýsi mistr Konrad, doktor lékařství a životní lékař královny Barbory, muž, který, ač se také již r. 1435 jmenuje mezi kanovníky Pražskými a proboštem Litoměřickým nejspíše dotud nikdy správou duchovní se nezanášel ani snad nebyl ještě knězem, nýbrž provozoval své umění lékařské.[7]) Jeho dosaditi na místo Rokysany vidělo se nejspíš biskupu Filibertovi příliš býti křiklavé; a to snad byla příčina, pro kterou mistr Konrad fary se vzdal. Stalo se to u přítomnosti císaře Sigmunda do rukou biskupa Filiberta před arcibiskupem Kaločským Janem ze Florentie a podbiskupim uherským Pavlem co svědky dne 7 dubna, to jest téhož dne, když se císař Sigmund tak velmi rozezlil na mistra Jana Rokycanu pro odepření poselství do Basilee. Bylo nejspíš právě následkem té rozpravy uzavřeno na konec od císaře a legata, aby se fara Týnská Rokycanovi odňala, ač se to skutkem stalo teprv o něco později. Biskup Filibert hleděl znamenitější fary Pražské obsaditi mistry učení Pražského, a již nazejtří po vzdání mistra Konrada (8 dub.), kterému císař Sigmund v krátce potom udělil proboštství, podali purkmistr a konšelé Starého města legatovi před císařem *k faře Svatojilské* mistra *Jana Příbrama*. Legat udělil mu toho dne prozatím jen správy toho kostela, protože se hlásil prý jiný k podacímu právu, totiž nepochybně probošt kostela sv. Jiljí, tehdáž Matěj z Bíliny. O čtrnáct dní později však (22 dub.) uveden jest Příbram za skutečného faráře z rozkázání prý císařského, bezpochyby se svolením legatovým, a druhý den potom (24 dub.) dosazen jest na faru Týnskou mistr *Jan ze Soběslavě* řečený *Papoušek*, tehdáž rektor university Pražské. Ještě o něco později stalo se uvedení mistra *Prokopa z Plzně* za faráře k *sv. Jindřichu* na Novém městě (5. kv.). Přitom byli o velké mši císař Sigmund sám i legat Filibert a množství lidu veliké; císař šel také k oběře. Podací toho kostela náleželo řádu křižovníků s červenou hvězdou, jejichžto hlavní špitál v Praze nacházel se však pod správou obce Staroměstské dle privilegia na to obdrženého od Sigmunda.

První dni po svém zbavení fary Týnské měl *Rokycana* nelibosti s císařem i biskupem Filibertem pro podávání *svá-*

[7]) Dne 20 Června 1437 koupil si dům na Starém městě nedaleko dvoru králova (část č. 588.)

tosti dítkám, o kterém nejprvé se zmínil císař v rozpravě dne 1437
28 dubna jako od sebe, že by se ho mělo nechati až do rozhodnutí koncilia, k čemuž přisvědčil biskup Filibert, ano tvrdil že podávání dítkám již samými kompaktaty jest zavrženo, což však Rokycana popíral a zmínil se o tom některým způsobem na kázání; z toho prý pošlo velké reptání lidu v Praze a zvláště pláč matek nad dítkami, že se jim svátost měla odjemouti. Biskup Filibert mezitím na sv. Jiří měl velkou v kostele Pražském, i vzpomnělo se při tom na *jeptišky Svatojirské*, aby byly zase uvedeny do svého kláštera, což se i potom za nedlouho stalo, a uvedeny jsou jeptišky také do jiných klášterů svých v Praze, přebývavše dotud nejspíš pořád ještě všechny pospolu v klášteře sv. Anny na Starém městě, jak bylo zavedeno roku 1420. Císař sám byl při uvádění tom přítomen a vedle něho konšelé všech tří měst. Dne 4 květ. císař s legatem navštívil klášter sv. Karla na Novém městě, a uzavřeli, aby byl opraven, nazejtří pak potom již k večeru byli spolu ve Zbraslavi k spatření slavného někdy kláštera tamějšího, spustošeného a pobořeného.

Ty dni, ku konci měsíce dubna a na začátku května z rozkazu císaře Sigmunda předsevzata jest vojenská výprava proti Janovi Roháčovi z Dubé a hradu jeho Sionu, odkudž nepřestával škoditi všemožně císaři a všem v jeho poslušenství stojícím. Před nedávnem byl zajal mnoho volů hnaných pro císaře z Uher a mnoho sudů dobrého vína uherského; což zdá se že bylo proti němu zvláštní pohnútkou. Císař poručil výpravu tuto panu Hyncovi *Ptačkovi* z Pirkšteina, nejvyššímu hofmistru, ač byl příbuzný s Roháčem, s nímž vytáhli do pole předně vlastní lidé císařovi s dvořeníny uherskými i českými, též Pražané a některá jiná města i někteří páni zemští, z Nového města zejména také první konšel, pekař Jan Literat, s jinými sousedy.[8]) Císař osobně provodil je na pochodě jejich z Prahy před město. Mezi pány uherskými, kteří se nacházeli při dvoře Sigmundově, byl toho času

[8]) V knize Novoměstské fol. O 3 nachází se poslední vůle jeho, kterou učinil dne 27 Dubna, »volens exire ad campum cum ceteris vicinis«; podobně poslední vůle sousedů Duchka ze Sotalic dne 27 Kv. (fol. O 4), »volentis exire ad campum versus Sion cum ceteris vicinis«, a Martina Kusce z měsíce Července (O 12).

1437 také Jan Matík z Talovec, který byl roku 1430 bojoval se Sirotky u Trnavy. Císař Sigmund byl mu při jeho příjezdu do Prahy vyjel osobně naproti s dvorem svým k uvítání. Zdali však i on se súčastnil výpravy k Sionu, není povědomo.

Asi o tři neděle později, v pátek o suchých dnech před sv. Trojicí (24 květ.), počal se podruhé soud zemský na hradě Pražském i zahájen zároveň *sněm* obecný, na němž císař Sigmund předně učinil trojí předložení. První bylo o kompaktatech, totiž aby vypraveno bylo poselstvo již zvolené ku koncilii k jich dokonání. Zadruhé žádal císař, aby byla hotovost zemská nařízena proti Roháčovi, odvolávaje se na předešlé svolení sněmu o hotovosti proti odbojníkům vůbec. Třetí týkalo se berně jednoho úroku; žádal totiž císař, aby byl od berníků sněmem předešlým ustanovených učiněn počet ze příjmu a vydání z této berně; neb že císaři odvedeno bylo v hotovosti jen 2300 kop. Ve všech třech věcech potkal se s několika těžkostmi. V příčině berně zemané popírali, žeby svolena byla od celé země, mínice tím, jak se zdá, že než se o ni jednalo, bylo již nejvíce zemanů odjelo z Prahy pro velké útraty, kterých bylo potřeba k delšímu meškání; pravili sice, že první polovici nicméně rádi odvedli, ale vytýkali, že nebyla obrácena k tomu, nač ji císař byl žádal, a chtěli proto druhé polovice o sv. Vavřinci býti prosti. Též popírali právo královo, aby směl proti komukolivěk neposlušnému vyžadovati na nich služby vojenské krom za plat. V příčině kompaktat zdvihlo opět duchovstvo vedením Rokycany stížnosti často zmíněné, v čem by nebyly Čechům zachovávány, proti čemuž biskup Filibert opětoval své žaloby v příčině řádů kostelních, že také nebyly ještě všude zavedeny. Též pak vedla se znovu pře o podávání svátosti dítkám, zdali byla již rozhodnuta kompaktaty samými, čili měla, jak se s české strany ovšem tvrdilo, nastávajícím poselstvem vznešena býti na koncilium, vždy s odvoláním na soudce ve Chbě umluveného.

Když spory o tyto věci po více dní byly vedeny, odebrali se dne 10 června poslové měst, zemané a duchovní i s Rokycanou do kolleje Karlovy, kdež biskupu Filibertovi u přítomnosti arcibiskupa Kaločského a biskupa Seňského oznámeno od měst, že jest mínění jejich zachovávati kompaktata ve všem, ale s připojením žádosti, aby jim dán byl arcibiskup nebo aby se stalo jiné opatření s duchovenstvem. Byl totiž

úmysl jich, aby pokud Rokycana nebyl za arcibiskupa stvrzen, 1437
zřízen byl prozatímný administrator arcibiskupství z duchovenstva strany pod obojí; sám pak Rokycana byl prý původcem toho, ač jak se dá souditi, nemínil toho na ujmu práva svého co arcibiskupa voleného, než aby byl administrator od něho schválený. Po některých řečech o tom nejspíš ustanoveno jest další jednání na zejtřek před císařem. Toho dne tedy (11 června) bylo sezení sněmu na hradě Pražském, kdež u přítomnosti císaře učiněn jest dotaz k biskupu Filibertovi, zdali jest moc jeho taková, aby mohl dosaditi administratora nad arcibiskupstvím Pražským. Biskup přisvědčil, pravě, že má moc legata kardinala od boku papežova. Na tu jeho řeč páni, zemané a města odstoupili, a předsevzali *volení administratora*. Jedna strana volila mistra Václava z Dráchova, který byl ve všem za jedno s Rokycanou; většina však a mezi ní zvláště páni a konšelé Pražští volili mistra Křištana z Prachatic. Jeho jmenovali císaři i legatovi, žádajíce aby byl stvrzen.

Biskup Filibert byl tímto nenadálým obratem velice překvapen; nebo měla tím všecka správa duchovenstva českého, ve kterou se ponenáhlu vždy více a více uvazoval, pojednou zase vytržena býti z jeho rukou. Žádal času na rozmyšlenou. Ale odhodlanost stavů byla tentokráte tak pevná, že i císař Sigmund uznal zapotřebí jí se poddati. Po poradě dne 12 června odpoledne, jíž účastnili se toliko pan Menhart z Hradce, čtyři konšelé Staroměstští, mistři učení Pražského, kterých bylo sedm, arcibiskup Kaločský a biskup Seňský, žádal císař sám legata ve jménu svém a celé země, aby zvoleného administratora stvrdil, představuje jemu, že tím bude Rokycana odstraněn a půjde pak snad do Basilee. Naléhání tomu podal se biskup Filibert, a dal hned tudíž před shromážděným sněmem svolení své pod jistými výminkami, ku kterým bezpochyby náleželo, aby se moc administratorova vztahovala jen na duchovenstvo strany pod obojí, ne na stranu pod jednou.

Nyní teprv ozval se proti volbě Václav z Dráchova, žádaje odkladu, až by se duchovní strany jeho mohli uraditi; neb že zavázáni jsou poslušenstvím Rokycanovi jakožto volenému arcibiskupu. Z toho bylo velké rozhorlení císaře, pánů i měšťanů strany Křištanovy; legat pak vzal si z odporu toho pří-

1437 činu k opětnému odkladu do zejtřka. Toho dne (13. čv.) povolal císař Sigmund ráno biskupa Filiberta a mistry k sobě, i oznámil jim, že se Rokycana zpěčuje dáti svolení své k dosazení administratora a žádá odkladu k poradění se se svým duchovenstvem, že však on míní na odpoledne svolati všecky a žádati, aby Rokycana před celým shromážděním vydal pečet vikářskou, které dotud užíval, aby byla zrušena a udělána pečet nová úřadu administratorova. Odpoledne sešli se páni, zemané, města, mistři a duchovenstvo, i tázáni jsou duchovní a Rokycana, zdali chtí svoliti k administratorovi zvolenému. Duchovní odpověděli, že již učinili slib poslušnosti Rokycanovi jakožto zvolenému arcibiskupu; a poněvadž jich z něho propustiti nechce, že nemíní poslouchati jiného. Opět bylo z toho velké rozhorlení mezi stavy. Většina však uzavřela setrvati při volbě již učiněné a netrpěti ve městech žádného kněze než řádně dosazeného. Následkem toho císař Sigmund v neděli potom, dne 16 června, svolal všecky mistry a kněži na hrad Pražský, a ustanovil jim mistra Křištana za administratora až do budoucího arcibiskupa; všichni, kteří se dostavili, musili mu tudíž slíbiti poslušenství.

Okamžitě však daly se z toho věštiti škodlivé následky pro pokoj v zemi; neb nejen v lidu Pražském bylo z toho velké roztržení, nýbrž zvláště v zemanstvu byla strana silná, která zvolení toto učiněné proti vůli arcibiskupa voleného zavrhovala a nemínila se mu podrobiti. V čele této strany objevil se ještě téhož dne *Diviš Bořek z Miletínka*, týž, který byl nedávno předtím vůdcem výpravy proti Hradeckým ve službě Sigmundově, jemuž byl císař teprv před několika nedělemi (10 kv.) za službu jeho vydal nové zápisy na zboží kláštera Opatovického a jiné statky zádušní. *Rokycanovi*, když setrvával ve svém odporu, nebylo více bezpečno v Praze; pročež touž asi chvíli, když dosazoval císař Křištana za administratora, totiž v nešpory řečeného dne, vyšel z města s jiným knězem jedním od sv. Štěpána. Za vinnicemi, asi snad někde u Olšan, čekal naň pan Diviš o více než sto koních, a vzal jej ve průvodě tom s sebou na hrad svůj na *hoře Kunětické*. Věci jeho byly již předtím podtají odvezeny dílem do Roudnice, dílem na jiná místa. Více jiných kněží, kteří se ho přidrželi, odstěhovali se rovněž z Prahy před hněvem císařovým.

Jaké usnešení se stalo na sněmě v příčině berně a hotovosti proti Janovi Roháčovi, o tom nemáme zpráv. Jisté jest

toliko, že účastníků výpravy k Sionu ze stavů zemských bylo 1437
málo, tak že císař Sigmund ještě ku konci měsíce června musil i Oldřicha Rosenberského napomínati, aby vypravil k tomu lid svůj, jak byl na sněmě o suchých dnech postních slíbil; ale Oldřich vymlouval se z toho pro nesnáze ještě nezcela ukončené s Tábory a jinými sousedy svými. Berně však jednoho úroku byla i ve druhé lhůtě o sv. Vavřinci skutečně vybírána a odváděna. Po odjezdu Rokycany z města užíval císař Sigmund i legat Filibert nejspíš povolnosti administratora mistra Křištana k valnějšímu než předtím *uvádění mnichů* do klášterů Pražských, tak že než minul rok 1437, bylo 15 mužských klášterů ve městě obnoveno a řeholníkům navráceno.[9]) Konšelé pak Starého i Nového města hověli rovněž přání legatovu, dopouštějíce navrácení do města mnohým měšťanům zběhlým, když jen slíbili spravovati se kompaktaty.

Toho času byl Sigmund položil knížatům německým *sněm říšský v Chebě*, jak z příčiny rozličných vlastních záležitostí a říšských, tak zvláště ku poradě pro opětné vzniknutí různic mezi konciliem Basilejským a papežem Eugeniem, ze kterých hrozilo připíti k velkému roztržení v celé církvi. Císař sám vyjel z Prahy do Chba některý den na začátku měsíce července, poručiv správu království českého na čas nepřítomnosti své *královně Barboře* a *Menhartovi z Hradce*. Nevíme, zdali ještě před jeho odjezdem čili po něm dne 5 července byl v Praze zajat jakýsi Vlhovec a mučen i potom sťat na rynku Staroměstském, aniž zdali to snad bylo pro nějakou vinu proti císaři.[10]) O něco později, dne 14 července, vyjeli pak z Prahy *poslové vypravení do Basilee*. Byli k tomu zvoleni z mistrů, jak jinde zmíněno, *Jan Příbram* a *Prokop z Plzně*, z pánů a rytířů *Petr z Wartemberka* na Zvířeticích a *Přibík z Klenového*, ze stavu městského *Matiáš Lauda* a *Vácslav*

[9]) Počet tento udává biskup Filibert v dopise svém ku koncilii dne 19 Listopadu 1437 v Palackého Urkdb. II. 481 Že se pak obnovení to stalo hlavně teprv po vzdálení Rokycany, dá se souditi z denníka Jana Tourského, který jest veden zrovna do dne odjezdu Rokycanova, ale krom kláštera sv. Jakuba nevypravuje o žádném jiném, že by byl býval obnoven do té doby.

[10]) Není zcela nemožné, že by se tím měl rozuměti Jan Vlha soukenník, jenž se v létech 1429 až 1433 uvodí co majitel domu na Starém městě, blíž sv. Haštala (č. 792).

1437 *Březka* perkmistr hor vinničných [11]) a konšel Staroměstský. Mistrům dvěma byla dána obzvláštní plná moc od rektora a obce učení Pražského (6 čvce.), dle které měli jednati v koncilii o otázkách dotud sporných ve příčině přikázání Kristova o přijímání pod obojí spůsobou a podávání svátosti dítkám, měli žádati od koncilia bully na svobodu přijímání pod obojí spůsobou v celém království českém a markrabství moravském, též vydání listů na očištění pověsti království a markrabství u větším počtu k rozličným knížatům a zemím, také pak dle okolností žádati jiných věcí mimo kompaktata a přimlouvati se za obecnou opravu církve. Poslestvo bylo opatřeno četným a skvělým průvodem, a jdouc přes Cheb, obdrželo tam dne 21 července také průvodní listy od císaře Sigmunda.

Brzy potom, dne 17 července, přijel do Prahy znamenitý posel z Uher s novinou o velkém *vítězství nad Turky* v bitvě svedené nedaleko Bělehradu v Srbsku, již vedlé Uhrů a Polanů účastnili se také bojovníci moravští a čeští, totiž Táboři, jichž Sigmund dle dávného úmyslu svého byl některý počet najal k válce v těchto vzdálených krajinách brzy po srovnání se stranou jejich. Pravilo se, že v bitvě té bylo zabito na 40.000 Turků. Ale nepotěšitelné zprávy docházely císaře v Chebě z Čech samých. Z ležení před *Sionem* psalo se mu, že vojenská moc tam shromážděná byla nedostatečná a měla proto velké těžkosti. Zrovna pak v tamějších stranách, ve východních totiž krajích země české připravovaly se *sjezdy* rozpisováním po městech a jinde, z nichž netušil císař sobě nic dobrého; pocházeloť to z nespokojenosti zemanstva i měst pro jeho chování ve věcech náboženství. Věrní jeho počali se toho strachovati tím více pro vysoký věk a sešlé zdraví císařovo, nevědouce, jak bude po jeho smrti.[12]) V Chebě vedlé jiných věcí Sigmund měl na péči navrácení hradů a měst ku koruně, ležících mimo hranice země české, které byly během předešlé války odcizeny od sousedních knížat německých,

[11]) Ve Starých letop. česk. nazývá se mylně mincmistrem (101).

[12]) Podkomoří Jan z Kunwalda v posledním pořízení svém dne 22 července 1437 praví, že je činí, »ačkoliv zdráv jsa na těle a požívaje dobrého rozumu, však přes to obávaje se v těchto časích nejistých, zvláště pak po smrti císaře Sigmunda oc. rozličných puotek a příhod, poněvadž neviem, skuoroli budem pána mieti a krále budúcieho v této zemi čili nic«.

zvláště od markrabí míšenských a Jana vévody bavorského, 1437
s nimiž o to jednal dosti úsilně a ne beze všeho účinku. Ale ze zpráv oněch nemilých obával se nových bouří v zemi, a pospíšil proto dřív než byl prvé jeho úmysl zpátky z Cheba do Prahy. Bylby rád na cestě zpáteční buď přes Žatec buď přes Plzeň pořídil všelicos po krajích tamějších; ale i toho zanechal, a odebral se přímo do Prahy po pěti nedělích svého vzdálení odtud.

Při svém příjezdu dne 16 srpna byl uvítán neméně slavně, než před rokem, když ponejprv přijel po umluvách Jihlavských. Vyšli jemu vstříc kanovníci Pražští s processí, z města cechové s korouhvemi svými; zpívalo se a zvonilo, i tím spůsobem uveden jest na hrad. Hned první dni potom přivedeni jsou do Prahy před císaře čtyři znamenití Turci zajatí v bitvě řečené, provázeni jsouce vojenským lidem uherským, který potom vedením Michala Országa vytáhl z Prahy k sesílení vojska obléhajícího Sion (3 září).

Císař mezitím dne 25 srpna, když scházelo jen pět dní do plného roku od prvního sazení konšelů v Praze, obnovil raddu na Starém i na Novém městě, odebrav se k tomu osobně na radnice oboudvou měst ve slavném průvodě knížat, pánů a rytířů a u valném shromáždění obcí. Z konšelů Staroměstských jest přitom jen několik vypuštěno a jiní dosazeni na jich místa; na Novém městě však dosadil císař skoro celou raddu novou, ač již předešlá byla mu ve všem poddajná. Prvním purkmistrem stal se přitom *Pavel Dětřichovic*, kterého císař vzal také do raddy své zemské. Byl to syn Dětřicha někdejšího vrátného krále Vácslava a později znamenitého konšela Novoměstského za posledních let krále tohoto. Dětřich byl nepochybně horlivý pod obojí; nebo když král Vácslav dne 6 července roku 1419 dosadil nové konšely na Novém městě, kteří měli býti přísnější na Husity než jejich předchůdci, byl i Dětřich jako všichni druzí staří konšelé úřadu zbaven, a naproti tomu nacházel se později mezi konšely volenými dne 2 července roku 1421 návodem kněze Jana Želivského, i také ještě roku 1424. Syn jeho Pavel byl konšelem teprv roku 1435 za vlády Staroměstských na Novém městě, ještě za života otce svého, který se připomíná co nebožtík teprv roku 1436. Smýšlením patrně se odchýlil od otce; nebo císaře Sigmunda při-

1437 držel se tak horlivě jako bratří z Kunvalda na Starém městě, a těšil se za to velice z jeho přízně. Ze staré raddy zůstali toliko tři konšelé, mezi nimiž jmenovitě také Jan Literat.[13])

Již dva dni před tímto sazením konšelů v Praze (23 srp.) byl císař položil sněm ke dni Matky boží narození (8. září), který měl držán býti v Čáslavi, a mělo se na něm jednati o pojištění pokoje v zemi i také v příčině korunních lén odcizených knížaty německými. Čáslav byla snad proto k tomu zvolena, že Sigmund již za přebývání v Chebě měl úmysl, nezdržeti se víc dlouho v Čechách, nýbrž odebrati se zas do Uher, a tu měl město toto na cestě; ale v krátce rozmyslil se potom jináč, a již dne 5 září položil sněm v Praze jakožto v místě příhodnějším, však do času o něco pozdějšího, totiž až k sv. Jeronymu (30 září).

Právě po tomto odložení sněmu obdržel císař Sigmund novinu proň velice vítanou o *dobytí Siona*. Dne 6 září učinil pan Ptaček útok, ku kterému byl konal po delší čas umělé přípravy, a bojovníci jeho dobyli se na valy, při čemž Jan Roháč upadl v zajetí a potom vnitř hradu více lidí jeho, mezi nimi purkrabí jeho a šlechtic polský Vyšek Račiňský, známý ze předešlých příběhů,[14]) též kněz Martin Prostředek z Hradce a výtečný puškář jménem Zelený. Jiných bylo 46 krom sedmi dříve již mezi obležením zajatých, z nichž uvodí se čtyři dle jmen, Jindřišek, Baba, Hrdinka a Židek. Když pan Ptaček o vítězství svém dal zprávu do Prahy, císař Sigmund, nad míru tím potěšen, dal zvoniti na hradě a po celé Praze ve všech kostelích. V neděli, den narození Matky boží (8 září), vrátil se Ptaček s vojskem svým do Prahy, zajaté s sebou veda. Císař dal je sobě předvésti; při čemž Jan Roháč volal, „aby mu raději vypíchli oči, že radši tomu bude, než by měl na něj vzhlédnouti.[15]) Tu dal Sigmund jeho i druhé některé vésti na radnici Staroměstskou, kdež jsou tázáni a ukrutně mučeni;

[13]) Staré letopisy české (102) praví sice, že Sigmund na Novém městě všecky nové konšely zdělal; ale úplné seznamy konšelů v knihách Novoměstských s tím se nesrovnávají.

[14]) Viz v Díle IV (druhé vydání) str. 177, 362.

[15]) O tom sice výslovně vypravuje jen Windecke, spisovatel velice nespolehlivý; ale zpráva jeho stvrzuje se poněkud slovy Starých letopisů českých (str. 99): Neb pan Roháč ciesaře za pána přijati nikdy nechtěl, ani naň hleděti.

z Roháče prý až střeva se vyvalila. Dopuštěno mu potom 1437
v témž vězení učiniti jisté pořízení o věně manželky své Elišky, dcery pana Jana z Kolovrat na Kornhauze, tehdáž ještě žijícího, před purkmistrem Novoměstským Pavlem Dětřichovic a třemi jinými konšely téhož města.[16]) Hned pak nazejtří vedeni jsou všichni na popravu (9 září). Císař Sigmund zdělal si přitom divadlo dle srdce svého. Na rynku Staroměstském postaveny jsou šibenice o trojí výšce. Na nejvyšší oběšen jest Jan Roháč z Dubé v rouchu červeném se zlatým pásem a s pouty pozlatitými, na druhé nižší šibenici tři znamenitější, rytíř Vyšek, kněz Prostředek a puškář Zelený, na nejnižší všech ostatních tři a padesát.

Radost však, kterou měl císař Sigmund z vítězství nad Roháčem, nezůstala dlouho nezkalena. V Praze byl dojem ohyzdné popravy nad tolika lidmi v samém prostředku města vykonané císaři odporný. Byl prý velmi veliký pláč v lidu za dlouhý čas, a vždycky lidé plakávali, když byla zmínka o tom. Tak píše starý pamětník. Tím větší pohnutí nejspíš osud Roháčův spůsobil ve straně Táborské a mezi jinými někdejšími druhy jeho. Hned po sv. Vácslavě, zrovna asi v čas, když se počal sněm v Praze, *odpověděli císaři* z východních krajů starodávní náčelníci Orebští *Jan Hertvík* z Rušinova a *Beneš z Mokrovous*, s nimi též Chval z Řičan, a stejným časem *kněz Bedřich* na Kolíně, toho času přední vůdce Táborů. Ke sněmu pak přijel do Prahy pan *Diviš Bořek*, opatřiv se k tomu listem bezpečným, a předložil na radnici Staroměstské *19 artikulů stížností* proti císaři ve jménu tří krajů Hradeckého, Chrudimského a Mýtského, které byly o to držely sjezdy v čase předešlém. Byly to stížnosti na nezdržení slibů jeho v příčině kompaktat, zvláště že nejen nedbal o stvrzení arcibiskupa a podbiskupí volených, nýbrž i roztrhnul duchovenstvo dosazením administratora, ano že dopouštěl cizincům spravovati arcibiskupství k utištění pravdy boží; že uvedl mnichy do Prahy a jinam bez svolení arcibiskupa, že pod svou mocí pustil svobodu nevěstkám, tancům, kostkám a jiným hříchům v Praze i jinde; k tomu také stížnosti o zemské věci, rušení svobod, nespravedlivosti na soudech, zvláště pak a konečně, že lidi nejznamenitější strany pod obojí, kterých přičiněním

[16]) Nachází se v knize Novoměstské fol O 20.

1437 nejvíce byl do země uveden a za pána přijat, z raddy své a z úřadů zavrhnul a stranu protivnou do raddy přijal a na úřady k vládnutí ustanovil.

Nemáme pohříchu žádné jiné zprávy o tomto sněmě, a nevíme tudy, jaký účinek měly na něm tyto stížnosti, kromě že se císaři podařilo pomocí většiny jemu úslužné jakž takž se ubrániti;[17]) ale od jednotlivých odpovědníků byl ve východních krajích i dílem také na Moravě pokoj veřejný porušen, jakož opanováním Náchoda *Janem Koldou* ze Žampacha (29 září), který se stal odtud velkým násilníkem v té krajině, opětným ač nezdařeným pokusem stoupenců kněze Ambrože o dobytí Hradce (16 říj.), útokem rovněž nezdařeným Pardusa z Horky s lidmi Bedřichovými a Hertvikovými na město Litovl. K tomu ke všemu brzy od narození panny Marie a tudy po odpravení Roháče císař Sigmund počal silněji než předtím churavěti. Tak zvaný *oheň pekelný* vrazil se mu do palce na jedné noze. Císař dal si palec uříznouti, ale bolest palčivá neopustila ho více.

Jak jest výše pověděno, Sigmund již od delšího času zamýšlel odebrati se do Uher k opatření tamějších pilných záležitostí, zvláště v příčině obrany proti Turkům; nemínil však království českého opustiti bez dostatečného pojištění moci své v zemi po svém vzdálení. Nejbezpečnějším způsobem vidělo se mu býti, aby na čas nepřítomnosti své ustanovil za správce zemského manžela jediné dcery své Albrechta vévodu rakouského, kterému dle dědičných jednot s domem rakouským náleželo také nástupnictví po jeho smrti. Pan Oldřich z Rosenberka a Menhart z Hradce měli pak asi býti předními rádci Albrechtovými. Proti tomu stavěl se jiný návrh, aby byla vládařkou opět jako za přebývání císařova ve Chbě královna Barbora, která si toho velice přála a měla v tom za důvěrníky pana Alše Holického ze Šternberka, Hynce Ptačka i také mladého pána Jiřího z Poděbrad, tehdáž teprv sedmnáctiletého. To byli páni, kteří se horlivěji než pan Menhart ze

[17]) K tomu se vztahují slova v listě Filibertově zmíněném ve poznámce předešlé: Nuper quaedam turbatio in hoc inclyto regno suscitari videbatur, quae divina dispositione opera imperialis Majestatis, sibi assistentibus baronibus, militaribus et civitatibus ingressum no habuit; quid autem in posterum futurum sit, novit altissimus. Aliud autem non intelligo, nisi quod volunt compactata servare ɔc.

Hradce zastávali prospěchů strany pod obojí a byli by jich 1437
bezpochyby rádi hleděli v raddě královny co vládařky. Jednalo se o to jedné i druhé straně již za přebývání Sigmunda ve Chbě, kamž, jak aspoň královna Barbora se domnívala, spoluvládař její tehdejši Menhart ze Hradce povolán byl od císaře za tou příčinou.[18]) Rozhodnutí potomní císařovo bylo proti přání královny Barbory a důvěrníků jejích. Poslalť říšského kancléře svého Kašpara Šlika k Albrechtovi do Vídně s vyzváním, aby se i s manželkou svou Alžbětou přistěhoval do Prahy. Albrecht i Alžběta zdráhali se zprvu, hledíce k nepříjemnému ovšem stavu věci v Čechách toho času, ale konečně svolili přijeti do sv. Mikuláše (6 pros.). Císař s tím se srozuměl, a mínil čekati příchodu jejich.

Toho času přijel do Prahy *legat* od papeže *Eugenia IV* z příčiny různice jeho s koncilíem Basilejským (31 říj.), a brzy potom *arcibiskup valašský* s jedním mladým knížetem tamějším, jichž několik tehdáž přelo se o panství; Pražané viděli snad tehdáž ponejprv, ano před arcibiskupem tím neseno bylo tak zvané Tau místo kříže obyčejného. Mimo legata papežova nacházel se již také *legat koncilia Basilejského* na cestě k císaři, Jiří biskup Vický (Vicensis). Obojí poselstvo bylo by tím více vyžadovalo delšího ještě zdržení Sigmundova v Praze. Proti nadání však císař zrovna tu chvíli uzavřel odjeti z Čech nečekaje příchodu Albrechtova. Pobádali jej k tomu dvořané uherští pro pilné potřeby země své; ale ještě více přičítalo se to návodu královny Barbory a důvěrníků jejích, kteří snad doufali, že když císař odjede dříve příchodu Albrechtova, aspoň na ten čas ustanoví Barboru za vládařku.[19]) Naděje tato však byla zklamána. Královna Barbora měla odjeti

[18]) V listě svém k Alšovi Holickému dne 11 Srpna 1437 (v Palackého Archivu II. 4) píše královna: Jinýchť novin nynie neviemy, než že pan Menhart miení k Cies. Mti. jeti; a jedni nás zpravují, žeby jemu Cies. Mt. něterakés zbožie dal, a druzí nás zpravují, žeby jemu mělo poručeno býti, aby jeho náš syn (vévoda Albrecht) poslušen měl býti. — Co královna v témž listě píše: »A jakož jsmy služebníka svého Petra k JMti. poslali, jehož tebe tajno nenie oč, tenť ještě nepřijel; a pak neviemy, dopustíli nám to čili nic«, vztahovalo se snad ku přání jejímu v příčině vladařství. Patrně jedna i druhá strana tajili si své úmysly.

[19]) Udání *Starého letopisu českého* (str. 105), že Sigmund odjel, »chtě ujíti smrti, aby v Čechách neumřel, a také z návodu králové a

1437 s manželem svým a ostatním dvorem jeho; Sigmund pak ustanovil za prozatímné vládaře čili *hejtmany zemské* šest pánů dílem strany pod jednou dílem pod obojí, mezi nimiž nacházeli se na předním místě Oldřich z Rosenberka a Menhart ze Hradce. Ostatní byli Aleš Holický ze Šternberka (tedy ovšem jeden z důvěrníků královny Barbory), Petr z Michalovic, Hanuš Kolovrat a Jan Smiřický.

Odjezd císaře i s císařovnou byl ustanoven již před 5 listopadem,[20]) ale vykonán jest teprv o šest dní později v pondělí den sv. Martina (11 listop.). Císař vyjel, nesen byv po Praze ve křesle pod věncem zeleným, časně ráno ještě před východem slunce, tuším branou Vyšehradskou se všemi dvořeniny uherskými a jinými z cizích zemí, mezi nimiž nacházel se jmenovitě také Vlach Brunorio della Scala jinde zmíněný; při císařovně Barboře nacházel se také synovec její Oldřich hrabě Celský, který dotud stále byl meškal v Praze. Veškeren průvod čítal na tisíc jezdců, více než sto vozů a několik set pěších. Zástup „krásných paní" to jest nevěstek a rozličných kejklířů, nedůvěřujících sobě zůstati v Praze po odjezdu císaře, jel za ním z města pod zvláštní korouhví. Pocity obyvatelstva Pražského byly přitom rozdílné. Jedni, totiž kteří se těšili z jeho milosti a ochrany, provodili jej s žalostí, hledíce na nejistou budoucnost; druzí radovali se, pravíce prý, aby se nikdy zase nenavracoval.

2.

Konec života Sigmundova. Kralování Albrechta rakouského. (1437—1439.)

Císař Sigmund jel z Prahy do Moravy přes Benešov a Vlašim, chtěje ve Znojmě sjeti se se zetěm a dcerou svou

Uhruov a některých Čechuov, kteřížto jednomyslně napomínali císaře, aby vyjel z Čech do Uher, a povolil jim«, stvrzuje se narážkou Kašpara Šlika v řeči jeho k stavům českým dne 26 Prosince toho roku »čím by pak byl návodem neb zjednáním (tak spěšný odjezd císařův), to Buoh vie«. Viz *Archiv český* VI. 446.

[20]) Z toho dne se nachází v knize Malostranské (D 3) pořízení o statcích Janka syna Mikulášova Zárovského, které učinil, jak praví, intendens viam ingredi cum Serenissima regina domina sua et proficisci.

na další poradu. Cestu tuto konal buď s ním buď hned za ním 1437
legat papežský, jenž byl přijel do Prahy; a než císař dojel do Telče na Moravě, přijel za ním také legat koncilia, který jej byl v Praze zmeškal. Obadva byli u císaře v Telči dne 21 listopadu; Sigmund však odložil vyjednávání s jedním i druhým do Znojma, kamž brzy potom dojel.

V Praze byl hned po odjezdu císařově držán *sněm*, na kterém se stavové usnesli o řád v zemi za nepřítomnosti jeho a slíbili šesti hejtmanům od něho ustanoveným, spravovati se jimi až do středopostí, též pak znovu uzavřeli zachovávati kompaktata. Z rozkazu heitmanů zemských vyvoláno jest v Praze také dne 15 listopadu, aby nikdo netupil císaře aniž co mluvil, ježto by vedlo k různici. Jiný sněm měl dle usnešení stavů držán býti o suchých dnech před vánoci (18 pros.), ku kterému žádali aby císař vypravil své posly, což ochotně slíbil dopisem zaslaným buďto z Telče nebo ze Znojma. Sněmu onoho účastnili se však nepochybně jen ti ze stavů, kteří do té doby zachovávali věrnost Sigmundovi; jiní, kteří se byli již zase vzbouřili proti němu, jakož Táboři s knězem Bedřichem a novější spojenci jejich, též, kteří byli zdvihli stížnosti proti němu ze sjezdů krajských, jako Diviš Bořek z Miletínka, bezpochyby nepřišli k sněmu, a pomýšleli již tehdáž na povolání krále nového po smrti Sigmundově z Polska.

Dá se mysliti, že dvoru císařského ve Znojmě, neli již dříve, došla nějaká návěští o tom, a že bylo řečí ještě více než dle pravdy, tak že vzati jsou v podezření také důvěrníci královny Barbory i ona sama, jakoby, když vlády nemohli jiným spůsobem dostati do svých rukou, mínili rovněž dorozuměti se s dvorem polským, aby zbavili Albrechta rakouského i manželku jeho Alžbětu nástupnictví v Čechách. Jest k víře podobno, že se sokové pana Alše Holického a Hynce Ptačka přičinili o nařčení jich, ano jest i zpráva, že Oldřich Rosenberský potměšilým spůsobem naváděl je, aby o krále polského stáli, slibuje býti s nimi v tom zajedno, nejspíš aby je tím potrhnul k nějakým skutkům neprozřetelným.[21]) Jisté jest, že císař Alše Holického, ač jej byl jmenoval nedávno teprv jedním z heitmanů zemských, vzal u velikou nenávist, tak že

[21]) Píše tak Jiří Poděbradský roku 1450 v listu svém odpovědném k Oldřichovi. Viz *Archiv český* V. 268.

1437 dle zprávy očitých svědků ukládal vévodovi Albrechtovi ve Znojmě již přítomnému, aby jej připravil o hrdlo, nestane-li se to od něho samého ještě za života; ano když nemoc Sigmundova vždy hůře se zmáhala, tak že předvídal brzkou smrt, dal i manželku svou královnu *Barboru* vziti pod stráž, a nařídil Albrechtovi i přítomným pánům českým a uherským, aby ji drželi tak dlouho v zajetí, až by vévoda i s manželkou svou Alžbětou uveden byl ve skutečné držení království českého.

Mezitím ustanovil Sigmund posly k sněmu českému, Kašpara Šlika kancléře říšského a Hartunga Kluksa jednoho z radd svých cizích (30 listop.), kteříž měli jeti do Prahy a žádati na stavích, aby Albrechta jakožto manžela Alžběty co dědičky trůnu i mocí zápisů na dědičnou jednotu s domem rakouským přijali po něm za krále. Ku poslům těmto pak dle vůle jeho také Albrecht přidal své posly, dva ze šlechty rakouské, dva z moravské. Dne 7 prosince vyšlo ze Znojma nařízení k stavům lužickým a nejspiš také k slezským, aby i oni vypravili posly své ke sněmu do Prahy, kteří by tam napomáhali ku přijetí Albrechta za krále. Již však druhý den potom, 9 prosince, *zemřel císař Sigmund* tudíž ve Znojmě, nařídiv poslům ustanoveným, aby i po jeho smrti v jeho jméně i ve jménu Albrechtově vypravili se k jednání se stavy českými do Prahy. Tělo jeho odvezeno jest do Uher, kdež byl zvolil sobě hrob ve Varadíně. Vévoda Albrecht doprovodil pohřeb až do města tohoto, zároveň pak odvezl císařovnu Barboru do Prešpurka, kdež jest chována v zajetí. V Praze na zprávu o úmrtí Sigmunda konány jsou služby za duši jeho, jeden den vigilie a druhý den mše v kostele Pražském. Mši sloužil biskup Filibert, a byla při ní velká oběra, pánů, rytířů, zemanů, praelatů, kanovníků, konšelů a měšťanů Pražských, též ženského pohlaví.

Když byl čas ke *sněmu* o suchých dnech před vánoci a nejspíš také stavové čeští již ve počtu hojném nacházeli se v Praze, vrátili se právě *poslové čeští* od koncilia *z Basilee*, a učinili sněmu zprávu o poselství svém dne 24 prosince. Poslové byli dne 18 srpna přijeli do Basilee, a měli dne 24 srpna první slyšení v obecném shromáždění koncilia, ve kterém učinil řeč slavnou od nich mistr Jan ze Příbramě. Bez mnohých odkladů začalo se potom dne 31 srpna delší roko-

vání o hlavních dvou předmětech poselství jejich, o podávání totiž svátosti dítkám a o otázce přikázání Kristova o svátosti pod obojí spůsobou. O prvním kuse hájil mínění Čechů Prokop z Plzně, o druhém Jan z Příbramě; proti nim pak byl od koncilia postaven Jan Palomar. Obě strany vyčerpaly všecku učenost svou v hádání, které se protáhlo skoro po celé dva měsíce září a říjen, zvláště pak Jan Příbram vedl si přitom dle obyčeje svého mužně a důrazně. Dne 20 října předložili mezitím poslové čeští žádosti své ku koncilii v devíti kusích. Krom dvou předmětů právě zmíněných, aby se koncilium o nich vyslovilo dle zdání Čechů, žádali, aby koncilium propustilo svobodu přijímání pod obojí spůsobou, která byla prvotními kompaktaty dána jen obyčej ten tehdáž majícím, všechněm obyvatelům království českého a markrabství moravského, aby vydalo dávno slíbené listy ku knížatům sousedním na očištění pověsti země české, aby dosadilo Čechům arcibiskupa a dva biskupy, kteříby se jim viděli býti hodnými, aby svolilo k zpívání aspoň epištoly, evangelia a vyznání víry při mši jazykem českým, aby k lepšímu učení Pražského povolilo přivtěliti k němu některé praebendy neb jiná duchovní beneficia, konečně aby se vynasnažilo o obecnou a skutečnou opravu církve ve hlavně i v údech.

Když se skončilo hádání veřejné (28 říj.), bylo opět jako za prvního poselství českého do Basilee vyjednáváno mezi zřízenci obapolnými v menším počtu o spůsob konečného vyřízení v příčině otázky o přikázání, a navrhováno Čechům, aby zůstavili rozhodnutí koncilii v sezení, v němž by dva duchovní jejich, Příbram a Prokop, měli hlas jako každý jiný člen koncilia. To však odmítli, poněvadž by tím spůsobem byli musili zůstati v menšině, i odvolávali se na soudce v Chebě umluveného a na postavení své co strany proti straně, že k umluvě náleželo svolení obapolné. Koncilium se nyní zpěčovalo učiniti prvé konec o ostatní žádosti Čechů, pokud by otázka tato nebyla rozhodnuta, a když poslové čeští pospíchali domů, zvláště následkem zpráv o nejistém pokoji v zemi své, dalo jim koncilium poslední odpověd dne 24 listopadu, ve které zůstalo přitom, že nemůže dříve rozhodnouti o jiných žádostech jejich, pokud by otázka o přikázání nebyla rozřešena; slíbilo však rozřešení to učiniti dle soudce ve Chbě umluveného a v brzkém čase; také pak osvědčovalo ochotnost ku

1437 provedení obecné opravy církve, a odvolávalo se na mnohá uzavření a nařízení svá k tomu již vydaná, stěžujíc ovšem, že se provedení jich potkávalo s mnohými překážkami. Po námítkách učiněných proti tomu od Čechů a vyslovení lítosti, že se měli navrátiti od koncilia s prázdnýma rukama, opětoval kardinal Julian, tehdáž ještě vždy předsedící koncilia, důvody již prvé uvedené, pravě toliko, že nemají poslové odcházeti s prázdnýma rukama, nýbrž s dobrou nadějí; neb že koncilium v rozhodnutí svém bude hleděti jak ku pravdě tak i ke cti království českého a učiní v příčině žádostí jejich, co bude moci učiniti se ctí církve svaté. Tím se vyjednávání skončilo, a poselstvo české rozloučilo se s koncilem ve shromáždění veřejném dne 29 listopadu. Opět držel přitom řeč mistr Jan Příbram, ve které děkoval koncilii za práce jeho k upokojení země české, ale vytkl také oběti, které Čechové podnikli k dobrému míru obecného, ježto se vzdali tolika prospěchů dobytých ve válkách, tolika poplatků, které se jim odváděly z okolních zemí až téměř na třidcet mil vůkol, a kterak páni a zemané čeští přemohli odbojníky, jichž velká vojska a mnohá knížata přemoci nemohla; opět pak stěžoval, že odcházejí nyní s prázdnýma rukama, a z toho že snad přijde k novým nepokojům v zemi jejich, k novým záminkám pro zlomyslné, ač jestli koncilium brzy neuhodí v dobré prostředky. Kardinal Julian odpověděl opět, těše dobrou nadějí a lituje, že poslové nemínili posečkati tu do rozhodnutí; neb že se stane brzy, a žeby potom brzy došlo na vyřízení jejich žádostí.

Jaký účinek měla na sněmě v Praze zpráva poselstva českého o tomto pořízení jeho v Basilei, o tom nemáme žádného svědectví; ale jisté jest, že ti, kteří se opravdově zasazovali o prospěch strany pod obojí, nemohli z ní nikterak míti potěšení. Již druhý den potom, hned po hodu božího narození (26 pros.), slyšel sněm poselství *Kašpara Šlika* a druhých vyslaných zemřelým císařem a nyní Albrechtem rakouským, kteří předkládali právo Albrechtovo a manželky jeho Alžběty a žádali na stavích, aby je za dědice ku království přijali. Na sněmě byla i tentokrát zastoupena hlavně jen strana pod jednou a oněch pod obojí, kterým více záleželo na zachování přízně, prvé s císařem, nyní s novým králem než na věcech náboženství; z horlivějších byli tu jen Aleš Holický ze Štern-

berka, Hynce Ptaček z Pirkšteina a jiných něco pánů a ze- 1437
manů, kteří byli dotud zachovali poslušnost císaři Sigmundovi; ti, kteří se mu byli již zprotivili, neúčastnili se sněmu tohoto. Po vyslyšení poselstva žádali páni a zemané strany Alšovy a Ptačkovy, aby se s jednáním něco počkalo až do příchodu jiných, míníce nepochybně stranu kněze Bedřicha nebo aspoň Diviše Bořka z Miletínka a kteří s ním stáli z východních krajů; když pak většina sněmu k tomu nesvolila, žádali, aby se jim, v Praze přítomným, popřálo chvíle ku poradě obzvláštní o věci, které pokládali za potřebné k obecnému dobrému země. Neminiliť protiviti se zvolení neboli přijetí Albrechta za krále, ale s náležitým opatřením, aby země a přijímající pod obojí byli zachováni při nabytých právích a svobodách. Většina nesvolila ani k tomu, nýbrž uzavřela bez nich, přijmouti Albrechta za krále. Tím byli puzeni spojiti se se stranou již předtím protivnou císaři Sigmundovi, která mínila povolati na trůn krále polského. Pan Aleš Holický dal znáti úmysl ten Oldřichovi z Rosenberka; a toho ulekla se konečně většina, tak že několik přednějších pánů odebralo seť do příbytků Alše, Ptačka a stoupenců jejich, i stala se umluva, dle které osobami z obou stran volenými sepsány jsou *artikule žádostí* ku králi a slíbeno rukou dáním, jestliže k nim Albrecht svolí, že od obou stran přijat bude za krále, pakli nesvolí, že přijat nebude.

Artikule tyto čteny jsou ve shromáždění sněmu na radnici Staroměstské dne 30 prosince. Nejpřednější dva vztahovaly se ku kompaktatům a k zápisu císaře Sigmunda o dokonání jich, aby se Albrecht týmž spůsobem zavázal jako jeho předchůdce, a zvláště aby vymohl stvrzení arcibiskupa, neli Rokycany, tedy jiného, který by rozdával svátost pod obojí spůsobou a světil ku kněžství žáky strany obojí. Ostatní se týkaly svobod zemských a jiných žádostí, zvláště aby zachovány byly v platnosti všecky zápisy Sigmundovy a předků jeho na statcích koruny a duchovenstva, aby Albrecht navrátil Moravu celkem zase ku koruně české i aby přivtělil k ní také zemi svou rakouskou, též pak, na čem Alšovi ze Šternberka a Hyncovi Ptačkovi záleželo osobně, aby královnu Barboru sprostil vězení bez všelikých nátisků neb vynucování čeho na ní. Žádosti tyto měly bez meškání oznámeny býti Albrechtovi po poslích hned toho dne zvolených. Ze stavu

1438 menitých usedlých měšťanů v cizí moc bylo velkým protržením práv města, a způsobilo velké pobouření v lidu; ale konšelé dovedli zabrániti zjevný odpor nejspíš pod mocnou ochranou pana Menharta z Hradce, který co nejvyšší purkrabí měl hrad Pražský v moci své.

Skutek tento musil způsobiti pobouření myslí také mimo Prahu, a bezpochyby tudy nejvíce přišlo, že na *sjezdě* držaném první dni potom ve *Chrudimi* odepřeno jest přistoupení k umluvám Pražským i aspoň někteří ze shromážděných položili si sjezd druhý na 2 března, z něhož mínili poslati ku králi polskému, ano i Aleš Holický, Hynce Ptaček a soudruzi jejich počali se kloniti k úmyslu, když by jim umluvy nebyly zdržány, přidati se k této straně. Byli také již poslové polští v Čechách, kteří slibovali, že král přijede vojensky, jak pro něj vzkáží. Heitmanové zemští strany Oldřichovy a Menhartovy, též konšelé Pražští nedbali výstrah dávaných jim od Alše Holického, ano odepřeli knězi Bedřichovi příměří, ku kterému se podával, a v Praze samé pokračovali dále v pronásledování protivných sobě. Již dne 4 unora *vypověděno* jest 18 znamenitých sousedů z Prahy, z těch nepochybně, kteří byli prvé učeni, mezi nimi z konšelů někdejších Mikuláš sladovník z Dobřiše nazvaný Betlemský dle domu svého nedaleko Betlema (část č. 351), Vavřinec Babka krejčí z Ovocného trhu (č. 141) a Mikuláš Pytel soukenník z Dlouhé třídy (č. 721), z jiných pak sousedů Mařík lazebník z králový lázně nedaleko mostu (č. 195, 196), držitel krom toho jiného domu na nynějším Peršteině (č. 348, „proti domu Kantorovu" č. 309), Duchek Pštros bečvář z rynku (č. 926), Poláček krejčí, Zajíček řezník a Filipp Pšenička, jinak nám neznámý. Poněvadž pak manželky jejich zůstaly v Praze, buďto všecky buď některé, voláno jest potom biřicem, aby se ve třech dnech rovněž vystěhovaly z města, s pohrůžkou, neučiní-li toho, že zvědí, co se jim stane. *Vavřinec Babka* jest krátce potom sťat, nepraví se pro jakou příčinu, snad že se bez povolení navrátil do města.[23])

[23]) Stalo se to ještě během roku 1438, na každý spůsob před 26 Květnem, kteréhožto dne nachází se v knize Staroměstské fol. 414 zmínka o poslední vůli Babkově, dle které dostal se byl dům jeho na Ovocném trhu (č. 141) věřitelům jeho a od nich Tomášovi Krčmicovi prodejem toho dne zapsaným do řečené knihy.

Nejistota věcí byla tím větší, když Albrecht, odebrav se 1438
po smrti Sigmundově do Uher, kdežto již dne 1 ledna roku 1438 korunován byl na království ve Bělehradě, příliš dlouho tam meškal, zaneprázdněn jsa mnohými věcmi pilnými, následkem čehož dlouho nepřišlo ke sjezdu jeho s poselstvem ustanoveným k němu od sněmu českého. K tomu mezitím byla královna Barbora, vždy v zajetí, přivezena do Budína a tam teprv tehdy propuštěna na svobodu, když postoupila Albrechtovi největší části hradů a panství zapsaných jí věnem, místo kterých mělo jí doživotně vypláceno býti 12.000 zlatých uherských ročně. Vynucení toto, které věrní královny Barbory v Čechách pokládali za porušení jednoho kusu umluv Pražských, způsobilo tím větší nelibost, ježto dle zpráv, které měli z Uher, byl k tomu Albrecht pobádán i od pánů protivné jim strany v Čechách samých.

Teprv dne 5 dubna navrátil se král *Albrecht* z Uher do Vídně, a tam teprv někdy později během toho měsíce odebralo se k němu poselstvo české k umluvě o žádosti na sněmě složené. V čele jeho stáli Oldřich z Rosenberka a Menhart z Hradce; ale také Aleš Holický ze Šternberka jel s druhými do Vídně.[24]) Albrecht svolil k žádostem všechněm, vyjma přivtělení Rakous ku koruně české jakožto věci, která se netýkala jeho samotného, nýbrž celého Habsburského rodu, totiž také strýců jeho ve Štyrsku a v Tyrolu; ale svolení k některým jiným kusům bylo s výhradami; jakož zvláště co se týkalo zápisu císaře Sigmunda o dokonání kompaktat a zjednání arcibiskupa, při čemž král ohražoval se, aby o to, čeho by učiniti nemohl, „honěn a napomínán" nebyl; v příčině pak královny Barbory odvolával se na to, že byla ovšem již zajetí prosta. Zdali odpověď daná od něho v tom způsobu postačovala zemi a jmenovitě straně přijímajících pod obojí, o tom bylo jiné mínění Oldřicha Rosenberského a Menharta, jiné pana Alše Holického. Chování zemřelého císaře Sigmunda v příčině kompaktat a vlastního zápisu jeho bylo v čerstvé paměti, i nemohlo povzbuzovati k důvěře ve slova nástupce jeho, když byla již sama v sobě nedosti jistá.

Když Aleš Holický a soudruzi jeho až do této chvíle zůstávali na rozcestí, chtíce se dle zdržení neb nezdržení umluv

[24]) Srov. *Archiv český* I. 270 a Aen. Sylv. cap. 55.

1438 Pražských rozhodnouti mezi Albrechtem a králem polským, bylo zatím již o něco dříve od účastníků *sjezdu Chrudimského* vypraveno poselstvo do Krakova, v němž nacházeli se co přední kněz Bedřich ze Strážnice, Jan Hertvík z Rušinova, Beneš Mokrovouský a Jan z Pernšteina. Jak nejspíš zjednáno bylo již dříve mezi nimi a důvěrnými posly z Polska v Čechách, podávali koruny české třináctiletému bratru krále polského *Kazimírovi*. Králem polským byl Vladislav syn Vladislava Jagela zemřelého roku 1434, sám ještě ne úplně patnáctiletý, pročež moc vládní nacházela se v rukou jisté raddy poručnické. K slyšení poselstva českého položen jest ve jménu královu sněm *v Korčíně* ke dni 4 května, na němž po několikadenním jednání uzavřeno korunu pro mladého královice Kazimíra přijmouti a poskytnouti straně jeho pomoci vojenské do Čech. Rozhodnutí stalo se z uvážení, žeby moc Albrechta jakožto panovníka německého, když by kromě království uherského dosáhl také koruny české, mohla nebezpečná býti Polsku, zvláště se vzhledem k nepřátelům jeho, rytířům německým na půlnoci.

Právě v čas tohoto sněmu Korčinského byl v Praze dne 6 května držán *sněm v kolleji Karlově* svolaný heitmany zemskými k slyšení zprávy poslů, kteří se vrátili od krále Albrechta z Vídně. Zprávu tu učinil ve jménu druhých Oldřich z Rosenberka, vykládaje odpověď královu k žádostem českým ovšem za dostatečnou, v čemž stavové shromáždění bezpochyby jednosvorně jemu přisvědčili; neb se shromáždění skládalo jen z pánů, zemanů a měst strany pod jednou a ze stoupenců Menharta z Hradce ze strany pod obojí, k nimž náleželi zvláště konšelé Pražští, ač velká část obyvatelstva hlavního města s nimi se ve smýšlení nesrovnávala. Následkem toho uzavřeno jest Albrechta přijmouti za krále. Naproti tomu nyní konečně rozhodli se páni strany Alšovy a Ptačkovy, protiviti se Albrechtovi, pokládajíce odpověd jeho k žádostem českým za nedostatečnou. Aleš Holický dal věděti mínění své o tom hned z Vídně Hyncovi Ptačkovi, kterýž následkem toho, jak se zdá, svolal nějaký sjezd soudruhů ostatních ve *Kutnéhoře*, a tam asi stalo se usnešení, aby se oni spojili s těmi, kteří požádali krále z Polska. Dne 29 května jest pak potom držán sjezd společný *v Mělníce*, kterému byli přítomni jak Aleš Holický a Ptaček i ostatní páni pod

obojí jich se přidržící, tak také kněz Bedřich Strážnický, 1438
Hertvík z Rušinova, Beneš Mokrovouský již po navrácení z Krakova a jiní jejich stoupenci, též poslové měst některých a jmenovitě měst věnných královny Barbory, která křivdou sobě učiněnou popuzena měla tajné dorozumění proti Albrechtovi s pány jemu protivnými jakožto vždy svými důvěrníky. Mělník, kdež se sjezd odbýval, byl jedním z měst jejích. Zde stalo se usnešení všechněch o zvolení Kazimíra za krále.[25])

V prvních dnech potom *Albrecht*, zvolený mezitím od kurfirstů také za krále německého (18 břez.), dle umluv se stavy českými na sněmě Pražském, odebral se do *Jihlavy*, kamž přijeli k němu poslové ve jménu celého království, Oldřich Rosenberský, Menhart z Hradce a více jiných pánů, nejvíce strany pod jednou, též Pražané a z jiných měst, aby jej uvedli do království. Ze sjezdu Mělnického vypraveno jest tam též poselstvo, z něhož byl první Přibík z Klenového, které žádalo na Albrechtovi, aby se prvé vyrovnal také s jejich stranou, dřív než by vkročil do země; čehož však Albrecht odmítl, odvolávaje se na to, že jest volen většinou. Dne 8 června Albrecht vydal stavům českým list na všecky jejich žádosti dle smyslu odpovědi dané jim ve Vídni s jich schválením; hned pak potom vydal se spolu s nimi na cestu do Čech. Dne 10 června přijel do Německého Brodu, dne 11 června do Čáslavě. Odtud dal osaditi Kutnouhoru, ve které jak se zdá obě strany měly své přívržence, potom pak dne 12 června jel přes Kutnouhoru a mimo Kouřim až do Brodu českého, a dne 13 června *přijel ku Praze* odpoledne asi v hodinu nešporní s průvodem o více než 3000 koní, též s vozy mnohými. Pražané vypravili mu vstříc velké komonstvo na míli cesty; před městem pak stály k uvítání všecky tři obce Starého, Nového i Menšího měst Pražských se všemi cechy s korouhvemi a svícemi, též se vším duchovenstvem a jmenovitě také s biskupem Filibertem, kanovníky Pražskými a mistry učení Pražského;

[25]) O sjezdě v Kutnéhoře mluví se v poselství pozdějším krále Albrechta ke sjezdu o mír ve Vratislavi, vydaném v Antonově *Diplomatische Beiträge* ɔc. Leipzig 1777 pag. 62 a 88 a tak, jakoby se tam bylo stalo zvolení Kazimíra, o sjezdě na Mělníce *Staré letop. české* 108, o zprávě dané Ptačkovi od Alše z Vídně Aen. Sylv. cap. 55. [Kniha IV. k r. 1437].

1438 od nichž ode všech potom se zpíváním a plesáním uveden jest do města až na rynk Staroměstský a potom nepochybně do dvoru královského u sv. Benedikta.

Druhý den po svém slavném vjezdu, v neděli den sv. Víta (15 čv.) král, provázen panstvem, jel na hrad Pražský přes Malou stranu, kdež před branou Strahovskou v nynější ulici Ostruhové čekali ho praelati a kanovníci Pražští s žákovstvem a ostatky svatými. Biskup Filibert Konstanský v čele jejich dal mu požehnání, i uvedli jej potom do kostela sv. Víta, kdež byl při mši slavné; potom pak zase provodili jej do města. Téhož dne přísahali králi Pražané všech tří měst podobně jako před dvěma léty Sigmundovi po jeho příjezdu na rynku Staroměstském, kdež seděl na stolici k tomu připravené, a vedlé nich také poslové některých jiných měst královských, kteří k tomu byli přijeli do Prahy.

Den sv. Petra a Pavla (29 čv.) byl ustanoven ku *korunování Albrechta.* Dřív než ten čas přišel, byl Přibík z Klenového od pánů strany druhé poslán ještě jednou do Prahy, aby žádal odkladu s korunováním, tak aby prvé byl sjezd obou stran, na kterém by se usnesli, zdali zápisem Albrechtovým v Jihlavě skutečně jest zadost učiněno; pakli nic, aby napraveno bylo. Ale podání toto jest i nyní zamítnuto, a přistoupilo se ku korunování krále. Den před sv. Petrem a Pavlem Albrecht vyjel slavně z dvoru králova u sv. Benedikta, i odebral se na hrad Pražský, kdež byl přes noc, a postavena byla stráž ve hradě, větším dílem uherská. Ráno hned na úsvitě shromáždilo se velké množství lidu, a páni i vyšší duchovenstvo v Praze přítomné, biskupové i praelati v infulích, též všichni kanovníci Pražští vyšli v processí hledat krále, jak prý jest obyčej; když pak jej našli na loži v komnatě, zdvihli jej a se slávou vedli do kostela sv. Víta. Před ním nesli pod nebesy korunu čtyři z přednějších pánů, Oldřich Rosenberský, Menhart z Hradce nejvyšší purkrabí, Mikuláš Zajíc z Hasenburka nejvyšší sudí zemský a Hanuš z Kolovrat Krašovský, za nimi žezlo Vácslav z Michalovic veliký mistr Strakonický, meč pan Hynek Krušina z Lichtenburka a jablko zlaté s křížem pan Jan z Risenberka a z Rabí, dle jiné zprávy Hašek z Waldšteina. Přítomno bylo mnoho jiných pánů dílem strany pod jednou dílem pod obojí, jako jmenují se Sigmund Děčínský z Wartenberka, Jan Krušina ze Švamberka, Jindřich

z Wartenberka, Jan a Oldřich z Hradce, Petr z Abersbacha, 1438
Vilém a Aleš z Pernšteina, Jindřich ze Stráže, Mikuláš z Borotína, též purkmistři a konšelé Starého, Nového i Menšího měst Pražských a z jiných měst více, mnoho rytířů a panoši, rovněž také mnoho cizí šlechty, zvláště rakouské a uherské, jmenovitě raddové Albrechtovi Reinprecht z Walse a hrabě z Šaumberka v Rakousích, též pak hrabě Oldřich Celský, který, ač synovec královny Barbory, toho času byl u Albrechta ve velké přízni. Korunování dálo se s mnohými obyčejnými přitom obřady před hlavním oltářem sv. Víta biskupem Pavlem Olomouckým, krom něhož přítomni byli biskup Filibert legat, biskupové Litomyšlský (svého sídla ovšem tehdáž zbavený), Frisinský a jeden ze Vlach, dle jedné zprávy také arcibiskup Ostřihomský. Když měla koruna býti postavena králi na hlavu, páni, kteří ji nesli, vyzdvihli ji do výšky, aby ode všech byla viděna, a pan Oldřich Rosenberský zvolal hlasitě: Páni čeští! hle koruna česká! jestli vaše vůle, abychom ji postavili králi na hlavu a korunovali jej na království české? Všichni volali: Ano, ano, a slibovali býti mu poddáni, věrni a poslušni. Když pak páni a biskup společně postavili korunu na hlavu Albrechtovu, zpíval lid radostně Svatý Václave, a kněží počali Te deum laudamus, i vzezvučely bubny a píšťaly. Opět pak když se utišilo, hlásal pan Oldřich Rosenberský: Páni čeští, zde vidíte, že král tento jest pánem koruny české; i přisvědčovali hlučně: jest, jest. Potom veden jest král a posazen na vysoký trůn u oltáře, páni pak stáli okolo něho, až dokonána jest slavná mše svatá.

Po mši dán jest králi do ruky meč, jímž pasoval více než sto osob na rytířství, a ve jménu krále učinil purkrabí hradu Pražského pozvání ke všem pánům, rytířům a městům náležejícím ku koruně české k obědu královskému. Takž odebral se průvod zase v témž pořádku jako prvé z kostela do zámku na veliký palác čili síni, kdež bylo přes 40 stolů krytých; za jedním nad druhé vyvýšeným zasedl král Albrecht sám, nad jehož hlavou po čas oběda dva mladí páni z Rosenberka a z Hradce, synové Oldřicha a Menharta,[26]) drželi korunu ve výšce, a jiní stáli vedlé s žezlem, mečem a jablkem; u ostat-

[26]) Rkp. Vratislavský, který o tomto korunování široce vypravuje, [vydán ve Ss. rerum Siles. XII.] praví: zwene jungen hirren, als her

1438 ních stolů zasedli hosté. Pan Krušina z Kumburka konal svůj úřad co truksas a tudy ředitel hostiny. Před každým jídlem, když se neslo, šlo s hudbou asi 30 pištců a bubenníků, a přitom rozliční zpěváci, kejklíři a šaškové provozovali před králem svá umění; zvláště byli obdivováni dva obratní mladíci poslaní od velikého mistra rytířů německých ze Prus. Po obědě jel král na koni pod korunou slavně z hradu zase do města, při čemž nesl vedlé něho s pravé strany Menhart ze Hradce meč, s levé strany Oldřich z Rosenberka jablko s křížem. Na cestě metány jsou lidem groše a peníze dle starodávného obyčeje. Když přišel průvod k radnici Staroměstské, tu stáli konšelé před radnicí, a odevzdali králi některé vězně, jež propustil na svobodu; na rynku pak Staroměstském provozováno bylo zvláštní divadlo na posměch straně králi Albrechtovi protivné. Proti králi postavil se tu tábor vozový řízený jakýmsi Michalem Kotem; na vozích stáli cepníci a jiní bojovníci postav divokých pod dvěma korouhvemi, a mezi nimi jel muž vzezření hrozného, kterýž postaviv se proti králi volal, že jest on králem polským a že by chtěl též býti korunován na království české, avšak uznal, že prý přišel pozdě, a poddal se se svými se všemi Albrechtovi na milost, kterýž potom jel dále k dvoru svému; radovánky však rozličné ve městě trvaly až do noci.

Nazejtří po korunování (30 čv.) povolal Albrecht k sobě všecky pány české, moravské, uherské i z Rakous, kteří byli v Praze, a žádal jich, aby s ním a mezi sebou vstoupili v jednotu, aby vespolek bránili a pomáhali hrdly i statky proti komužkolivěk, jenž by se pokusil o zprotivení. Všichni učinili to ihned bez rozmýšlení, a u přítomnosti krále potvrdili toho svými pečetmi. V Praze samé počalo se hned ty dni zbrojení sousedů do pole proti nepřátelům královým.[27])

Vyjednávání po poslích vypravených od strany Alšovy a Ptačkovy do Jihlavy a potom do Prahy dálo se dílem nej-

Ulrich von Rosinberg und hern Meynhardis *fetter*; ale ani jeden ani druhý neměl synovce, a pan Oldřich Rosenberský ani vůbec žádných jiných příbuzných než své vlastní děti.

[27]) Svědčí o tom poslední vůle Zachariáše kožišníka v knize Novoměstské (Q 16), kterou učinil dne 4 Července, exire debens ad campum contra hostes domini regis.

spíš jen na oko k získání času, pokud nepřicházela jim slíbená pomoc vojenská z Polska. V čas korunování Albrechtova nacházela se však pomoc tato již na cestě. Král Polský Vladislav, nedbaje na poselství, které byl k němu Albrecht vyslal z Jihlavy, aby jej od úmyslu jeho odvrátil, vypravil k tomu dva vojvody polské *Sudivoje z Ostroroha* Poznaňského a *Jana z Tenčína* Sandomiřského se 4000 lidu jízdného, kteřížto přitáhše do Čech, dne 6 července vjeli do *Hradce Králové*, spojili se s pány a rytíři kraje Hradeckého, vykonali znamenité pleny okolo Jičína a jinde na statcích strany protivné, potom pak táhli ku Kolínu a Kouřimi, kdež spojila se s nimi moc vojenská Bedřicha ze Strážnice, páně Ptačkova a jiných jednotníků. Tito nyní teprv zjevně *odpověděli králi Albrechtovi* a jeho straně, činili jim škody a zájmy, a strojili se některý čas, nejspíš jen na oko, k útoku na Prahu, potom však obrátili se vesměs k *Táboru*, kdež ze všech jiných stran v zemi sbírali k sobě své spojence v jednu sílu. 1438

Král Albrecht hned po korunování svém vypravil posly ke všem kurfirstům, knížatům a jiným stavům říše německé, též do království uherského, žádaje odevšad pomoci, kteráž se mu také v hojné míře dostala. Hleděloť se v Německu na tyto věci v Čechách opět očima nenávisti národní jako za předešlých válek, jakoby Němectvu vůbec hrozilo nebezpečenství ze spolku dvou národů slovanských, českého a polského, jakž zase i v Čechách hlásalo se, kterak že poddati se v moc krále německého „mohlo by jíti k velikému zlému, nynějšímu i budoucímu netoliko tomuto jazyku českému, ale i všemu slovanskému“. Počalo se tudy brzy velké *sbírání vojsk* u Prahy jak domácích tak přespolních. První, kteří přitáhli, byli páni, rytíři a města landfridu kraje Plzenského. Leželi polem u Prahy již aspoň 19 července, kteréhožto dne jim král Albrecht udělil zvláštního stvrzení všech zápisů jejich, které měli od předků jeho a zvláště od císaře Sigmunda na zboží buď královské neb duchovenstva. Dne 23 července přijeli Uhři s nádršpánem to jest palatinem v čele (Vavřincem Hedervárem), více pánů mocných s lidem znamenitým v odění na koních obrněných, ozdobeni peřím stříbrným na hlavách. O týden později, dne 1 srpna přitáhl Fridrich vévoda saský a markrabí míšenský s 2000 jízdnými a 3000 pěších, jemuž byl král Albrecht vytáhl vstříc se znamenitou mocí, snad pro

1438 bezpečnost na cestě od Žateckých a Lounských, kteří stáli při straně polské, neb od Alše Holického z hradu jeho Křivokláta. Jízdní jeli mimo Prahu přes brod u Buben na pole Špitalské, pěší však s vozy skrze město; obojí pak na Špitálském poli se položili pod stany.

Král Albrecht stroje se též osobně k vytažení do pole, sadil dříve konšely v obou městech Pražských dne 28 července, při čemž na Starém městě zůstavil všecky staré, jakožto zkušené v oddanosti k císaři Sigmundovi i nyní k němu; na Novém městě sadil nové, nechav čtyry ze starých, mezi nimiž prvního opět Pavla Dětřichovic, jemuž odevzdal sám pečet na radnici Novoměstské u velké světnici u přítomnosti knížat a pánů i jiných lidí znamenitých. Konšelé učinili mu přitom přísahu dle obyčeje, a král slíbil zachovati jich při právích a privilegiích jejich i prý býti s nimi s hrdlem i statkem až do smrti. Zároveň nejspíš ustanovil Albrecht nového rychtáře na Starém městě, Prokopa Machkova, na místě Vaňka Raka.[28])

Dne 3. srpna, druhý den po přitažení vévody saského, král Albrecht spolu s ním osobně vytáhl do pole z Prahy se vším vojskem, které se dotud sešlo, českým uherským, rakouským a míšenským. Páni a zemané skoro všichni, kteří byli předtím na korunování, nacházeli se i nyní s lidem svým u vojště jeho, též Pražané a jiná města. První den přitáhlo vojsko k Říčanům, odkudž ve vzdálí asi půldruhé míle stálo posud vojsko strany polské neb snad jen některý oddíl jeho, ale dalo se bez boje na další pochod k Táboru. Král táhl za nepřítelem jen zvolna přes Poříči na Sázavě (6. srp.), přes Benešov (7 srp.), Leštno (8 srp.), tak že teprv dne 10 srpna přitáhl k *Táboru*. Za ním však ještě přibývalo více vojska nového. Dne 7 srpna[29]) přitáhl do Prahy Krištof vévoda bavorský asi s tisícem mužů, jízdných a pěších, a jen málo odpočinuv, pospíchal, táhna skrz město, za králem; o týden pak později (14 srp.) přijel markrabí Albrecht brandenburský od Normberka, k němuž se byli na cestě přidali Chebští, Kašpar

[28]) Vaněk Rak jmenuje se rychtářem posledně roku 1437 dne 6 Listopadu; Prokop Machkův ponejprv roku 1438 dne 13 Listopadu.

[29]) *Staré letopisy* praví: ve čtvrtek na den matky boží sněžné, rozumějíce snad »po matce boží sněžné«, protože svátek tento (5 Srp.) připadal toho roku na úterý.

Šlik a Loketští, všecko lid dobře oděný, jízdní a pěší s vozy 1438
dobře špižovanými. Táhli rovněž za králem přes Prahu. Více jiných, jakož Normberští a z říšských měst až od Rýna, strojili se teprv na cestu. U Tábora přibyl k vojsku Oldřich Rosenberský s lidem svým a nepochybně více jiných z poledních částí země, tak že všecko vojska králova čítalo se 30.000 mužů, při němž bylo na 1800 vozů.

Vojsko polské a české strany protivné bylo v síle jen 14.000 mužů, ale mělo pevné postavení v Táboře a v ležení při samém městě před jedinou branou jeho, obehnaném vozy a valem i příkopem. Král nemohl se odvážiti útoku na postavení takové, i postavil se s vojskem svým též v ležení opevněném na východní straně od města na výšině u vsi Měšic. Mezi oběma vojsky dály se každodenně harce rozličné, ale jedna ani druhá strana neodvážila se bitvy v otevřeném poli; po některém čase také vyjednávali (27 srp.), ale bez prospěchu. Tím spůsobem strávil král Albrecht před Táborem pět neděl, mezi kterýmžto časem záhy jej nepokojily zprávy, že mínil král polský Vladislav sám přitáhnouti do Čech svým ku pomoci. Skutečně král polský nařídil vojenskou hotovost u Krakova z Malého Polska a ze země Lublinské a Chelmské ke dni 8 září, s níž potom osobně i s mladším bratrem svým Kazimírem vpadl do horního Slezska a přitáhl až k Opavě, chtěje odtud táhnouti dále do Čech, co zatím jiné vojsko velkopolské vtrhlo do dolního Slezska a na obou stranách učiněny jsou velké záhuby.

Shledav nemožnost dobytí Tábora, král Albrecht konečně odtáhl odtamtud dne 15 září, a vrátil se do Prahy. Pražané vyšli proti němu k slavnému uvítání dne 20. září se všemi řemesly a jiným lidem. S ním vrátili se také knížata, Fridrich saský, Albrecht brandenburský, Krištof bavorský a někteří ze Slezska se vším vojskem svým, ne beze ztráty na cestě. Bylť se jmenovitě vojenský lid Pražanů s některým oddílem vojska cizozemského oddělil kdesi od ostatního vojska; i přepadeni jsou a poraženi od Bohuše Kostky syna někdy Vilémova, kterýž pobral jim mnoho koní, vozů, peněz a také zajal mnohé. Naproti tomu, když Fridrich saský hned po příjezdu s králem do Prahy dále se ubíral s lidem svým míšenským zpátky do země své, a na cestě učinil na ně útok Petr syn pana Alše Holického z Křivokláta s některými jinými válečníky a

1438 s Žateckými a Lounskými, poraženi jsou tito vedením Jakoubka z Bíliny, kterého král přidal k ochraně Míšňanům, v boji svedeném u vsi *Želenice* mezi Bílinou a Mostem, a utrpěli ztrátu znamenitou (23 září). Král Albrecht dal vítězství toto slaviti v Praze zpíváním Te deum laudamus a zvoněním po všech kostelích.

Úmysl králův byl již dříve, než odtáhl od Tábora, z Prahy bez meškání táhnouti proti králi polskému do Slezska, odkudž byl snažně žádán o pomoc; ale zdržel se potom v Praze trchu déle, zvlášť také z té příčiny, že po vítězství Jakoubka z Bíliny u Želenice doufal připraviti Žatecké a Lounské pod moc svou; což se mu však nepodařilo. Za jeho meškání v Praze přijelo dne 3 října slavné poselství z říše německé od kurfirstů a jiných knížat, též měst říšských a mezi nimi zvláště od Normberských, a ještě později, dne 12 října, přitáhla nová vojenská pomoc proti odpůrcům jeho od měst říšských na Rýně, zejména od Kolinských. Krom toho bylo mu také rovnati věci církevní.

Po odjezdu poslů českých z Basilee roku minulého bylo *koncilium* uzavřelo již dne 3 prosince (1437), jak nejdříve možná učiniti rozhodnutí své o otázce, zdali přijímání pod obojí jest přikázání Kristovo, a po pilném novém zkoumání věci učinilo nález dne 23 prosince v ten rozum, že lidé světští nejsou povinni přijímati pod obojí způsobou, že ustanovení, jakým způsobem mají přijímati, náleží církvi, ať však dle nařízení církve neb dle obyčeje přijímá kdo pod obojí neb pod jednou způsobou, vždy že přijímajícím hodně slouží to k spasení, obyčej pak chvalitebný a starodávný přijímati pod jednou způsobou že má pokládán býti za zákon, jehož bez povolení církve měniti nikomu nesluší. Ve smyslu těchto zásad uzavřelo koncilium dáti Čechům místo posavadního povolení daného jen těm, kteří dosud měli obyčej přijímati pod obojí způsobou, povolení obecné a na vždy, však jen když by se k zásadám těmto přiznali, a pod výminkou, aby podávána byla svátost jen dospělým i aby nikdo nebyl buď přímo buď nepřímo nucen ku přijímání pod obojí způsobou. Když by se výminkám těmto podrobili, měly teprv vydány býti listy často vyžadované ku knížatům okolním o zachování pokoje a na očištění dobré pověsti Čechů, aby jich nikdo netupil pro přijímání svátosti pod obojí. Ke zjednání toho měli býti vypra-

veni noví poslové do Čech, a ustanoveni jsou k tomu mistr 1438
Jan Pulchripatris, professor theologie učení Pařížského a mistr Jan z Dubrovníka řádu sv. Dominika, prudký onen někdejší protivník mistrů českých za prvního poselstva do Basilee. Pro rozličná jiná zaneprázdnění koncilia opozdilo se však vypravení těchto poslů do Čech, tak že vzata jest od nich přísaha na zachování se dle rozkazu koncilia teprv dne 1 břez. roku 1438. Teprv někdy potom vydali se tedy na cestu; ale do Čech nedojeli, nýbrž navrátili se z cesty, nejspíše když došly jich zprávy o tehdejším roztržení v Čechách mezi stranama, rakouskou a polskou.[80])

V Čechách mezitím ve věcech náboženství zůstávalo vše v tom stavu jako posledně za života císaře Sigmunda. Král Albrecht bezpochyby byl od strany Menharta z Hradce ušetřován, že se naň nenaléhalo příliš záhy o splnění toho, k čemu se zavázal na základě zápisu Sigmundova, až teprv po navrácení jeho od Tábora snad duchovenstvo Pražské vedením Příbramovým tlačilo na něco v tom směru; nemáme však o jednání, ku kterému tím neb jiným způsobem byla zavdána příčina, žádné jiné zprávy, nežli že ve středu před sv. Havlem (15. říj.) král Albrecht opět ustanovil mistra *Krištana z Prachatic* za „*nejvyššího nad kněžími,* aby ho všickni poslouchali a spravovali se podle kompaktat." Stalo se to však výslovně s vyjmutím *kapituly Pražské,* čemuž rozumělo se tak, že se duchovenstvo podávající svátost pod jednou spůsobou všecko mělo spravovati ne mistrem Křištanem, nýbrž kapitulou, kteráž i po navrácení svém do Prahy tak jako předtím za přebývání v Žitavě na čas uprázdnění stolice arcibiskupské volila *administrátory* arcibiskupství ze svého prostředka. Vedle toho biskup *Filibert* Konstanský, zůstávaje vždy v Praze co legat koncilia, konal vše co náleželo světicímu biskupu, a uděloval jmenovitě svěcení na kněžství žákům strany pod jednou i pod obojí. Za života císaře Sigmunda byl světil třikrát (1437 30 března, 25 května a 21 září), po smrti pak jeho jed-

[80]) Jedinou zprávu o tom dávají *Staré letop. české* pag. 106; kdež praví se, že »když legatové vyslaní z Basilee od koncilium s odpovědí, na cestě jsúce, slyšeli o smrti ciesařově, zase se navrátili domuow«. Smrt císaře Sigmunda byla však v Basilei o mnoho dříve známa.

1438 nou ještě roku 1437 (20 pros.) a dvakrát, dřív než král Albrecht přijel do Prahy, roku 1438 (8 března a 12 dubna).[31]) Ponejprv a podruhé (1437 30 břez. a 25 kv.) bylo svěcení vykonáno v kostele sv. Jakuba na Starém městě, potom pokaždé v kostele Pražském na hradě.

Po ustanovení mistra Křištana za správce duchovenstva strany pod obojí král Albrecht, když se již mínil vydati na výpravu svou do Slezska, svolal ještě shromáždění všech mistrů a kněží Pražských, mezi nimiž byl přítomen jmenovitě také Jan Příbram, a tázal se jich před pány, jichž bylo tu pětatřidcet a zemany, Pražany a jinými městy, jeli ještě něco, co by měl na ten čas učiniti v příčině kompaktat; k čemuž prý všichni odpověděli, že na ten čas nevěděli ničeho.[32]) Byloť ovšem tu chvíli nemožno, učiniti zdárný nějaký krok ku předu, když vyjednávání s konciliem prozatím bylo zase přetrženo. Na čas svého vzdálení ze země ustanovil Albrecht dle přání stavů přítomných hrabě *Oldřicha Celského* za nejvyššího *heitmana zemského*, jemuž ustanovil k radě Menharta z Hradce, Hanuše z Kolovrat, Hynka Krušinu a tuším pana Viléma Zajíce z Hasenburka; k tomu pak zřídil heitmany v krajích z pánů a zemanů, jichž vedením měli v jednom každém kraji odolávati jeho protivníkům. Dne 21 října vyjel konečně z Prahy s vojenskou mocí svou, ku které jmenovitě připojil se vojenský lid přibylý z měst říšských od Rýna, jakož i Albrecht markrabí brandenburský. Nespíše poněvadž města ve východní části země, zvláště v kraji Hradeckém nacházela se v moci strany polské, zvolil král cestu přes horní Lužici, kdež se zdržel předně v Žitavě (27 říj.), potom ve Zhořelci (2 listop.).

Hned po odtažení krále Albrechta od Tábora byli se odtamtudž odebrali přední páni strany polské, jmenovitě Hynce Ptaček, Aleš Holický, Petr Zvířetický, Přibík z Klenového, Beneš Mokrovouský, též poslové z měst Tábora, Loun, Klatov, a s nimi také jeden z vojvod polských, Jan z Tenčína, do

[31]) V archivu kapituly Pražské chová se kniha, do které se svěcení toho času zapisovali (liber ordinationum). Dosti však jest podivno, že od 12 Dubna 1438 neuvodí se žádné svěcení než teprv zase 4 Dubna 1439. Nelze říci, zdali se v tom čase snad zapisovalo do jiné knihy, čili ve svěcení byla přestávka a z jakých to příčin.

[32]) Anton. Diplomatische Beiträge sc. 71.

Slezska ku králi Vladislavovi k dalšímu s ním ujednání; zároveň pak odtáhlo pomocné vojsko polské z Čech ve stavu dosti neutěšeném, ježto v bojích u Tábora a jinde ztratili zvláště mnoho koní, tak že polovice jízdných musila se navrátiti domů pěšky. Druhý vojvoda polský, Sudivoj z Ostroroha zůstal déle v Čechách, takořka co náměstek[33]) králův, přebývaje některý čas blíž hranic slezských na Náchodě. Poněvadž nyní pomoci k zachování Tábora nebylo více zapotřebí, král Vladislav nechal dalšího tažení do Čech, a obrátil se od Opavy zpět do Slezska přes Ratiboř; popleniv pak velkou část země, ustoupil zpátky do Polska za času přebývání Albrechtova ve Zhořelci. V krátce potom také královna Barbora, obávajíc se nejspíš nějakého nového pronásledování pro své dorozumění tehdejší se stranou Ptačkovou, odjela tajně z Uher, a hledala útočiště v Polsku, kdež král Vladislav ochotně poskytl jí slušného opatření se sídlem na Sandoměři. Král Albrecht mezitím bez boje protáhl krajinami dolního Slezska, a dne 18 listopadu vjel do Vratislavě. 1438

V Čechách za jeho vzdálení ze země nastal stav pravého bezvládí podobně jako někdy když král Sigmund po prvních porážkách, které utrpěl roku 1420, byl opustil Čechy. Mezi dvěma stranama, na které byli rozděleni stavové, válčilo se v rozličných krajinách, ne v šikách spořádaných, ale nejvíce loupením a hubením země s hradů a měst jedněch proti druhým, při čemž nelišily se strany dosti zřejmě od sebe, nýbrž častým přestupováním mnohých od jedné strany k druhé stávalo se, že nebylo vždy jisté, kdo jest komu přítelem nebo nepřítelem. Soudy zemské byly od smrti císaře Sigmunda staveny, tak že první začátky uvedení země v řád, které se jím staly, byly zase zvráceny; krom vnitra hrazených měst nebylo nikde bezpečnosti v zemi, a přetržením obchodu, kterému na krátko byly jakž takž otevřeny zase svobodné cesty, hynuly živnosti městské. Pražané pociťovali neblahé následky obecného zmatku krom toho také nespíš na venkovských statcích obce i měšťanů jednotlivých. Zachovala se zpráva, dle které na příklad s tvrze *Jiřic* nedaleko Labského Kostelce, náležející Mikulášovi Kněževeskému, jednomu ze zajatých sousedů chovaných posud na Žebráce, dály se škody, jichž panující strana

33) Srov, Anton. Diplomatische Beiträge ɔc. 74.

1438 v Praze tím se hleděla uchrániti, že konšelé zajatému spolusousedu navrátili zboží jemu zabavené, požadujíce na něm, aby je poručil někomu ke správě s opatřením, aby se potom škody s tvrze oné nedály (1439 26 ledna).[34]) Zemský heitman, hrabě *Oldřich Celský* vytáhl některý čas po odjezdu královu s branným lidem tajně z Prahy, a zaměřil k *Táboru*, chtěje zmocniti se hlavního tohoto sídla strany protivné jakousi zradou. Přiblížil se k městu nepochybně času nočního, a lidé jeho již přistavili řebříky k zlezení zdí. Předsevzetí však se nicméně nezdařilo, i musil prý s hanbou od něho upustiti.

Mezitím obracely zřetel ke škodlivé různici mezi mocnými dvěma říšemi, polskou a německou, obě tehdejší nejvyšší mocnosti církevní, papež a koncilium, ač mezi sebou samy rovněž nesvorné. Od papeže Eugenia i od koncilia Basilejského bylo podáváno králi Albrechtovi i králi polskému prostřednictví k smíření mezi nimi; i přišlo o to k jednání předně na sněmě polském v *Petrkově* (8 pros.), na kterém král Vladislav jakožto patnáctiletý sproštěn byl posavadního poručnictví. V dorozumění s posly českými, kteří posavad zůstávali v Polsku, král svolil k vypravení poselstva do *Vratislavě* ke sjezdu s Albrechtem samým, ku kterému papež Eugenius IV vypravil od sebe Jana biskupa Seňského, koncilium Alfonsa biskupa z Burgosa ve Španělích. S poselstvem polským, v jehož čele byl postaven Vincentius arcibiskup Hnězdenský, odebrali se také páni čeští, zejména Aleš Holický, Přibík z Klenového a Beneš Mokrovouský do Vratislavě, kdež
1439 *vyjednávání* vzalo začátek dne 5 ledna 1439. Návrh poslů polských, s kterým se páni čeští srovnávali, byl, aby se oba volení králové, Albrecht a Kazimír, vzdali svých nároků i aby přišlo k nové volbě na společném sjezdě obou stran mezi stavy českými. Toho Albrecht odepřel, odvolávaje se na své a manželky své právo dědičné; v důvěrné pak rozpravě s arcibiskupem Hnězdenským vyslovil svou ochotnost, zasnoubiti dvě dcery své jednu s králem Vladislavem a druhou s Kazimírem i postoupiti jedné z nich království českého věnem; však aby se to nestalo hned jako z nějakého přinucení; ale potom z návodu

[34]) Pamět o tom v knize Staroměstské od roku 1417 fol. 233, kdež tvrz ta se nazývá Ziřice.

některých radd svých německých zase bral slovo dané zpět;[34*]) 1439
čímž poslové polští rozmrzeni odjeli z Vratislavě (24 led.), dali se však potom úsilím legatů papeže a koncilia zdržeti v *Namyslavi*, šest mil cesty odtud ke hranici polské, a tam zavřeno prozatím *příměří*, mezi kterým měl býti osobní sjezd obou králů na pomezí království polského a uherského o sv. Jiří k jednání o mír konečný.

Král Albrecht zůstal ve Vratislavi přes celou zimu na rok 1439. Pro různice nějaké mezi duchovními v Praze, nevíme zdali mezi duchovními strany pod obojí a pod jednou čili mezi poslušnými Křištana jakožto správce duchovenstva strany pod obojí a stoupenci mistra *Jana z Rokycan*, který tehdáž od času snad asi, co zemřel Diviš Bořek na hoře Kunětické, přebýval ve *Hradci Králové*, přišel odtamtud list od krále do Prahy, kterým napomínal kněží a zvláště kazatele, aby nechajíce všech hanění kázali k jednotě a k lásce podlé zákona božího. Potom jel nejvyšší heitman zemský hrabě *Oldřich Celský* ku králi do Vratislavě s posly Pražanů Starého i Nového města k pojednání o rozličných věcech potřebných. Albrecht potvrdil tam Oldřicha Celského za správce země na svém místě s rozšířením jeho moci, aby vše řídil jako sám král, co by bylo k dobrému pokoje v zemi. Pražanům pak Staroměstským dal list, kterým dovolil jim saditi sobě *rychtáře* dle vůle své, bezpochyby ne žeby se byl chtěl na vždy vzdáti práva královského k tomu, než jen tentokrát. Nejspíš nebyli spokojeni s novým rychtářem Prokopem Machkovým, od něho dosazeným; i stalť se na jeho místě brzy potom rychtářem Vaněk Holý.[35]) Když se hrabě Oldřich s konšely a jinými posly Pražskými navrátil do Prahy dne 23 unora, byl slavně uvítán před městem, kdež vyjeli proti němu pan Menhart z Hradce, pan Hanuš z Kolovrat, též i legat biskup Filibert a měšťané. Potom byla svolána obec a oznámen jí list královský o povýšení moci správce zemského.

Po zavření příměří mezi králi jednalo se také o zastavení bojů mezi stranami v zemi samé; tu pak jen několik dní po navrácení Oldřicha Celského z Vratislavě, dne 28. unora, při-

[34*]) Srov. Goll, Čechy a Prusy 254 pozn. 15.

[35]) Prokop Machkův jmenuje se rychtářem posledně roku 1439 27 Ledna Vaněk Rak čili Holý ponejprv zase 8 Září.

1439 jel do Prahy osobně *kněz Bedřich* Strážnický, od Hynce Ptačka pak Jan Čabelický ze Soutic a od Alše Holického Petr Kapoun ze Smiřic, od nichž zavřeno tudíž *příměří* do sv. Jiří ve jménu jich samých a řečených pánů, též Jiřího z Kunštatu a z Poděbrad, Petra ze Zvířetic a měst Mělníka, Hradce nad Labem, Chrudimě, Nimburka, Mýta Jaroměře, Dvoru, Poličky a Trutnova. Vedlé hraběte Celského jakožto správce zemského znali se k němu Menhart z Hradce, Vilém Zajíc s Hasenburka, Hanuš z Kolovrat, Pražané a všecka strana jejich. Obzvláštní pak příměří do téhož času zavřeno o pět dní později (5 břez.) od Táborů a kněze Bedřicha s panem Oldřichem Rosenberským a některými jeho sousedy, do něhož Pražané rovněž také jsou pojati. Panu Ptačkovi i Alšovi Holickému bylo potřeba náměstků v tomto jednání o příměří, protože posud i s jinými posly zůstávali v Polsku, očekávajíce další běh jednání mezi králi; bylo pak prý velké roztržení mezi Čechy v tomto poselství, to jest bezpochyby mezi pány těmito a posly strany Bedřichovy čili Táborské, ježto jak se zdá páni byli spíše na kloněni k nějakému srovnání, strana pak Bedřichova přídržela se tužeji záměru, aby byl dosazen král z Polska.

Dne 4 března Albrecht konečně odjel ze Vratislavě, a odebral se přes Olomouc (18 břez.) do Vídně. Tam pobyl s manželkou svou Alžbětou, která s ním v Čechách nebyla, až do 25 dubna; toho pak dne odjel odtamtud do Uher, a předně do Prešpurka. Za příčinou nastávajícího sjezdu s králem polským psal z Vídně (11 dub.) do Prahy a do jiných měst, aby ke sjezdu tomu z každého města posláni byli dva konšelé a dva z obecních, jakž nepochybně přál si také od pánů, aby tam byli v hojném počtu přítomni. Z Prešpurka potom přišlo jiné nařízení od něho vydané dne 10 května, kterým na místě posavadního správce zemského Oldřicha Celského ustanovil za *heitmany Oldřicha Rosenberského* a *Menharta z Hradce*. List královský udával za příčinu této nenadálé změny, že se vidělo králi užitečněji a poctivěji, dáti stavům za správce a za heitmany pány té země nežli cizozemce. Patrně však pocházelo to z nějaké nedůvěry k synovci královny Barbory, ku které kníže Oldřich zavdal snad nějakou příčinu spůsobem užívání velké moci dané do jeho rukou, a také snad ze sočení pánů těch, kteří si přáli jeho místa. Hrabě Celský následkem toho odjel z Prahy i ze země české.

Právě toho času byli konšelé Pražští překvapeni nemilou jim novinou o vybavení protivníků jejich *zajatých na Žebráce*. Sousedé Pražští totiž, kteří tam byli u vězení, Václav Duršmid, Mikuláš Kněževeský, Hedvika krejčí a Opselka, obdrževše pomoc nějakým spůsobem, dobyli se z vězení dne 16 května, zabivše strážného,[36]) i utekli se na *Mělník*, kdež bylo tehdáž nejbližší proti Praze sídlo strany Ptačkovy.[37]) Tam zdržoval se toho času také někdejši heitman polní Staroměstských Sigmund z Kotenčic a snad více jiných, kterým nebylo v Praze bezpečno. 1439

V Praze samé následoval zrovna ty dni příběh, který svědčil jak o zištnosti tak o krutosti mužů, kteří tehdáž vládli zdejšími obcemi. Sotva že si byla obec Staroměstská po poslích svých do Vratislavě vymohla povolení od krále Albrechta, aby mohla aspoň na ten čas naložiti dle vůle své s rychtou svého města, pokusil se jeden z tehdejších konšelů samých, *Jan Mouček*, majitel domu za sv. Mikulášem v roze ulice Kaprovy (č. 32), zmařiti přání obce, aby důležité právo toto také pro další budoucnost přivedla na sebe. Nacházeje se totiž později v nějakém poselství od města ku králi Albrechtovi, nejspiše do Vídně, vyprosil si *rychtářství Staroměstské* od něho pro sebe, nejspíš aby jemu náleželo dědičně, jak bylo v některých jiných městech královských nebo poddaných. Soudruzi jeho v konšelství však, zvěděvše o tom, dali za to Jan Moučka stíti v radnici dne 29 května toho roku.[38])

Co říkal král Albrecht skutku tomuto, který se nesrovnával s vážností jemu povinnou od vlastních jeho stoupenců, není nám povědomo. Noví heitmanové zemští, ač jestli byli

[36]) Pamět o tom v knize Staroměstské výše zmíněné fol. 199 praví o Mikulášovi Kněževeském, že »tu v tom vězení žádných nedostatků od pití a jedení netrpěv, než poctivě chován, učinil jest nad těmi mordéřství, kteří jsú jemu v tom vězení posluhovali a s ním laskavě nakládali i utekl jest ɔc.« Z toho by se zdálo, že bylo více osob zabito. *Staré letopisy české* však (p. 115) mluví jen o zabití jednoho strážného.

[37]) Připomínají se tam aspoň Mikuláš Kněževeský a Vaněk Duršmid v Archivu českém III. 523.

[38]) Ve *Starých letopisích českých* (pag. 107) klade se stětí Múčka na rok 1438, ale omylem; nebo byl Jan Múček ještě v měsíci Unoru 1439 živ, jsa 12 Un. purkmistrem na Starém městě. Správnější jest tudy udání Hájkovo fot. 413, který klade popravu tuto na rok 1439.

1439 již nastoupili v úřad svůj, patrně nezabránili jeho. Králi záleželo tehdáž hlavně na konečném míru s Polskem, ku kterému však ani potom nepřišlo. Místo osobního sjezdu obou králů vypraveni byli od nich jen poslové obapolní, kteří se sešli ve *Lubové* na Spiši (24 kv.), a opět činil prostředníka mezi nimi legat papeže Eugenia IV. Místo konečného míru zavřeno jest tam opět jen *příměří*, kteréž také mezi stranama v Čechách již mezitím o sv. Jiří (23 dub.) prodlouženo bylo do sv. Jana Křtitele (24 čv.). Osobní sjezd králů měl opět býti teprv o narození panny Marie (8 září) ve městě Bardijově v Uhřích.

Toho času počal se veliký *mor* v Čechách a v jiných zemích asi od polovice měsíce června, který způsobil mnoho hoře zhoubnosti dávno neslýchanou, trvaje až do konce měsíce listopadu. Mnoho pánů a jiných osob znamenitých jím bylo zachváceno; v Praze některý čas pochovávali až po stu mrtvých denně, a v celé zemi české pokládal se počet zemřelých až na 51.000. Tu jeden z prvních zemřel v Praze legat koncilia biskup *Filibert* Konstanský dne 19 června ve dvoře někdy krále Václava IV na Zderaze, v němž bydlil asi od začátku měsíce května toho roku.[39]) Pochován jest v kostele sv. Víta na hradě Pražském v kůru před oltářem p. Marie, kdež si byl sám zvolil místo ku pohřbu, doprovázen byv ke hrobu průvodem slavným a s velkou žalostí. Nebo přese všecko, co byl učinil proti přání strany pod obojí, vděčně se mu vzpomínalo, že světil kněží jedné i druhé strany a též svýma rukama rozdával svátost pod obojí spůsobou lidu obecnému; i bylo to také napsáno zlatými písmeny na hrobě jeho na štítě. Dřív pak než minulo čtvrt léta, následoval po něm ve smrti také tehdejší administrator strany pod obojí, mistr *Křišťan* z Prachatic (5 září). Předtím zemřel také pověstný kněz *Jakub Vlk* z Nového města Pražského (25 čvce.) a později *kněz Ambrož*, někdejší farář Hradecký (16 říj.) obadva v Kolíně, kdež přebývali po přemožení od svých protivníků v Hradci.

[39]) V předešlém bytu v svém koleji Karlově připomíná se ještě dne 8 Dubna 1439 v listině archivu kapituly Pražské; dne 31 Května však nacházíme ho ponejprv na dvoře Zderazském v knize ordinationum výše zmíněné (viz pozn. 31 na str. 58) fol. 134.

V této době zarmoucené navrátil se pan Hynce *Ptaček* 1439
z Polska tuším asi v měsíci červenci, když mezitím příměří mezi stranama v zemi opět bylo prodlouženo od sv. Jana křtitele až do sv. Havla. Pražané vyjeli k němu na *Mělník* s panem Hanušem z Kolovrat, který tehdáž, jak se zdá, byl náměstkem Menharta z Hradce v purkrabství Pražském, k vyjednávání s ním a jeho stranou o pokoj a srovnání; i stalo se usnešení, aby byl sněm, ku kterému strana Ptačkova slíbila přijeti do Prahy. Stalo se to nejspíš v očekávání sjezdu Bardijovského, v jehož příčině psal král Albrecht již dne 15 července heitmanům zemským Oldřichovi a Menhartovi z Budína, aby dle možnosti oni sami k němu též přijeli nebo jiné poselstvo, přinejmenším tři páni, tři zemané a tři z měst. Nežli však čas sjezdu toho přišel, musil král Albrecht z příčiny útoku sultána tureckého Murata II na zemi srbskou vytáhnouti do pole do jižních končin království uherského, a tudy se sjezdu sešlo. Král polský Vladislav byl se již vydal na cestu k němu, a přijel před 8 zářím až do města Biče na několik mil od hranic uherských za Bardijovem; tam však nepochybně došla ho zpráva, že Albrechtovi nebylo možno slovu danému dostáti. Z Čech vyjeli v poselství dle vyzvání Albrechtova pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Jan Smiřický, Mikuláš Sokol z Lamberka a několik měšťanů Pražských, mezi nimiž z Nového města první konšel Pavel Dětřichovic,[40]) i dojeli za králem až do *Petrovaradína*, kdež stál s vojskem poslední čas v měsíci září, také pak jednali s manželkou jeho královnou Alžbětou v Budině, žádajíce, aby ona se odebrala do Čech a dala se korunovati na království jakožto pravá dědička.

Poněvadž nebylo posud konečného míru mezi králi, sešlo nejspíš také se zamýšleného společného sněmu obou stran v Čechách, a jednalo se, když přicházel čas sv. Havla, opět jen o prodloužení příměří. Mezi Pražany a Menhartem z Hradce s jedné strany a Hyncem Ptačkem i některými jeho stoupenci se strany druhé byly jisté námluvy učiněny již před koncem měsíce září; o příměří obecné pak mělo se dojednati ze sjezdu, jejž sobě strana Ptačkova položila ke dni 10 října. K tomu očekával se také pan Aleš Holický ze Šternberka s druhými

[40]) Paměť o tom v knize Novoměstské fol T 1, kdež na poselství to vypůjčeno 20 kop od Lazara Žida 14 Srpna.

1439 posly z Polska, kteří se konečně po zmaření sjezdu Bardijovského navrátili k domovu, byvše celý rok v Polsku. Zdá se, že příjezd *Alše Holického* o něco se opozdil, a že tudy také sjezd stavů jeho strany byl držán něco později, byv položen *v Nimburce.* Pan Aleš a druzí poslové nepochybně učinili tam zprávu o svém jednání. V tom stihla je zpráva nenadálá o *smrti krále Albrechta,* kterýž roznemoh se v polním ležení na nemoc červenou, zemřel navraceje se do Vídně ve vsi *Nesmili* nedaleko Ostřihoma dne 27. října. Sjezd Nimburský měl zprávu tuto dne 3 listopadu; do Prahy přišla o dva dni později (5 list.) po poslu s listem od pana Oldřicha Rosenberského.

3.

Praha pod mocí pana Menharta z Hradce.

a) Do smrti pana Hynce Ptačka.

(1439—1444.).

Úmrtím krále Albrechta změnil se najednou stav věcí českých velice. Albrecht nezůstavil mužského potomka, než toliko dvě dcery a manželku těhotnou. Porodila-li královna ovdovělá syna, měl ten ovšem dle starého práva býti dědicem království; porodila-li pak opět dceru, tehdy dle dědičných jednot s domem rakouským bylo by právo připadlo novému vládaři domu rakouského Fridrichovi vévodovi štýrskému, který se brzy potom stal králem německým. Ale strana mezi stavy českými, která se protivila Albrechtovi již za života jeho, nebyla ochotna uznati práv ani dědice jeho ani domu rakouského vůbec, a strana druhá byla okamžitě v rozpacích; nebo když nemohla dotud ani cizí pomocí poraziti svých protivníků, měla k tomu nyní tím menší čáku, když při nejistotě o budoucnosti aspoň tu chvíli byla odkázána na síly své samotné.

Na zprávu o smrti Albrechtově páni shromáždění na sjezdě v *Nimburce,* jmenovitě pan Aleš Holický ze Šternberka, Hynce z Pirkšteina a z Rataj, Jiřík z Kunštatu a z Poděbrad i Petr z Wartenberka seděním na Zviřeticích ihned psali Oldřichovi z Rosenberka jakožto hlavě strany protivné (3 listop.), žádajíce opět, aby jak nejdříve možná zjednán byl spo-

lečný sněm obou stran k srovnání se o pokoj a dobré země. 1439
O to sešli se spolu osobně Hynce Ptaček a Oldřich z Rosenberka i někteří jiní páni asi o čtrnáct dní později v *Jindřichově Hradci*, kdež usnesli se, aby předně držány byly sjezdy každé strany obzvlášť, ale stejným časem, jedné v Praze, druhé na Mělníce, kteréž se měly začíti dne 13 prosince.

Zdá se, že v Praze hned po smrti krále Albrechta projevilo se smýšlení horlivější části obyvatelstva v příčině náboženství strany pod obojí mocněji, než bylo milo konšelům dosazeným za předešlých dvou panovníků, a že musili jemu okamžitě povoliti. Ačkoliv byly již uplynuly dva měsíce od smrti administratora strany pod obojí, mistra Křištana z Prachatic, přišlo teprv nyní najednou k dosažení nástupce po něm. Svoláni jsou k tomu všichni mistři a kněží Pražští na radnici Staroměstskou již dne 7 listopadu, a tu usnesli se, aby byli *správci duchovenstva* mistři *Jan z Příbramě* a *Prokop z Plzně*, ti kteří byli konali poslední poselstvi ku koncilii o dokonání kompaktat. Zároveň uzavřela všecka obec se svolením konšelů, ačkoli jistě proti přání jejich, dle smyslu zápisu daného Pražanům od císaře Sigmunda, aby více nesmělo v Praze býti podáváni svátosti oltářní pod jednou spůsobou, zejména aby ani žádný kanovník ani mnich nesměl tak rozdávati pod vypověděním z měst Pažských. Teprv o dvě neděle později (22 listop.) konány jsou v Praze služby zádušní za zemřelého krále v kostele Týnském, kdež byly postaveny máry a vloženy na ně koruna, žezlo a jablko, meč pak držán vedle, potom pak purkmistři a konšelé šli k oběře a za nimi jiné obyvatelstvo pohlaví mužského i ženského.

Konšelé, jak se zdá, opatřili se mezitím brzy zase lépe proti odporům protivné sobě strany v obyvatelstvu Pražském, užívajíce pomoci branné od pana *Hanuše z Kolovrat*, který toho času stále přebýval v jejich městě, maje již od roku 1438 dům na rynku Staroměstském, který byl někdy markrabí Jošta moravského a později královny Žofie (č. 930). V odměnu za jeho služby darovali mu konšelé Staroměstští dne 14 prosince dle jeho žádosti část jmění pozůstalého po *Mikuláši Kněževeském*, který byl toho času zemřel na Mělníce, pokládajíce je opět následkem útěku jeho z vazby na Žebráce

1440 za spadlé na obec, totiž tvrz a ves Jiřice, 15 kop platu ročního na Kněževsi na cestě k Slanému a k tomu dům v Celetné ulici (část č. 597).[41])

Darování toto stalo se ještě před začetím *sněmu v Praze,* které se mělo státi již den před tím, ale opozdilo se až někdy do konce měsíce prosince, nejvíc panem *Oldřichem Rosenberským,* který ještě dne 15 prosince meškal na Krumlově, hledě mezitím dorozumění s královnou Alžbětou, jak zachrániti ujmu na právích jejích.[41a]) Když konečně přijel se svými dvořany, zároveň s některými jinými pány i posly z měst, vyjeli Pražané proti nim, a přijali je se slávou velikou a uvedli do hospod jejich; byliť to vesměs přátelé strany tehdáž v Praze panující, která brala ze sjezdu jejich velkou posilu. Dne 1 ledna roku 1440 počal se nyní sjezd na radnici Starého města Pražského, kdež hned jak se zdá v prvním shromáždění uzavřeno jest dáti bezpečné listy straně druhé ku příjezdu do Prahy, aby zde držán byl žádoucí sněm obecný. Páni, zemané a města druhé strany byli se sešli již dne 17 prosince na *Mělníce,* a s nimi účastnil se shromáždění toho také mistr *Jan z Rokycan,* poněvadž mělo se na společném sněmě jednati jak o věci světské tak i duchovní. Ku pozvání od sjezdu Pražského odebrali se všichni bez meškání do Prahy, kterouž tudy Rokycana ponejprv zase spatřil po vzdálení za více než půl třetího roku. Na tři krále (6 ledna) držel sněm obecný první sezení své v síni kolleje Karlovy. Účastnili se ho všichni často jmenovaní náčelníci stran se znamenitým počtem jiných pánů a zemanů, též purkmistři měst Pražských a poslové všech nebo snad téměř všech měst království českého.

[41]) Konšelé praví v zápise o tom v knize městské (fol. 199), že zboží to dávají panu Hanušovi »pro jeho dobrodinie, příchylnost a bedlivú práci, kterúž jest nám a městu našemu dnem i nocí s lidem nemalým i s svými přátely po smrti slavných pamětí Ciesařovy Mti a krále Albrechta, pánóv našich milostivých, pro zachovánie a obranu města našeho proti našim nepřátelóm, jsúce jako na sirobě zuostaveni, statečně s námi trvaje, opováživ sě všeho jměnie i života svého, ukazoval jest a ukazuje až do sě chvíle«. Mikuláš Kněževský byl zemřel některý den od 27 Listop. do 4 Prosince.

[[41a]) Byl od ní o to žádán listem ze dne 6 prosince 1439 (Arch. Č. XXI str. 294—5); ale také král polský Vladistav vstoupil s ním v jednání; t. str. 295; k tomu však srvn. Goll. Čechy a Prusy 265].

Po více než třínedělním sněmování společném stalo se 1440
usnešení o obecný mír v zemi, jejž sobě stavové přítomní stvrdili zápisem dne 29 ledna, tak zvaným *listem mírným*. Zápisem tímto všichni shromáždění stavové, tedy strany pod jednou i pod obojí, zavázali se předně zachovávati kompaktata a státi společně o to, aby čím koncilium dle nich bylo Čechům povinno, bylo od něho učiněno a zachováno, rovněž státi o stvrzení Jana Rokycany jakožto zvoleného od nich arcibiskupa, vyžadovati od budoucího krále pomoci jeho k tomu dle zápisu císaře Sigmunda a vynasnažiti se o to jak vedle budoucího krále, tak i hned napřed poselstvím a jinými všemi způsoby dle příhodnosti času. Volený arcibiskup zavazoval se naproti tomu k zachování poslušenství církevního dle kompaktat. Dále ustanovoval se způsob, kterým se mělo státi srovnání o rozličné křivdy a násilí učiněné jedněm od druhých ve válce domácí, jmenovitě pak, aby vězňové jedné i druhé strany byli na vzájem propuštěni ze zajetí. Mělo se to týkati také *zajatých měšťanů Pražských*, tak že je Pražané ku prosbě prý pánů všeho sněmu propustili a vinu jim odpustili, ale tak, aby jak sousedé propuštění teprv nyní tak ti, kteří byli z vězení utekli nebo z města odešli, více do Prahy se nevraceli a zabavené statky své prodali, též aby, chtěli-li pod těmito výminkami obdržeti navrácení statků, zapsali se nebýti nikdy proti městům Pražským, se zvláštním ustanovením o pozůstalém statku *Mikuláše Kněževeského*, darovaném od konšelů panu Hanušovi z Kolovrat, aby se stalo narovnání přátelskými umluvci mezi ním a Benešem z Mokrovous jakožto předním z poručníků, které byl Mikuláš Kněževeský ustanovil poslední vůlí svou; vrchním umluvcem měl přitom býti pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka.

Páni strany Ptačkovy ujímali se vždy také ovdovělé císařovny *Barbory* přebývající posavad v Polsku, a tudy stavové listem mírným zavázali se také, poselstvím do Uher působiti k tomu, aby byla tam navrácena ku právu svému, též pak přáti jí toho, nač měla právo v Čechách, totiž co jí náleželo věnem vykázaným.

Hlavním nedostatkem srovnání tohoto bylo, že se neusnesli stavové asi jako roku 1433 o prozatímného správce zemského, poněvadž bylo těžko dohodnouti se o to, ano uza-

1440 vřeli i také stavení soudu zemského a úřadování při dskách zemských až do budoucího krále a tedy do nového osazení úřadů jemu náležejícího. Sněm trval po sepsání mírného listu ještě aspoň čtrnáct dní, za kterých jednalo se hlavně o otázku, kdo měl býti králem českým; ale přání obou stran zůstávala sobě v tom protivná; pročež odloženo to k sněmu jinému, který měl býti o sv. Jiří nejprvé příštím. Také jednalo se mezitím o věcech duchovních; ale nedošlo se v nich konce pro různice prý mezi mistrem Janem z Rokycan a jinými duchovními, o nichž nevíme určitě, čeho se týkaly. Nejspíše však jednalo se o uznání práva Rokycanova, aby jakožto volený arcibiskup on a nejiný byl správcem duchovenstva, čemu zvolení Jana Příbrama a Prokopa z Plzně za administratory bylo na odpor. Také však spor mezi duchovními skončil se prý v dobrotě. O dokonání kompaktat s konciliem Basilejským a o stvrzení Rokycany za arcibiskupa nebylo lze tu chvíli učiniti krok ku předu ve smyslu listu mírného, protože mezitím rozepře koncilia s papežem *Eugeniem IV* byla dospěla tak daleko, že již dne 25 května roku 1439 koncilium bylo prohlásilo papeže za ssazena a v krátce po smrti krále Albrechta zvolilo i nového papeže *Felixa V* (17 listop.). V nové této dvojici v církvi bylo těžko se rozhodnouti, které strany přidržeti se, aby se žádosti přijímajících pod obojí jistěji dosáhlo.

Nedostatek ústřední vlády zemské až do uvedení nového krále měl býti aspoň částečně nahražen zřízením tak zvaných mírů zemských čili *landfridů* po jednotlivých krajích země české. Hned totiž po skončení sněmu v Praze drželi páni, zemané a města obou stran bez rozdílu *sjezdy krajské*, na kterých zvolili *heitmany* ze svého prostředka. Tito měli s raddami sobě přidanými pečovati o pokoj a bezpečnost v zemi, stihajíce loupežníky, zloděje a jiné škůdce a rovnajíce pře mezi jednotlivými pány a zemany. Nikdo neměl dobývati sobě práva svou mocí, nýbrž soudy těmito prozatímnými; kdoby v kraji nechtěl přistoupiti k landfridu, měl k tomu býti donucen, a měl mu zabaven býti jeho statek. Heitmanové krajští měli moc nařizovati vojenskou hotovost, když by toho bylo potřeba k hájení řádu tohoto. *Čtyři krajové* ve východní polovici země, ve kterých dotud strana Ptačkova byla nejsilnější, totiž Hradecký, Chrudimský, Čáslavský a Kouřimský, zavřeli na sjezdě

v Čáslavi dne 17 března také spolek mezi sebou ke vzájemné 1440
pomoci. *Hynce Ptaček*, zvolený za heitmana kraje Kouřimského, ustanoven jest při tom zároveň za *nejvyššího heitmana* všech čtyr krajů, a přidán jemu za náměstka v Kouřimsku Jan Čabelický ze Soutic; ve Hradecku zvolen za heitmana Dětřich z Miletínka seděním na hoře Kunětické, bratr někdy Diviše Bořka, ve Chrudimsku Bohuše Kostka seděním na Litomyšli, v Čáslavsku Jan Hertvik z Rušinova. Týmž způsobem stali se též jiní přednější páni strany pod jednou i pod obojí krajskými heitmany, a rozdělili se tudy jistým způsobem o prozatímnou vládní moc v zemi. Z přátel pana Ptačka byli zvoleni *Jiří Poděbradský*, tehdáž dvacetiletý, za heitmana kraje Boleslavského, však spolu s Janem Smiřickým, pan Aleš Holický ze Šternberka v kraji Žateckém a Rakovnickém spolu s panem Burianem z Gutšteina. Jan Smiřický byl zároveň heitmanem kraje Litoměřického společně s Jakoubkem Bílinským; v kraji Plzenském vládl co heitman Hynek Krušina ze Švamberka, v Prachenském pan Vácslav z Michalovic veliký mistr Strakonický, v Bechynském pan Oldřich z Rosenberka, tak že se moc předešlé strany polské jevila větší ve východních a půlnočních částech země, moc pak strany rakouské v západních a jižních.

Praha, která se nepočítala k žádnému kraji, dostala též svých heitmanů, totiž pana *Menharta z Hradce*, který měl v moci své hrad Pražský a Karlštein, a pana *Hanuše z Kolovrat*. Jejich ochranu totiž vyžádala si strana panující v Praze, aby mohla i na dále obce nespokojené udržeti pod mocí svou. Poněvadž na Starém a Novém městě dle delší zvyklosti nikomu jinému než korunovanému králi nenáleželo sázeti konšely, podrželi konšelé dosazení před půldruhým rokem od krále Albrechta a větším dílem již před třemi roky od císaře Sigmunda úřady své stále i napotom; nad to pak zvrácen jest v obou městech pořádek starodávný, dle něhož konšelé střídali se v úřadě purkmistrském ode čtyr do čtyr neděl, i potáhli jej na sebe stále dva nejoddanější sluhové předešlých dvou králů, nyní pak nejbezpečnější přívrženci Menharta z Hradce a Oldřicha z Rosenberka, na Starém městě *Pešík z Kunvalda*, na Novém městě *Pavel Dětřichovic*. Obec, která v čase bouří před panováním císaře Sigmunda někdy až výtržně hájila

1440 práv svých, byla nyní malomocná, a purkmistři samozvaní vládli dle vůle své.[42])

Málo dní po skončení sněmu českého *královna Alžběta* porodila za přebývání svého v Komárně v Uhřích syna, jemuž dáno jméno *Ladislav* (22 un.), i snažila se odtud dle vší možnosti své zachovati jemu dědictví po otci v Uhřích i v Čechách. Potkala se v tom v Uhřích s velikým protivenstvím, ježto většina stavů té země již předtím podávala panství Vladislavovi králi polskému, kterýž je i přijal a nedlouho potom vypravil se také s vojskem do Uher, aby se proti ní v království uvázal. Oldřich Rosenberský ve jménu strany své pobádal královnu i také krále Fridricha co poručníka Ladislavova po poslích i listech, aby neobmeškali hlásiti se u stavů českých o práva sirotkova. Ale král Fridrich mnoho nedbal, kde se nejednalo o vlastní jeho zisk; královna Alžběta pak mínila poslati do Čech hraběte Oldřicha Celského, který jí byl rádcem a pomocníkem ochotným;[42a]) ale pro pilný stav věcí uherských nemohla se na ten čas bez něho obejíti, a protož Oldřich Rosenberský snažil se, aby dle žádosti její vymohl předně odklad sněmu ustanoveného k sv. Jiří. Pan Menhart z Hradce s Pražany, to jest s purkmistry Starého a Nového města Pražského, byli v tom královně ochotni, a svolili k odložení sněmu, ne sice až do sv. Jana křtitele, jak si královna přála, ale aspoň do božího těla, to jest do 26 května toho roku. Ale strana Ptačkova protivila se tomu, a dala se hned o sv. Jiří v hojném počtu nalézti v Praze, kdež úsilně stála na tom, aby sněm měl svůj průchod. Oldřich Rosenberský musil naléhání tomu povoliti, a dostavil se konečně v Praze,

[42]) V obraně jisté roku 1454, která se nachází v Lib. vetust. privil. pag. 155, praví konšelé bývalí, tehdá již zbavení úřadů: Již pečet jde každý měsiec po pániech purkmistřiech vedlé řádu a práva, ježtoť za Pešíka tak nešla, než on ji v své moci měl několik let, a mohl jest zapisovati i dávati, komuž co chtěl, an i jiné činil, ježto jsme my o tom nevěděli nic, aniž jsme co učiniti tomu mohli. V pořádku střídavém byl purkmistrem, pokud známo, posledně Jan Reček r. 1439 do 15 Září, Pešík pak stále aspoň od 2 Března 1440.

[[42a]) Psala v tom smyslu Oldřichovi Rosenberskému dne 6 dubna 1440, žádajíc za odklad sněmu, jak se o něj potom Oldřich přičiňoval; list tento i jiné k potomnímu jednání se vztahující otištěny v Arch. Č. XXI. str. 296—297].

tak že *sněm* aspoň o Letnicích, okolo 15 května, vzal svůj začátek. 1440

Ačkoli Oldřich Rosenberský a stoupenci jeho neopominuli přivésti sněmu ku paměti práva domu rakouského a zvláště právo Ladislavovo k dědictví, však stav země byl takový, že bylo těžko odolati důvodům Hynce Ptačka z Pirkšteina, který ukazoval ku potřebě dosazení krále věku dospělého, poněvadž jinak nebylo snadno lze uvésti zemi v řád a pokoj trvalý a tím méně zjednati straně přijímacích pod obojí splnění žádostí jejích ve věcech náboženství. Tudy usnesl se sněm dosti brzy jednosvorně přistoupiti *k volení krále*. Tu se předně strhla rozepře mezi stavy podobně jako po přijetí Sigmunda za krále o sedání v lavicích, nyní o právo k volení. Páni tvrdili, že náleží jim výhradně voliti nového krále; zemané toho popírali, a když páni po dlouhém odporu musili jim povoliti, hlásila se také města, a nemohlo jim býti odepřeno. Takž teprv po čtyrech nedělích, dne 15 června, stalo se narovnání, jímž poručeno volení krále čtyřidceti šesti osobám ze stavů, jichž bylo 18 pánů, 14 zemanů a 14 ze měst. K těmto počítal se předně královský podkomoří Jan z Kunwalda, tři purkmistři Pražští, totiž Pešík z Kunwalda ze Starého, Pavel Dětřichovic z Nového a Martin Kačer z Podolšan z Menšího města, po jednom pak poslu z desíti jiných znamenitějších měst královských, Žatce, Litoměřic, Nimburka, Hradce nad Labem, Hory Kutné, Čáslavě, Tábora, Píska, Klatov a Plzně. Vyhraženo přitom, aby byl každý stav zůstaven při právě svém, jak by je později dovedl ukázati, tak aby o tom konečné rozhodnutí učiněno bylo budoucím králem. K naléhání zemanů a měst strany pod obojí přijat jest do sboru voličů potom také Jan z Rokycan jakožto volený arcibiskup.

V čase, který uplynul od narovnání listem mírným do sněmu tohoto, byla se stala změna s královicem polským *Kazimírem*, pro kterou nedalo se více mysliti na povolání jeho ku panství v Čechách. Byl totiž po násilné smrti knížete litevského Sigmunda Starodubského († 20 břez. 1440) pro zachování vrchního panství polského nad Litvou od bratra svého, krále Vladislava, ustanoven za náměstka jeho nad touto zemí, a odebral se tam z Krakova dne 13 května, nedlouho po

1440 vtrhnutí krále Vladislava samého do Uher; šlechta litevská pak povýšila jej potom proti vůli bratra jeho za veliké kníže. Někteří z přívrženců strany polské, zvláště Táboři a spříznění s nimi, pomýšleli nyní zase na zvolení krále *Vladislava* samého na království české; ale přednějším vůdcům vidělo se i to nyní býti nesnadné a neprospěšné, bezpochyby proto, že Vladislav, zaneprázdněn válkou o království v Uhřích, nebyl by mohl uvázati se v panství v Čechách takovým způsobem, jak toho bylo zemi zapotřebí. Tudy přišlo, že musil nový král český hledán býti v jiných stranách, totiž mezi knížaty německými. Voliči sněmem ustanovení, učinivše přísahu v kapli sv. Václava na hradě Pražském, kterou se zavázali nehleděti při volbě žádných zisků stranných, než toliko obecného dobrého, po čtyrdenních poradách usnesli se jednosvorně o zvolení *Albrechta vévody bavorského* ve Mnichově, který byl bratr někdy královny Žofie manželky Václava IV a přebývav za krále tohoto častěji při dvoře jeho v Praze znal dobře jazyk český a záležitosti české.

Teprv po vykonání volby této, která však na ten čas neměla od voličů nikomu býti projevena, přijeli *poslové od královny Alžběty* do Prahy, když se stavové ze sněmu byli již větším dílem rozjeli. Oznámili tedy poselství své jen některým pánům, zemanům a poslům z měst, které ještě zastihli, od nichž slíbeno jim toliko vznésti žádost královny na sněm budoucí, který měl držán býti o sv. Jakubě. Mezitím oznámena jest volba Albrechtovi vévodovi bavorskému důvěrně po dvou poslích z prostředka voličů, Jaroslavovi z Žirotína a Janovi Malovcovi z Pacova, kteří zajeli k němu do Mnichova. Vévoda vyslovil radost svou z poselství tohoto (19 Čvce.), žádal však osobního sjezdu s veřejným poselstvím stavů, na kterém slíbil dáti konečnou svou odpověd. Sjezd ten měl býti v Koubě o sv. Bartoloměji (24 srp.).

Poněvadž se poslové stěží mohli navrátiti do sv. Jakuba, musil sněm k tomu času ustavený nepochybně býti odložen; tu pak zrovna toho času stal se nenadále pokus v Praze o svržení panství tehdejších purkmistrů a konšelů na Starém a na Novém městě i mocných jejich ochránců stavu panského. Byly o to rozličné tajné schůze některých měšťanů strany jim protivné, s nimiž se dorozuměl i jeden z tehdejších konšelů

Staroměstských, Sigmund *Sláma* z Nezřeva, a zjednána 1440
k tomu pomoc z venčí od některých stoupenců strany Ptačkovy, ač jistě bez vědomí a vůle předních mužů této strany. V čele jejich nepochybně stál *Beneš Mokrovouský* seděním na Malešově jakožto poručník nad poslední vůlí Mikuláše Kněževeského, jehož pře o ni s heitmanem Pražským panem Hanušem z Kolovrat doposud nebyla srovnána. S ním spolčili se *Jan Kolda* z Žampacha, bezprávný držitel Náchoda, který byl krátce předtím porušil mír zemský kraje Hradeckého zdvižením války s měšťany Kladskými, kněz Bedřich pán na Kolíně, Goče Šof a Sweikar, násilní držitelé Trosk, jichž se byli roku předešlého zmocnili proti pánu z Bergova, též někteří z měst bezpochyby rovněž z východních krajů země.

Dne 29 července za tmy ještě přede dnem přiblížili se ku Praze Kolda, Beneš Mokrovouský, Šof a Sweikar s lidem pěším a jízdným svým i některým kněze Bedřicha [43]) a s jinými pomocníky, a nespozorováni dostali se do Nového města vylámáním mříže, kterou zavřena byla díra skrz zeď městskou mezi branami Horskou a Poříčskou, kudy voda dešťová vypouštěla se z města do příkopa a jím dále do řeky Vltavy. Prolezše tudy jich asi tři sta, po tichu přešli ulicemi na Novém městě až ke bráně Starého města, které se tehdáž říkalo Odraná, vedlé dvoru králova na místě nynější Prašné věže. Zde volali na branného, aby jim otevřel brzy, že vezou ryby panu Slámovi, jenž měl dům na rynku Staroměstském blíž Dlouhé třídy (č. 608), aby jim nelekly. Branný, jsa právě churav, nařídil ženě, aby otevřela; ta však když odemkla zámky, ale ještě nespustila řetězu, vyhlédla dřív ven otvorem, a spatřivši tolik lidu branného s kopími, samostříly a jinou zbrojí rozličnou, ihned zase zavřela, volala na muže, a muž vstav, učinil pokřik po městě. Tím bylo předsevzetí zmařeno. Útočníci, když slyšeli křiky se množící, dali se spěšně na útěk. Někteří touž děrou, kudy vešli, vrátili se z města ven, kdež ostatní pěší a jízdní dotud byli čekali, jiní rozkryli se po Novém městě u dobrých známých, a všichni tím spůsobem se zachránili. Nového města samého snad by se byli lehce mohli

[43]) *Staré letopisy* pag. 120 uvodí Bedřicha samého co přítomného; ale Bartošek z Drahonic pag. 204 [nové vydání (ve Fontes rer. Boh. V.) str. 623] zdá se, že byl o příběhu tom lépe zpraven.

1440 zmocniti na okamžení, ale bez dobytí Starého města nebylo by jim to nadlouho prospělo. Byloť bezpochyby pověstné vskočení pánů a Staroměstských do Nového města před bitvou u Lipan ještě v dobré paměti.

Nyní přišlo zle domácím účastníkům spiknutí. *Sigmund Sláma,* který nemohl pochybovati, že byl skutkem samým projeven, zachránil se útěkem rychlým z města, též jiní mnozí, mezi nimiž byl Kříž platnéř z ulice platnéřské (č. 127), bývalý konšel po mnohá léta od času prvního vládařství knížete Sigmunda Korybutova (1422) až do přijetí Sigmunda císaře (1436), Přech z Budkovic z podsíně v rynku proti radnici Staroměstské (č. 479), Vaněk Koranda od železných dveří (č. 621) u sv. Jakuba, u něhož byly na víně schůze účastníků, Jan Přespole soukenník od sv. Haštala (č. 790), krejčí jeden z domu u Labutí (č. 935) na rynku, a z Nového města jeden z hlavních původců František Šilink, též konšel někdejší (1422), z ulice Sláměnné (č. 1039). Ale Slámův svat, bratr manželky jeho Anešky, jménem *Augustin Forster,* dav se rovněž na útěk, byl jat na cestě, a též zatčen jest jiný soused jménem *Jan Ješna,* kteřížto dva po mnohém mučení [44]) přiznali se, a odsouzeni jsou ze zrady města, i *sťati* již čtvrtý den potom (2 srp.), každý před prahem domu svého, obráceni očima k domu k jich prý „větší žalosti a hanbě". Augustinovi náležel dům u bílého zvonu (č. 605) na rynku v levém roze do ulice Týnské, Ješnovi dům u bílého medvěda (č. 579 b) na nynějším trhu Ovocném proti kolleji Karlově. Následkem snad vyznání jich zjímáno jest potom ještě několik sousedů jiných, mezi nimiž jmenovitě *Matěj Smolař,* jeden z předních konšelů někdejších z doby od Sigmunda Korybutoviče až do císaře Sigmunda, jiný znamenitý konšel někdejší Ondráček uzdář (č. 24), Ambrož od věže soukenník za sv. Mikulášem (č. 27 h), Václav Pivce platnéř (č. 117) a Jan Slatina od stříbrné podkovy (č. 427) na trhu Uhelném, též kněz Mikuláš farář od sv. Linharta, na nějž bylo udáno, že se u něho o zradu jednalo v sakristii toho kostela. Konšelé vypověděli kněze tohoto z města, a nemohouce popraviti nad hlavním vin-

[44]) Post multa martyrii tormenta, praví Bartošek (pag. 205) [nové vydání 622]. *Staré letopisy české* naopak praví, že se »vyznali bez mučení o té zradě«. Ale Bartošek co starší jest hodnověrnější.

níkem Sigmundem Slámou, dali erb jeho přikovati na pranéři, 1440
kačici se zlatým nosem a nohami zlatými, vzhůru nohama obrácený, kterýž tak po více let zůstal vystaven; také pak děti jeho zjímali a chovali dlouho u vězení na radnici, ježto manželka byla utekla s mužem. Jmění jeho i dvou sťatých jest zabaveno k obci, od níž zejména dům Slámův dostal se tuším v odměnu Maternovi písaři pana Menharta z Hradce jakožto hlavního ochránce Prahy.

Teprv po těchto příbězích držán byl *sněm v Praze*, některý den asi okolo polovice měsíce srpna. Místo ke shromáždění jeho bylo tentokrát zvoleno na Novém městě, bezpochyby *na radnici Novoměstské*, a příčinou toho snad byly právě příběhy ony, pro které nejspiš Staré město mnohým sněmovníkům bylo nemilé.[45]) Na sněmě tomto ohlášeno jest veřejně zvolení Albrechta bavorského za krále, učiněna zpráva od předešlých dvou poslů k němu, a zvoleni noví četnější poslové ke *sjezdu v Koubě*. Byli k tomu ustanoveni Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Hynce Ptaček z Pirkšteina, Jiří Poděbradský, Jaroslav Plichta z Žerotína, Jan Smiřický, Hertvík z Rušinova, Jakoubek z Vřesovic jinak Bílinský, Vácslav Zmrzlík na Orlíce, Jan Malovec z Pacova a purkmistři Starého a Nového města Pražského, totiž Pešík z Kunwalda od stříbrné hvězdy a Pavel Dětřichovic. Poslové vyjeli z Prahy asi 20 srpna,[46]) a sjeli se tudy v určitý čas s vévodou bavorským v Koubě (24 srp.). Ale vévoda Albrecht, jemuž zatím král Fridrich IV co poručník Ladislavův důrazně psal, dávaje mu výstrahu pro rušení práv domu rakouského k Čechám, byl zatím změnil svůj úmysl, a dle rady dané jemu soukromí Oldřichem Rosenberským samým, který byl v čele poselstva, vzal výmluvy rozličné, pod kterými po několika rozmluvách s posly přijetí koruny české odepřel. Poslové vrátili se tudy s nepořízením v prvním témdni měsíce září.[47])

[45]) Svědči o místě sněmu tohoto kniha Novoměstská (fol. A 13), kdež praví se o Pavlovi Dětřichovic: »qui decreto generalis congregationis regni Bohemiae in hac nova civitate Pragensi celebratae in legatione ad dominum regem electum equitare debet«.

[46]) Toho dne Pavel Dětřichovic složil purkmistrství na čas svého vzdálení se za příčinou poselství.

[47]) Pavel Dětřichovic nastoupil dne 7 září zase sám purkmistrství místo ustanoveného náměstka.

1440 V Praze pokračovalo se mezitím v soudním stihání obžalovaných ze zrady města. Po vypovědění Mikuláše faráře sv. Linharta zbaven jest ku konci měsíce srpna také mistr *Vácslav z Dráchova* kazatelství kaple Betlemské a vypověděn z města i se střídníkem svým knězem Vácslavem Babkou, že byli věděli o předsevzetí tom, ač ospravedlňovali se, že jim svěřeno bylo pod zpovědí; konečně pak *sťati* jsou Matěj *Smolař* a *Ondráček uzdář* dne 4 října na rynku před pranéřem pro spiknutí a zradu, jak bylo přitom voláno biřicem. Bylo prý však jen vymyšleno na ně, že o té zradě věděli, a jmenovitě Smolař prý nebyl sťat pro jiné, než aby se panu Hanušovi z Kolovrat také Příbramě dostalo jako předtím statku Kněževeského; nebo byla ty časy Smolařova,[48]) nejspíš nějakým zápisem od arcibiskupa Konrada. Z jiných zajatých sousedů byli, jak se zdá, *vypověděni* Vácslav Pivce a Jan Slatina; na Ambrožovi od věže však nejspíš nemohla nalezena býti žádná vina; neb zůstal i potom v držení domu svého.

Dle usnešení poslů zemských při navrácení jejich z Kouby byl provolán *v Praze sněm* ke dni sv. Šimona a Judy (28 říj.), který se skutečně začal teprv o několik dní později o Všech Svatých (1 listop.). Poněvadž se však stavové sešli v počtu příliš skrovném, učinili na něm poslové toliko zprávu o svém jednání s vévodou bavorským, jednání pak další o budoucího krále odloženo jest ke sněmu jinému, který měl býti o hromnicích roku příštího. Krom toho však také vypraveno jest *poselstvo* ku králi *Fridrichovi* a ku královně *Alžbětě* k žádání na nich, aby Čechům v opatření se novým panovníkem nečinili dalších překážek. V čele tohoto poselstva stál opět pan Oldřich z Rosenberka, který však meškaje více neděl u krále v Novém městě za Vídní, pod rukou zakazoval se mu službami k hájení práv domu rakouského; dle jeho rady pak král Fridrich hledal odkladu, pravě, že maje před sebou cestu do říše německé, mínil tam poraditi se s knížaty a potom teprv dáti místnou odpověď. S tím navrátili se poslové v první polovici měsíce ledna roku 1441.

[48]) Tak píše jeden ze skladatelů *Starých letopisů českých* pag. 121. Skutečně pak měl potom Hanuš z Kolovrat jakýsi list svědčící na Příbram, snad že právě po Smolařovi. Viz *Archiv český* II. 451.

Ke sněmu o hromnicích byli pozváni do Prahy také stavové moravští, slezští a lužičtí, od kterých bezpochyby strana Oldřichova a Menhartova nadívala se důležité podpory, poněvadž země tyto většinou se klonily k uznání práva domu rakouského. Dřív než čas sněmu přišel, přijeli do Prahy legatové od papeže *Felixa* a od *koncilia* Basilejského asi v polovici měsíce ledna (před 17 led.). Byli to tentokráte dva rodilí Čechové, *Mikuláš Jindřichův*, jinak Mikuláš *od řebříků* z Prahy, a mistr Křištan z Hradce Králové. Mikuláš byl syn Jindřicha plátenníka, který měl, pokud známo, již roku 1400 dům řečený u řebříků (č. 431) na Starém městě v ulici Michalské. V létech 1405 až 1415 byl oltářníkem sv. Maří Magdaleny v kostele sv. Jiljí, potom od roku 1415 kanovníkem u sv. Jiří na hradě Pražském; od vypuknutí pak bouří pro náboženství snad jako mnoho jiných kněží zbaven svého beneficia, přebýval v cizině. Otcovský dům u řebříků držel, pokud známo, od roku 1427 bratr jeho Prokop, však jen do roku 1431, ve kterém jej prodal. Věřicí list daný oběma legatům od papeže i od koncilia dne 6 listopadu roku 1440 nazýval Mikuláše Jindřichova voleným arcibiskupem Pražským, ježto jej k tomu koncilium bylo ustanovilo ve způsobu tak zvané provisí; on pak také již z cesty své do Čech pokoušel se o vykonávání práv svého arcibiskupství listem daným dne 11 ledna, kterým uděloval arcijahenství Bechynského v kostele Pražském jistému Mikulášovi ze Smiřic. Křištan z Hradce byl mistrem theologie a proboštem Brněnským, i účastnil se byl volení Felixa za papeže v koncilii.

Příchod legatů způsobil snad radostné hnutí v některé části obyvatelstva Pražského, a jistě aspoň mezi mistry Pražskými; nebo hned rektor university, toho času tuším mistr Augustin Klatovský, s mistry a študenty uctivě navštívil je v příbytku jejich v domě u slona na rynku Staroměstském (č. 609, 610), držel pěknou řeč k uvítání jich, a poctil je konfekty z apatéky. Očekávalo se nejspíš, že přinášejí legatové konečně něco žádoucího v příčině dokonání kompaktat; ale nebylo nic toho. Legatové přišli oznámit, kterak a pro jaké příčiny byl Eugenius zbaven papežství a zvolen Felix V za pravého a řádného papeže od celého koncilia; i učinili předložení o tom před pány, zemany a městy, když se sjeli ke

1441 sněmu, davše čísti listy na to vydané od koncilia, a žádajíce tudy, aby se stavové Eugenia odřekli a slíbili poslušenství Felixovi. Nepraví nám nikdo, jaké asi bylo překvapení stavů českých z věřicího listu legatů, když se dověděli z něho, že měli již arcibiskupa, oč se dosud darmo byli vynasnažovali. Byl to však člověk, kterého již málo kdo znal, a o kterého dle všeho nestál nikdo. Stavové ku předložení tomu dali odpověd docela přiměřenou okolnostem, že stojí a státi chtí podlé Římského kostela (nedíce tedy nic o Eugeniovi ani o Felixovi) a že chtí poslušenství držeti podle kompaktat, připomínajíce legatům přitom žádost, aby byla kompaktata stvrzena a dokonána dle umluv. Legatové neměli však k tomu žádného plnomocenství, a odjeli tudy s nepořízenou. O přijetí Mikuláše od řebříků za arcibiskupa nemohlo býti opravdové řeči.

Když legatové tito ještě byli v Praze, přijeli poslové jiní od *Eugenia,* a předložili sněmu bully a listy, kterými se ukazovalo, že on jest pravý a neomylný papež. Odpověď daná těmto poslům od sněmu není nám známa; jisté však jest, že se stavové čeští obou stran, pod jednou a pod obojí, řídili nejvíce příkladem říše německé, ve které dle usnešení knížat již za života krále Albrechta byla na ten čas zachovávána *neutralnost mezi papeži.*

V příčině budoucího krále setrvávali zvláště Táboři a někteří páni a zemané jich se přidržící, též někteří ze strany Ptačkovy ve východních čtyřech krajích znovu při svém záměru, aby byl povolán ku panství král polský *Vladislav,* a s nimi bylo prý za jedno asi 17 měst královských, neli více; ale Hynce Ptaček sám a druzí hlavní vůdci jeho strany nejspíš prohlíželi k těžkosti provedení toho tím větší, když toho času král polský potkával se v Uhřích se silnějším odporem; neb se zatím podařilo královně Alžbětě postaviti proti němu znamenité vojsko do pole, hlavně najatých bojovníků českých vedením Jana *Jiskry* z Brandýsa, statečného válečníka ze školy Žižkovy. Brzy po hromnicích neb snad během měsíce února přijeli poslové stavů *hornolužických* ke sněmu do Prahy, který zasedal na radnici Staroměstské. Přidržíce se královny Alžběty a syna jejího jakožto dědice koruny, přilnuli k straně Oldřicha Rosenberského a Menharta z Hradce, a byli proto ctěni a častováni od podkomořího Jana z Kunwalda

i purkmistrů obou Starého i Nového města, ale chovali se přitom opatrně, a nepohoršili také druhé strany ničím. Vlastní jednání sněmu o krále počalo se však teprv dne 8 března, a teprv nazejtří potom (9 břez.) přijeli do Prahy páni *moravští* a poslové měst moravských, ještě pak nejspíš o něco později *stavové slezští*. Moravanům vyjeli páni a zemané v Praze shromáždění vstříc, a přivítali je ochotně; také pak jednání s nimi na sněmě bylo přátelské, tak že obě země slíbily si v přijetí krále neděliti se od sebe. Příkřeji počínali si Slezáci, pravíce že není jim potřeba voliti krále, poněvadž by měli svého krále dědičného; kdyby pak mělo k volbě přijíti, že mají právo k tomu i oni jako stavové čeští; což se strany české popíráno, a přišlo z toho k nelibostem. Stavové čeští připustili však tentokrát čtení a uvažování listů chovaných na Karlšteině jak o dědičnosti trůnu v mužském i ženském pokolení tak také o jednotě dědičné s domem rakouským; i ač nestalo se výslovné uznání práva Ladislavova, synáčka královny Alžběty, předce skončil se sněm uzavřením, aby bylo vypraveno opět *poselství* k jednání s králem *Fridrichem* i s *Alžbětou*. Za posly k tomu stanoveni jsou Menhart z Hradce, Mikuláš Sokol z Lamberka a Jakoubek z Vřesovic s několika konšely Staroměstskými a Novoměstskými. Měli se však odebrati nejprv na nějaké rokování blíž pomezí českého, snad ke smluvení se s posly krále a královny, kde a jak mělo s nimi býti jednáno. Rokování to bylo položeno *v Jindřichově Hradci*, kamž vyjeli poslové z Prahy dne 28 dubna. 1441

Delší trvání nezřízeného stavu země, když nebylo posud krále ani jiné ústřední vlády, mělo již tehdáž mnohé škodlivé následky, ježto zmáhala se násilí a bezpráví v rozličných krajinách zároveň. Již roku 1440 dály se velké záhuby v kraji Boleslavském a Hradeckém z hradu Waldšteina, na kterém se byli zavřeli zloději a loupežníci. Po sv. Jakubě, zrovna asi v čas nezdařilého pokusu Koldy a Beneše Mokrovouského o Prahu, vytáhl z té příčiny heitman kraje Hradeckého pan Dětřich z Miletínka proti hradu tomuto do pole, a obehnal jej, kdež pak připojila se k němu také hotovost kraje Boleslavského vedením Jana Smiřického a Mikuláše Sokola. Také Pražané poskytli k tomu později své pomoci, a vytáhli do pole dne 26 srpna s lidem i puškami. Hrad jest dobyt brzy po 1440

1440 sv. Vácslavu, tedy asi po devítinedělním obležení. Podobných škůdců bylo více, s nimiž bylo činiti landfridům jiných krajů. Krom toho byly sem tam různice obývajících při pomezí se sousedy nejbližšími za hranicemi, se Slezáky, Lužičany, Míšňany, Bavory, Rakušany. V jižních částech země byl pokoj domácí nejistý zvláště pro rozličné rozepře mezi *Tábory* a panem *Oldřichem Rosenberským*. Největší však porušení míru v zemi stalo se brzy po skončení sněmu, o němž právě vypravováno, zlověstným Janem *Koldou* na Náchodě, který provozuje svévoli loupežemi a škodami proti sousedům svým v Čechách i ve Slezsku, hleděl si přitom spolků se vzdálenějšími stranníky politickými i náboženskými, jednak s Tábory a jednotníky jejich, jednak s vytrvalejšími přívrženci krále polského, maje se za jeho služebníka.

Nátisky od něho činěné bližším sousedům ve kraji Hradeckém vedly k tomu již ve druhé polovici roku 1440, že i proti němu sebral pole heitman krajský Dětřich z Miletínka a poskytl jmenovitě pomoci zámku Novémuhradu za Solnicí (6 pros.), jejž Kolda byl oblehl. Zdá se, že bylo tehdáž zavřeno nějaké příměří, které však dlouho neobstálo pro nové svévole Koldovy. Tu umluven jest proti němu spolek mezi
1441 Slezáky a landfridem čtyr krajů páně Ptačkových, a předně někteří knížata slezští s Vratislavskými, Svídnickými a jinými městy asi v polovici měsíce května roku 1441 vtrhli přes hranice, a oblehli Náchod, jehož však dobyti nemohli; položili se potom u Skalice mezi Náchodem a Jaroměří, a spálivše městečko toto i několik vsí okolních, odtáhli zase, když nejspíš hotovost čtyr krajů přes nadání jejich se opozdila. Kolda vyzýval hned Tábory a jiné přátely sobě ku pomoci, Táboři pak ochotně mu slíbili, jen coby dosáhli příměří s Oldřichem Rosenberským, jsouce s ním právě zase v nepřátelství; předně však psali Hradeckým měšťanům, které jakož i Jaroměřské posud pokládali za své spoluvěrce, pobádajíce jich, aby se Koldy ujali, též Ptačkovi a jiným předním pánům těch krajů, napomínajíce, aby nechali Koldy v pokoji. Dostaly se jim však odpovědi odporné, jmenovitě i od heitmana kraje Čáslavského Jana Hertvíka z Rušinova, ač on i nyní tak jako oni přiznával se zjevně ku králi polskému Vladislavovi.

Dne 27 května vytáhli páni, zemané a města čtyr krajů

spojených i také kraje Boleslavského do pole vedením pana 1441
Ptačka i druhých hejtmanů, Dětřicha z Miletínka, Kostky, Hertvíka a Jiřího Poděbradského, vyzývajíce také jiné, Menharta z Hradce, Oldřicha Rosenberského, Pražany, krajany Plzenské a Prachenské ku pomoci proti škůdci obecnému, a napomínajíce zvláště Oldřicha Rosenberského, aby aspoň tu chvíli nezavíral příměří s Tábory. Pražané učinili dle přání toho, a vytáhli *do pole proti Koldovi* dne 30 května s děly, s vozy válečnými, s lidem jízdným i pěším. Také pan Oldřich Rosenberský ubezpečil pány v poli ležící poselstvím, kterým sliboval zachovati se, jak žádali, ano psal i králi Fridrichovi, že míní oblehnouti Tábor, žádaje, aby mu zapůjčil k tomu děl, kterých byl přede třemi léty král Albrecht užíval při dobývání města tohoto, i aby mu tím dříve vyplatil dluh, který měl za králem Albrechtem. Zdá se však, že jen právě vymožení této záplaty bylo účelem jeho dopisu. Vojsko spojených krajů, strhši se nejspíš u Hradce Králové, kdež asi také Pražané k němu dorazili, obehnalo nejprvé tvrz Koldovu *Dubenec* mezi Jaroměří a Miletínkem, kteráž dobyta jest dne 10 června a vypálena. Potom vedeno jest dále do krajiny u Rychnova k obležení *Černíkovic,* jiné tvrze Koldovy, kteráž déle se hájila.

V Praze mezitím přišlo již zase podezření na některé sousedy ze zrady města, nepochybně jako by měli nějaké tajné spolky buď s Koldou buď s Tábory; následkem čehož *vypověděni* jsou z města na Novém městě Václav Huncledr pasíř (č. 738) rodilý ze Žatce, v Praze však usedlý již od roku 1417, na Starém městě Václav od kaprů (č. 49) a dva jinak neznámí, Mikulanda a Vítek bečvář, též pak již dne 10 června kněz Matěj kazatel Betlemský, nástupce Václava Dráchovce v tomto úřadě.

U Černíkovic připojili se k vojsku českému také Slezáci, kteříž opět přitáhli, v počtu tisíce jezdců a dvou tisíc pěších s třemi puškami velkými, jednou Vratislavskou, jednou Svídnickou a jednou Střihomskou. Tvrz se vzdala asi po třech nedělích okolo 1 července, a spojené vojsko domácí i cizí obrátilo se odtamtud ke hradu *Richenberku* v malém vzdálí odtud za Rychnovem. Tam se čekalo nových posil, jmenovitě od měšťanů Hradeckých, kteří byli dotud zdržováni nějakými

1441 překážkami nahodilými, a od Bohuše Kostky, heitmana kraje Chrudimského. Obojí měli ustanoveno přitáhnouti k vojsku dne 10 července. Před Richenberkem měli především zdělány býti bašty k obklíčení hradu, a po osazení jich mělo hlavní vojsko táhnouti mocně proti Náchodu samému. Mezi přípravami těmito došla však zpráva o příměří, které Oldřich Rosenberský proti slibu svému byl zavřel s Tábory dne 11 července. *Táboři* ihned začali sbírati lid k tažení na pomoc Koldovi, a již dne 15 července brali okolo Pelhřimova, a spálili čtyry vsi na blízku; také pak zaslali obzvlášť městům Pražským *odpovědné listy* své. Tu dříve než dobyt byl Richenburk, přišlo k vyjednávání mezi stranama v poli, a zavřeno *příměří* prostřednictvím Bohuše Kostky a mistra Jana z Rokycan, který nejspíš zároveň s lidem Hradeckých přijel do ležení, ježto Hradec byl tehdáž jeho stálým bydlem. Obě strany podaly se na tyto dva prostředníky co umluvce. Následkem toho Pražané dne 20 července navrátili se k domovu.

Mezi těmito událostmi ve východních krajích země české nacházeli se poslové vypravení od sněmu ve *Vídni,* kdež byl shromážděn sněm pánů rakouských a král Fridrich i královna Alžběta byli tam přítomni. Jednalo se tam však nejvíce o rozepřích mezi králem a královnou samými, pro které nebylo lze v záležitosti české pokročiti ku předu. Druzí poslové snad se vrátili za nedlouho; přední však, pan Menhart z Hradce, meškal tam mnohem déle, propůjčuje se královně Alžbětě rozličnými službami v záležitosti její. Mezitím vrátila se brzy po skončení války s Koldou *císařovna Barbora* z Polska do Čech, krátce před sv. Jakubem. Přijevši přes Slezsko, byla některými pány slezskými a panem Hynkem Krušinou z Lichtenburka doprovodína od hranic českých až do Chrudimě; odtud provodili ji Hynce Ptaček, Aleš Holický, Jiří Poděbradský a jiní páni jí oddaní s mnohými panošemi z kraje Čáslavského a Boleslavského na *Mělník,* kdež si zvolila sídlo na věně svém. Zápisem císaře Sigmunda daným v měsíci unoru 1437 bylo jí vykázáno věno znamenité, ku kterému měla náležeti města Hradec nad Labem, Chrudim, Mýto, Polička, Jaroměř, Dvůr, Trutnov, Mělník, hrady Lichtenburk a Svojanov s příslušenstvím hojným, šedesát hřiven stříbra každý týden z urbury v Hoře, v Praze ungelt z vína, rychta Hradčanská

a podací kostelů sv. Mikuláše v Menším a sv. Haštala na Starém městě Pražském; ale mnoho statků a důchodů těchto nacházelo se v cizích rukou mocí jiných zápisů císaře Sigmunda neb jiným způsobem, a mělo teprv býti vyvaděno, což se posud nestalo. Hned po příjezdu císařovny žádal proto pan Ptaček Pražanů dopisem (27 čvce.), aby přijeli k ní na Mělník, by se s ní dorozuměli, co se jich týkalo, ježto vydání spravedlivého věna jejího bylo vyminěno listem mírným. K vyzvání tomu odebrali se oba purkmistři Starého a Nového města s konšely na Mělník, kdež císařovna Barbora žádala na nich, aby jí postoupili zmíněného ungeltu a perkrechtu, to jest dávky každoroční z vinnic nového založení okolo Prahy, též dvoru králova u sv. Benedikta a pokojů královských na hradě Pražském, kdyby chtěla v nich bydleti. Purkmistři a konšelé vznesli to prvé na obce; z uzavření pak obcí vykázali císařovně toliko polovici ungeltu a polovici perkrechtu až do budoucího krále, žádajíce zápisu od ní, že nebude ničeho více na nich žádati. Panující straně v Praze patrně nebylo po chuti, aby císařovna Barbora sídlila v Praze nebo vládla velkými důchody, protože byla druhé straně přízniva.[49]) 1441

O sv. Jakubě měl býti *sněm v Praze*, jak nejspíš ustanoveno bylo na sněmě předešlém; sešlo však s něho bezpochyby z té příčiny, že posud Menhart z Hradce nebyl zpátky z Vídně ze svého poselství, o němž by byl měl učiniti zprávu. V mínění, že sněm bude, byl papež *Felix* spolu s konciliem Basilejským zaslal listy k stavům českým a k mistrům učení Pražského, jakož nejspíš obzvláště také ku kapitule Pražské, dané dne 24 a 25 června, kterými opět žádali, aby Čechové stáli při nich, jakož také aby mezi sebou zachovávali svornost a jednotu. Dopisy tyto bezpochyby zavdaly v Praze příčinu k *vyjednávání* mezi *administratory* strany pod obojí a *kapitulou* Pražskou, ve kterém dne 5 srpna mistr Jan Příbram předložil kapitule jisté artikule co základ žádoucí jednoty mezi nimi; předně aby kompaktata od obou stran byla zachovávána a jedna strana aby druhé netupila zjevně ani skrytě, nýbrž aby jedni druhé měli za poctivé a poslušné syny

[49]) Nechuť ta jeví se ve slovích *Starého letopisce* (pag. 126), kde praví, že se měla císařovna zapsati Pražanům, »aby viece netrápila měst skrze kohožkolivěk, chtějíci viece mieti«.

1441 církve; aby se obě strany záhy usnesly o jednoho papeže a jedno koncilium, jehož by se přidrželi, též aby měli jednoho společného arcibiskupa, který by řádně zvolen byl, proti biskupům pak nezákonně voleným aby sobě vzájemně pomáhali, by volení takové nemělo platnosti. Rozumělo se tím snad zvolení mistra Jana z Rokycan a dvou jeho podbiskupí, nepochybně však také ustanovení Mikuláše od řebříků za arcibiskupa; v příčině svátosti pod obojí spůsobou, aby přijímání jí od obou stran bylo jmíno za pravdu Kristovu užitečnou a spasitelnou, tak aby od strany druhé nebylo kaceřováno, haněno nebo potlačováno, nýbrž aby ve všech místech mělo volný průchod, kdež bylo v obyčeji, tak aby v místech takových nebyli dosazováni kněži, kteří by se nezavázali pod obojí spůsobou podávati; žákům obojí strany aby se nedály překážky v svěcení na kněžství; k beneficiím všechněm a praebendám aby byli kněži obou stran připouštěni bez rozdílu; rozumělo se tedy ovšem také k místům v kapitule Pražské. K tomu vyslovovalo se také přání, aby všecky bludy ve víře a zvláště bludy Wiklefovy byly od obou stran potlačovány; aby byly řády a obyčeje kostelní jednostejně zachovávány krom věcí vyminěných předešlými umluvami, aby dbáno bylo o kázeň mravnou při lidech světských i duchovních, aby statky církevní z rukou uchvatitelů byly vymáhány i aby opraven byl celý řád církve i řízení světského, nyní pokleslý[49a])

Návrhy tyto obsahovaly příliš mnoho, k čemu se straně pod jednou přistoupiti nechtělo; nemyslilať nikdy opravdově na rovnost se stranou druhou, nýbrž ještě vždy na obnovení panství starého řádu. Tudy stálo to nejspíše mnoho rozličného vyjednávání, než se stalo dohodnutí toliko o některé základní věci, ku kterým kapitula Pražská konečně přisvědčila dne 30 září toho roku, držíc se přísně v mezích kompaktat dle tehdejšího stavu jejich pořád ještě nedokonalého. Artikuli totiž toho dne vyhlášenými přikazovalo se zachovávání kompaktat; dosvědčovalo se, že přijímání pod obojí spůsobou od lidu jest požívajícím slušné a zachovávajícím jednotu církve svaté ve víře a řádech užitečné a spasitelné, že tedy nemá býti od nikoho kaceřováno neb tupeno; ti, kteří jsouce v jednotě víry

[49a) Návrh Příbramův otiskl Nejedlý, Prameny k synodám strany Pražské a Táborské str. 29—31].

a řádů církve obecné přijímají pod obojí, že jsou praví synové 1441
církve poctivi a poslušní, jimž nemá býti utrhováno na cti ani zjevně ani tajně; konečně pak nařizovalo se, aby faráři nebo z rozkazu jich střídníci těm osobám, kteréž zvyklost mají přijímati svátost pod obojí spůsobou, kdyžby požádáni byli, tím spůsobem svátostí přisluhovali.

Již mezitím byly přišly listy do kapituly Pražské i do učení Pražského od *Mikuláše od řebříků,* který se po vykonání poselství svého v Praze některý čas zdržoval na panstvích pana Oldřicha z Rosenberka, kterými napomínal je, ne ponejprv, aby mu učinili poslušenství jakožto arcibiskupu. Kapitula i mistři učení Pražského srovnali se o odpověd společnou, že nechtí žádnému slíbiti poslušenství až do budoucího papeže, to jest až by jednota ve hlavě církve byla zase obnovena.

Dorozumívání se administratorů Pražských strany pod obojí s kapitulou Pražskou proti biskupům voleným nesrovnávalo se s ustanovením listu mírného, dle něhož měly obě strany společně zasazovati se o stvrzení mistra Jana z Rokycan co zvoleného arcibiskupa. Stranu Ptačkovu musilo to tedy pobádati k většímu než dotud úsilí o obhájení platnosti oné smlouvy. Dne 17 srpna jest proto držán *sjezd čtyr krajů* východních ve městě *Čáslavi,* na kterém se jednalo hlavně o konečný mír s Janem Koldou, i smluven jest tak, aby Kolda zůstal v držení Náchoda až do budoucího krále. Mír ten vztahoval se také na Pražany jakožto spojence proti Koldovi v předešlé válce; jinak pak stavové shromáždění usnesli se i nadále společně státi proti všem rušitelům veřejné bezpečnosti. Vedle toho vzal však sjezd na potaz také stav věcí duchovních strany pod obojí, a uzavřel, aby byl mistr *Jan z Rokycan* „nejvyšším úředníkem v duchovním právě“ a tudy *správcem duchovenstva* v těchto čtyřech krajích s mocí k trestání vinných a napravování bludných, k čemuž páni, zemané a města zavázali se býti jemu pomocni. Rokycana, jehož stálé sídlo bylo i potom v Hradci Králové, přijal úřad ten na sebe, a hned dle usnešení se stavy položil duchovenstvu synodu, která měla býti držána na sv. Františka (4 říj.) *v Hoře Kutné.* K synodě této zváni jsou také kněží Táborští dopisem páně Ptačkovým k obcím čtyr měst, která se dotud

1441 kněží této strany přídržela, totiž Tábora, Žatce, Píska a Klatov, v úmyslu, aby se znovu naléhalo na Tábory v příčině sjednocení ve víře, což od času císaře Sigmunda zůstávalo na odkladě.

Synoda sešla se u valném počtu duchovenstva ze čtyr krajů i dílem také z některých jiných měst, tak že bylo osob duchovních přítomno dobře na tři sta, kteřížto všichni krom některých málo přede vším žádali Rokycany, aby se jakožto volený arcibiskup uvázal v jich správu a slíbili mu slovem i rukou dáním poslušnost ve všem slušném a poctivém. Potom usnesli se o artikule, které obsahovaly pravidla víry o svátostech a jiných věcech od Rokycany a duchovenstva strany jeho povždy hájená, nařizovaly zvláštní péči o úctu k svátosti oltářní a opatrnost při podávání ji pod obojí spůsobou, ukládaly pilné zachovávání postů a svěcení neděle a svátků, napomínaly k pravému pokání a mravné kázni jak duchovenstva tak světských lidí a schvalovaly k zachování nálezy synodální arcibiskupa Arnošta i synody Pražské roku 1421, z nichž přiváděly ku paměti jmenovitě artikul o svatokupectví, aby žádný kněz nepřijímal ani nevyžadoval platu žádného za udělování svátostí, za modlení neb jiné věci duchovní. Artikul závěrečný obsahoval slib zachovávati kompaktata, však když by také Čechům splněno bylo, nač jimi měli právo. *Kněží Táborští* nedostavili se k synodě této, nýbrž sešedše se v Táboře, dali odtamtud dopisem k mistru Rokycanovi (27 září) odpověd uštěpačnou na pozvání k ní, že až budou voláni od toho, kdo má právo k svolávání synody a kdoby jich nenutil k věcem nezakládajícím se v zákoně božím, nebudou posledními k uposlechnutí, jakož ti, kteří se nikdy neprotivili a neprotiví pravdě.[49b])

Místo sněmu o sv. Jakubě měl býti v Praze *sněm* o sv. Martině toho roku; ale byl opět *odložen;* neb se Menhart z Hradce nebyl vrátil posud z Rakous, než teprv krátce před koncem měsíce listopadu. Bylo, jak se zdá, jen nějaké krátké zasedání, na kterém páni zmocnili toho času úředníky při dskách zemských i dvorských k vyřizování některých potřebných věcí právních, pokud nebyly konány soudy. K novému

[[49b]) Akta synody znovu otiskl Nejedlý na uv. m. 32—38; tam také další doklady k jednání obou stran].

sněmu přišlo teprv v měsíci lednu roku 1442, ku kterému již 1442
o vánocích předtím pan Menhart nacházel se na cestě z Hradce do Prahy přes Benešov a brzy po něm přijel také Oldřich z Rosenberka. Ke sněmu tomuto vypravila opět královna Alžběta posly své, Albrechta z Koldic heitmana Svídnického, rakouského pána Oldřicha Eicingera a pana Arnošta Leskovce, po nichž dala vyložiti práva syna svého a žádala přijetí jeho za krále. Poslové učinili přednesení své dne 29 ledna. Stavové usnesli se vypraviti poselství opětně k ní a ku králi Fridrichovi i k stavům rakouským, dávajíce tím dosti zřejmě na jevo, že nemínili naprosto žádosti té se protiviti, když by se nalezl způsob opatření náležité správy země ve jménu Ladislava co dítěte. Zároveň voleny jsou osoby, jimž dáno v moc opětné svolání sněmu v čas příhodný; měli to býti pan Aleš Holický ze Šternberka, Zbyněk z Hasenburka, Jiří z Poděbrad, Hanuš z Kolovrat, Zdeněk ze Šternberka na Konopišti, Jan ze Smiřic a purkmistři i konšelé měst Pražských. Když se již sněm začal rozjížděti, přišli ještě jednou poslové od papeže *Felixa* a od *koncilia* Basilejského, Michal Baldwin probošt Tricastrinský a Jeronym Vogelsang probošt Olomoucký. Dána jim však odpověď (7 un.), že pro nevalný počet stavů přítomných nemohlo se státi žádné rozhodnutí o jich záležitosti. Poslové ustanovení od sněmu ku královně a ku králi Fridrichovi vyjeli z Prahy v neděli květnou dne 25 března.

Mezitím byli během zimy toho roku *Táboři* konali rozličné přípravy válečné ve městě svém, které vedlé jiného chování jich k rozličným sousedům vzbudily obávání, aby nezamýšleli nějakého většího porušení míru v zemi jako předtím Jan Kolda na Náchodě. Z té příčiny Hynce Ptaček ve jménu čtyr krajů poslal na Tábor několik osob, v jichžto čele byl zvláštní důvěrník jeho Jan Čabelický ze Soutic, po kterých dal mluviti k obci Táborské, vytýkaje, co bylo na ni stěžováno, přitom pak dotkl také kněží Táborských, že se různí od jiných v učení o svátostech a jiných věcech víry, a napomínal, aby se konečně srovnali v náboženství s ostatní stranou pod obojí dle kompaktat. Táboři následkem toho vypravili posly své ke *sjezdu čtyr krajů*, který byl držán dne 8 dubna toho roku *v Kouřimi*, a dali jimi čísti odpověd svou psanou,

1442 ve které vymlouvali a ospravedlňovali se ze všech jednotlivých kusů stížností na ně vedených a osvědčovali úmysl svůj zachovati pokoj v zemi, ač ne bez pohrůžky, že kdyby je kdo chtěl mocí svévolně tisknouti od zápisů, které měli od císaře Sigmunda, musili by se brániti s pomocí boží a dobrých lidí; co se týkalo věcí víry, odporovali kněží Táborští svým způsobem obyčejným, tvrdíce že oni drží sedmero svátostí, pokud by se zakládaly v zákoně božím, ale že zamítají toliko, co k podstatě jich nenáleží, že hotovi jsou vždy státi soudci umluvenému ve Chbě; co se však týče kompaktat, ukazovali k tomu, ža strana protivná ruší je a nemá tudy práva žádati jich zachovávání; uvodilif, že ve dvou stech míst anebo více, kde jindy „pravdy božské vedeny byly", již jsou opovrženy. Po tomto předložení poslů Táborských Ptaček promluvil k nim klidně, napomínaje, aby setrvali v pokojném úmyslu a nečinili žádných nesnází v království, zvláště také proti městům Pražským, s nimiž aby raději společně usilovali o dobré země, krotíce zloděje a nezvolné.

Naděje strany Ptačkovy byly tehdáž obráceny k sněmu, který měl býti držán po navráceni poslů z Rakous, na němž patrně neměla úmyslu jiného než smluviti se se stranou druhou v příčině zřízení vlády zemské na jméno mladého Ladislava. Protož byla jakáž takáž dobrá vůle s Pražany, ku které Ptaček hleděl také Tábory přiměti. Král *Fridrich* sice, ku kterému byli poslové od země ustanoveni, byl brzy po skončení sněmu českého odjel do říše německé, kdež toho konečně roku vykonáno jest korunování jeho v Cáchách (17 čv.); ale stavové čeští doufali nejspíš i bez jeho přítomnosti dojíti konce s královnou Alžbětou a se stavy rakouskými, i smluvili společný sjezd, který měl býti ve *Znojmě*, ku kterému však čas, jak se zdá, nebyl hned určen, protože zatím královna Alžběta byla nutněji zaneprázdněna věcmi uherskými. Byl totiž přijel toho času *kardinal Julian*, někdejší ředitel koncilia Basilejského, do Uher co legat papeže Eugenia IV, aby se pokusil o smíření mezi královnou a Vladislavem králem polským, čehož potřeba velice naléhala pro nebezpečenství od Turků dotírajících na jižní hranice království uherského.

Kardinal Julian měl zároveň také poslání do Čech, aby zjednal přistoupení této země ku poslušenství Eugenia; což

nesnadno jinak dalo se mysliti než dokonáním smluv se stranou pod obojí, ku kterému koncilium Basilejské s papežem svým Felixem posud neukazovalo žádné náklonnosti. Příchod slavného kardinála do blízkého sousedstva Čech vzbudil tudy ve straně Ptačkově novou naději v příčině kompaktat a stvrzení mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa; i mělo o to býti jednáno posláním k legatovi do Uher. Ptaček vyhledával k tomu srozumění s Pražany, kteříž od něho nepochybně požádáni, vypravili posly své ke *sjezdu čtyr krajů v Hoře* na den sv. Petra a Pavla (29 čv.). Sjezd tento byl, neznámo z jaké příčiny, odložen na *Mělník* ke dni 9 července, kdež krom čtyr krajů účastnili se ho také Žatečtí, Lounští, Slanští a nejspíš také mnoho pánů a zemanů z jiných krajin. Pražané obou měst přijeli rovněž; i ač prý byly rozličné třenice mezi nimi a jinými účastníky sjezdu stala se předce plná prý a dokonalá smlouva, tak že uzavřeno poslati k legatovi posly k vyjednání arcibiskupství Pražského Rokycanovi. Dá se souditi, že i administratoři Pražští, Jan Příbram a Prokop z Plzně, odložili poněkud posavadní nechuť svou k Rokycanovi, když se jim posud neokazovala jiná cesta k obnovení pravidelné správy církevní dle potřeb strany pod obojí. 1442

Ke *sjezdu ve Znojmě* byl později ustanoven čas na den sv. Michala (29 září), a měli se k němu sjeti páni z Čech, z Rakous a z jiných zemí, aby se umluvili o způsob zřízení vlády ve jménu Ladislava. Mínilo se, žádati vydání jeho od krále Fridricha, kterýž jej držel ve své moci takovým způsobem, že ani matka vlastní, královna Alžběta, nevládla svým dítětem. Krajové strany Ptačkovy, jimž oznámen byl čas sjezdu panem Menhartem z Hradce, zvolili k tomu posly své krátce před polovicí měsíce září, mezi nimiž pan Ptaček sám měl býti a Jiří Poděbradský; také z pánů rakouských byli k tomu již někteří ustanoveni. Královna Alžběta nemohla však sjezdu tomuto osobně býti přítomna pro sjezd, který měla právě s Vladislavem králem polským v Ostřihomě. Hlavní překážkou sjezdu byl krom toho *Oldřich Rosenberský,* který odepřel k němu přijíti pod výmluvou jalovou, že se pozdě o něm dověděl. Nehodilo se mu účastniti se jednání za nepřítomnosti krále Fridricha, meškajícího do té chvíle v Němcích, k jehož nelibosti bylo by se mohlo jednání toto obrátiti. Panu

1442 Oldřichovi Rosenberskému nezáleželo vůbec mnoho na tom, aby země česká obdržela řádnou vládu k opatření dobrého zemského; on byl sám dost mocný, že mohl v jižních Čechách právě za stavu bezvládí hráti takořka na svrchované kníže a hledati svých prospěchů v přízni s vysokými hlavami mimo vlast svou. Nepříchodem jeho odrazili se i jiní od sjezdu, nejspíše v Čechách i v Rakousích, a tudy *se sjezdu sešlo.* Následkem toho páni, kteří byli předešle zmocněni k svolání sněmu zemského, sjeli se v Praze spolu s mnohými jinými, a již dne 10 října usnesli se položiti sněm tudíž v Praze ke dni sv. Alžběty (19 listop.), k němuž zváni jsou také stavové slezští, moravští a lužičtí, opět k účelu přijetí krále a zřízení vlády. Pan Oldřich Rosenberský nepřijel však ani k tomu sněmu, nýbrž dopisem k němu žádal, aby byl odložen k oktavu Nového roku, což bylo o sedm neděl později. Rozhorlení z toho bylo veliké; páni, kteří sněm byli svolali, pokládali si odepření jeho za urážku, zvláště poněvadž dle příkladu Oldřicha Rosenberského mnozí jiní též nepřišli. Nezbylo však nic jiného, než odložiti sněm příliš neúplný k času od pána Rosenberského naznačenému.

Oldřichovi Rosenberskému jest tentokráte čas sněmu ohlášen od některých pánů strany pod jednou s důtklivým napomenutím a výstrahou, poněvadž se báli nových zmatků v zemi ze svévolného takového rušení sněmů. Z též příčiny později také purkmistři a konšelé Pražští, jemu a Menhartovi z Hradce naskrze oddaní, velmi snažně psali k němu (28 pros.), aby tentokrát sněmu neobmeškával. Nicméně Oldřich i tentokrát pokoušel se sněm zmařiti svým nepříjezdem.
1443 Ale *sněm sešel se* v ustanovený čas okolo 8 ledna 1443 valně i bez něho; zvláště pak strana Ptačkova se o to vynasnažila. Krátce před tím však byla *zemřela královna Alžběta* v Rábu (19 pros. 1442), kdež něco málo dříve byly se staly jisté umluvy mezi ní a králem polským o uznání práv syna jejiho. Tudy byl nyní král německý Fridrich již co sám jediný opatrovník Ladislavův povolán k dalšímu hájení práv jeho; a sněm český k pilným přímluvám pana Ptačka proto uzavřel k němu vypraviti poselství v příčině opatření země králem a vládou královskou; poselství pak to také poručeno jest Ptačkovi samému a Jiřímu z Wismburka z pánů, Jakoubkovi z Vřeso-

vic a Bohuslavovi Kostkovi ze stavu zemanského a Pražanům Starého a Nového města. Měli předně zajeti ku králi, kdežkoli by se právě nacházel (neb se byl posud nevrátil z říše do Rakous), a smluviti se s ním o místo ke sjezdu většimu někde na pomezí země české. 1443

Zdá se, že po sněmě, který trval snad bez mála do konce ledna, vypravení poslů na cestu zdrželo se nějakými rozmiškami mezi Pražany a stranou Ptačkovou, o jichžto příčině vlastní nejsme zpraveni. Schylovalo se z nich až k válce, tak že nejprvé dne 17 března *odpověděl Pražanům* obojího města pan *Petr Holický* ze Šternberka, syn páně Alšův, o týden později (24 břez.) také *Jan Děcký*, syn někdy Sigmunda z Wartenberka na Děčíně a Fridrich *Pancíř* seděním na Sloupě a Jestřebí v končinách kraje Litoměřického, konečně však sám pan *Ptaček* s Hertvíkem Rušinovským a jinými pány snad ve jménu celé jednoty čtyr krajů. Již kázali konšelé dle vojenského řádu městského vyvěsiti *korouhve čtvrtí* na rynku na sloupích, aby jak se stane vyzvání každý soused ve své čtvrti byl hotov se zbraní pod korouhví čtvrti své. Přišlo také k nějakým skutkům nepřátelským, jakož připomíná se toho času dobytí tvrze *v Pračích*, kterou držela obec Staroměstská, panem Ptačkem a Čabelickým.[50]) Docílilo se však nějakého smíření prostřednictvím některých pánů; tu pak potom *poselstvo ku králi Fridrichovi* vyjelo některý z posledních dní měsíce dubna.[51]) Z Nového města Pražského nacházel se při něm purkmistr Pavel Dětřichovic a tedy nejspíše také ze Starého města purkmistr Pešík z Kunvalda.

Toho času přihodilo se v Praze velké neštěstí na řece Vltavě pod Zderazem, kdež den sv. Vojtěcha (23 dub.) převáželo se více lidí znamenitých obojího pohlaví, chtíce z pobožnosti putovati na hrad Pražský; při velkém však příliš větru a vlnách neopatrností převozníka přišli k úrazu, tak že asi 15 osob se utopilo.

[50]) *Staré letopisy české* pag. 185 vypravují o vypálení tvrze této dne 13 Března 1444, nepravíce od koho, dokládajíce, »kterúž *prvé* pan Ptaček s Čabelickým dobyv držal.«

[51]) Dne 26 dubna složil Pavel Dětřichovic purkmistrství na čas »equitaturus ad regem Romanorum«, dle knihy Novoměstské fol. G. 16.

1443 Král *Fridrich* byl se konečně první dni měsíce unora navrátil z Němce do oblíbeného sídla svého Nového města za Vídni, odkudž na začátku měsíce května odebral se *do Vídně*. Tam přijeli poslové čeští k němu, a král prý lahodil jim pěknými řečmi, z nichž brali naději, že by ochoten byl sám království spravovati do právních let Ladislavových a v Praze na hradě sídliti s dvorem svým i se sirotkem královským. Na ten čas však nebylo nic jiného umluveno, než aby se jednalo o ty věci na sjezdě obecném o sv. Michale ve Vídni. V rozpravě soukromé s králem Fridrichem podával prý mu pan Ptaček, aby se jakožto vladař domu rakouského sám pro sebe uvázal v království dle dědičné jednoty; k čemuž však král nechtěl přivoliti.

Ještě než byli poslové ku králi Fridrichovi odjeli z Čech, byl panem Ptačkem položen *sjezd čtyr krajů* jeho *v Kutnéhoře*, který měl býti po jeho navrácení, dne 14 května. K tomuto sjezdu byli opět voláni také *Táboři* v příčině srovnání o víru, však spůsobem jiným než předešle. Proti tvrzení kněží jejich roku předešlého, žeby právě věřili o sedmeru svátostí a jiných věcech, viněno jest pět jich jmenovitě z bludů, totiž Mikuláš z Pelhřimova řečený Biskupec, správce duchovní v Písku, Václav Koranda v Žatci, kdež přes někdejší zákaz císaře Sigmunda znovu byl správcem duchovním, Václav Rajovec rovněž správce duchovní v Klatovích, Václav Rohlík na Táboře a Vavřinec z Reichenbacha na hradě Landsberku, jejž drželi toho času bratří Šárovcové ze Šárova, Čeněk, Jan a Václav. Listy dvojími, pana Ptačka spolu se čtyrmi heitmany krajů a mistra Jana z Rokycan, vydána jest jakási *obsílka* na tyto kněží, a žádáno na obcích Táborské, Písecké, Žatecké a Klatovské, aby spolu s nimi vypravili každá obec několik sousedů ke sjezdu v Kutnéhoře, aby se z obvinění toho ospravedlnili; pakli by se nedostavili, že by tím samým dali se v podezření viny.

Na obsílku tuto kněží obvinění psali toliko Rokycanovi, žádajíce na něm, aby jim oznámil jména obžalovatelů; on však listem zdvořilým odpověděl, že nemá k tomu moci. Sjezd ve Kutnéhoře mezitím musil býti odročen, poněvadž se opozdilo navrácení pana Ptačka z poselství od krále Římského. Nacházelť se teprv 18 května na cestě své zpáteční ve Znojmě.

Tudy počal se sjezd Kutnohorský teprv někdy v první polovici měsíce června. Tehdáž z rozepří oněch rozličných, které 1443
měli Táboři v sousedstvu svém, strhla se právě *válka* mezi nimi a panem Václavem z Michalovic, velikým mistrem Strakonickým, který obdržev brzy také pomoc od Oldřicha Rosenberského, oblehl město *Vodňany*, s Tábory v jednotě stojící. V nesnází z této války nesměli se Táboři naprosto protiviti vyzvání ke sjezdu v Hoře, obávajíce se, aby i jednota Ptačkova neudeřila na ně brannou mocí. Obce čtyr dotčených měst odpověděly tedy listem ke sjezdu Kutnohorskému, kterým odporovali sice postaviti se v Hoře, jakožto v místě stojícím pod mocí pana Ptačka co zjevného jich protivníka, ale podávali se k svobodnému slyšení v místě nestranném před osobami od obou stran k tomu zvolenými na základě soudce v Chebě umluveného. V podobném smyslu odepsali kněží obvinění mistru Rokycanovi a všem jiným duchovním shromážděným v Hoře listem daným dne 14 června v Kolíně, kdež se byli k tomu sjeli, a zároveň dali jak oni tak obce jejich knězi Bedřichovi tudíž sídlícímu plnomocenství, aby list tento i list obcí sjezdu Kutnohorskému odevzdal a v jich jméně jednal o spůsob slyšení, k němuž se podávali.

Kněz *Bedřich ze Strážnice* odebral se hned do *Kutnéhory* ke sjezdu stavů světských i duchovenstva u valném počtu tam shromážděných, a odevzdal listy, i přednesl žádost Táborů. Stavové však podání toto zamítli, a odebrali se hned potom na *sněm* do Prahy, který byl položen ke dní nejsvětější Trojice, to jest na 16 června, k slyšení zprávy poselstva od krále Fridricha. Ke sněmu tomuto přijel konečně také Oldřich Rosenberský jakož i Menhart z Hradce s celou stranou svou, a ujednalo se na něm bezpochyby všecko, čeho bylo potřeba z příčiny sjezdu *s králem ve Vídni*. Mezitím ve válce s Tábory u Vodňan se pokračovalo, a jednotník jejich Jaroslav z Drahonic, jehož se pře s panem Václavem z Michalovic nejvíce týkala, dopisy ku předním pánům na sněmě přítomným a ku Pražanům a jiným městům (22 čv.) vedl stížnost na to, zvláště proti panu Oldřichovi, ač bezpochyby darmo; zároveň pak mistr *Jan z Rokycan*, který se stavy čtyr krajů přijel též do Prahy, dorozuměv se s Janem Příbramem, spolu s ním vznesl na sněm žaloby předešlé proti Táborům v příčině víry. Z uza-

1443 vření sněmu zván jest Bedřich Strážnický do Prahy, kterýž ochotně přijel, pojav s sebou z Kolína kněze Mikuláše z Pelhřimova, a obdržev slyšení před sněmem shromážděným na radnici Staroměstské, učinil od kněží i obcí Táborských totéž podání jako předtím v Kutnéhoře dle plné moci sobě dané; když pak podání to i od sněmu bylo zamítnuto a ukládán Táborům opět rok ve Kutnéhoře, podával se k němu i s Mikulášem Pelhřimovským na ten spůsob, aby se rozhodnutí pře o víru zůstavilo duchovním obou stran, aby jednání o to mezi nimi řízeno bylo dvěma osobami, z každé strany jednou, od nich volenými, a v čem by se neshodli, to aby tyto dvě osoby duchovní platně rozsoudily. Ani k tomu však sněm dle návodu Rokycany a Příbrama nechtěl svoliti, poněvadž se tím spůsobem nebylo nadíti konce, než tak, kdyžby se duchovenstvo jedné a druhé strany mezi sebou nesrovnali, aby učinili sepsání o tom jedni i druzí a předložili sněmu nejprvé potom příštímu, ten pak aby učinil platný výrok. Hledě k nesnázím Táborů v tehdejší válce, kněz Bedřich svolil k roku v Kutnéhoře v tom spůsobu, jak sněm žádal, a vydal na to list daný v Praze dne 25 června od něho, od bratra jeho Šimona ze Strážnice, od Jana Sudlice z Běstviny heitmana Kolinského a od purkmistra, konšelů i obce města Kolína, kterým tito spolu s ním zavázali se státi ve všem, co by výrokem onoho sněmu budoucího bylo konečně ustanoveno; jestližeby se pak kněží Táborští nebo obce jejich tomuto narovnání aneb výroku konečnému protivili, slibovali proti nim straně druhé býti radni a pomocni a netrpěti kněží jiných u sebe, než kteří by se výrokem sněmu spravovali. Obce čtyr měst Tábora, Píska, Žatce a Klatov jakož i bratří Šárovcové měli se týmž spůsobem zavázati a vydati listy na to. Ze strany druhé přiznali se k narovnání tomuto listem téhož dne daným mistři Jan z Rokycan a Jan z Příbramě ve jménu všech jiných mistrů a kněží v poslušenství jich stojících neb jich se přidržících; k listu pak jejich na svědomí přitiskli pečeti své Oldřich Rosenberský, Hynce Ptaček, Jan Hertvík z Rušinova, Jan ze Smiřic, Bohuslav Kostka z Postupic a Jan Čabelický ze Soutic.[51a]) Již dva dni po vydání listů těchto s obou stran stala se

[[51a]) List Bedřicha ze Strážnice otiskl Nejedlý zároveň s připovědí obcí Táborských o obeslání sjezdu Kutnohorského str. 30—42; zápis strany Pražské u Höflera II., 745—6].

smlouva ve Vlašimi (27 čv.), kterou ve válce mezi Tábory 1443
s jedné strany a Václavem z Michalovic a Oldřichem Rosenberským se strany druhé zavřeno jest příměří a přijati za umluvce ku konečnému míru kněz Bedřich Strážnický a Mikuláš Trčka z Lipy a z Lipnice.

K *rokování v Kutnéhoře* byl položen den 6 července. Obě strany dostavily se dle umluvy. Od Táborů přijelo všech pět kněží zejména obviněných a s každým několik osob světských od obce města jeho, nejspíš pak také více jiných, a zvláště jako náčelník Bedřich ze Strážnice. Z Prahy vyjeli k tomu obadva administrátorové zdejší Jan Příbram i Prokop z Plzně s některými jinými mistry a kněžími, provázeni jsouce konšely obojího města, Starého i Nového. Strana Ptačkova, jakožto domácí, byla bezpochyby nejčetněji zastoupena. Jednání počalo se hned nazejtří dne 7 července ve dvoře mincmistrově, kdež předně pan Ptaček žádal na poslích čtyr obcí, aby položili listy přiznávací k umluvě, jak bylo narovnáním s knězem Bedřichem ustanoveno. Zpěčovali se toho pod záminkou, že také obce druhé strany takových listů nedaly, a strhla se z toho hádka, která skoro celé dva dni trvala. Táborští, Písečtí a Klatovští přinesli sice listy takové s sebou, ale tajili je; což projevil nejdřív o Klatovských Matiáš Lauda z Chlumčan, jemuž to nejspíš byli svěřili. Žatečtí poslové však nepřinesli vůbec listu žádného, a pravili, že nemají také plnomocenství k tomu. To zavdalo příčinu k povadění zvláště prudkému mezi knězem jejich Václavem Korandou a mistrem Janem z Příbramě. Konečně přestalo se na tom, že Táborští, Písečtí a Klatovští odevzdali listy své do rukou kněze Bedřicha, však aby jich nevydával straně druhé, pokud by také páni a města této strany nevydali listu téhož obsahu se vztahem ku kněžím u nich přebývajícím; což tito slíbili pro případ, žeby kněží jejich byli z čeho viněni od Táborských. Václav Koranda musil dáti list prozatím sám od sebe do rukou páně Ptačkových.

Ještě než se spor tento ukončil, byli již jmenováni dva mistři, z každé strany jeden, kteří měli slyšení říditi. Od strany Rokycanovy a Příbramovy byl zvolen *Václav z Dráchova*, od strany Táborské mistr *Petr Engliš*, který přes to, že císařem Sigmundem vypověděn byl z království, nebyl opustil

1443 země české, než toliko ze Žatce byl se přestěhoval do Klatov. Náhodou byl upadl roku 1438 s některými Klatovskými do zajetí u pana Buriana z Gutšteina, ale vyručen byl z něho, ač teprv bez mála po dvou létech (1440) od měst Táborských dvěma sty kop grošů. V hádání, které se týkalo hlavně podstaty svátosti oltářní, účastnili se s jedné strany nejvíce Jan Rokycana a Jan Příbram, s druhé strany Václav Koranda a Mikuláš Biskupec Pelhřimovský. Poněvadž jedna ani druhá strana neupustila od svého míněni od dávna zastávaného a srovnání se tudy ovšem nedocílilo, měli jedni i druzí do jistého času položiti spisy o rozdíle tom do rukou purkmistra a konšelů Kutnohorských, aby na základě jich dva mistři řídící svrchu jmenovaní učinili zprávu sněmu budoucímu. Poněvadž prý nebylo času příležitého, aby Táboři po odpovědění na viny jim přičítané přednesli zase viny, které dávali mistrům a kněžím strany druhé, vyhradili si učiniti to též na sněmě budoucím. Ačkoli pak před rozejitím od sjezdu bylo prý ustanoveno, aby se až do sněmu nic nepronášelo o tom, co se bylo tu jednalo, nic méně byla brzy země plna řečí o tomto sjezdě; jedna strana o druhé slovem i písmem rozšiřovala, co jí pokládala nejvíc za zlé z odbytého hádání. Zvláště již dne 21 července Jan Příbram psal o bludech hájených od Táborů Jakoubkovi Bilinskému co blízkému sousedu Žateckých i nejspíš na jiné strany; ano sám prý pan Ptaček rozesílal o tom dopisy pánům, zemanům a městům.[51b])

Nedlouho po skončení sjezdu tohoto přišlo do Prahy jakési oznámení z *Vídně,* žeby mnozí *mistři a studenti* tamějšího učení obecného rádi chtěli přestěhovati se do Prahy, jestliže by v učení zdejším byla jim propuštěna svoboda dle zvyklosti a obyčeje jejich. Mínilo se krom jiného nepochybně také, aby byli zůstaveni při jedné spůsobě v přijímání svátosti. Jaké pohnútky měli k tomu, že chtěli z učení Vídenského vystoupiti, není nám povědomo. Konšelé svolali z té příčiny všecky mistry učení Pražského na radnici Staroměstskou, a se svolením jich stalo se usnešení konšelů i obce schválené též od heitmanů Pražských, totiž pana Menharta z Hradce a Hanuše z Kolovrat, aby všichni, kteří si toho přáli, svobodně při-

[[51b]) Srov. Nejedlý str. 42—44].

jíti mohli, ale aby se počestně chovali a nekaceřovali Čechů 1443
pro svátost pod obojí. Nepřišlo sice potom k žádnému valnému stěhování študentů z Vídně do Prahy, protože snad příčina k tomu byla zase odstraněna; ale některý počet *študentů cizích*, a zvláště někdejších Vídenských, skutečně toho roku a v létech potomních nacházel se v učení Pražském, tak že oživlo ve školách a při zkouškách na bakalářství i mistrství znamenitě proti létům předešlým a pokaždé podniklo zkoušky něco cizinců, nejvíce Němců ze zemí jihoněmeckých. Také něco zkoušených bakalářů a mistrů učení Vídenského, též Lipského, Erfurtského, Heidelberského a Krakovského přestoupilo na učení Pražské, a dali se přijmouti do počtu zdejších bakalářů a mistrů po náležitém ukázaní svého umění. Následkem toho také několik mistrů cizích v Praze přednášelo, jakožto mistr Martin Lančický, hvězdář (od r. 1443—1464), Jan z Würzburka (1443—1445), Jindřich Dornde (jinak de Spineto) z Mühlhausen v Durynsku (1445—1447), mistr Stanislav ze Hnězdna (1445—1457). Martin Lančický, Jindřich Dornde a Stanislav Hnězdenský byli také děkany fakulty artistské v létech 1445, 1446, 1448).[52]) Chování cizích študentů protivilo se sice poněkud tehdejším obyčejům lidu Pražského; mnozí dovolovali si rozličných rozpustilostí, chodíce se zbraní do krčem, což již roku 1444 způsobilo třenice. Pro nějaké pohanění študentů od lidí světských odebral se dne 17 srpna rektor university s mistry, bakaláři a študenty na radnici Staroměstskou se stížností ku konšelům, kteřížto slíbili vinné potrestati, ale žádali, aby také študenti byli kroceni.[53]) Pod panstvím pana Menharta z Hradce a tehdejších samovládných dvou purkmistrů bylo však cizím mistrům a študentům bezpochyby mnoho hověno, protož počet jejich se množil rok od roka.

Dle usnešení sněmu drženého v Praze o sv. Trojici vyjelo dne 29 září roku 1443 slavné *poselstvo* ke sjezdu s císa-

[52]) *Starý letopisec* (133) praví sice, že mistři a študenti Vídenští »pro to samo přijímání pod obojí, aby ho neschválili a nestvrdili, zuostali mezi svými Němci, a Čechové v Čechách«; ale o skutečném přebývání jich v učení Pražském v prvním čase potom svědčí souvěké paměti universitní. *Monum. univ. Prag.* II. 17 sc.

[53]) *Staré letop. české* 136.

1443 řem *Fridrichem*, který byl položen ve *Vídni* ke dni sv. Michala. Nacházel se v něm velký počet pánů strany pod jednou i pod obojí, v čele jejich páni Oldřich z Rosenberka i Menhart z Hradce, též Aleš Holický ze Šternberka, z Prahy pak obadva purkmistři, Pešík z Kunvalda i Pavel Dětřichovic; ale neúčastnil se ho Hynce Ptaček z Pirkšteina ani Jiří Poděbradský, buď pro zvláštní pilné potřeby krajů jejich, buď pro jiné potřeby nám neznámé. Byloť tehdáž mnoho soukromých záští mezi osobami z těchto krajů a z Moravy i odjinud s jedné strany a pány rakouskými i králem Fridrichem samým se strany druhé, o jichžto srovnáni mělo právě také poselstvo toto jednati. Úkol hlavní poselstva byl, žádati, mělliby mladý Ladislav přijat býti za krále českého, aby se král Fridrich uvázal osobně ve správu království českého co poručník jeho a protož aby sídlil s ním na hradě Pražském; vedlé toho měli mu předložiti asi tytéž žádosti v příčině věcí duchovních i světských, které byly předloženy někdy králi Albrechtovi. Proti nadání aspoň snad mnohých činil král velké těžkosti. Přede vším nenechtěl nic slyšeti o přestěhování svém ani Ladislava do Prahy, a sliboval toliko chovati Ladislava, odvezeného předtím daleko až blíž hranic vlaských, v zemi rakouské, aby k němu mohli z Čech i z jiných jeho zemí snáze přijížděti; dokud by pak nedošel právních let, žádal, aby Čechové sami nějakou správu zřídili, podávaje k tomu toliko rady své; o ostatních věcech odkládal odpověď, až by se s ním poslové o toto hlavní předložení jeho dohodli. Poněvadž poslové k tomuto odkladu nejspíš svoliti nechtěli, dal král odpověd druhou, v níž setrvával přitom, že mu aspoň nyní pro mnohé záležitosti říšské a jiné nelze jest do Prahy se odebrati, a odkazoval stavy opět na prozatímnou správu zemskou, kterou by jim dle rady jejich mínil ustanoviti, s podotčením nemnoho platným, že správcové zřízení budou moci také k němu ve všech potřebách útočiště míti, až by on velkých záležitostí oněch prost, sám mohl k nim „do Čech nazřiti"; k ostatním žádostem větším dílem svoloval dle přání, ale nejnedostatečněji v příčině kompaktat a zápisu Sigmundova. O zachování zápisu tohoto v celosti nebyla v odpovědi té žádná zmínka, než jen o dosazení arcibiskupa, a to těmi asi slovy, že „kohožkoli církev svatá k tomu arcibiskupství Pražskému potvrdí, buď toho,

který jmenován jest, neb jiného jenž by hodný byl", ten že také 1443
králi líbiti se bude, a že chce „ k tomu také pilnou snažnost a práci přičiniti". Teprv když poslové, ač většinou k straně pánů Oldřicha a Menharta náležející, nejspíš ani touto odpovědí spokojiti se nechtěli, vydal jim král dne 24 října odpověd třetí, kterou slovy povšechnými prohlásil, že přijímá na sebe poručenství a správu království českého a slibuje, pokud v tom poručenství bude, zachovati Čechy ve všech těch kusích, na které byl jim někdy dal list svůj král Albrecht.

Odpověd tato mohla se hoditi Oldřichovi Rosenberskému a Menhartovi z Hradce i jiným jejich následovníkům, kterým ani na dokonání kompaktat a stvrzení Rokycany za arcibiskupa ani na zřízení jiné správy zemské, než při které by moc zůstala v jejich rukou, nezáleželo. Straně Ptačkově však, jestliže jí někdejší odpověď krále Albrechta na žádosti v podstatě tytéž nepostačovala, tato ještě méně mohla činiti zadost. Když se poslové z Vídně rozjeli, stavil se na cestě Menhart z Hradce a někteří jiní na hradě Lipnici v kraji Čáslavském, jenž byl Mikuláše Trčky z Lipy, na promluvení s ním a s Hyncem Ptačkem, a domluvili se s nimi o *svolání sněmu* v Praze na týden po Novém roce, a po navrácení do Prahy Menhart ze Hradce spolu se Zbyňkem Zajícem z Hasenburka a s purkmistry a konšely Starého i Nového měst Pražských učinili oznámení o tom (12 listop.) Oldřichovi Rosenberskému; když pak i on dal svolení své (18 listop.), vyhlášen jest sněm k tomu času, aby na něm poslové učinili zprávu o svém pořízení.

Toho času nacházel se král polský a uherský *Vladislav* na výpravě válečné proti Turkům, na které dobyl slavných vítězství v Bulharsku, zvláště v bitvě svedené u Sofie dne 18 října toho roku. Ačkoli konšelé Pražští a ochránci jejich z panstva českého neměli lásky ku králi tomuto, předce zprávy o vítězstvích těch nacházely nejen jinde v Čechách, nýbrž i v Praze radostný ohlas, a jmenovitě sám první ze správců duchovenstva Pražského, mistr Jan Příbram, držel kázání k lidu, jímž napomínal, aby děkovali pánu Bohu, že dal vítězství nad pohany králi polskému, „že třikrát porazil je a hluboko do jich zemí vtrhnul nade všecky krále prvnější."[54])

[54]) Bylo to nejspíš někdy okolo vánoc, ježto také v Polsku matka Vladislavova, královna Žofie, teprv listem daným dne 25 Prosince vy-

1444 *Sněm* ustanovený na oktav po Novém roce sešel se u valném počtu stavů, a zasedal, jak tehdáž obyčejně, na radnici Staroměstské. Ze zprávy poslů o sjezdě ve Vídni bylo zřejmo, že nedosáhli pro zem ani pro stranu pod obojí ničeho. Zemi bylo potřeba vládaře; odpověd krále Fridricha v příčině té však znamenala, aby se Čechové na čas až do právních let Ladislavových sami o sebe starali; když pak, co se týkalo náboženství, nechtěl se zavázati v nic více než někdy král Albrecht, bylo to méně, než se strana pod jednou byla musila již podovoliti listem mírným. Protož vyslovil se Hynce Ptaček o pořízení poslů nechvalně, pravě, že se dali lehce odbyti, a dotýkal se i krále Fridricha slovy nelibými. Tomu ovšem bylo odmlouváno od stoupenců Oldřicha a Menharta, mezi nimi zvláště také od Pražanů, kteříž by se rádi byli jako s někdejší odpovědí krále Albrechta spokojili. K tomu však tentokrát většina sněmu nesvolila. Stavové sice zůstali přitom, že nemínili více hledati krále odjinud, nýbrž ochotni byli přijmouti časem svým Ladislava za krále; i strana Ptačkova se s tím srovnávala;[55]) ale uzavřeno, o výminky toho, a jmenovitě o prozatímnou správu země jednati dále s králem německým i vypraviti nové poselstvo k němu. Zvoleni jsou k tomu páni Menhart z Hradce, Hašek z Valdšteina, Jakoubek z Vřesovic a Jan Smiřický, též Pražané, jimž zůstaveno bylo, koho by ze Starého i z Nového města k tomu jmenovali.

Vedle jednání tohoto o věci zemské dojednalo se zatím na témž sněmě o spor ve věcech náboženství mezi *duchovenstvem* Pražským a Táborským dle toho, jak bylo na sjezdě Kutnohorském ustanoveno. Táboři nebyli se zachovali dle ustanovení tohoto v příčině spisu, který měli odevzdati do rukou konšelů Kutnohorských, ale vypravili několik osob ke sněmu do Prahy, po kterých dali se z toho vymluviti, jednak tím, že nebylo zachováno tajemství o tamějším hádání, jednak že prý konšelé Horští nechtěli jim slíbiti ani toho spisu zachovati v tajnosti až do sněmu; přitom pak dali jimi také před-

zývala duchovenstvo k modlení z té příčiny. Viz Bachmann. *Urkunden und Actenstücke* ɔc. 10.

[55]) Vychází to na jevo ze psaní krále Fridricha k Alšovi Holickému, přednímu soudruhu Ptačkovu, jímž mu za to děkuje. Viz *Archiv český* I. 284.

nésti rozličné stížnosti na křivdy, které prý se jim dály v jednání na sjezdě Horském. Titíž poslové jejich odevzdali však nyní spis onen vykládající mínění jejich ve věcech, o kterých bylo v Hoře jednáno ústně, do rukou pana Menharta z Hradce jakožto jednoho z ředitelů sněmu, zároveň s jiným spisem, který obsahoval celé vyznání víry jejich o svátosti oltářní, a třetí spis obsahující viny ve věcech víry a řádů dávané od nich předně mistrům Pražským všem společně, potom obzvláštně mistru Rokycanovi, Vácslavovi z Dráchova, Prokopovi Plzenskému a Janovi Příbramovi. Přitom opětovali žádost přednesenou již předešle v Kutnéhoře, aby jim v příčině těchto obviněných byly vydány od obcí jejich listy s týmž závazkem, jako byly vydaly obce strany Táborské v příčině kněží svých, totiž od Pražanů za Jana z Příbramě a Prokopa z Plzně, od Hradeckých za mistra Jana z Rokycan a od Lounských za Vácslava z Dráchova, který po vypovědění svém z Prahy roku 1440 přebýval v tomto městě. 1444

Jako Táboři tak předložili také mistři a kněží Pražští svůj spis sněmu dle ustanovení sjezdu Horského, a oba spisy jsou netoliko čteny před sněmem shromážděným, nýbrž dopuštěno také opět *hádání* ústní mezi kněžími obou stran na velikém mázhauze čili obecní síni v radnici Staroměstské, na kterémžto hádání zastával mínění Táborské zvláště jistý kněz Kvirin ženatý, mínění strany druhé jak obyčejně mistr Jan z Rokycan. Znamenitější kněží Táborští nebyli přítomni; obce Táborské nebyly jich vypravily do Prahy pod záminkou oněch křivd proti nim, jež vytýkali předešlému sjezdu v Hoře. Po vyslyšení stran obou stavové shromáždění zvolili ihned osoby ze svého prostředka, kteří měli vše uvážiti a oznámiti o tom mínění své. Dle zdání jich učinil pak sněm *výpověď*, jejíž hlavní kus byl, že bezpečnější, lepší a pravější jest vyznání víry mistra Jana z Rokycan, Jan Příbrama a jiných mistrů a kněží jejich strany o velebné svátosti oltářní než vyznání Mikuláše Biskupce a jiných jeho se přidržících. Dále jest výpovědí tou schváleno také všecko učení Rokycany a mistrů Pražských o sedmeru svátostí, o očistci, o ctění svatých, o postech a řádu mše svaté, ač na sjezdě Horském nebylo o věcech těchto výslovně jednáno. Všichni účastníci sněmu slíbili sobě těchto učení se držeti a v nich státi, i slavili usnešení

1444 toto svorné zpíváním Tě boha chválíme. Poslové obcí Táborských učinili odpor proti výpovědi sněmu, popírajíce oprávnění její z příčin rozličných; ale účinek byl nicméně straně jejich velice na ujmu.[55a])

Zdali mezi běhy těmito rozličnými bylo vypraveno jaké poselstvo ku *kardinalovi Julianovi* do Uher dle někdejšího usnešení mezi stranou Ptačkovou a Pražany, s jistotou nám není povědomo. Možná, že byl někdo poslán k němu jen předběžně, a že kardinal odkládal věc až do svého vlastního příjezdu do Čech, ku kterému však posavad nepřišlo. Papež *Eugenius IV* psal z té asi příčiny dne 10 ledna roku 1444 ku konšelům a obci Pražské i nepochybně k jiným osobám do Čech, vymlouvaje to těžkými záležitostmi království uherského, že kardinal odtud do Čech odebrati se nemohl, napomínaje zatím sám od sebe, aby v oddanosti k stolici apoštolské setrvali, následujíce příkladu všech prý panovníků křesťanských, kteří se s ošklivostí odvrátili od oné modly v Basilei k hanbě křesťanstva od pošetilců vyzdvižené, a slibuje od sebe učiniti jim vše, coby dle Boha učiniti mohl ku prospěchu pokoje, svornosti a dobrého řádu jejich, jakožto synů svých a církve Římské obzvláště milých.

Nedlouho po skončení sněmu byla v Praze uložena jistá *berně* na všecky měšťany, nevyjímajíc konšelů ani úředníků městských, na útraty *poslů*, kteří byli z obojího města, Starého i Nového ustanoveni k jízdě do Vídně ku králi *Fridrichovi* (v měsíci unoru). Poselstvo toto vyjelo ku konci měsíce března, ale ne v plném počtu osob k tomu ustanovených. Krom Pražanů, mezi nimiž nacházel se opět Pavel Dětřichovic a nepochybně rovněž purkmistr Staroměstský Pešik z Kunwalda,[56]) víme toliko o panu *Haškovi z Waldšteina* jistě, že se poselství toho účastnil. Menhartovi z Hradce zdá se že vadila soukromá pře s panem Hyncem Ptačkem, který proti němu krátce potom dobyl tvrze a městečka *Bílkova* na Moravě nedaleko Dačic pro dluh jakýsi (po 12 dub.), a podobné překážky měli nejspíš také Jan Smiřický a Jakoubek ze Vřesovic. Poselstvo také tentokrát ničeho nepořídilo. Pavel Dětřichovic

[55a) Akta a dokumenty k sněmu se táhnoucí v. v citované knize Nejedlého].
56) Pavel Dětřichovic vzdal se dne 27. Března purkmistrství svého na čas »eqitans ad regem Romanorum«.

nacházel se již dne 25 dubna zase v Praze zpátky z něho a nepochybně také druzí poslové Pražští. Král Fridrich, nechtěje žádným způsobem splniti žádosti stavů českých, aby se odebral do Prahy, vymlouval se na *říšský sněm v Normberce,* ku kterému se strojil jeti toho roku, jak pravil, pro velké věci církve i říše německé, žádal, aby se stavové zatím sami mezi sebou o nějaký řád usnesli, a sliboval, až by se vrátil, sjeti se s nimi v příhodném místě a promluviti o dobrém země jejich a koruny. Pan Hašek z Waldšteina, který se déle zdržel ve Vídni než poslové Pražští, snažil se darmo pohnouti jej, aby před jízdou svou do Normberka položil stavům českým sjezd ve Znojmě k pojednání s nimi, k čemuž bylo času dosti; ale král pro nic toho učiniti nechtěl, a dal mu toliko omluvné listy ku pánům mnohým obou stran v ten smysl, jak pověděno (2 kv.); při tom také ústně vyslovil se, žeby nic proti tomu neměl, když by stavové čeští ze sebe zřídili *správce prozatímného,* buď jednoho, buď dva, buď i do dvanácti, k čemuž žeby co poručník Ladislavův chtěl býti i raden a pomocen. 1444

V Čechách mezitím, co se poslové nacházeli ve Vídni, bylo krom rozepře zmíněné mezi panem Ptačkem a Menhartem z Hradce jiných podobných více v rozličných krajinách země, které se týkaly také Pražanů. Smíření předešlé mezi nimi a stranou Ptačkovou nebylo konečné, jakž viděti jest z toho, že Ptaček zůstával posavad v držení tvrze Pračské za Záběhlici proti nim dobyté. Tvrz tato byla mu dne 13 března v noci vypálena, nepraví se od koho. Na jiné straně od Prahy nedlouho potom přítel Ptačkův pan Aleš Holický na Křivoklátě oblehl tvrz v Jenči Prokopovi z Rakovníka, řečenému Jidášek, měšťanu Staroměstskému a bakaláři učení Pražského, a dobyl ji, při čemž Jidášek také zajat jest. Příčin záští musilo však býti více. V okolnostech takových Hašek z Waldšteina, když se konečně asi v polovici měsíce května odebral zpátky z Vídně, mínil na cestě zajeti nejprvé ku Ptačkovi (nejspíš na Polné) a k Mikulášovi Trčkovi na Lipnici, a jednati s nimi o sjezd nový se stranou Oldřicha Rosenberského a Menharta z Hradce. Nepochybně to také učinil, ale věděl již napřed, že pro nevoli s Pražny nebudou chtíti svoliti k žádnému sněmu v Praze. Ptaček navrhoval sjezd ve městě Pel-

1444 hřímově, i vyzval k němu Oldřicha Rosenberského a jiné, tak aby byl dvě neděle po sv. Janu křtiteli. Sjezd tento byl také držán; poslové Pražanů, mezi nimž opět z Nového města Pavel Dětřichovic, strojili se na cestu již ku konci měsíce června; [57]) ale jiných stavů nejspíš se sešlo příliš málo, nepochybně že nechtěli tomu Oldřich Rosenberský a Menhart z Hradce. Teprve v měsíci srpnu opět měli se sejíti někteří páni obou stran v Dobřiši, aby se o jiné místo sjezdu dohodli. Hynce Ptaček vydal se na cestu k tomu ze zámku svého Rataj; ale asi půl druhé míle cesty odtud náhle se roznemohl, a musiv se vrátiti na Rataje, tudíž zemřel dne 27 srpna roku 1444.

b) Od smrti pana Hynce Ptačka až do dobytí Prahy Jiřím z Poděbrad.

(1444—1448.)

Hynce Ptaček z Pirkšteina odvolán byl ze života v době, když se právě ukazovala potřeba nastoupení na jiné cesty než doposud, aby se dosáhlo toho dvojího, oč se strana přijímajících pod obojí stále zasazovala od skončení válek s císařem Sigmundem, splnění totiž žádostí svých ve příčině náboženství a zřízení spořádané vlády zemské. Povolání jiného krále nežli z rodu Habsburského nezdařilo se, a nebylo ani budoucně naděje k tomu; Ladislav syn Albrechtův byl čtyrleté dítě; poručník pak jeho král Fridrich nechtěl míti s vládou v Čechách žádných starostí; tudy musila strana pod obojí konečně mysliti na spůsob, jak by prozatím dostala moc vládní do svých rukou, aby se jak o prospěch země tak svého náboženství sama postarala. K tomu nutkaly ji tím více křivdy, které se jí dály v náboženství jak jinde v zemi, tak dílem i v Praze.

Na *sjezdě v Dobřiši,* ku kterému byl Ptaček nedojel překvapen smrtí, snažil se zvláště Přibík z Klenového, pohnouti pánů strany jeho, aby svolili ke sněmu v Praze. Nechtěli tomu nikterak, krom leč by sněm držán byl na Pražském hradě, ve

[57]) Svědčí o tom opět zaznamenání v knize Novoměstské, dle něhož Pavel Dětřichovic složil na čas purkmistrství dne 27 Čv. »equitaturus in Pelhrzimov ad placitandum«. Dne 30 Čvce. byl zase v Praze, a uvázal se znovu v týž úřad.

kterémžto případě žádali bezpečných listů pro hrad a Hradčany, podávajíce naproti tomu jistoty Menhartovi z Hradce jakožto purkrabí Pražskému, že se mu neměla v držení hradu státi žádná ujma ani škoda. Přibík z Klenového, doufaje, kdyby aspoň ke sněmu na hradě přišlo, žeby se potom stavové dali snad i pohnouti přeložiti jej do města, vyjednával o to po poslích s Menhartem z Hradce, ale nepochybně darmo; Menhart nejspíš nedůvěřoval, aby nějakým způsobem nepřišel o hrad i tudy o Prahu. Tu mezi vyjednáváním tímto nebo hned, jak se ukázalo býti marné, stavové strany Ptačkovy drželi sami o sobě *sjezd ve Kutnéhoře* k novému upravení své jednoty. Z východních krajů, kteří nepochybně byli zastoupeni nejčetněji, uvodí se tam co přítomni Jiří Poděbradský, Hertvík z Rušinova, Jan Zajimač z Kunštatu, Jan Čabelický, též Bedřich ze Strážnice; z krajin západních od Prahy přijeli Petr syn pana Alše Holického ze Šternberka a Fridrich Kolovrat s bratrem svým. Tito jeli sice se služebným průvodem svým skrz Prahu a jmenovitě skrz Staré město, ale odepřeli zastaviti se ve městě, nejsouce s ním za dobré, což Pražané pokládali sobě za pohanění. Na sjezdě přikročilo se hlavně k volení nového náčelníka na místě Ptačka zemřelého, i zvolen k tomu ode všech *Jiří z Kunštatu a z Poděbrad*, pán teprv čtyřiadvacetiletý, syn někdy pana Viktorina z Poděbrad, jednoho z nejprvnějších a nejupřímnějších zastáncův strany pod obojí, na slovo vzatý již tehdy pro zvláštní důmysl státnický, jakož i pro zásluhy válečnické, jichž získal si jmenovitě v ležení před Táborem proti králi Albrechtovi roku 1438, účastniv se předtím již co čtrnáctiletý v bitvě u Lipan. Zvolením tímto stal se nejspíš předně nástupcem Hynce Ptačka ve vrchním heitmanství nade čtyrmi kraji spojenými, ale tím samým také náčelníkem celé té strany. Krom toho sjezd Horský, maje Kutnouhoru v moci své, dosadil tam také Jana Čabelického za *mincmistra* i některé jiné úředníky proti vůli Pražanů, kteří v tom nejspíš spatřovali osobení sobě práv královských, což i jich se dotýkalo. 1444

Pražané byli zrovna toho času zaneprázdněni předsevzetím válečným proti jednomu z odpovědníků svých předešlého roku, *mladému Děckému*, synu někdy Sigmunda z Wartenberka na Děčíně, který provozoval loupeže a jímání lidí na cestách ze hradů svých. Dne 14 září vytáhl lid jejich do

1444 pole s děly, s vozy a jinými stroji válečnými, aby se spojil s vojskem landfridu kraje Litoměřického, jehož heitmanem byl Jakoubek Bilinský. Vojsko toto pokoušelo se zvláště o hrad *Jivník,* polohy nyní neznámé, nevíme však s jakým účinkem.

Když se mezitím dorozumění obou stran v zemi o místo sněmu nedocílilo, držela strana páně Oldřichova a Menhartova sama o sobě sněm neboli *sjezd ve Praze* asi někdy v první polovici října;[58]) strana řízená nyní Jiřím Poděbradským sebrala se pak naproti tomu též ke sjezdu zvláštnímu v *Nimburce.* Mezi těmito dvěma sjezdy počalo se vyjednávání po poslích a listech, ve kterém se popuzení stran proti sobě jevilo dosti silně. Zdá se, že sněm Pražský ještě jednou se pokusil o převedení strany druhé z Nimburka do Prahy; ale jednotníci Jiřího Poděbradského nepřipustili k tomu, než toliko vypravili z Nimburka do Prahy posly, z nichž byl první pan Petr Zvířetický, s oznámením příčin, pro které přijeti nechtěli. Tu však se počalo rozprávěti o *stížnostech* jedné strany proti druhé a o způsobu dorozumění, čehož účastnil se také mistr *Jan z Rokycan,* nevíme zdali přijel hned zprvu do Prahy s posly těmito čili teprv později. Jednalo se předně o náboženství se zřením ku *kompaktatům* a k *listu mírnému,* aby co se stalo proti nim bylo napraveno, i aby bylo splněno, co se posud nestalo. Od sjezdu Nimburského bylo vytýkáno, že ve mnohých místech bylo zavedeno přijímání pod jednou spůsobou, kde mělo dle umluv o kompaktata podáváno býti pod obojí, a žádáno napravení toho; zadruhé připomínán závazek listu mírného, aby všichni stáli společně o stvrzení mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa. K tomu obému sjezd Pražský povšechně svoloval; ale když poslové sjezdu Nimburského žádali hned dále, aby byly zvoleny některé osoby, kterým by vykonání těch věcí bylo poručeno; k tomu nechtělo se straně Oldřichově a Menhartově. Hledala nových průtahů, navrhujíc nyní teprv, aby se nejdřív jednalo *o krále,* ten žeť bude moci všecko napraviti a ke skutku přivésti, kompaktata, list mírný, arcibiskupa svěcení i obnovení pokoje v zemi.

[58]) Dne 9 Října dán jest dopis krále Fridricha z Normberka k pánům, rytířům, panoším i městům království českého »na sněmu Pražském sebraným«.

V tom spatřoval sjezd Nimburský krásné řeči, ale směřu- 1444
jící k nekoncům, a vytýkal to stavům shromážděným v Praze odpovědí písemnou, vině je mařením smluv, které byly po válkách velikých navrátily pokoj zemi. Bez zachování smluv těch pravili že král nic neprospěje; císař Sigmund žeť byl na základě smluv těch o kompaktata do země uveden; ale když jich nekonal a páni ho o to nestarali, byly z toho nové bouře proti němu; oni, kteří se nechtí přičiniti o vykonání smluv, že zavírají cestu k svolení o krále; neb lidé vidouce to, žeť bojí se, až by měli krále, že by o to ještě méně stáli. Král, o jehož přijetí se jedná, že jest dítě, které v drahně létech nebude moci nic přivésti ke skutku; čekáním naň žeby se mnoho zmeškalo ve věcech duchovních i světských, leč by zemi řád byl zjednán, kterým by se věci ty opatřily, a ten řád že může od nich samých od stavů zespolka zjednán býti. Opětovali přitom stížnosti na rušení kompaktat jmenovitě v Praze samé a na statcích Oldřicha z Rosenberka, Hynka Krušiny ze Švamberka, Haška z Waldšteina a jiných mnohých, a vyslovili žádost určitou, aby dle ustanovení listu mírného učiněno bylo poselství od stavů zespolka v příčině stvrzení arcibiskupa pro uvedení kněžstva v jednotný řád a k zamezení nedostatku duchovenstva vždy se množícího.

Stavové shromáždění v Praze dali k tomu zase odpověd písemnou, ve které setrvávali na tom, aby se předně jednalo o krále týmiž cestami, na které již doposud bylo nastoupeno; vychvalovali k odůvodnění toho zásluhy císaře Sigmunda v příčině zjednání kompaktat i obnovení řádu v zemi; tvrdili (což bylo snadno), že kdyby byl živ zůstal, všecko by o kompaktata bylo již ku konci přivedeno; dávali velmi neupřímně vinu Rokycanovi, že nejel s poselstvím do Basilee dle žádosti císařovy; kdyby to byl učinil, žeby lehko potvrzení jeho za arcibiskupa a jiné věci byly již tehdáž vyřízeny. Proti výtkám o rušení kompaktat pravili Pražané, že prý ve farách jejich ve všech tělo a krev boží pod obojí způsobou se rozdává dle kompaktat; páni vymlouvali se nedostatkem duchovenstva svěceného a řádně ustanoveného, jestliže v tom co schází na jejich panstvích; vedlé toho pokoušeli se stavové týmž spisem vrhati také na druhou stranu vinu nezachovávání kompaktat, dotýkajíce rozdílu v řádech kostelních částečně posud trvají-

1444 cího, ano zmiňovali se o nočním pokuse o opanování Prahy roku 1440 od některých prý z druhé strany, pokládajíce to za porušení listu mírného. V příčině poselství o stvrzení arcibiskupa zastírali se také otázkou ke stavům strany druhé, kamby o to mělo posláno býti; spor dotud nerozřešený mezi Eugeniem a Felixem i konciliem Basilejským byl jim v tom překážkou vítanou.

Vyjednávání prostředkem poslů a spisů mezi oběma sjezdy trvalo některý čas, aniž nám více o něm jest povědomo, až přivedeno k tomu, nevíme jakým spůsobem, že se stavové usnesli o společné místo k sněmu v *Českém Brodě*, kamž odebrali se z Prahy i z Nimburka okolo Všech Svatých (1 listop.). Tam po projití asi čtyr nebo pěti neděl nepochybně po důrazném naléhání Jiřího Poděbradského a jeho strany docílilo se zdánlivého srovnání o hlavní věci. Za základ vzato jest, aby *kompaktata* a umluvy s císařem Sigmundem i *list mírný* byly zachovány, a co se proti nim stalo, aby bylo napraveno; o *krále Ladislava* dohodly se obě strany opět, aby byl přijat dle řádu jindy obyčejného, aby z té příčiny bylo opět poselstvo znamenité vypraveno o *vydání jeho do země* do určitého času i aby král opatřen byl dostatečnými prostředky ku provozování panství; v příčině pak stvrzení mistra *Jana z Rokycan* za arcibiskupa zůstáno netoliko na tom, aby to dle závazku listu mírného pohledáváno bylo ve jménu celé země, nýbrž svoleno konečně k žádosti strany Jiřího Poděbradského, aby ta věc byla poručena jistým osobám, tak totiž že ustanoven k tomu z jedné strany *Jiří Poděbradský* sám, z druhé strany pan *Zbyněk Zajíc* z Hasenburka, aby se po náležitém přesvědčení dohodli, ku komu by v příčině té mělo býti posláno. Obojí poselstvo, o krále i o arcibiskupa, mělo vypraveno býti na útraty země, a uložena na to zvláštní *daň*, $1^1/_2$ groše z každého lánu, ve městech pak po groši z každého domu. Zvláštní také svolení stalo se, aby mistru Rokycanovi svobodno bylo kázati v Praze, kdykoliv by přijel, bez překážky od kohokolivěk. Konečně pak nyní srovnali se stavové, aby byl další sněm obecný držán v Praze na druhý čtvrtek v postě (18 un.) roku příštího 1445, na němž mělo se jednati o spůsob opatření krále, až by do země vydán byl, a o ustanovení potřebného řádu v zemi.

Krátce před tímto sněmem Českobrodským stalo se na 1444
sněmě říšském v Normberce usnešení knížat německých i s císařem Fridrichem, dle kterého měla tehdejší neutralnost jejich mezi papeži Eugeniem a Felixem zachovávána býti jen ještě rok, a mělo potom od císaře sezváno býti nové obecné koncilium, aby učinilo rozhodnutí. Poněvadž tím koncilii Basilejskému odjímána byla celkem někdejší vážnost, dalo se již předvídati, že konečné vítězství připadne protivníku jeho, papeži Eugeniovi, a tudy musila se i v Čechách strana pod obojí ještě více utvrzovati v úmyslu, aby splnění svých přání vyhledávala u něho a tudy nejpodobněji prostředkem legata jeho, kardinala Juliana. Tu dobu však *kardinal Julian* nacházel se již od měsíce září při králi polském a uherském Vladislavovi na druhé jeho výpravě proti Turkům, která právě v čase shromáždění sněmu Brodského vzala nešťastný konec *bitvou u Varny* (10. listop.). Král Vladislav i kardinal Julian, obadva přišli tam o život; není pak nám známo, kdy bezpečná zpráva o tom přišla do Čech, ač snad předce dříve, než přišel čas sněmu položeného v Praze.

Do toho času dostalo se Jiřímu Poděbradskému důleži- 1445
tého rozmnožení moci a vážnosti jeho, když ovdovělá *císařovna Barbora,* stálá přítelkyně strany Ptačkovy, kdysi při začátku r. 1445 vzala jej k sobě za svého obránce a správce,[58a]) tak že poručila jemu vykonávání všelikých práv svých. Jiří Poděbradský, co vykonavatel této moci, především přijel na *Mělník,* kdež císařovna sídlila, a sadil ve jménu jejím konšely v tomto městě.

Ačkoliv *sněm společný v Praze* byl umluven svolením obou stran na sněmě Brodském, předce potkalo se sejití jeho v ustanovený čas s některými těžkostmi, které pocházely, jak se zdá, od tehdejších konšelů Pražských.[59]) Páni a zemané jednoty Poděbradské měli příčinu nedůvěřovati bezpečnosti své v Praze, a žádali proto *bezpečného listu,* kterýž dán jim

[[58a]) Již dne 24. dubna 1445 zapsala mu dědičně město Jaroměř; srovn. Archiv český XV, 197; srvn. i 203—204.]

[59]) Vztahují se k tomu asi slova vymazaná ve formě bezpečného listu daného jednotě Poděbradské (*v Archivu českém* III. 531), dle kterých list tento byl »povýšenější nad obecný z příčin některých listuóv od Pražan poslaných«.

1445 teprv dne 23 unora od Oldřicha z Rosenberka, Menharta z Hradce a dvanácti jiných pánů a zemanů jejich strany, která se dostavila k sněmu dříve, vedlé purkmistra Starého i Nového města, tak aby mohli přijeti do Prahy ve stu až do tisíce koní a zůstati tu až do neděle smrtelné (29 břez.), však s vyjmutím těch mezi nimi, kterých Pražané nechtěli připustiti pro účastenství ve vpadení Koldy a Beneše Mokrovouského do Prahy aneb pro jiné příčiny. Přes tento bezpečný list stala se potom nějaká nemilá příhoda v Praze panu *Alšovi Holickému* a synu jeho *Petrovi*, kterou pokládali sobě za porušení jeho a žádali zadostiučinění, však darmo. Sněm pak sám neměl prospěchu, který strana Poděbradská od něho očekávala. Strana Oldřichova a Menhartova vymykala se již zase ze splnění toho, co ve Brodě bylo vyjednáno, nechtíc svoliti k žádnému určitému času, do kterého by mělo žádáno býti o vydání Ladislava do Čech, nýbrž na tom stojíc, že se musí přestati na posledních námluvách s králem Fridrichem ve Vídni, dle kterých Ladislav měl zůstati v Rakousích. Strana Poděbradská darmo představovala zlé následky, které by to mělo pro zem, a naléhala rovněž darmo na zřízení prozatímné spořádané vlády zemské. Tudy přišlo ke mnohým popudlivým řečem jedné strany proti druhé, a sněm se skončil s větším rozezlením jich na sebe, než bylo dotud, ač nicméně aspoň obě strany se dohodly opět o společný sněm, který měl býti o sv. Bartoloměji.

Brzy po skončení sněmu rozšířila se pověst o *Oldřichovi Rosenberském*, že by mínil ve jménu strany své obzvlášť jednati s králem Fridrichem a uvésti jej co poručnického vládaře do země tím spůsobem jako někdy Albrechta za krále, aby tudy potáhl všecku moc na sebe a svou stranu bez opatření práv země a přijímajících pod obojí dle smluv s císařem Sigmundem. Ačkoli Oldřich Rosenberský úmysl ten zapíral, nevěřilo se mu. Naproti tomu rozšiřovala strana Oldřichova řeči hanlivé o straně druhé, jako by směřovala k bezvládí v zemi, nechtíc míti krále. V tom rozdráždění bezpochyby se nepodařilo žádné dohodnutí mezi Jiřím Poděbradským a Zbyňkem z Hasenburka, jakožto ustanovenými k tomu sněmem Brodským, o spůsob, kterým by mělo vyhledáváno býti stvrzení Rokycany za arcibiskupa, a Jiří Poděbradský zdá se že vzal

věc tu prozatím sám do rukou svých. Poněvadž nebylo více 1445
legata Juliana poslaného do Uher i do Čech, bylo asi hned po skončení sněmu v Praze vypraveno *poselství* přímo ku papeži *Eugeniovi* ve jménu prý některých pánů a heitmanů, má se nepochybně rozuměti hejtmanů krajských jednoty Poděbradské, se žádostí o stvrzení Rokycany.

Jednota Poděbradská držela potom v letě sněm zvláštní na *Horách Kutnách* o sv. Janě křtiteli (24. čv.), k němuž sešli se páni, rytíři a města ze všech rozličných krajů, kde se nacházeli stoupenci strany této. Na sjezdě tom zavázali se státi zespolka o *zachování kompaktat*, smlouvy s císařem Sigmundem a *listu mírného* jakožto základů pokoje v zemi a pomáhati sobě proti těm, kdožby jim smlouvy tyto chtěli rušiti; osvědčili se proti zlé pověsti, žeby nechtěli krále, který by se hodil koruně české a zůstavil je při právích a svobodách jejich, ale prohlásili se proti každému, kdožby stranně a svévolně chtěl krále uvésti do země; neb že proti takovému chtěli by sobě radni a pomocni býti do těch hrdel i statků; uzavřeli též veřejně hájiti svou nevinu proti oněm zlým pověstem, pokud by rozhlašovány byly i v cizích zemích, a vypraviti z té příčiny zvláště poselství ku králi Římskému. Dále ohlásili, že zůstávají při svolení svém ke sněmu společnému o sv. Bartoloměji (24 srp.), ale aby byl položen do jiného slušného místa, ne do Prahy, neb žeby pro příčiny starší i na posledním sněmě Pražském shledané přijíti tam nechtěli. Krom toho uzavřeli vypraviti poselství ku Pražanům se *stížností na kapitulu Pražskou*, že ruší kompaktata dosazováním kněží pod jednou do kostelů náležejících straně pod obojí ano i vydáváním půhonů a klateb na kněží stojící pod poslušenstvím mistra Jana z Rokycan, i žádati na Pražanech s jistým pohrožením, aby zjednali opravu toho, poněvadž jest kapitula v jejich moci. Konečně řízení všech těchto věcí, aby byly ke skutku přivedeny, poručeno jest panu *Jiřímu z Poděbrad*, kterýž tudy podruhé přijat jest za náčelníka celé strany čili za *nejvyššího heitmana* nade všemi kraji jejími.

Teprv bezpochyby po tomto sjezdě Kutnohorském přišla odpověď papeže Eugenia na poselství učiněné k němu z Čech, obsažená v listě daném dne 15 května a znějící k stavům království českého vůbec i také k učení Pražskému. Přinesena

1445 byla s širším vzkázáním ústním Lukášem arcijahnem Horšovským, a odevzdána ne Jiřímu Poděbradskému, aspoň ne jemu a jeho straně samotným, nýbrž pánům strany Oldřichovy a Menhartovy, kteříž se k slyšení jí shromáždili na zvláštní sjezd ve *Plzni* dne 13 července. Papež pravil, že mu podány byly žádosti o stvrzení mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa od některých pánů a heitmanů království českého, on však že si přeje a žádá, aby stavové všecku péči o to zůstavili jemu, jakož mu právem náleží; neb že míní opatřiti kostel Pražský takovým pastýřem, který by nikomu nebyl proti mysli, a učiniti tak, aby celé království mohlo býti spokojeno. Byla to tedy odpověd Rokycanovi nepříznivá, z níž protivníci jeho měli velké potěšení. Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce a druzí páni shromáždění v Plzni poslali hned arcijahna Lukáše zase do Říma s psaním, kterým děkovali papeži, že nevyslyšel žádosti, ano uvedli důvody, pro které Rokycana dle mínění jejich neměl býti stvrzen. Předně popírali platnost volby jeho před desíti léty předsevzaté, ač se jí sami byli účastnili, protože prý předsevzata byla od světských lidí pominutím práva kapituly Pražské; pokládali Rokycanovi za vinu, že nejsa stvrzen za arcibiskupa, uvázal se ve správu biskupskou, svolávaje synody, dosazuje děkany a faráře, soudě pře manželské; vytýkali mu nezachovávání kompaktat, že prý nekonal všech obyčejů kostelních dle řádu církve; vinili jej z bludů, podezřívajíce, že prý se přidržel zůstávání podstaty chleba v svátosti (ač byl Rokycana dávno to od sebe rozhodně odmítal); ano udávali křivě, že prý pro zradu vypověděn byl z Prahy, a jiných pomluv více nedůvodných, ano i nesmyslných.[60])

Jednání toto čelící přímo proti smluvám s císařem Sigmundem, proti listu mírnému, proti slibům daným nedávno teprv na sněmě Brodském bylo snad dle možnosti tajeno před stranou Poděbradskou. Tato však měla jiných důkazů dosti o nepřátelském smýšlení svých protivníků, a mnozí prudčejší z účastníků posledního sjezdu Horského pomýšleli snad již na chopení zbraně ku provedení záměrů sjezdu tohoto. V Praze vznikl strach nějakého opětného pokusu o dobytí města zra-

[60]) Na příklad: Item contra Zizkam ad Malessow expulit de Praga multos viros, ubi interfecti sunt plus quam mille cum quadringentis viris.

dou. Konšelé Staroměstští, majíce výstrahu, svolali dne 27 července všecku obec na radnici, aby se stala potřebná opatření. 1445
Také toho času ssazen jest tehdejší rychtář Sigmund Bradatý, dosazený k tomu úřadu roku 1442 na místě Vaňka Raka, syn někdejšího purkmistra Jana Bradatého, jenž padl ve bitvě u Oustí (1426), nejspíše že se mu dosti nevěřilo; a ustanoven za rychtáře opět Vaněk Rak čili Holý. Napnutí stran proti sobě vůbec v zemi bylo takové, že byl *strach nové domácí války*. Upokojení země, jak psal ty dni pan Mikuláš Trčka z Lipy Oldřichovi z Rosenberka (30 Čvce.), viselo jako na niti, a bylo prý toliko o počátek. Právě toho času odpověděli *Táboři* znovu Pražanům, majíce s nimi při o *výlon* pod Vyšehradem ve Podskalí, na kterém byl jim císař Sigmund následkem srovnání s nimi na začátku roku 1437 zapsal 100 kop platu ročního.

O velkém rozčilení myslí stavů všechněch svědčilo tehdáž také zvláštní objevení muže podivného, který se nedlouho po velkonocích toho roku usadil pod *keřem Přemyslovým* u Stadic, odkud pocházeli starodávní knížata čeští. Odvolávaje se na zjevení sv. Vácslava a sv. Jana, pravil, že měl býti králem českým. Brzy obraceli se k němu lidé sedlští z okolí, a klaněli se mu, i zřídili mu raddu ze svého prostředka, lidí starých bradatých, též písaře čili kancléře, který rozpisoval do všech krajů, napomínaje lidí, aby se hlásili ku králi svému od Boha danému pro dobré této země. Když se věc rozhlásila šíře, přijížděli také rytíři a panoši, divíce se úkazu zvláštnímu. Jedni jej brali za pravdu, jiným byl k smíchu; konečně však i pánům českým některým viděla se věc býti poněkud povážlivou; měliť ještě v paměti pozdvižení lidu obecného při sklonku života krále Vácslava, které na delší čas bylo udělalo konec výhradnému jejich panství. Sjeli se proto na radu v Roudnici u Jana Smiřického, kterýž dle usnešení jich poslal něco branného lidu do krajiny Stadické a dal domnělého „*krále Artuše*“ zajmouti a spolu s raddami jeho přivézti do Roudnice. Tam poznav, že to byl člověk na mysli pomatený, dal starcům raddám jeho oholiti brady, a kázal jim odebrati se k svým domovům, jeho samého pak poslal do Prahy purkmistrovi Pešíkovi z Kunvalda k opatrování. Tak viděla Praha nové Stadické kníže již po slávě jeho. Pešík purkmistr, neshledav prý při něm nic jiného než co Jan Smiřický, daroval mu jeden

1445 zlatý, a propustil ho, pravě, když jest poslán od Boha, aby prý šel, kdež ho Bůh obrátí.[61]) Odtud nebylo o něm více slyšeti.

Toho roku strhla se o sv. Janě křtiteli jedna z náhlých a zhoubných *povodní*, které druhdy bývají toho času. Z třídenního neustálého deště zmohly se vody, strhaly rybníky, zvláště okolo Dobřiše, a vzedmuly tudy řeku Vltavu se škodou velkou na vsech, na polích, na lukách. Celé chalupy připluly v té náhlosti až k mostu Pražskému.

Domácí válka, ačkoli zdála se v zemi hroziti, nebyla na ten čas v úmyslích vůdců ani jedné ani druhé strany, a jmenovitě Jiří Poděbradský hleděl posud stranu protivnou ke splnění slibů jejích připraviti prostředky pokojnými. Jednalo se především o místo společného sněmu, ku kterému jednota Poděbradská svolovala, ale nechtěla ho míti v Praze. Jiří Poděbradský měl ku konci měsíce července sjezd s Janem Smiřickým v Nimburce, kdež umluvili se, aby se předně několik osob z jedné a z druhé strany sjelo a o místo a způsob společného sněmu se dohodli. Jan Smiřický měl o to jednati s Oldřichem Rosenberským;[61a]) ale již 29 čvce. byl Jiří Poděbradský také u Mikuláše Trčky, jednoho z předních své strany, na zámku jeho Lipnici, který z požádání jeho psal o tom hned nazejtří (30 čvce.) přímo Oldřichovi. Oldřich Rosenberský odepsal (2 srp.), ukazuje povolnost k tomu, a tázal se, které by to osoby měly býti a kdeby se měly sjeti; podotkl pak, že již také s ním mluveno bylo, aby se s Jiřím Poděbradským a Alšem Holickým sjel na Zvíkově. To byl hrad někdy královský, jejž Oldřich držel. Mikuláš Trčka odkazoval jej však na Jana Smiřického, že ten mu měl vše pověditi (5 srp.).

Jiří Poděbradský i Mikuláš Trčka nacházeli se mezitím již dne 1. srpna v *Poděbradech* spolu se všemi předními pány své jednoty, Alšem Holickým, Jiřím z Dubé a z Wismburka, Janem Hertvíkem z Rušinova a druhými heitmany čtyr krajů

[61]) Toto poslední píše toliko Hájek. [Jakoubek z Vřesovic zmiňuje se o tomto »králi Artušovi« v listě k Oldřichovi z Rosenberka (Arch. Č. XIV, 13—14), pravě, že to byl jeho poddaný; podle listu toho již dne 14. května 1445 byl v Roudnici ve vězení].

[[61a]) Srvn. k tomu také list Jana z Risenburka Oldřichovi Rosenberskému v Arch. Č. XIV, 14].

i jinými pány, zemany a posly měst; odkudž dle usnešení sjezdu svého v Hoře poslali *list ku králi Římskému* Fridrichovi, aby nevěřil pomluvám, žeby nechtěli míti krále. Osvědčovali se, že jest žádost jejich, míti jej jak nejspíše možná, který by se zemi jejich hodil a byl spravedlivý; přivodili mu ku paměti, že podávali o strýce jeho kníže Ladislava, a že byl úmysl jejich opatřiti řádně dvůr budoucího krále svého; i vystříhali ho, aby nedával víry a nespoléhal, chtělli by kdo s ním o korunu jejich jednati svévolně a výtržně. 1445

Ze slov těchto jest viděti, že zlé domnění o Oldřichovi Rosenberském v příčině zvláštního jednání jeho s králem Fridrichem posud trvalo. Také pak jednotníci Poděbradští dobré vůli jeho vůbec mnoho nevěřili, a hleděli spíše jiné a jmenovitě Pražany obrátiti k straně své. V měsíci srpnu byl v Praze *Petr Holický* syn páně Alšův s jedním z mladých *Kolovratů,* kteří byli roku předešlého pohoršili Pražany nechtíce se zdržeti v jejich městě. Tentokrát zdrželi se, a mnoho mluvili o Oldřichovi Rosenberském a chování jeho na posledním roce s králem Fridrichem ve Vídni, že choval se neupřímně, hledě jen jakkoli krále Fridricha uvésti do země. Jedli také u purkmistra Staroměstského Pešíka z Kunvalda, a mluvili přitom též s Novoměstským Pavlem Detřichovic. O něco snad málo později přijel i pan *Jiřík Poděbradský* do Prahy do svého domu na Starém městě, který měl po svých předcích v nynější ulici Řetězové a Liliové (č. 222, 946); a tu přišli řečení dva purkmistři obou měst k němu s konšely a staršími z obce, aby ho pozdravili a čestně uvítali; potom všel mezi ně do raddy, a tu prý učinili smlouvu a jednotu spolu, že chtí státi pro dobré království. Pohříchu neznáme nic určitějšího o smlouvě této, toliko zdá se, že se v ní jednalo o stížnosti do Pražanů v příčině náboženství, a že slíbili napraviti.[62]) Pešík z Kunvalda a Pavel Dětřichovic zajisté nestali se smluvou tou upřímnými přátely Jiřího a jednoty Poděbradské, ani nepřestali býti oddanými nástroji Oldřicha Ro-

[62]) V dopise jednoty Poděbradské z Kutnéhory dne 30 Dubna 1446 (v *Archivu českém* I. 293) praví se o rušení kompaktat a smluv »od Pražan a těch kanovníkóv, ježto se kapitolú nazývají«: »A již jsme je o to obeslali, aby bylo opraveno; a oni netoliko by to opravili, ale viece to rušie.« Zdá se, že tímto obesláním Pražanů míní se ona návštěva Jiřího Poděbradského.

1445 senberského a Menharta Hradeckého v Praze; ale v obyvatelstvu Pražském musilo se již silně zmáhati smýšlení oněm příznivé, když purkmistři a konšelé aspoň na oko tomu hověli.

Toho času přišly opět *bully papeže Eugenia* do Prahy, jedny k rektorovi a mistrům učení Pražského a druhé k městům Pražským, prý velmi ochotné a vzácné i příjemné, obsahující bezpochyby žádost k nim o přiznání se k jeho poslušenství, při čemž sliboval papež opět učiniti ke cti a ku prospěchu království českého všecko, což by mohl dle Boha. Přinesl je tentokrát učený rytíř český *Prokop z Rabšteina*, stojící ve službě krále Římského, kterýžto se tehdy již silně klonil k uznání Eugenia opominutím nového koncilia, o které se bylo jednalo na posledním sněmě říšském v Normberce. Prokop z Rabšteina byl v Praze zrovna ty dni, když tu meškali Petr Holický a mladý Kolovrat, a dával pilně návěští Oldřichovi Rosenberskému o jednání jejich s Pražany. U Oldřicha Rosenberského zase jen krátce předtím byl na Krumlově *Jan Karvayal*, duchovní španělský, nový legat papežův při dvoře krále Fridricha, a jednal s ním bezpochyby též i o jeho pomoc k získání Čechů pro papeže. Zdá se, že v okolnostech těch Oldřichovi Rosenberskému nevidělo se spěchati se společným sněmem českým, pokud jednání mezi papežem a králem Římským více nedospělo. Následkem dopisu Mikuláše Trčky žádal nejspíš návěští od Jana Smiřického, a navrhoval za místo ke sjezdu několika osob z obou stran *Zvíkov*, věda nejspíš napřed, že strana druhá místu tomuto nebude chtíti. Vyjednávání o to se prodlilo odjezdem Jiřího Poděbradského do Moravy kdysi na začátku měsíce října. Když se odtamtud vrátil, sjeli se s ním a panem Alšem Holickým pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka a Jan Smiřický ve *Slaném* na promluvenou o sjezdě. Jiří i Aleš stáli i nyní o sjezd, ač s podotčením, že by nestáli o něj, leč máli sloužiti k opravení těch věcí, o které na předešlém sněmě byla nesnáz mezi stranama; přitom navrhovali, aby bylo na sjezdě tom po šesti osobách z každé strany; na Zvíkově však, hradě pana Oldřicha, nechtěli ho míti, podávajíce, aby byl ve *Vlašimi*. Oldřich Rosenberský, jemuž Zbyněk Zajíc a Jan Smiřický oznámili o tom dopisem dne 8 října z Roudnice, omlouval se proti místu tomuto nemocí a jinými příčinami, pro které žádal, aby byl sjezd ve městě jeho *Soběslavi*. K tomu však druhá strana bezpochyby

nechtěla přivoliti, a vyjednávání se tím nejspíš přetrhlo. Teprv 1446 roku 1446 v polovici měsíce března byl jakýsi sjezd na *Zvíkově* z příčin některých soukromých. Oldřich Rosenberský učinil tam výpověd mezi pány Henrichem z Plavna i bratřími z Šumburka s jedné strany a Mikulášem z Lobkovic se strany druhé co přátelský rozsudí. Byl tam však také pan Aleš Holický ze Šternberka, a měl při té příležitosti rozmluvu s Oldřichem o záležitosti zemské. Dle přání jeho i nejspíš jiných, také ze stoupenců svých, Oldřich Rosenberský, když hned potom jel do Vídně za svými nějakými potřebami, jednal s králem Fridrichem v Novém městě za Vídní o stavu věcí českých, a přimlouval se za nějaký nový sjezd jeho se stavy českými. Později, snad asi ve druhé polovici dubna, když se Oldřich Rosenberský byl zase vrátil, jeli do Rakous Menhart z Hradce, Zbyněk z Hasenburka a několik jiných pánů i také zemanů strany jejich ku králi Fridrichovi i také k mladému Ladislavovi, nevíme k jakému účelu ani s jakým pořízením.

Toho asi času přihodila se věc, která spůsobila nové větší rozhorlení ve straně přijímajících pod obojí z neutěšeného stavu, ve kterém se nacházela pro posavadní nesplnění nejpilnějších žádostí svých. Poněvadž nebylo biskupa v zemi, musili se čekanci stavu duchovního z Čech obraceti k jiným okolním biskupům, aby se doprosili vysvěcení na kněžství. Toho roku jeli čekanci strany pod obojí, dílem mistři a bakaláři, dílem študenti, *k biskupu Míšenskému* do Sloupna (Stolpen) pro svěcení; biskup nechtěl jich však připustiti, leč aby prvé odpřisáhli přijímání pod obojí spůsobou; čehožto když učiniti nechtěli, musili se vrátiti s nepořízením. Přičítalo se to návodu *kanovníků Pražských* a mistra Jana *Papouška* faráře panny Marie před Týnem, kteří prý psali listy k biskupovi, aby svěcení odepřel. To nepochybně byla hlavní příčina, pro kterou páni, zemané a města jednoty Poděbradské již dne 30 dubna toho roku opět měli *sjezd ve Kutnéhoře*, odkudž toho dne rozeslali dopisy k Oldřichovi Rosenberskému a jiným rozličným pánům strany protivné, připomínajíce jim, co v příčině kompaktat, smluv s císařem Sigmundem a listu mírného bylo za minulého času jednáno a nedokonáno, stěžujíce na rušení toho „zvláště od Pražan a těch kanovníků, ježto se kapitulou nazývají“, a oznamujíce úmysl svůj opravdový, zasaditi se o to, aby smlouvy a sliby ony byly zachovány.

1446 Řeč ta dotkla se Oldřicha Rosenberského a stoupenců jeho; neb se báli, aby nepřišlo k bouři dotud zadržované. Oldřich z Rosenberka, znamenav hned po svém navrácení z Vídně, že se strojilo v zemi k horšímu přimlouval opět písemně králi Fridrichovi, aby svolil k nějakému sjezdu se stavy českými, ač snad jen k dosažení nějakého dalšího protahu; ale nedočkal se odpovědi. Tu jak se zdá byl na rychlo umluven sjezd Jiřího Poděbradského s Menhartem z Hradce na jeho zpátečné cestě z Vídně v *Pelhřimově*. Tam byli obadva pospolu dne 10 května, a tu konečně stala se umluva o sjezd některých osob obou stran ku předběžné poradě o stavu věcí zemských, aby byl tudíž ve Pelhřimově. Dne 14 května přijel Menhart s druhými pány a zemany z poselstva od krále Fridricha, Zbyňkem Zajícem, Burianem z Gutšteina, Caltou z Kamenného hory, Janem starším ze Švihova, Janem Sádlou, Vácslavem Zmrzlíkem do Prahy; proti nimž vyšli Pražané obojího města ku přivítání a pozdravení. Toho pak téhož dne vyšly zvací listy od Menharta z Hradce a Jiřího Poděbradského zespolka k pánům, kteří se měli sjeti v Pelhřimově ke dni 8 června.

Lze to přičísti obecněji uznané potřebě dorozumění mezi stranami, že na místě sjezdu několika osob shromáždil se v Pelhřimově v ustanovený čas znamenitý počet pánů, zemanů a měst obou stran. Také Pražané vyjeli tam dne 7 červ. s panem Menhartem z Hradce, s Haškem Waldšteinským, Janem Smiřickým a jinými pány, kteří se k tomu prvé dali nalézti v Praze. Byli mezi zřízenými k tomu Pavel Dětřichovic purkmistr a Valentin Kába konšel z Nového města, dva z konšelů Staroměstských, Materna z Dlouhé třídy a Matěj od zlaté štiky, a čtyři starší obecní, po dvou z každého města, ze Staroměstských totiž Antoniš od oslů a Jan od tří studní, z Novoměstských Janek Stříbrný, bývalý rychtář, a Beneš Cukmanský. Z pánů strany pod jednou dostavil se krom jiných Oldřich Rosenberský, ze strany Poděbradské byli tu s panem Jiřím všichni přednější jeho stoupenci. Také pak jednání na sjezdě tomto zdálo se jako by mělo vésti k účinkům rozhodným. Oldřich Rosenberský snažil se sice vésti shromáždění toto jak nejvíce možná dle přání krále Fridricha; ale smýšlení většiny přítomných bylo již králi Římskému velmi nepříznivé; vytýkalo se proti němu veřejně, že nedbal o dobré sirotka sobě svěřeného, že nedržel slov daných, a tudy že bylo

těžko s ním jednati. Tudy stalo se usnešení sjezdu již dne 1446
12 června zcela dle přání jednoty Poděbradské. Zvolen byl předně jistý výbor, a dle návrhu jeho svolili všichni jednosvorně, aby bylo poselstvím od celé země žádáno na králi Fridrichovi, aby *Ladislava* vydal do Čech do jednoho roku; když by se to stalo, aby byli sněmem ustanoveni *správci země*, kteří by vládli ve jménu mladého krále až do let jeho právních i aby k vykoupení statků korunních ze zástav a k vydržování dvoru královského byla od pánů a zemanů vybrána *berně* jednoho celého úroku vedle pomoci přiměřené od měst, o kterou mělo s nimi obzvlášť býti jednáno; pakli by král Fridrich vydání Ladislava odepřel, mělo se mu oznámiti, že stavové majíce lítost nad královstvím tak zanedbaným i nad sebou, „chtí se konečně sami tak opatřiti, aby bez pána nebyli a bez krále", to jest tedy ovšem jiného krále voliti. Zadruhé svoleno znovu, aby od celé země bylo žádáno za stvrzení mistra *Jana z Rokycan* k arcibiskupství, aby k tomu bylo vypraveno poselství buď ku papeži buď jinam, kdež by toho nejspíše bylo lze dosíci, i aby zvoleny byly jisté osoby, kterým by náleželo poselství takové ku konci přivésti, totiž opatřiti je náležitým plnomocenstvím a nařízením. Obojí toto svolení nebylo ještě uzavřením celé země; to se mělo státi teprv na plném sněmě, jímž shromáždění toto Pelhřimovské nebylo; ale všichni přítomní zavázali se, státi o to, aby i jiní na sněmě nejprvé příštím k tomu přistoupili, neodmítajíce, jestližeby na sněmě tom předložil kdo něco lepšího a užitečnějšího. Dne 15 června navrátili se Pražané a páni, s kterými byli vyjeli, do Prahy se zprávou o tomto pořízení.

Usnešení sjezdu Pelhřimovského spůsobilo velké nelibé překvapení u dvora krále Fridricha, kteréž se však brzo zmírnilo, když Oldřich Rosenberský těšil přední rádce královy jakož i legata Carvayala písmem i po poslu důvěrném, pravě že jsou ještě takové cesty zůstaveny, aby se věc k dobrému obrátila. *Oldřich Rosenberský* totiž byl musil na sjezdě povoliti, obávaje se sice zlých následků; ale nemínil držeti slibů nyní jako předtím několikkrát již daných. Smýšlení jeho slibům těm protivné počalo se velmi brzy jeviti aspoň s jedné strany. Krátce po skončení sjezdu Pelhřimovského přijel opět *Prokop z Rabšteina* co posel krále Fridricha do Čech, maje jednati o přiznání se ku *poslušenství papeže Eugenia*. Bylť se král

1446 Římský již smluvil s papežem o hlavní výminky a jmenovitě o velké summy peněz, které měl za to od papeže vzíti, a mínil způsobiti přihlášení se celé říše německé k němu na sněmě ve Frankfurtě, který svolal ke dni sv. Jiljí (1 září) toho roku, a k tomu dle přání jeho mělo přistoupiti také království české ještě před tou dobou. Správně nemohlo se to státi než usnešením sněmu, který však byl sjezdem Pelhřimovským položen teprv ke dni sv. Martina (11 listop.). Tam by byla bývala příležitost pro stavy přijímající pod obojí hleděti svých prospěchů vázáním svolení svého na výminku stvrzení a dokonání kompaktat od papeže; což se k záměrům Oldřicha Rosenberského nehodilo. Když tedy Prokop z Rabšteina předně k němu se obrátil na Krumlov, Oldřich hned ochotně vzal věc tuto do rukou svých takovým způsobem, že předně sám s některými pány strany pod jednou přidal pečet svou k listině přihlašovací k tomu cíli složené a potom zval písemně jiné pány své strany a některé také, kteří s ním drželi, ze strany pod obojí, aby též učinili. Teprv když se tak od mnohých stalo, přijel Prokop z Rabšteina také do Prahy, aby i zde vykonal své poselství (30 čvce.).

Někteří z pánů, ku kterým byl Oldřich v té příčině poslal, rozpakovali se, a dávali mu výstrahu, aby nepošlo z toho opětné roztržení v zemi, tak jmenovitě Jan Smiřický jemu zcela oddaný (16 čvce.), tím více pan Aleš Holický jakožto jeden z předních panů jednoty Poděbradské (21 čvce.); ale Oldřich nedal se tím od svého předsevzetí odvrátiti. Tu se *páni jednoty Poděbradské* sjeli *v Praze,* Jiří Poděbradský, Aleš Holický, Přibík z Klenového, Bohuše a Zdeněk Kostkové z Postupic a více jiných, kdež pak Prokop z Rabšteina musil poselství své konati před nimi a před konšely i mistry učení Pražského a duchovenstvem k tomu svolaným na radnici Staroměstské. Ve shromáždění tomto uznáno jest, neli ode všech aspoň velkou většinou, že věc, o kterou se jednalo, týkala se celé země a náležela tedy k sněmu obecnému, jakož také, že nebylo zrovna pilné potřeby přihlašování se ku poslušenství papeže Eugenia; neb že při vyhlášení kompaktat za císaře Sigmunda bylo slíbeno dle nich poslušenství papeži a církvi Římské, z něhož Čechové od té doby nikdy nevykročili. V tom směru tudy uzavřeno i napotom státi v kompaktatech. Páni

jednoty Poděbradské psali ze sjezdu tohoto Oldřichovi Rosenberskému dne 5 srpna, napomínajíce ho, aby nekvapil s vydáním listu přihlašovacího, ku kterému byl přivěsil svou pečet, nýbrž aby nechal toho do sněmu příštího, a domlouvajíce mu, aby se nečinil původem nového roztržení země; potom pak psali dne 8 srpna také králi Fridrichovi, vykládajíce jemu své příčiny, pro které nemohli na ten čas splniti jeho přání, nýbrž musili věc ke sněmu odložiti, osvědčujíce v tom jinak všelikou dobrou vůli svou.[63]) Oldřich Rosenberský nedal se však odvrátiti od úmyslu svého, nýbrž vydal *list přihlašovací* Prokopovi z Rabšteina dne 10 srpna a spolu s ním jiní páni strany pod jednou, z podobojích pak oba heitmani Pražští Menhart z Hradce a Hanuš z Kolovrat, též Jan Smiřický a jiní; tak pak učinila též kapitula Pražská ano i mistři učení Pražského (2 srp.), nevíme zdali také konšelé Pražští; zdá se spíše, že se toho pro odpor velké části obyvatelstva neodvažili. Rozhořčení z toho musilo býti veliké v zemi; nebo prý jednatel krále Fridricha, Prokop z Rabšteina, přestál i veliké nebezpečenství na svém poselství.[64]) Mistři *učení Pražského* užili nejspíš hned této příležitosti, když se ku poslušenství Eugenia přiznali, k vymožení sobě od něho, aby jim stvrdil privilegia, jež mělo učení Pražské od papežů; za kteroužto příčinou vypravili dva zespolka do Říma s žádostí o to k papeži i ku kardinálům.[65]) 1444

Sněm, na kterém se mělo státi uzavření o věcech umluvených na sjezdě Pelhřimovském, byl položen v Praze k sv. Martinu, byl však potom odložen něco málo, asi do druhé polovice měsíce listopadu, pro nepřítomnost pana *Menharta z Hradce*, který toho času za nějakými potřebami, snad svými

[63]) O sjezdě tomto »pánů korouhevných«, konšelů atd. na radnici v Praze vypravují *Staré letopisy české* pag. 142; kteří to páni byli a jak se jednalo, poznává se hlavně z dopisů dotčených ku p. Oldřichovi a ku králi Fridrichovi v *Archivu českém* III. 38 V 269, z nichž druhý určitě má datum v Praze.

[64]) Prokop z Rabšteina píše tak o tom v dopise k Oldřichovi Rosenberskému v *Archivě českém* II. 434.

[65]) Věřící list daný dvěma těmto mistrům nachází se v *Rkp. kapituly Pražské* K. XXXIV fol. 209 bez roku a dne.

1446 soukromými, meškal ve Vídni.[66]) Shromáždění bylo opět valné, tak že sjeli se téměř všichni znamenitější páni, zemané i poslové měst obou stran a také někteří páni moravští, knížata slezská a poslové stavů a měst všech zemí ku koruně příslušejících. Jak ve sněmě samém, tak zdá se že také v obyvatelstvu Pražském bylo smýšlení většiny příznivo snahám strany Poděbradské,[67]) tak že Oldřich Rosenberský a stoupenci jeho musili si počínati na oko velmi povolně, spoléhajíce vždy na cesty tajné, kterými by úmysly sobě odporné později zase zmařili.

Dle umluv sjezdu Pelhřimovského jednalo se předně *o krále a o arcibiskupa;* v obojím pak směru stvrzeny jsou umluvy ty bez mnohých nesnází. Král Fridrich měl žádán býti o vydání Ladislava do země na nejdéle do jednoho roku; a poněvadž se stavové obávali, žeby král dle obyčejného spůsobu svého poslům o to k němu vypraveným mohl dáti odpověd čelící jen k nějakým protahům, uzavřeno jest, aby s ním jednáno bylo sněmem českým samým, ku kterému by se odebrali všichni, kdož by o obecné dobré mohli a chtěli se zasaditi. Poslové měli býti jen předběžně vypraveni ku králi, kteří by mu oznámili, oč s ním stavové mínili jednati, a měli žádati, aby ustanovil místo, kdež by se sněm mohl s ním sjeti, zejména aby to bylo ve Vídni, aby to bylo v čase nejkratším i aby k tomu byly dány bezpečné listy do tisíce koní. Pakli by král vydání Ladislava hned napřed odepřel, měli mu poslové oznámiti úmysl stavů o volení jiného krále, tak jak bylo v Pelhřimově ustanoveno. K poselství tomu zvoleni jsou jeden z pánů, *Jindřich ze Stráže,* a jeden zeman *Přibík z Klenového.* Jiné poselstvo zvoleno ku papeži *Eugeniovi IV*, kteréž mělo

[66]) O odkladu tomto z příčiny p. Menharta píše Hynek Krušina ze Švamberka v dopise k Oldřichovi Rosenberskému dne 12 Listopadu v *Archivě českém* III. 373; dne 26 Listopadu toho roku však Menhart již nebyl zase ve Vídni, dle dopisu p. Kašpara Šlika v témž Archivě II. 415.

[67]) Pars adversa (totiž Jiřího Poděbradského) multis pulcris et ornatis sermonibus populum asstantem allocuta est, ut sub colore illo videretur ab omnibus profectum communis boni et pacificationem regni subordinare, praví Oldřich Rosenberský v dopise k Janovi Karvayalovi (v *Monatschrift des vaterländischen Museums in Böhmen* 1828 *Urkdb.* 46).

vykonati přiznání se ku poslušenství jeho ve jménu celého 1446
království a žádati o stvrzení mistra Jana z Rokycan jakožto od celé země jednosvorně zvoleného na arcibiskupství, též o dokonání kompaktat zavřených s konciliem Basilejským. K poselství tomu jsou ustanoveni jeden z duchovních, mistr *Petr z Mladenovic*, farář sv. Michala na Starém městě Pražském, jeden zeman *Jan Malovec* z Pacova a dva stavu městského, slovutný totiž Matiáš z Chlumčan dvorský sudí měst královských a Martin Kučka z Kutnéhory, mincmistr.

Po usnešení o tyto dvě hlavní věci jednalo se dále o zřízení *prozatímné správy zemské;* v čemž naskytly se však větší těžkosti. Mezi stavem panským a zemanským stalo se dohodnutí o způsob takový, aby zvolen byl jeden správce zemský s plnou mocí královskou, tak aby osadil nejvyšší úřady a soud zemský a vládl vším jako král, však v dorozumění s raddou sobě přidanou. Do raddy této měli býti zvoleni čtyři páni, čtyři zemané a čtyři stavu městského; na soudě zemském měl pak býti týž počet pánů a zemanů jako za císaře Sigmunda, s vyhražením opět práv každého stavu, kterých by dovésti mohl, pro časy budoucí. Správce zemský měl býti zvolen na dvě léta, po nichž měl moc svou složiti, leč by od stavů zvolen byl znovu. K zapravení potřeb správy zemské měl vládnouti všelikými důchody komory královské; měl tedy bráti od měst tak zvané summy a jiné platy králi náležející, rovněž od klášterů, a měl také k rukoum svým vzíti všecky statky korunní neb duchovenstva, které kdo držel nemaje na ně zápisů, též platy ze statků zapsaných, pokud přesahovaly summu, ve které komu byly zapsány, počítajíc jednu kopu platu na deset kop jistiny zapsané. Vedlé toho páni i zemané svolili dle umluv Pelhřimovských k berni jednoho celého úroku pro budoucího krále, až by byl uveden, jehož vybrání rovněž svěřeno správci zemskému.

Návrhy tyto potkaly se však s velkým *odporem stavu městského.* Města královská strany pod obojí obávala se nebezpečenství pro své náboženství, kdyby se stal správcem zemským pán pod jednou, města přijímajících pod jednou bála se rovněž, kdyby byl správcem pán strany pod obojí; všechen pak městský stav spatřoval v tom ohrožení práv a privilegií svých, aby měl kdo jiný než král vykonávati moc nad nimi

1446 a bráti platy, které odváděli jindy králi a kterými na ten čas vládli sami. Poslové devíti měst strany pod obojí, Žatce, Loun, Slaného, Nimburka, Klatov, Čáslavě, Kouřimě, Brodu českého (někdy arcibiskupova, císařem Sigmundem však za město královské povýšeného) a Sušice, omlouvali se nedostatečností plnomocenství svých, neb že obce jejich o takovém návrhu napřed nevěděly. Hradečti odepřeli výslovně správci zemskému se podrobiti, odvolávajíce se na závazek svůj k míru zemskému čtyr krajů východních, jehož zápis zněl, že měl trvati do budoucího krále i ještě čtvrt léta potom. Města strany pod jednou nejspíš podobným spůsobem zpěčovala se všecka.

Pražané Starého a Nového města neodporovali svoliti ke správci zemskému, který by zespolka zvolen byl, ale nechtěli připustiti, aby měl plnou moc královskou; tvrdiliť, že ve městech jejich nikdo jiný než král korunovaný neměl práva saditi konšely, připomínajíce, že proto raddy jejich, po králi posledním Albrechtovi „osákše“, doposud trvají; a žádali také, aby ve městech svých zůstaveni byli při všech důchodech, v jichž držení byli za císaře Sigmunda i za krále Albrechta, poddávajíce se jinak ke všemu, oč se sněm obecně usnesl, v příčině statků svých vně na zemi.

Tento odpor stavu městského dobře se hodil straně Oldřicha Rosenberského a Menharta z Hradce, kteří sice na oko ke zvolení správce zemského svolovali, ale nerádi jemu byli, zvláště když jednota Poděbradská patrněji k tomu směřovala, aby byl zvolen za správce pán její strany, toliko pak v raddě jemu přidané aby byla polovice členů jednoho každého stavu volena od strany jedné a polovice od strany druhé. Po mnohých různicích, které spůsobil spor mezi městy a druhými stavy, postavili se páni strany Rosenberské jako za prostředníky mírumilovné, navrhujíce, poněvadž by nebylo lze se sjednotiti, aby věc týkající se prozatímné správy zemské byla odložena do návratu poslů, kteří měli jíti ku králi Římskému a k papeži. Straně druhé nezbývalo konečně nic jiného, než k odkladu tomuto svoliti.

Po tomto usnešení jednalo se na sněmě toliko o spůsobu vypravení poslů ku králi a k papeži, o nařízení a věřicích listech, které jim měly býti dány. Ačkoli nevíme, v jaké míře poslové z Moravy, ze Slezska nebo z Lužic jednání sněmov-

ního byli účastni, nařízení dané poslům ku králi Fridrichovi 1446
podotýkalo, že i oni k tomu, co se týkalo vydání Ladislava do země, dali své přivolení, a ukazovalo, kterak vydání toto a korunování budoucího krále mělo sloužiti k obnovení jednoty mezi zeměmi těmito a královstvím, ku kterému dle práva přináležely. O znění listu věřícího k papeži byly některé nesnáze. V prvním návrhu k němu stály některé věci, které se straně pod jednou nezdály, i musily býti odstraněny, tak že přijato potom znění navržené hlavně Oldřichem Rosenberským. K listu tomuto, danému dne 14 prosince 1446 přivěsili pečeti své přední páni obou stran bez rozdílu, zejména Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Aleš ze Šternberka, Jiří z Kunštatu jinak z Poděbrad, Hynek Krušina ze Švamberka, Václav z Michalovic, Zbyněk z Hasenburka, Hašek z Waldšteina, Hynek Krušina z Lichtenburka, z měst Kutnáhora, Žatec, Hradec nad Labem, nepochybně též Pražané [68]) a více jiných měst, pánů i zemanů. Žádáno bylo také na kapitule Pražské, aby přidala k listu pečeť svou; kanovníci však protivili se tomu pod lichými výmluvami, že prý nebyli všichni pohromadě, že neměli společné pečeti, ostatně že prý cokoli dobrého království zjedná sobě i kostelu Pražskému, nebudou tomu na odpor. Bylo z toho veliké rozezlení na ně; podařilo se však pánům strany Oldřichovy upokojiti stavy konečně, tak že od přivěšení pečeti této, ovšem velice důležité, upustili. Nejspíš bylo toto odpírání kapituly příčinou, pro kterou mistr Jan z Rokycan, na sněmě přítomný, žádal, aby byli svoláni všichni mistři a kanovníci, aby pověděli, jeli jim co známo o jeho mravích neb obcování, coby mu mělo býti překážkou potvrzení na arcibiskupství. Stalo se tak, a všichni prý odpověděli, že nic takového nevědí; což Rokycana dal sobě dosvědčiti listem obecných písařů.

Sotva se skončil sněm tímto způsobem, počala strana přijímajících pod jednou tajně pracovati proti tomu, co na něm uzavřeno bylo ve jménu celé země s jejím svolením. Již první dni roku 1447 obdrželi konšelé Pražští Starého i Nového 1447
města noviny od pana Přibíka Klenovského o mnichu jednom staveném na cestě do Bavor, který byl poslán do Říma s *listy*

[68]) Věřící list tento zachoval se jen v opisích poněkud skrácených; o Praze neděje se v nich zmínka, patrně jen z chybného opominutí.

1447 *od kanovníků Pražských* a od děkanů i farářů venkovských jejich strany jakož i mnichů, proti mistru Rokycanovi, tupícími jej a hanobícími. Jiného takového posla, kněze, vypravil, o něco snad málo později, *Hynek Krušina* ze Švamberka od mnohých pánů z Plzenska s listy k papeži proti Rokycanovi, aby za arcibiskupa stvrzen nebyl, k nimž byly přiloženy artikule hanlivé již před rokem také proti němu zaslané do Říma. Mnohem účinlivěji pracoval v témž směru pan *Oldřich Rosenberský*. Bylť žádán o radu jak od krále Fridricha tak od posla papežského ve Vídni Jana Karvayala výše zmíněného, co by se mělo činiti v jednání s Čechy o věci od nich žádané, a dal ji ochotně. Králi dával na ruku, jak by jednaje s posly od sněmu vlídně a slušně, mohl dosáhnouti opětného protažení. V příčině poselství k papeži byl se svými stoupenci na sněmě svolil k žádosti strany protivné, jíž odporovati bylo nesnadno, s tím tajným úmyslem, aby se právě tím poselstvím dosáhla možnost příjezdu papežského legata do Čech, který by zde působil k podrytí strany pod obojí podobným spůsobem jako někdy legatové koncilia Basilejského, kteří přijeli do Prahy s císařem Sigmundem. Protož dával radu, aby se také v Římě s posly českými jednalo pěkně a laskavě, i aby jim oznámeno bylo vypravení poslů papežských do Čech; z těch poslů aby byl jeden biskup, tak aby se zdálo, že již jest poslán ke stvrzení a posvěcení arcibiskupa; přál si, aby v poselství tom byl také Karvayal sám; poselstvo pak aby potom na delší čas zůstalo v zemi, aby zhlédlo, jak zde věci stojí, a čeho by tudy bylo potřeba ku prospěchu církve. Oldřich Rosenberský neopominul přitom ukázati k důležitosti toho, že se na sněmě Svatomartinském konečně dosáhlo přiznání celého království ku poslušenství Eugeniovu; k očernění strany druhé psal také, kterak prý někteří pravili, že se nebude šetřiti útrat za obdržení listů od papeže; neb že za penize a dary lze v kanceláři papežské obdržeti všecko.

Poslové ustanovení od sněmu ku králi Fridrichovi, totiž *Jindřich ze Stráže* a *Přibík z Klenového*, vypravili se na cestu kdysi ve druhé polovici ledna roku 1447 (před 25 lednem), a nalezše krále v Korneuburce, kdež byl toho času sněm stavů rakouských, odebrali se s ním odtamtud do *Vídně*, a vykonali tu poselství sobě uložené v první polovici měsíce unora. Král svolil k osobnímu sjezdu se stavy českými, a ustanovil dle

přání jejich místo k tomu ve Vídni, ale čas velmi pozdní, totiž 1147 k sv. Michalu čili ku konci měsíce září. Dne 12 unora vydal jim hned bezpečný list ke sjezdu tomu dle žádosti jejich až do tisíce koní, a vedlé něho učinili též biskup Pasovský, město Víděň a někteří páni rakouští. Nevíme, čím prodlilo se shromáždění sněmu českého v Praze, kterému poslové tito učinili zprávu o svém pořízení. Stalo se to teprv po sv. Stanislavu, tedy po 7 květnu. Dlouhé protažení až do sv. Michala spůsobilo velkou nevoli stavů; ale poněvadž nebylo jinak, spokojili se, a svolili ke sjezdu tak pozdnímu, i oznámili to králi Fridrichovi písemně.

Již asi o měsíc dříve, než byl tento sněm o sv. Stanislavě, byli se vydali na cestu konečně také *poslové* ustanovení *do Říma.*[69]) V době od zvolení jich sněmem až dotud bylo se stalo mnoho krom sočení protivníků, čím dosažení účelu poselství toho bylo stíženo. Na říšském *sněmě ve Frankfurtě,* který se skončil dne 5 října roku předešlého, byl král Fridrich obdržel svolení veškeré téměř říše německé k obnovení poslušenství k Eugeniovi pod některými výminkami, o něž dal jednati s papežem po poslích vypravených do Říma dne 26 listopadu onoho roku. Poslové ti byli Vlach Aenas Sylvius, jeden z tajemníků králových, a týž rytíř český Prokop z Rabšteina králi sloužící, který byl krátce předtím konal zmíněné poselství do Čech. V málo dnech po jejich příjezdu do Říma (7 ledna 1447) papež Eugenius IV se roznemohl (12 led.); což nebylo však překážkou dokonání umluv mezi ním a králem Římským. Následkem toho poslové královi dne 7 unora učinili přiznání ku poslušenství Eugenia ve jménu krále a kurfirstů i jiných mnohých knížat říše německé, při čemž jmenovali s ním za jedno také království české, ukazujíce a dílem veřejně čísti dávajíce listy přiznávací pánů českých strany Rosenberské, kapituly Pražské, university a jiných, jakož byly zjednány ještě před usnešením sněmu Svatomartinského. Z toho byla velká radost v Římě; Oldřich Rosenberský byl veleben před papežem a kardinály za své přičinění o to v Čechách; *Prokop z Rabšteina* těšil se rovněž ze přízně velké; podáváno mu již i arcibiskupství Pražské; mohl jen svoliti,

[69]) Krátce před 9. Dubnem byli na cestě své v Linci. Viz dopis Kašpara Šlika k Oldřichovi Rosenberskému v *Archivě českém* II. 418.

1447 a bylo by mu bývalo přiřčeno. Jakožto dvořák opatrný zdržoval se, věda, že věc nebyla tak snadná, ale neodříkal se naděje k tomu naprosto; prozatím vyprosil bratru svému proboštství Litoměřické s praebendou kanovnickou v Praze k němu náležející. Na stvrzení Rokycany nebylo žádného pomyšlení; vysoké osoby při dvoře papežském měli to i za zlé pánům pod jednou, že za to žádali s druhými a nechtíce býti vyslyšáni. Ovšem, když se tak dobře dařilo s vítězstvím nad koncilem a vzdoropapežem, ujímaly se při dvoře papežském již zase naděje, že se podaří předce konečně také podrobení Čechů bez kompaktat a bez výminek všelijakých.

Dne 23 unora *zemřel papež Eugenius,* a nástupcem jeho stal se volbou jednosvorně předsevzatou již dne 6 března *Mikuláš V,* předtím kardinal Bononský, který co legat u dvora krále Fridricha spolu s Janem Karvayalem meškav, byl též jako Jan Karvayal navštívil Oldřicha Rosenberského na Krumlově, a měl jej u velmi laskavé paměti. On i Karvayal byli se teprv skoro téhož času jako poslové Fridrichovi odebrali zpátky do Říma ze svého poslání. Smýšlení nového papeže o stvrzení Rokycany za arcibiskupa bylo ještě méně příznivé než jeho předchůdce. Již den po jeho zvolení (7 břez.) psal Prokop z Rabšteina Kašparovi Šlikovi, kancléři krále Římského a později (25 břez.) také Oldřichovi z Rosenberka, že ze stvrzení toho nic nebude. Při dvoře papežově nazývali Rokycanu i kacířem. Jinak nový papež učinil obyčejné oznámení o zvolení svém království českému týmž způsobem jako jiným zemím a panovníkům, čehož sobě dělal velkou zásluhu Prokop z Rabšteina. Bulla o tom složená byla jím odeslána Oldřichovi Rosenberskému, aby ji poslal dále do Prahy neb komu uzná za dobré, zejména Menhartovi z Hradce nebo Jiřímu z Poděbrad. Jiné bully o témž byly zaslány kapitule Pražské, mistrům Pražským a pánům kraje Plzenského po témž knězi děkanu, který byl z toho kraje přinesl hanlivé spisy o Rokycanovi do Říma. Oldřichovi Rosenberskému osobně psal papež zvláštní list důvěrný s poděkováním za jeho přičinění o přiznání se ku poslušenství Eugenia. Jeho pak rady v příčině poslání legata do Čech bylo uposlechnuto potud, že dne 26 března, ještě za přebývání poslů krále Fridricha v Římě, *Jan Karvayal,* povýšený mezitím za kardinala, ustanoven jest za legata do Němec a poručeny jsou mu zároveň

záležitosti tehdejší uherské i české; také pak bylo již ustanoveno, že poslům českým, kteří měli přijeti do Říma, nebude dána jiná odpověd, nežli že papež pošle legata do země a poručí jemu všecko učiniti, což by bylo k dobrému království. Velmi ochotným prokázal se potom papež Mikuláš k žádosti *mistrů Pražských* o stvrzení privilegií jejich, která předchůdcem jeho nebyla vyřízena, tak že stvrzení takové od něho jest vydáno dne 12 dubna, sotva pět neděl po jeho zvolení. 1447

Věc, pro kterou sněm český Svatomartinský uzavřel vypraviti poselstvo do Říma, byla tam tedy odbyta, dřív než poslové přijeli. Již ve prvních dnech měsíce dubna, když poslové tito na cestě své byli v Linci, věděl kancléř krále Fridricha Kašpar Šlik, ve městě tom právě meškající, z dopisů Prokopa z Rabšteina, že na ten čas ničeho nepořídí. Na další cestě své potkali se ve městě vlaském Rovigu s *Prokopem Rabšteinským* samým a s Eneášem Sylviem, kteří se vraceli z Říma. Byli s nimi v jedné hospodě, a pod večer procházeli se s nimi okolo příkopů toho města; tu v rozpravě brzy poněkud rozhorlené ledacos proskočilo, z čeho tušili nezdar. Slyšeli, že nepodobalo se k stvrzení Rokycany, že prý mluveno jest v Římě k někomu, aby se v to arcibiskupství uvázal (víme již, že to byl Prokop z Rabšteina sám), a zase, že prý král Římský (ač se přijetí vládařství v Čechách na místě Ladislavově byl zpěčoval) s kapitulou Pražskou podal již arcibiskupství toho někomu jinému, a toho že papež Mikuláš potvrdí; budoucí arcibiskup že bude žádati navrácení statků zádušních, a na ty, kdož je drží, že vydá klatbu, i což jiného více.

Když poslové konečně dne 1 května přijeli do *Říma*, jsou přijati vlídně a slušně, a měli již třetí den slyšení před papežem a kardinaly, z nichž potom tři byli ustanoveni k vyjednávání s nimi, mezi nimi také Jan Karvayal. Zřízenci tito předně žádali od nich návěští rozličných o osobě Rokycanově, o způsobu jeho zvolení, o stavu nadání arcibiskupství a o stavu země ve věcech víry. Ačkoli poslové o Rokycanovi dávali nejlepší svědectví, jakožto muži nejlépe k tomu způsobilém, aby uvedl duchovenstvo české v řád a v jednotu víry i v poslušenství k stolici apoštolské, a tvrdili že jemu k vůli, ale žádnému jinému, někteří držitelé statků arcibiskupských zapsaných chtěli by se jich zbaviti: neshledali žádné náklonnosti

1447 k stvrzení jeho. Jan Karvayal i druzí dva kardinalové všecku řeč k tomu vedli, *aby Čechové zanechali kalicha* a srovnali se ve všem s církví Římskou; mluvili přitom všelijak pochybně o Rokycanovi v příčině víry jeho, ale uznávali, že kdyby prý nebloudil, hodil by se nade všecky k arcibiskupství, ano slibovali, že nechali kalicha, bude arcibiskupem a dosáhne jiného důstojenství, kterého bude chtíti. Marné zůstalo odvolávání se poslů na kompaktata, že jimi přijímání pod obojí spůsobou bylo Čechům propůjčeno; stavělo se proti tomu velké vynášení moci papežské, jíž jedině přikládáno právo o věcech takových rozhodovati. Jak od kardinalů těch tak od jiných osob duchovních, s kterými poslové zacházeli, dostalo se jim slyšeti divných řečí, pro něž při straně pod obojí nebylo sluchu poddajného, jako že papež může změniti svaté čtení a také může svatému čtení jiný rozum dáti časem a místem, ano, kdyby papež neb církev Římská učili, že Kristus není Bohem a člověkem, kdoby tak věřil, nezhřešil by, nýbrž byl by proto spasen. Jeden z nejsmělejších takových rozprávěčů byl německý doktor *Jindřich Kalteisen*, někdejší inquisitor Mohučský, s kterým se bylo prvním někdejším poslům českým v koncilii Basilejském hádati o jeden ze čtyr artikulů Pražských. V rozpravách těch a takových netajilo se také před Čechy, že mnozí z těch, kteří dali své pečeti k jich poslání, vznášejí na papeže, aby k žádostem jejich nesvoloval.

Konečná odpověď, kterou papež dal poslům ve slavném slyšení dne 25 května, zněla, že poněvadž království české není ještě docela upokojeno, arcibiskup a kostel Pražský nejsou opatřeni v potřebách k živobytí a také neví se, jaký by byl stav víry a poslušenství církevního v zemi, uzavřel papež poslati do Čech kardinala sv. Anděla, to jest *Jana Karvayala*, s plnou mocí, aby spatřil víru tohoto království a víru arcibiskupa voleného i čím by měl živ býti; dle toho pak jak se mu bude zdáti, že má kardinal ten míti moc, aby zjednal té zemi pastýře z moci papežovy. Poněvadž v tom Čechové nespatřovali čáky na dosažení žádosti své, učinili tudíž před papežem a sborem kardinalů prohlášení skrze kněze Jakuba nám jinak neznámého, který se nacházel při tomto poselství, řkouce, že bylo přání Čechů sjednotiti se se stolicí papežskou na spůsob jiných království a zemí, když by však mohli obdržeti, co jiná království a země obdržují od stolice apoštolské

právem obecným. Poněvadž se však nezdá papeži toho jim 1447
propůjčiti; protož že bude království jejich přinuceno, odjinud sobě pastýře zjednati, aby v něm nehynula víra křesťanská. Jestliže tedy se pokusí „o některé věci, ačkoli pravé i dobré i v písmě založené, ale neobyčejné a těchto časů nevedené“, Bůh budiž svědkem, že to učiní z nouze a z přinucení. Byla tím projevena myšlénka, odděliti se od církve Římské, když by jinak býti nemohlo, a zjednati sobě kněží pouhým zvolením a vzkládáním rukou od jiných kněží s poukázáním na některé domnělé příklady toho z časů první církve.[70])

Projevení toto zdá se že spůsobilo nějaký dojem; a to snad byla příčina, pro kterou papež sám před odjezdem poslů měl s nimi rozpravu dne 28 května, jak pravil, upřímnou. I on, jako předtím již Prokop z Rabšteina, dotkl se toho, že prý král Římský podával mu jiné osoby k arcibiskupství Pražskému; papež že nechtěl odepřením stvrzení jeho krále uraziti, zvláště pokud poslušenství v říši německé ku papežské stolici není dosti utvrzeno, a protož že nemohl poslům českým na ten čas dáti jiné odpovědi než odkládavé. Dále že sice on i kardinal sv. Anděla znají Rokycanu z koncilia Basilejského jakožto muže učeného, rozumného a výmluvného, ale že jej Němci vzali u velkou nenávist a že se o něm praví, jako by bloudil v učení o svátosti oltářní, protož že potřebí jest nabyti o něm přesvědčení prostředkem legata, který prý zajisté uhodí v to, co by nejlépe posloužilo k dobrému a cti země jejich. Poslové čeští měli tedy býti udrženi v naději, že jim legat poslaný do Čech přinese snad předce splnění jejich žádostí.

Když poslové čeští byli teprv málo dní v Římě, přineseny byly do Prahy *listy papeže Mikuláše* a kardinalů, oznamující zvolení nového papeže rektorovi a mistrům učení Pražského s vyzváním, aby spůsobili mši zpívanou o Duchu svatém a processí s modlením za dobré spravování jím církve. Stalo se ochotně a radostně dle žádosti této, i zpívána jest mše slavná na úmysl ten v kostele sv. Havla v den sv. Stanislava (8 kv.), tedy krátce před sněmem, na kterém poselstvo

[70]) Tak to vykládá skladatel zprávy o poselství kardinala Jana Karvayala do Prahy roku potomního 1448 v *rukop. dvorské bibliotheky Vídenské* N. 4764 fol. 169 sc. pravě: et puto, quod hoc volunt intelligere, quod sibi per impositionem manuum sacerdotes ordinabunt·

1447 z Vídně učinilo zprávu o svém pořízení u krále Římského. Po čtení evangelia učinil napomenutí s kazatelnice mistr Jindřich licentiat ve písmě svatém, to jest nejspíš onen mistr Jindřich Dornde rodilý z Durynk, který roku předešlého byl děkanem fakulty svobodných umění, s chválořečením o životě a mravích nového papeže; potom pak mistr Příbram vstoupil na stolici, a učinil řeč přiměřenou, po které přečetl bullu papežovu a dopis kardinalů. Po dokonání mše následovalo Te deum laudamus. Jak slabá bylo čáka dobrého pořízení poselstva v Římě, tehdáž se v Praze ovšem nevědělo.

Na sněmě po sv. Stanislavě bylo srovnáno několik soukromých pří, kterými tehdáž rušen byl mír v zemi v rozličných krajinách; v jiných umluveno aspoň příměří, jakož jmenovitě v rozepři, která byla od delšího času v Loketsku mezi Šliky (Kašparem kancléřem i bratrem jeho Matoušem) a panem Vilémém z Ilburka, též mezi některými pány českými a rakouskými. Možná, že se také jednalo o rozepři mezi Pražany a *Tábory* o práva na *výtoně* pod Vyšehradem, ve které Táborští předtím také již podávali se na rozsouzení Oldřichem Rosenberským; jistě však ještě se o to konce nedošlo. Ve východních Čechách, kdež podobně jako od Jana Koldy z Náchoda dály se loupeže z několika jiných zámků blíž hranic slezských od loupežnických rot, ježto se jich, jak se zdá, zmocnily proti vůli spravedlivých držitelů, staly se téhož času umluvy mezi těmito a knížaty i městy slezskými a lužickými, dle kterých Slezáci a Lužičané, učinivše peněžitou náhradu pánům, vtrhli přes pomezí a rozbořili tyto hrady, zejména *Wismburk, Abersbach, Skály a Žacléř.* Bylo to bezpochyby mílo také Pražanům pro bezpečnost jich obchodů.

Více snad než to zajímala obecnou pozornost toho času jiná věc, jejíž potomní následky ovšem se ještě nemohly tušiti. Již v zimě toho roku kníže saský čili jak se v Čechách ještě vždy obyčejně říkalo *míšenský, Vilém,* jenž měl sestru mladého krále Ladislava za manželku, jednal v Čechách bojovníky za mzdu do služby své k válce, kterou vedl se starším bratrem svým *Fridrichem kurfirstem* saským a markrabím míšenským. Zrovna asi za sněmu o sv. Stanislavě nebo v krátce po něm, dne 21 května, táhl skrz Prahu do války této udatný rytíř *Petr Kdulinec,* veda dvě stě jízdných a jedno sto pěších s kušemi a pavézami, potom jeden z bratří Céčků z Pa-

koměřic s dvěma sty jízdnými a dvěma sty pěšími. Všech, 1447
kteří za tím účelem přešli přes hranice zemské, čítalo se asi na 9000, a nacházeli se mezi nimi páni jedné i druhé z tehdejších stran v zemi s lidem svým, z nichž potom markrabí Vilém učinil nejvyšším heitmanem nad ostatními *Petra ze Šternberka*, syna pana Alše Holického. Dřív ještě než se všecko vojsko sešlo, smluveno bylo mezi Vilémem a Fridrichem bratrem jeho příměří (28 kv.); následkem čehož některá část vojínů českých se vrátila s nevolí, mezi nimi, jak se zdá, pan *Zdeněk ze Šternberka* Konopištský; druzí dali se pohnouti k tažení s knížetem Vilémem za jiným válečným účelem, totiž na pomoc nejprvé strýci jeho Vilémovi vévodovi Brunšvickému a potom též arcibiskupu Kolínskému proti rozličným nepřátelům těchto dvou knížat. Čechové dobyli na tomto tažení spolu s vlastním lidem Vilémovým a spojenců jeho četných měst a zámků ve Westfálích, marně však obléhali v měsíci červnu Lippstat po čtrnáct dní, potom rovněž město *Soest* v červenci. Tu se strhly různice mezi nimi a knížetem Vilémem. Čechové stěžovali na nedostatečné opatření potravou a pící, kníže zas vytýkal jim rozličnou nekázeň; pro nedostatky ony musilo se obležení Soesta zanechati, a vojsko se dalo na zpátečné tažení, dřív než markrabí Vilém dosáhl plně svého účelu; z kteréžto příčiny nechtěl potom dostáti smluvám v příčině mzdy a záškodného. Na zpátečné cestě také se stalo rozdvojení, když knížete došly výstrahy, že mu cesta, kterou předešle byl táhl, nebyla bezpečná, pročež chtěl táhnouti jinudy. Čechové však s velkou část se tomu protivili, a tu konečně oddělili se od knížete vedením *Jindřicha Libšteinského z Kolovrat* v okolí Eisenacha; jiní však s Petrem ze Šternberka, heitmanem svým, zůstali při knížeti. Ti, kteří se oddělili, potkali se u *Erfurta* nenadále s vojenskou mocí staršího knížete Fridricha, od něhož musili se obávati útoku. Nepřišlo sice k tomu, nýbrž odvráceno to umluvami, při kterých někteří z radd Fridrichových hleděli Čechů pro budoucí případ získati pro svého pána proti Vilémovi; ale při nepřátelském smýšlení obyvatelstva krajin, kterými táhli, měli bojovníci čeští na další cestě přes *Schleiz* ke Chebu velké nesnáze; aby si zjednali potravu, musili mnozí utratiti všecko co měli, i odění a zbraň a koně; jiným koňové pomřeli hladem.

1447 Již od počátku měsíce srpna rozšířila se pověst o tom v Praze a v celé zemi, kterak že markrabí Vilém bojovníky české opustil a odjel od nich a zůstavil je u velké chudobě a úzkosti; nebezpečenstvi potření od vojska Fridrichova přičítalo se i zradě se strany Vilémovy. Okolo 10 srpna přijel Jan Sádlo z Kostelce do Prahy se svým lidem jízdným i pěším, vraceje se, i bylo od přišlých slyšeti o bídách, které přestáli; žalovali také na pana *Petra Holického* pro nevěru, kterou prý jim učinil, odjed od nich. O několik dní později přitáhli ostatní, Čechové i také Moravané, s panem *Jindřichem Libšteinským* z Kolovrat, který měl dceru purkmistra Staroměstského Pešíka z Kunwalda za manželku. Měli vozy některé špihované a naplněné kořistí, některé však prázdné, a mnozí neměli ani dostatečného oděvu, ani kuší a mečů; na dvanácti vozích vezli se nemocní a ranění; několik set bylo také přišlo o život. Rozčilení lidu Pražského z toho bylo veliké; zle mluvilo se o nevěře německé; ve čtvrtek pak dne 17 srpna byla *svolána obec* Staroměstská na radnici; kdež Jindřich Libšteinský a Sádlo, vyžádavše sobě dovolení, s žoldnéři jinými a pacholky svými vstoupili před konšely a před obec, i učinili *žalobu na markrabí Míšenského*, viníce jej ze lsti a zrady. Zatím však vyjednávalo se písemně také mezi knížetem Vilémem a pány z vojska, zvláště prostřednictvím pana Alše Holického i syna jeho Petra, jimž záleželo na zachování si dobré pověsti. Kníže, kterému bylo se báti, aby sobě ze mnohých v Čechách neučinil nepřátel, jichž by mohl užiti starší bratr jeho, konečně listem daným ve Weimaru dne 27 září toho roku podal se na pány Alše Holického ze Šternberka a Jiřího Poděbradského co rozsudí.

Mezitím blížil se čas ustanovený stavům českým od krále Fridricha ke sjezdu ve Vídni, i dály se k tomu pilné přípravy. Již v měsíci červnu před sv. Janem křtitelem (24 čv.) byly držány sjezdy pánů, rytířstva i měst ve všech krajích, na nichž voleny jsou osoby, které by v určitý čas jistě ke sjezdu tomu se odebraly. Měl sice přijeti každý, kdo by mohl; ale poněvadž to všem nebylo možné, zvláště četnému zemanstvu, opatřeni jsou nejspíše zvlášť z tohoto stavu někteří z každého kraje plnomocenstvím ve jménu všech druhých. Potom asi v prvních dnech měsíce srpna stavové jednoty Poděbradské drželi *sjezd v Hoře Kutné*, kdež se snad radili o spůsob cho-

vání svého na sjezdě s králem, krom toho pak o srovnání 1447
rozličných pří soukromých, které by byly mohly překážeti obecnému míru v čas sjezdu nastávajícího. Zdali předmětem jednání tamějšího byla také pře mezi Pražany a Táborskými *o výton*, není nám povědomo. Jistě nebyla ani tam vyřízena, ano brzy po skončení sjezdu tohoto vybuchla z nenadání v prudké násilí. *Táboři*, vypověděvše již přede dvěma léty Pražanům, vytáhli nyní skutečně do pole. Dne 25 srpna přitáhli náhle s lidem pěším i jezdeckým až před Vyšehrad. Jedni jali se střileti na strážného na *bráně Vyšehradské;* druzí zajímali dobytek a lidi vůkol. Na zprávu o tom konšelé dali zvoniti na poplach na radnicích a sbírati lid ke stihání nepřátel v odění, s vozy i děly. Staroměstští jmenovitě shromáždili se četně, a vytáhše z města, honili Tábory na dva dni cesty, ale nedostihli jich, tak že jim ušli i se stádem pobraným. Neodváživše se táhnouti ještě blíž k Táboru, vrátili se, a vpadli do městečka *Domašína* Táborům poddaného, i vybrali je. Když však odtud táhli dále k domovu, přišlo teprv k půtce, ve které několik lidí zabito.

K jízdě do Vídně bylo umluveno, aby se stavové sešli *v Jindřichově Hradci* ke dni sv. Matouše (21 září); i dali se tam nalézti k tomu času všickni přednější páni obou stran, zejména Oldřich z Rosenberka, Menhart ze Hradce, Jiří z Poděbrad, Aleš ze Šternberka, Zbyněk Zajic z Hasenburka, Hanuš z Kolovrat, Jan ze Smiřic, Mikuláš Trčka z Lipy, Jan Hertvík z Rušinova, Jakoubek z Vřesovic, vedlé znamenitého počtu zemanů a poslů z měst, aby odtamtud společně jeli do Vídně. Z Prahy jel Pavel Dětřichovic a nejspíš také Pešík z Kunwalda vedlé jiných poslů od radd a obcí. Z naděje, které se oddávali zvláště stavové strany pod obojí, na blízký konec péčí svých o opatření správy zemské, jsou však velmi brzy vytrženi nemilým překvapením, které se na ně bezpochyby od dávna tajně připravovalo u dvora krále Fridricha. Přišlo psaní od *Prokopa z Rabšteina* a šlechtice rakouského Jiřího Kainachera, dané v Raksu čili Rabsu v Rakousích dne 20 září, kterým co poslové vypravení od krále Římského k stavům žádali bezpečného průvodu na cestu do Jindřichova Hradce, aby předběžně něco vyřídili. Vyřízení toto, jež vykonali čtvrtý den potom (24 září), bylo, že král, slyšev o sjezdě stavů ve Hradci, že z něho chtějí dále jeti do Vídně s úmy-

1447 slem, aby žádali na něm vydání sobě strýce jeho Ladislava za krále, uznal zapotřebí oznámiti jim napřed, žeby cesta jejich za tím účelem byla marná; neb že tak jemu uložila na smrtelném loži královna Alžběta, matka Ladislavova, aby ho nikomu nevydával do let jeho rozumných, tudy ani do Čech ani do Uher, kdež také jest pánem; až by pak let došel, žeť jemu samému volno bude obrátiti se, kam by chtěl. Však jestližeby stavové mínili do toho času jistou správu v zemi zříditi a k tomu žádati jeho rady, o tom že hotov jest s nimi rokovati. O předešlém poselství pánů Jindřicha ze Stráže a Přibíka Klenovského, kterými byla mu žádost o vydání Ladislava oznámena, vymlouval se král, že jim v tom smyslu nerozuměl.

Vzkázání toto tak neočekávané naplnilo stavy shromážděné v Jindřichově Hradci hořkostí největší. Shledávaliť se jím v tužbě své nejpilnější, aby mladého krále svého měli v zemi, oklamány; v příčině zřízení prozatímné správy zemské bez krále v zemi nebylo jim rady královy zapotřebí; nemohliť se jmenovitě stavové horlivější strany pod obojí naditi, žeby jim byla k nějakému prospěchu; protož uzavřeli stavové do Vídně dále nejezditi, než toliko vypraviti tam posly, po kterých dali představiti králi Fridrichovi neslušnost tohoto jednání s nimi a oznámiti jemu, že míní žalovati papeži, kardinalům, králům okolním, kurfirstům a jiným knížatům na pohanění, které se jim tudy stalo, jakož také že nyní, poněvadž bylo by jim dlouho čekati na právní léta Ladislavoa, nuceni budou jiným způsobem se opatřiti, aby bez krále nebyli.

Na sjezdě tomto v Jindřichově Hradci učinil také *Jan Malovec* zprávu od poselstva, s kterým se byl navrátil z Říma, jak se zdá jen krátkou, přestávající na oznámení odpovědi, kterou byli poslové obdrželi od papeže. Poněvadž byl mezitím již přijel kardinal *Jan Karvayal* co legat do *Vídně*, uloženo jest týmž poslům, kteří byli posláni ku králi Fridrichovi, aby jemu učinili pozdravení a uvítání ode všeho království, aby mu oznámili celý běh jednání stavů s králem, aby vyslovili radost a vděčnost z jeho poslání i žádali, by nemeškal svým příjezdem do Čech. Ku poselství tomuto byli zvoleni Zdeněk ze Šternberka, Jindřich ze Stráže, Zdeněk Kostka z Postupic a Mikuláš Ceisperk. Po zvolení jich rozjeli se stavové již za

posledních dní měsíce září nebo za prvních října. Purkmistr 1447
Novoměstský aspoň, Pavel Dětřichovic, již 3 října nastoupil zase v úřadování své v Praze. Po vánocích měl držán býti sněm k slyšení zprávy od poslů, kteří rovněž hned první dni října se odebrali do Vídně. Odpověd, kterou jim dal král Fridrich dne 7 října, neobsahovala v podstatě nic více než co byl vzkázal stavům do Jindřichova Hradce. Opakoval v ní ještě jednou hotovost svou jednati se stavy o všecko jiné krom vydání Ladislava, a ohražoval se proti žalobám, které chtěli na něj vésti, jakož i proti úmyslům jejich o volení nového krále.

V rozezlení velkém, které přirozeně následovalo po tomto zmaření sjezdu Vídenského, stavové jednoty Poděbradské měli o sv. Martině *sjezd v Hoře Kutné,* na kterém stalo se usnešení jakés o zbrojení; nevědělo se k jakému účelu. Měl z něho obávání některé král Fridrich, a žádal proto rady od Oldřicha Rosenberského, jakožto vždy svého důvěrníka (12 pros.). Pokoj v zemi nebyl proto porušen; toliko času toho pan Jan Zajimač z Kunštatu, jehož dávná pře soukromá s králem Fridrichem nebyla posud srovnána, vypověděl tehdáž opět válku proti němu do Rakous (24 listop.), a měl prý k tomu svolení všech krajů, jak rozumíme jednoty Poděbradské; ale zdali přišlo ke skutečnému splnění jeho hrozby, ani o tom není nám nic jistého povědomo. Stavové jednoty Poděbradské po zmaření naděje své na uvedení mladého krále Ladislava do země pomýšleli pilněji než předtím na dosazení plnomocného správce zemského čili gubernatora z prostředka svého, a brali nejspíše hned tehdáž v úvahu, že nebude lze jinak toho dosíci než válkou proti straně odporné. Mužové povahy prudčejší byli by ji snad nejraději začali již tehdy; ale náčelníci byli opatrnější, a nemínili zbaviti se před časem prospěchů, které by snad předce ještě mohlo přinésti jednání s legatem papežským poslaným do Čech. Tudy prošla i zima roku 1448 v zemi pokojně, ač bylo příčin soukromých k válkám domácím, posavad neodstraněných, dosti mnoho.

Naděje na splnění žádostí strany pod obojí od papeže mohla poněkud oživnouti u lidí, kterým dotud pravý stav věcí méně byl znám, když ve druhé polovici měsíce listopadu přišla do Prahy bulla papeže Mikuláše na *stvrzení privilegií učení Pražského,* daná, jak výše řečeno, již 12 dubna. Přinesl

1447 ji svrchuzmíněný mistr Jindřich licentiat písma svatého, poslaný nejspíš nověji za tou příčinou do Říma. Učiněna jest proto slavnost v kostele panny Marie před Týnem, tuším v den sv. Klimenta (23 listop.), kdež zpívána opět mše o Duchu svatém a potom mistr Jan Příbram měl kázání latině i přečetl bullu k velkému prý potěšení mistrům i študentům učení Pražského.

1448 *Sněm* k slyšení poslů vypravených z Jindřichova Hradce ku králi Římskému do Vídně držán jest v Praze teprv o sv. Matěji (25 un.) roku 1448. Král Fridrich vypravil k němu posly, po kterých dal před stavy hájiti práva mladého krále Ladislava na základě jak příbuzenství, tak zápisů s domem rakouským. Ale stavové dali poslům odpověď příkrou, ve které vytýkali králi, že ač byli hotovi Ladislava za krále přijmouti a Fridrich ve poručnictví nad ním slíbil uvázati se, ničímž k dobrému země jejich nechtěl se přičiniti, vždy na odkladech jich nechávaje, tak že vždy jen samotni dle možnosti své musili o upokojení země pečovati; pročež opětovali hrozbu svou, že nemohouce déle bez krále býti, odjinud budou jeho hledati, prosíce, aby když je posledně téměř prý od vrat svých odstrčil a vší naděje zbavil, jim v tomto předsevzetí jejich nepřekážel. Stavové z téhož sněmu také dne 3 března vydali *osvědčení proti králi Římskému* k okolním knížatům a králům, jímž dle předešlého usnešení svého žalovali na něj a ospravedlňovali toto své jednání.

Již ke sněmu tomuto mínil byl přijeti legat kardinal sv. Anděla, jemuž k vůli dílem se prodlilo se svoláním jeho; ale zdržen byl záležitostmi uherskými, o jichžto srovnání byla prvnější jeho péče. Když konečně se odhodlal na cestu, položen jest ku přijetí jeho sněm nový k sv. Jiří. Král Fridrich mínil s ním zároveň vypraviti některé raddy své do Prahy ku pokusu o nějaké opětné vyjednávání; i dán jest jim bezpečný list ode všech tří měst Pražských, aby mohli svobodně přijeti ve stu až ve třech stech koní (8 dub.). Takž vydal se legat konečně na cestu, maje průvod četný a slavný. K pánům rakouským, kteří vyjeli s ním z Vídně, posláni jsouce od krále Fridricha, připojili se na cestě Oldřich Rosenberský s třemi syny svými, Jindřichem, Janem a Joštem, Menhart z Hradce a více jiných pánů s lidem svým, tak že bylo na 500 koní. Dne 1 května odpoledne přiblížil se kardinal ku Praze po-

silnici od Benešova, a přivítán jest se slávou dávno předtím 1448
nevídanou, jakoby král přijížděl do města. Pražané vyšli mu naproti až ku Krči, napřed žáci malí i velcí ze všech škol, kanovníci, mistři, bakaláři a študenti, kněží, mniši, též každé řemeslo pod korouhví svou, také konšelé všech tří měst ve slavné úpravě se stříbrnými hůlkami v rukou dle obyčeje. Když legat přijel sedě na mezkyni, přivítán jest předně řečí oslavnou, potom přijali jej konšelé Staroměstští pod nebesa, a tak vedli jej v průvodě do Prahy se chvalozpěvy. Po cestě Novým a potom Starým městem zvoněno jest proti němu ve všech kostelích a klášteřích, až přiveden jest do kostela panny Marie před Týnem a odtud potom doprovodín k hospodě proň připravené u Slonů na rynku Staroměstském (č. 609, 610).

Dle rad dávaných předtím panem Oldřichem Rosenberským *legat Jan Karvayal* nepochybně mínil delší čas zdržeti se v Praze a pokusiti se dle vší možnosti o zavedení starých řádů a zvyklostí ve správě církevní v Čechách.[71]) Ale okolnosti té doby nebyly mu v tom tak příhodné jako někdy biskupu Filibertovi a jiným poslům sboru Basilejského. Při vší ochotnosti mistrů Pražských a jiných duchovních strany pod obojí v Praze k obživení jednoty s církví a poslušenství ku papeži záleželo velké většině jich opravdově na zachování a ve skutek uvedení kompaktat; a poněvadž strana pod jednou tajně vždy usilovala o zvrácení jich a bylo poznáváno společné nebezpečenství z toho, nebylo více onoho příkrého rozdvojení mezi stranou Příbramovou a Rokycanovou, kterého legati Basilejští za času císaře Sigmunda užívali ke škodě jich obou. Kardinalovi Karvayalovi nepopřálo se proto také mnoho času k provádění jeho záměrů. Po dvoudenním odpočinutí, kterého užil po svém příjezdu, navštívili jej předně mistři učení Pražského dne 4 května k uvítání jeho a k vyslovení radosti své z listů papeže Mikuláše k nim zaslaných jakož i dobré naděje, ku které brali z nich podnět. Kardinal odpověděl k tomu nejistě, a když nazejtří potom v neděli (5 kv.) navštívil kostel sv. Víta, kdež slyšel mši, i také kostel jeptišek

[71]) *Staré letopisy české* pag. 250 vyslovují se zcela prostě o tomto jeho záměru; přijel prý »legat od papeže do Prahy, kardinal od sv. Angela zdaliž by mohl zemi v první řády zase uvésti«.

1448 Svatojirských, a uslyšel, že v kostele tomto bylo rozdáváno pod oboji, dal na jevo nechuť z toho, že tam byl vkročil.

Hned potom, v pondělí dne 6 května, sešel se *sněm na radnici Staroměstské,* od něhož předloženy jsou legatovi žádosti ve jménu celé země, předně o stvrzení kompaktat, za druhé o posvěcení Jana z Rokycan jakožto zvoleného arcibiskupa; krom toho pak vedena stížnost na krále Fridricha pro nevydání Ladislava do země. *Rokycana* byl za příčinou sněmu tohoto přijel z Hradce opět do Prahy, a učinil k legatovi sám přednesení o *kompaktatech*. Poněvadž kardinal řekl, že ani on ani stolice apoštolská nemá posavad dostatečné vědomosti o obsahu kompaktat, odevzdány jsou listiny na ně vydané v prvopise do rukou jeho dne 9 května panem Jiřím Poděbradským; nazejtří pak potom (10 kv.) odebrali se k legatovi všichni faráři Pražští a mistři učení Pražského, provázeni velkým počtem panstva, aby vydali svědectví o mistru Janovi z Rokycan a vlastnostech jeho, pro které hodil se nade všecky jiné ke správě arcibiskupství Pražského. Stalo se to z návodu předních mistrů Jana Příbrama, Prokopa z Plzně a Petra z Mladenovic, kteří tudy dali na jevo, že byli pustili z mysli všelikou někdejší svou nepřízeň k němu.

Toho dne legat dal odpověd sněmu v příčině osazení arcibiskupství, žádaje za prodlení v příčině kompaktat, že neměl o nich ještě dost času na rozmyšlenou. Chválil stavy předně za to, že pečují o osazení stolice arcibiskupské; ale vykládal jim potom řeči obšírnou, kterak duchovním a zvláště arcibiskupu, jakožto vysoce postavenému, potřeba jest hojného nadání, aby sice nepokleslo jeho důstojenství, a protož žádal jich, aby se přičinili o navrácení *statků od arcibiskupství odcizených* ano i o přimnožení jich, jestližeby nestačily; i jakž prý to se stane, že bude jim arcibiskup posvěcen podle přání jejich k útěše tohoto království; až by se o to uradili, aby mu dali věděti, i žeť pak s jich radou učiní dle vůle Boží. Hned potom převedl řeč na záležitost mladého *krále Ladislava*, přimlouvaje stavům, aby práva jeho ku království šetřili. Jestliže prý poručník jeho král Římský zanedbal něčeho neb neučinil, co učiniti měl, žeť nemá to býti na škodu sirotku, který nyní sebou nevládne. Podával stavům spolupůsobení svého při králi Fridrichovi, aby učinil, čím by jim byl povinen, a kdyžby jeho přičinění neprospělo, radil, aby se obrátili k stolici apo-

štolské, aby krále připravila buď k dobrovolnému narovnání 1448
buď přikročila k němu soudem, ukazuje na příklad stavů uherských, kterým byl on co legat papežský postaven za prostředníka v též záležitosti. Vyzýval stavy rovněž, aby i o tom jednali napřed sami mezi sebou, a podával jim dále rady své.

Stavové, vzavše potaz o tomto předložení kardinalovu, dali v příčině arcibiskupství odpověd již nazejtří potom, dne 11 května; s kteroužto posláni jsou k němu čtyři páni, čtyři zemané, čtyři poslové stavu městského a čtyři mistři. Představili mu, že navrácení všech odcizených statků k arcibiskupství Pražskému jest věc na tu chvíli ovšem nemožná; žeť statky ty zapsány a zavaděny jsou, ne z vůle stavů, dílem císařem Sigmundem během válek, dílem arcibiskupem Konradem i se svolením kapituly, a nelze jich lehko ze zápisů vyplatiti; oznámili však, že budeli zvolený arcibiskup posvěcen, páni, zemané i města opatří jej nadáním dostatečným, aby mohl důstojenství své slušně zastávati, a že chtí napotom také o rozsáhlejším navrácení statků pomysliti. Protož tázali se, zdali zvolený bude posvěcen, když takové nadání stavové učiní; též tázali se, zdali se legat již rozmyslil o kompaktatech. K tomu legat odpověděl toliko, že nemínil pro odcizené statky nikoho viniti; o kompaktatech, jakožto o věci velké a těžké, že se ještě nerozmyslil, ale míní s nimi samými se poraditi. Proto však nicméně pověděl mínění své o čtyrech artikulích, na něž se kompaktata vztahovala, při čemž, co se týkalo přijímání pod obojí spůsobou, hlavně se držel toho, že přijímati pod spůsobou jednou toliko jest obyčej od časů nepamětných, a obyčej takový že má býti pokládán za zákon. K jakémusi dotvrzení této své řeči hned nazejtří, v neděli Svatodušní (12 kv.) odebral se do kostela sv. Jakuba na Starém městě, a přijímal jako laik pod jednou toliko spůsobou u přítomnosti konšelů obou měst. K tomu dal sobě svátost podati sedě, což bylo v Čechách ty doby věcí neslýchanou. Když zrovna tu neděli a v pondělí i v úterý potom uhodily *mrazy* neobyčejné, kterými vzaly zkázu všecky vinnice okolo Prahy, přičítalo se to dopuštění Božímu pro tento nevážný skutek kardinálův.

První dni potom zdá se že se jednalo o krále Ladislava. Stavové neodmítli prostřednictví, kterého jim legat papežský podával k opětnému vyjednávání s králem Fridrichem, nýbrž usnesli se, vypraviti k němu ještě jednou poselství, v jehož

čele měl státi Oldřich z Rosenberka; s ním mělo se ho účastniti několik jiných pánů, zemanů a poslů z měst, též několik osob duchovních. Vymíněno však bylo přitom, že nemá jinak býti s králem vyjednáváno než dle umluv Pelhřimovských, tedy se žádostí o vydání Ladislava do země, toliko že lhůta do jednoho roku, ustanovená na sjezdě Pelhřimovském, prodloužena jest opět na rok od této chvíle. Kardinal legat měl vyjednati čas ke sjezdu s králem; a když by o tom dal poslům věděti, pak teprv měli se dáti na cestu.[72]) Co by pořídili, o to měl býti držán sněm v Praze o sv. Šimoně, a Judě téhož roku (28. říj.).

Vyjednávání však o věci duchovní vedlo se potom i dále s nezdarem. Když stavové dne 17 května opět dotazovali se legata v příčině kompaktat, dal za odpověd, *že neměl moci* ke stvrzení jich, nýbrž poslán byl toliko ke zjednání pokoje v království českém. Tu pozdvihl hlasu svého muž tiché povahy, mistr *Petr z Mladenovic,* pravě podobně jak bylo předtím knězem Jakubem pověděno v Římě: Nepotvrdíteli nám, pane legate, Rokycany a kompaktat, uslyšíte divné věci o nás, dřív než dojedete zase do Říma; a když legat udiven se tázal, co by tím mínil, dotvrdil toho, řka: Já tak pravím, a vězte, že tak se stane: ne žebych já to učiniti chtěl, ale stane se. O dva dni později (19 kv.) došlo opět několik pánů k legatovi, a žádali od něho prohlášení určitého, jestli či není přijímání pod obojí spůsobou kacířské. Po některém váhání legat odpověděl, že ve věcech takových pochybných nejlépe jest věřiti s církví svatou a jí poslouchati. A však ještě lépe jest poslouchati Krista, řekli k tomu páni odcházejíce.

V osvědčení kardinala legata, že neměl moci ke stvrzení kompaktat, spatřoval se nejspíš nějaký odpor se zněním odpovědi, která byla předešlého roku dána poslům českým v Římě, ježto v ní pravilo se, že bude legat poslán s plnou mocí; a to nejspíš zavdalo sněmu příčinu, že žádal nyní teprv zevrubnější zprávy od poselstva onoho o pořízení jeho při dvoře papežském. Svoláno k tomu shromáždění na radnici Staroměstské dne 20 května. Poslové pověděli následkem toho vše, co již na cestě své přezvěděli rozpravou s Prokopem

[72]) O tomto usnešení dávají zprávu dopisy pana Alše Holického a Oldřicha Rosenberského v *Archivě českém* II. 25, IV. 24.

z Rabšteina, a co od koho bylo s nimi mluveno v Římě, omlouvajíce své předešlé pomlčení o tom tím, že ač byli poznali Jana Karvayala jakožto úhlavního nepřítele přijímání pod obojí, však nechtěli jemu překážeti, jestližeby poslání jeho mělo předce sloužiti k dobrému. Chování legatovo bylo již předtím spůsobilo nechuť k němu v *obecném lidu* Pražském, kteráž se tím více zmáhala, čím víc vyjednávání s ním jevilo se býti jalové. Po objeveních těchto o poselství Římském vzbudila se nenávist proti němu tím více. Ve shromáždění samém na radnici ozvaly se hlasy, jak prý s Husem učiněno v Kostnici pod bezpečným průvodem, tak žeby se mělo učiniti tomuto legatovi. Musil krotiti Oldřich Rosenberský, upomínaje na čest a víru a volaje, že on se syny svými hotov jest hájiti legata i životem svým. Vyjednávání nebylo proto celkem přetrženo, nýbrž skončilo se jistým odkladem, tak totiž aby, až přijde ke sjezdu s králem Fridrichem, vypraven byl jak největší počet mužů znamenitých stavu světského i duchovního zároveň k legatovi do Vídně, kdež by s nimi pojednal o všech věcech potřebných k dohodnutí se o žádosti stavů; při čemž legat kladl zvláštní váhu na promluvení přitom s některými mistry a jinými osobami duchovními.[73]) Ve městě množily se však mezitím povyky, jichž legat ulek se, uzavřel *opustiti Prahu,* a dal se nenadále na cestu dne 23 května pod ochranou Oldřicha a branného lidu jeho. Lid nevázaný sběhl se za ním na ulicích, a pokřikoval potupně i s opětnými pohrůžkami. Tu přišlo k svádě mezi lidmi a jedním panošem Oldřicha Rosenberského, který zůstal něco pozadu se zástupem svým. Házeno naň kamením, a když se na jednoho nejbližšího obořil s koněm, vyhrnuli se řezníci se sekerami z masných krámů Novoměstských, před nimiž musil spěšně utíkati za svými. V davu lidu nezabráněno ani, že mezkyni, na které legat jel, uříznut ocas od jednoho prý kněze Jana. V tom pokřik se stal, že legat vzal s sebou kompaktata jemu odevzdaná. Mistr Příbram a mistr Jan Rokycana spěšně přišli ku konšelům, žalujíce na to a usilujíce o opatření. Následkem toho konšelé ihned pospíšili za legatem s mnohým lidem jízdným pánů v Praze přítomných, a doléhali naň, aby jim kompaktata vrátil; neučinili toho, že vzbouřená obec nedá jemu ani Rosenberskému 1448

[73]) Viz *Archiv český* II. 241, 243.

1448 odtud ujíti. Legat přiznal se, že má kompaktata na svém voze, a prosil, aby toliko nyní nemusil věcmi svými hýbati; než v Benešově že je vrátí. Tedy posláni jsou za ním pan Petr Holický ze Šternberka a Přibík z Klenového s více než čtyřmi sty jezdci, s rozkazem, nechtěl-li by po dobrém vrátiti, aby na něj a na Rosenberského udeřili. V *Benešově* stalo se vydání kompaktat od legata beze všelikého odporu.

Hned po tomto kvapném odjezdu legata Karvayala z Prahy stavové ve shromáždění svém na radnici Staroměstské slíbili sobě znovu zachovávati ve všem kompaktata a tedy nehleděti na to, že se neukazovala náklonnost dvoru papežského ke stvrzení jich. Příkladu toho následovalo hned také veškeré *duchovenstvo Pražské* znající se k straně pod obojí, i usneslo se ve shromáždění valném v kolleji Karlově o jisté kusy k *zachovávání kompaktat* se vztahující:[74]) ode všech aby bylo držáno, že přijímání pod obojí spůsobou z vůle a moci pána Krista (ex auctoritate domini Jesu Christi) i církve jeho jest pravdou užitečnou a spasitelnou; nikdo aby v Praze nepodával pod jednou spůsobou ani veřejně ani tajně, nikdo aby nekázal, že nic více milosti neudílí se pod dvojí než pod jednou spůsobou, nikdo aby na kázání nebo ve zpovědi neutrhal svátosti pod obojí ani od ní odváděl, nikdo aby jí nekaceřoval; všichni pak faráři aby jí posluhovali lidu sami a ne pouze skrze střídníky. Kdož by proti tomu činil, aby byl pokládán za nepřítele a rušitele pokoje i aby byl z města vyobcován. K nálezům těmto přistoupily něco později *obce Starého i Nového* města, tak že čteny jsou na radnicích a z rozkazu purkmistrů i konšelů vloženy do knih městských dne 11 června.

Uzavření tato sněmu a duchovenstva i obcí Pražských svědčila o velkém dojmu, jejž na horlivější stoupence strany pod obojí spůsobilo sklamání nadějí vzbuzených příjezdem legata do Čech; svědčila však také o vzrůstu moci této strany, zakládající se na souhlase většiny lidu, proti kterému tu chvíli větší hmotná moc četného panstva strany pod jednou prokázala se býti nerovnou; neodvážilať se strana druhá zjevného odporu proti uzavřením oněm, ač se jí v duchu protivily, odkládajíc záměry své k době jí příznivější. Té doufala se do-

[74]) V zápise o tom v knihách městských Starého i Nového města praví se výslovně, že se to uzavření stalo »immediate post exitum legati«.

čkati, až by asi mladý král Ladislav došel právních let a počal 1448
panovati dle jejího ducha. Záměry tyto nebyly však tajny vůdců strany druhé, a zvláště předního náčelníka jejího *Jiřího Poděbradského*, kterýž jasně prohlížeje k budoucnosti, nemínil leniti, aby je předešel. Nyní uznal okamžení vhodné k činům rozhodným, aby straně své zjednal tu moc v zemi, která jí dle počtu jejího, ne ve stavu mocného panstva, ale v národě celém náležela.

Již ke dni sv. Jana křtitele (24 čv.) Jiří Poděbradský svolal opět sněm strany své v *Hoře Kutné,* ku kterému sešli se páni, zemané a města nejen ze čtyr krajů východních, které již od osmi let stály v jednotě spolu, nýbrž i z jiných částí země všichni, kdož přidrželi se snah jím zastávaných; tu pak prý „potvrdili jsou se v pravdách božích, aby sobě radni a pomocni byli, a zvolili jsou jej za *heitmana,* a slíbili jsou jemu, že podlé něho chtí státi s hrdly i statky", rozuměj, že jemu dali plnou moc, aby činil, coby uznal za dobré dle úmyslů jejich. Více se bezpochyby nepovědělo ve shromáždění obecném; ale mezi předními náčelníky bylo ujednáno, že se konečně měli chopiti zbraně. Tušilo se to obecně, ale nevědělo se, proti komu předně, a bylo to dle možnosti zakrýváno. Jednota Poděbradská měla příčiny na rozličné strany. Byla tu rozepře od více let, výše již zmíněná, o Loket mezi *Šliky* a Vilémem *Ilburkem*, ve které jednota Poděbradská a zvláště pan *Aleš Holický* ze Šternberka ochotni byli pomoci Ilburkovi. Šlikům přál *Fridrich kurfirst saský* čili starší z markrabí míšenských, a proti němu měl Jiří Poděbradský s přátely svými jiné stížnosti, jednak pro soukromé záští mezi ním a Petrem synem Alše Holického, jenž nepřestal přidržeti se proti němu mladšího bratra jeho Viléma, jednak z příčiny, že se byl Fridrich markrabí zmocnil města důležitého *Hoyerswerda* v horní Lužici proti panu Vilémovi z Šumberka, který stál v přátelství s jednotou. Příčiny tyto hodily se však více jen k zakrytí hlavního úmyslu, který byl obrácen *proti Praze.* Tam mínil Jiří Poděbradský učiniti konec násilné vládě purkmistrů a konšelů hájených panem Menhartem z Hradce a Hanušem z Kolovrat a vzíti město pod svou moc, aby sloužilo straně pod obojí a ne protivníkům jejím za podporu a střediště.

Purkmistři a konšelé Pražští cítili to, žeby se na sjezdě

1448 v Hoře mohlo něco strojiti proti nim, a pokusili se líčením dobrého smýšlení odvrátiti to od sebe. Byly od některého času zase již různice a kyselosti mezi Starým a Novým městem, hlavně o některé statky zemské, na něž jedna i druhá obec zdvihaly práva. Uznávajíce potřebu svornosti mezi sebou v nebezpečenstvích tehdejších, purkmistři a konšelé obou měst ve jménu obcí podali se na přátelské rozsudí, Děpolta z Risenberka, tehdejšího místopurkrabí na hradě Pražském, jejž byl dosadil Menhart z Hradce co nejvyšší purkrabí (1445), a obadva správce duchovenstva Pražského, mistra Jana Příbrama a Prokopa Plzenského; kteříž učinili výpověď mezi nimi dne 22 června. Hned potom purkmistři a konšelé obou měst poslali ke sjezdu Horskému několik sousedů a mistrů, po kterých oznámili stavům tam shromážděným uzavření obcí výše uvedená ku prospěchu přijímání pod obojí spůsobou. Sjezd odpověděl k tomu dopisem dne 2. července, jímž chváleno jest uzavření obcí, a vyslovena naděje, že z něho může přijíti mnoho dobrého, ač budeli uzavření to skutečně zachováváno; k tomu však hned připojeny jsou *stížnosti* na některé kněží, zejména mistra Jana *Papouška* faráře Týnského, kněze Václava od sv. Havla, kněze Skálu od sv. Mikuláše, kněze Duchka od Matky boží na Louži, též kněží Zderazské, kteří prý v kostelích těch podávali již pod jednou spůsobou a o kterých byla i pověst, že od legata před jeho odjezdem z Prahy vzali rozhřešení pro předešlé podávání pod obojí; též stížnosti proti kněžím na hradě Pražském, kteří prý se nazývají *kapitulou*, jakožto úhlavním nepřátelům svátosti pod obojí; a žádáno proto, aby na důkaz opravdového mínění kněží tito déle trpěni v Praze nebyli. V příčině mistra Papouška bylo od sjezdu naléháno také na Matěje z Dubče, jakožto opravce kostela Týnského, aby jej odtud vzdálil a jiného kněze na jeho místo dosadil, i oznámeno jest to purkmistrům a konšelům se žádostí, aby tomu nebyli odporni. Purkmistři a konšelé Pražští odpověděli k tomu dopisem dne 15 července, kterým osvědčovali se, že u nich pravdy Boží od prvního počátku vždy svobodu měly a také dále míti budou dle kompaktat, viny však dávané oněm kněžím a kapitule popírali. Žádostem sjezdu Horského takovým spůsobem ovšem zadost se nestalo.

Ke sjezdu u Hory poslal také *Oldřich Rosenberský* dva lidi své s rozličným vzkázáním, hlavně však o svém jednání

s kardinalem legatem, který se byl z Prahy navrátil do Vídně 1448
a odtamtud dne 11 června odjel do Budína ke smlouvání dalšímu s Uhry. Dle dopisu jeho měl se král Fridrich tehdáž brzy ze Štyrska navrátiti do Vídně, a tam mínil stavům českým položiti rok někdy o sv. Bartoloměji nebo před sv. Václavem. Oldřich Rosenberský, jemuž poselství k roku tomu bylo na předním místě poručeno, žádal, aby se pan Jiří, možnáli mu bude, s ním tam odebral, nemohl-li by pak, aby vyjednal poslání jiných ze sjezdu Horského. Ubezpečovalť jej (čemuž sám ovšem nevěřil), že tam nyní musí se konce dojíti. Skutečně jest ten rok položen brzy potom na 1 září. Ale ani Jiří Poděbradský ani žádný jiný z předních jeho strany neměl v úmyslu, účastniti se tentokrát jízdy do Vídně, nýbrž hned po skončení sjezdu u Hory počali *sbírati vojsko* k válce; pravilo se, že na pomoc Ilburkovi proti Šlikům a pánu z Plavna, který jim byl hotov ku pomoci, též proti staršímu markrabí míšenskému Fridrichovi, který krom dobytí Hoyerswerda již byl začal také přes hranice míšenské v Čechách samých nepřátelství proti Petrovi synu pana Alše Holického. Na dotazy o tom Oldřicha Rosenberského, který konal sám přípravy na cestu do Vídně, oznámil mu pan Aleš Holický písemně (9 srpna), že tak jest, že výprava proti Míšenskému a Šlikům před se půjde, udávaje příčiny toho zvláště i z potřeby hájení práv země. Oldřich Rosenberský, tím asi poněkud upokojen, odjel za poselstvím svým do Vídně, v němž účastnil se s ním jeden toliko jiný pán český Jan ze Švihova a z Rabí.

Na tento jeho odjezd se země čekal právě Jiří Poděbradský. Po vzdálení nejmocnějšího tohoto protivníka počala se branná moc jednoty jeho sbírati v poli v okolí Kutnéhory *na Kačině,* pověstné někdejším sbíráním vojska před bitvou u Lipan, a *na Kolmarku,* předměstí Kutnohorském za branou Čáslavskou. Vedlé Jiřího Poděbradského dostavili se s lidem svým všichni páni jeho strany, která se mezitím znamenitě sesílila přistoupením také mnohých pánů a zemanů přijímajících pod jednou. Byl to patrně následek poznané potřeby konečného uvedení země v pevný řád, jemuž neupřímné chování Oldřicha Rosenberského bylo hlavní překážkou, tak že i posavadní stoupenci jeho mnozí již se od něho odvraceli a brali důvěru k náčelníku strany v náboženství od nich rozdílné. Tudy nacházeli se v ležení u Kutnéhory z pánů před-

1448 nějších obou náboženských stran vedlé sebe a bez rozdílu mezi sebou Jindřich ze Stráže, Jan z Pernšteina, Zdeněk Konopištský ze Šternberka, Jindřich z Dubé a z Lipého, Jindřich z Michalovic, Jan mladší z Wartenberka a z Děčína, Jan Zajimač z Kunštatu, Heřman a Hašek bratři ze Zvířetic, Jan z Bergova, Jiřík z Dubé a z Wismburka, Jan z Potšteina seděním na Žampachu, Mikuláš Trčka z Lipy a na Lipnici, s nimi pak více než čtyři sta zemanů, hlavně ze čtyr krajů sjednocených pod společným nejvyšším heitmanem, totiž Hradeckého, Chrudimského, Čáslavského a Kouřimského, však také z Boleslavska a z některých jiných krajin. Mezi nimi nacházeli se osobně krajští heitmanové, zejména Bohuš Kostka z Postupic kraje Chrudimského, Jan Hertvík z Rušinova kraje Čáslavského a Jan Čabelický ze Soutic Kouřimského, též někdejší heitmanové pověstní z vojsk Táborských, jakož Jan Pardus ze Vratkova a Jeník z Mečkova, někdejší heitman vojenského lidu Pražského Svojše ze Zahrádky a nověji proslulý válečník Petr Kdulinec z Ostromiře, puškář Matěj z Vrcova a jiní zkušení bojovníci; k tomu měšťané Hradečtí, Mýtští, Chrudimští, jakož i z Čáslavě, z Českého Brodu, z Poličky, též i někteří měšťané Pražští, kteří byli co protivníci násilné vlády Pešíka z Kunvalda a Pavla Dětřichovic musili opustiti Prahu. Z nich byl nejčelnější Přech z Budkovic. Všeho vojska tohoto čítalo se na 9000 mužů; jiné pak vojsko sbíralo se zároveň u *Loun* vedením pana Alše Holického, při němž nacházeli se Vilém z Ilburka, Burian z Gutšteina, Jan Calta z Kamennéhory a jiní, zvláště zemané četní z kraje Slanského a měšťané Slanští.

Mezi zbrojením bylo vyjednáváno se *starším Míšenským*, totiž kurfirstem Fridrichem, za kteroužto příčinou byli se odebrali k němu pan Zdeněk Konopištský a Jan Smiřický. Kurfirst podával se jim na přátelské umluvce, kterými měli býti Jan Smiřický sám, Zbyněk Zajíc s Hasenburka a některý z radd kurfirstových, jejž by jmenoval. Ale když se poslové s tímto vyřízením vrátili, řekl jim Jiří Poděbradský, že dá odpověd, až se potáže s jinými, kteří se již sbírali v poli; brzy pak potom, při sklonku měsíce srpna, hnul s vojskem od Kutnéhory, a položil se u *Plaňan*. Odtamtud poslal do Prahy Zdeňka Kostku, Jana Malovce a dva měšťany z Českého Brodu a z Čáslavě, Anděla i Duršmida, kteřížto vstoupivše na

radnici před konšely, žádali na nich předně, aby dopustili voj- 1448
sku volný průchod skrz Prahu, zadruhé, aby jim i z Prahy učinili pomoc k tomuto tažení; zatřetí opětovali žádost předešlou, aby kněží protivných přijímání pod obojí netrpěli v Praze; k tomu pak stěžovali na konšely samy i na jiné z obci Pražských, žeby pomlouvali pana Jiřího, jako by chtěl do Prahy vpadnouti ano prý zkaziti Prahu. Konšelé, hledajíce vytáček, dali předně kněží a jiné osoby viněné, zvláště z kapituly Pražské i z farářů, zavolati na radnici, aby prý sami za sebe odpovídali; kteřížto všichni zaříkali se vysoce, že v příčině nedržení kompaktat křivda se jim děje. Tomu Zdeněk Kostka v čele poslů nechtěl dáti místa, pravě, že nepřišel soudit se s nimi, a žádaje určité odpovědi. Konšelé pravili, že ji dají po svých poslích zvláštních, což patrně znamenalo odpověď zápornou. Tomu poslové tak rozumějíce, odjeli z města; ale prve prostředkem stoupenců svých Pražských, kterých bylo mnoho, dali metati po ulicích listy pod pečetí pana Jiřího, znějící ke všem cechům, v nichž opětovány jsou žaloby na křivdy, kterými konšely vinili.

Pešík z Kunvalda a jeho druhové znamenali ovšem nebezpečenství, které hrozilo nenáviděnému panství jejich v Praze. Byť Jiří Poděbradský byl nezamýšlel nic jiného než protáhnouti Prahou, aby se u Loun spojil s vojskem druhým Alše Holického k výpravě do Míšně, musili se nepochybně báti vzbouření obcí proti sobě, jak by medle vojsko vkročilo do města; pročež dopustiti toho žádným spůsobem nechtěli, a starali se o svou obranu. Pan Menhart z Hradce jakožto hlavní jejich ochránce, jsa v držení hradu Pražského přijel sám do města, a poskytl jim k tomu své pomoci vedlé Hanuše z Kolovrat, heitmana jejich, stále tu přebývajícího. Doufali, jak se zdá, že se jednotníci Poděbradští násilí neodváží, nýbrž neobdržíce povolení, aby táhli Prahou, jinudy se obrátí, nejpodobněji přes Roudnici, kdež byl tehdáž most kamenný přes Labe.[75]) Byla řeč, že tažení do Míšně k tomu směřuje, aby jednotníci Poděbradští spojíce se tam proti kurfirstu Fridrichovi s mladším markrabím Vilémem, bratrem jeho, tohoto

[75]) K tomu ukazuje list Jana z Rabšteina k Oldřichovi Rosenberskému v *Archivě českém* III. 47, kdež praví: »Skrze Prahu jich pustiti nechtie; neviem, kudy sě strhnú; snad přes Rúdnický most.«

potom za krále do Čech uvedli. Domnění takové musilo tím více napomáhati klamu, jako by tažení do Míšně bylo hlavním účelem zbrojení jejich. Brzy však se nyní k jinému podobalo. Jiří Poděbradský, když se poslové jeho vrátili s nepořízením, zdvihl se s vojskem svým od Plaňan, kdež byl dva dni ležel, a přitáhl blíž ku Praze k *Běchovicům* a Počernicům. Tu jednal heitman Pražský Hanuš z Kolovrat o osobní sjezd s ním v některém místě mezi Prahou a ležením jeho. Jiří Poděbradský vzkázal mu, aby přijel k němu do vojska; čehož se však nechtělo ani Hanušovi ani konšelům Pražským. Ve jménu Menharta z Hradce a Hanuše z Kolovrat přijeli v poselství od nich v neděli dne 1 září toliko dva panošové Hanušovi, Jan Prače a Jan Štětina z Choltic, nemajíce jiného podání, než oč by byly viněny jakékoli osoby duchovní nebo světské, aby na to přijati byli umluvci, nebo aby to zůstaveno bylo na rozeznání sněmu budoucího. Vedlé toho byly zaslány do vojska uštěpačné písemné odpovědi na listy metané v Praze. Hledíce vyjednáváním planým získati času, dovolávali se zatím konšelé Pražští i ochránci jejich pomoci od přátel svých rozličných v zemi,[76]) ale bylo na to již pozdě. Jiří Poděbradský zaslal jim ještě téhož dne 1 září odpovědné listy své, a hned druhý den ráno, v pondělí dne 2 září, přitáhl ještě blíže až k *Vršovicům*, i konal odtud přípravy k dobytí Prahy.

Vojsko, jehož hlavní ležení nacházelo se v údolí Botiče, snad asi mezi Vršovici a Nůsly, hned v noci potom přihotovilo se odtud k útoku na dvou stranách, totiž proti zdi Nového města v místech za Karlovem s jedné strany a proti Vyšehradu se strany druhé. Útok na Karlov měl býti nepochybně jen na oko, aby pozornost hajitelů od pokusu opravdového proti Vyšehradu byla odvrácena. Pražané, jak se zdá, nenadáli se útoku té noci. Byly sice postaveny stráže na místech, na kterých záleželo, ale ne v takové síle, aby měly stačiti k obraně. Teprvé, když k ránu dne 3 září krátce před úsvitem vojsko udeřilo na zeď městskou za *Karlovem*, zvoněno jest na poplach u sv. Štěpána na Novém městě k svolání sousedů do zbraně, nevíme s jak velkým účinkem. Dole pod Karlovem při samém potoce Botíči u *dvoru Rackova*

[76]) Viz dopis toho obsahu k Hynkovi Krušinovi ze Švamberka v *Archivě českém* IV. 12.

tehdáž tak zvaného (č. 452), jinak *u slupi*, byla postavena 1448
stráž při zdi městské, pod kterou v těch místech Botíč z údolí od Nůsel vchází do města. Byla poručena konšelu Novoměstskému Vácslavovi z Hrobky, vedlé něhož nacházel se při ní také *Jan z Rabšteina*, bratr Prokopův, tehdáž purkrabí Vyšehradský. Když bylo slyšeno zvonění na poplach, pomyslil Jan z Rabšteina na potřebu bdění o Vyšehrad, a dal se proto tázati branného Vyšehradského, to jest strážného hlavní brány Vyšehradské, kterou se vyjíždělo na stranu polední, měl-li by dost lidu u brány. Nebylo tam než několik sousedů, asi šest, krom nich pak Michal rychtář Vyšehradský a Matěj střelec, který přebýval na způsob střelců Novoměstských v domku při zdi na pravo od brány. Když tak bylo oznámeno Janovi z Rabšteina, přišel nejprvé sám se přesvědčit o tom, a teprv tehdy přivedl pomoc, všeho všudy asi 14 mužů, tak že bylo všech potom asi dvadceti, kteříž postavili se za branou na tu chvíli otevřenou v prostranství mezi branou a mostem přes příkop zdviženým. Michal rychtář a Matěj střelec sami jediní konali hlídku na zdi v pravo od brány stranou k řece. Jan Rabšteinský slíbil jim poslati pomoc větší asi na 200 střelců, a s tím vrátil se k svému předešlému stanovišti na Botíči.

Tu chvíli byl se již přiblížil oddíl vojska Poděbradského potichu k Vyšehradu, nespozorován po tmě. Se zdi nebylo dotud nic slyšeti než štěkání psů v Podolí, které nevzbudilo žádného podezření. Sotva však odešel Jan z Rabšteina a Michal rychtář po promluvení s ním opět jal se obcházeti po zdi od brány až ke zříceninám královského dvoru na kraji nad Vltavou, v tom pozoroval lámání zdi u *fortny* blíž králova dvoru nad Podolím. Zvolav, kdo by tu byl, dostal za odpověd: Já jsem. Čí jsi? Odpověd: Svoji jsme. Tu zavolal Michal rychtář na Matěje střelce, a oba běželi k bráně, onen po zdi, tento dolem, aby oznámili, že se dobývají nepřátelé. Ale v tom již dobyvatelé, — byli to na předním místě sousedé *Hradečtí* — zlezli zeď, a trubač jejich dal toho znamení zatroubením nad fortnou; hned pak křičíce: Zabi hr! Kunštat a Hradec hr! jedni po zdi běželi za Michalem rychtářem, druzí dolem podél zdi hnali se ke bráně. Rychtář ukryl se jim po tmě v domku střelcově; ale branného (jménem Vaňka Běchovského) překvapili nedaleko brány blíž domku téhož střelcova, a povalivše jej na zem, vskočili z vnitřka do brány, zbili dílem, dílem

1448 zjímali sousedy tudíž stojící na stráži, a most sekyrami vyrazili, skobu srazivše, tak že otevřena jest přes něj a skrz bránu cesta vojsku očekávajícímu venku, kteréž tudy bez další překážky s vůdcem svým *Jiřím Poděbradským* samým vtrhlo do hradu krátce před úsvitem. Při tomto skutku šťastně vyvedeném ztratili vítězi jediného muže, měštěnína Hradeckého jménem Bílka, kterýž zabit jest nepochybně ve krátkém boji mezi branou a mostem. Když se u stráže na Botíči stal pokřik, že jsou nepřátelé na Vyšehradě, běžel odtud Jan z Rabšteina sice hned opět nahoru na Vyšehrad, ale musil ovšem spatřiti, že již pomoci nebylo, a zachránil se nejspíš útěkem. Troubení na Vyšehradě bylo zatím ostatnímu vojsku před městem znamením vítězství, po kterém ti, kteří dotud leželi v údolí Nůselském, také se své strany počali se dobývati do města. i vešli děrou, kterou *Botíč* teče skrz zeď pod Vyšehradem. Stráž, při které se posud nacházel konšel Václav z Hrobky, nejspíš ze strachu brzy utekla.

Nevypravuje se nic o útoku proti Karlovu, jaký měl účinek; snad i tam obránci, když slyšeli o vtrhnutí nepřítele jinou stranou do města, dali se na útěk, co mezitím Jiří Poděbradský se svými od Vyšehradu beze vší překážky táhl ulicemi Nového města. *Kunštat hr! Kunštat hr!* bylo heslo, kterým bojovníci jeho ustavičně velikými hlasy oznamovali příchod svůj na postrach protivníkům a k velkému potěšení většího počtu obyvatelstva Pražského, které vítalo je co vysvoboditele z dlouhého potlačení. Takž protáhl Jiří Poděbradský u vítězoslávě a bez všelikého krveprolití nejprvé Novým, potom též Starým městem, kdež spolu s druhými pány z vojska zasedl na radnici a zavazoval si ku poslušenství sousedy, kteří se k tomu ochotně dali nalézti. Mnozi měšťané Starého i Nového města, kteří se přídrželi protivné strany, a nejspíš také konšelé někteří, bojíce se pomsty za své činy, utekli zatím z Prahy, tak také i heitman městský *Hanuš z Kolovrat*, o němž nic nepraví se, čím by se byl pokusil o obranu města. Zachránilť se útěkem zadními vraty z domu svého na rynku Staroměstském (č. 930), ve kterém nejspíš probuzen byl ze spaní teprv pokřikem o dobytí města, a dostal se skrze Židy ven z Prahy na voze, i odebral se na Žebrák, hrad svůj zápisný. Naproti tomu *Menhart ze Hradce*, skrývaje se někde na Starém městě, zrazen jest od souseda Jana Klamperny, a přiveden Jiřímu

Poděbradskému v zajetí na radnici Staroměstskou, kterýž dal 1448
jej odvézti na hrad svůj na Poděbrady. Také však kněží, kteří byli viněni z rušení kompaktat, mezi nimiž jmenovitě mistr *Jan Papoušek*, farář Týnský, též kanovníci kostela Pražského ze strachu utekli z Prahy. Ačkoli bylo vojsku jednoty Poděbradské přísně zakázáno všeliké drancování, dle čehož také se zachovalo, nicméně nedal si obecný lid Pražský v prvním okamžení zabrániti obyčejné v takových příhodách udeření na Židy a loupení jich, tak že vzali škodu znamenitou.[77])

4.

Praha pod mocí Jiřího Poděbradského.

a) *Od dobytí Prahy až do smlouvy Wildšteinské.* (1448–1450.)

Jiří Poděbradský, zmocniv se Prahy proti straně odporné, uvázal se nad ní v moc větší než byla předtím moc Menharta z Hradce a Hanuše z Kolovrat. Nepřestalť na tom, aby tóliko mocí svou hmotnou ochraňoval stranu sobě příchylnou ve městech Pražských nebo aby byl velitelem čili heitmanem nad vojenskou mocí jejich, nýbrž jal se hned vykonávati dílem také vlastní práva královská nad obcemi.

Již nazejtří po svém vskočení do Prahy, dne 4. září, *sadil konšely* na Starém, na Novém i v Menším městě Pražském, neohlížeje se na domnělé právo Staroměstských, že by nikomu než korunovanému králi českému nepřislušelo to činiti. Nikdo tu chvíli nezdvihl této námitky; nýbrž konšelé i obce všech tří měst ochotně slíbili býti mu věrni a poslušni až do budoucího krále, který by řádně zvolen byl a korunován

[77]) Některé podrobnosti zde uvedené, jakož jména Anděla a Duršmida mezi posly Jiřího Poděbradského do Prahy, udání určité, že dne 2 Září přitáhl Jiří až k Vršovicům, potom o zrazení Menharta z Hradce Janem Klampernou, vážil jsem pouze z vypravování Palackého v *Časopise českého musea* roku 1827, které větším dílem doslovně opakováno jest v *Dějinách národu českého* IV. 1. 170—173. Palacký patrně čerpal z pramene jistého, jehož ani na jednom ani na druhém místě neudává, a který mi posud také odjinud není povědom.

1448 na království.[78]) Jiří Poděbradský nazýval se odtud *správcem a ředitelem měst Pražských,*[79]) a zůstávaje vždy hlavou celé posavadní strany své, která byla již skutečnou většinou národu, byl také nazýván *„správcem všech obcí k pravdě Boží příchylných* a zvláště měst Pražských".[80]) Postavení jeho v tom způsobu rovnalo se nejvíce někdejšímu Sigmunda Korybutoviče za druhého přebývání jeho v Čechách; cílem pak snažení jeho i jeho strany, ku kterému se dobytím Prahy značně přiblížil, bylo, aby cestou zákonnou moc svou tehdejší rozšířil na celou zemi, tak aby se tím způsobem dosáhlo konečně zřízené správy zemské na čas, pokud nebylo krále, i aby tato správa zemská byla v rukou strany pod obojí, ne protivníků jejich.

Konšelé, které Jiří Poděbradský sadil v Praze, byli ve všech třech městech veskrz noví, tak že ani jednoho nepodržel ze starých radd. Na Starém městě učinil purkmistrem prvním Antoniše od oslů v ulici Kunšovic (č. 461), a mezi ostatními konšely nacházel se Václav Duršmid z Vesce, jeden se sousedů zajatých roku 1438, který se později vybavil z vazby na Žebráce a přebýval potom na Mělníce (1439); též stal se konšelem výše zmíněný Jan Klamperna, který byl nápomocen k zajetí Menharta z Hradce. Na Novém městě byl prvním purkmistrem Václav Cvok, na Malé straně Matěj Berka. Jiří Poděbradský však nedopustil žádného pronásledování ssazených konšelů nebo stoupenců jejich, ku kterému mnozí z obce snad byli dosti nakloněni pro předešlé křivdy a útisky. Nejvíce nenáviděný z nich, *Pešík z Kunvalda,* jinak od stříbrné hvězdy, kterému snad okamžitě se nepodařilo utéci z Prahy, přebýval tu bez nátisku ještě několik neděl; a toliko když žádal nových konšelů za dovolení, aby se směl odstěhovati na Dražice u Benátek, hrad jenž od nedávné smrti bratra jeho Jana podkomořího náležel synům téhož, jeho sy-

[78]) Cui iidem consules et tota communitas promiserunt obedientiam et fidelitatem usque ad futurum regem, qui legitime eligetur et coronabitur ad hoc regnum, zní zápisek o tom téhož dne v knize Novoměstské B 39.

[79]) Gubernator et rector civitatum Pragensium nazývá jej při též příležitosti kniha Malostranská E 11.

[80]) Tak se čte v listině o narovnání kněží a mistrů Pražských dne 16 Listopadu toho roku v rukopise kapituly Pražské O XXXIX.

novcům; dopuštěno jest mu to na ten spůsob, že se musil on sám a s ním i zaň nejstarší ze synovců oněch, Jan ze Dražic, zavázati slibem pode ctí a pod věrou i pod ztracením všeho statku, k obeslání purkmistra a konšelů přijeti zase do Prahy a neodjížděti, pokud by nevydal počtu řádného ze svého úřadování a neučinil každému zadost, od koho by čím viněn byl podlé práva městského. Pešík dal slib ten ve plné raddě na radnici Staroměstské u přítomnosti čtyr z přednějších pánů jednoty Poděbradské, Zdeňka ze Šternberka, Jana Čabelického ze Soutic, Zdeňka Kostky a Jana Sádla z Kostelce.[81]) 1448

Obdržev zároveň s Prahou také *hrad Pražský* pod moc svou, ustanovil Jiří Poděbradský hned také na místě Menharta z Hradce nového nejvyššího purkrabí, *Zdeňka Konopištského* ze Šternberka, synovce páně Alšova, nejpřednějšího z pánů pod jednou, kteří se přidrželi jeho strany. Nebyl tím obnoven úřad nejvyššího purkrabí v celé podstatě své, poněvadž nebylo soudu zemského, ku kterému vztahovala se nejhlavnější povinnost jeho; ale ovšem uveden byl Zdeněk Konopišstský v držení práv a požitků tohoto úřadu, pokud byly při něm zachovány, a vládl tudy jmenovitě také městem Hradčany a jinými statky purkrabskými v okolí Pražském.

Zároveň ze změnou provedenou v řádě obcí Pražských a v postavení stran mezi stavy zemskými stala se následkem dobytí Prahy také změna důležitá ve stavu správy církevní. Již dne 5 září, jen dva dni po vskočení Jiřího Poděbradského, přijel mistr *Jan z Rokycan* do Prahy, kdež uvítán jest se slávou velikou. Čtyři sta jezdců čekalo od rána před radnicí Staroměstskou na příchod jeho, a když přicházel o nešporách, vyjeli mu vstříc před město, a doprovodili jej ulicemi až

[81]) Ve *Starých letopisech českých* na str. 154 čte se sic jednoduše, že Pešík z Kunvalda »utekl jest na Dražice nad Benátky k svým strýcuom«, a klade se to tak podobně, jakoby byl utekl hned po dobytí Prahy; ale předce neudává se čas ten výslovně. Skutečně však nacházel se ještě dne 1 Října 1448 v Praze dle jistého zápisu v knize Staroměstské toho dne (fol. 158), a v též knize nachází se zápis jiný dne 31 Října 1450 (fol. 226), ve kterém se vypravuje, že »když Pešík z Kunvaldu *po změnění svého purgmistrstvie* prosil se jest od pánóv purgmistra a konšelóv Starého města Pražského na Dražice«, svolili k tomu na ten spůsob, jak tuto pověděno.

1448 k radnici.[82]) Tam jej s poctou přijali konšelé Starého i Nového města,[83]) a od nich uveden jest na místo odběhlého Jana Papouška do *kostela Týnského,* kdež hned nazejtří počal zase kázati a konati správu duchovní. Co volený arcibiskup byv již před sedmi léty přijat za *správce duchovenstva* strany pod obojí, jak daleko sáhala moc jednoty Poděbradské, uvázal se nyní v týž úřad také nad duchovenstvem Pražským. Stalo se to nejspíš bez odporu posavadních dvou administratorů, volených po smrti krále Albrechta, *Jana z Příbramě* a *Prokopa z Plzně,* kteříž zůstali i potom v pokojném držení far svých, u sv. Jiljí a u sv. Jindřicha. Některé nesnáze byly toliko o malé rozdíly v řádech kostelních mezi duchovními dvojího dotud poslušenství, které však dosti brzy byly odstraněny. Prostřednictvím Jiřího Poděbradského a jiných pánů i konšelů Pražských a se svolením Rokycany jakožto hlavy duchovenstva zavřeno jest totiž narovnání mezi mistry Pražskými a kněžími obojí strany dne 16 listopadu ve shromáždění slavném u veliké síni v *kolleji Karlově.* Všichni zavázali se zachovávati kompaktata a smlouvy s císařem Sigmundem; o řády kostelní pak smluvili se, aby všecky byly konány tak jak bylo zavedeno za biskupa Filiberta a v Praze od té doby vždy zachováváno; toliko co se týkalo rozdávání svátosti pod obojí spůsobou dítkám a českého zpívání epištol a evangelií, které jedni konali a druzí opomíjeli, aby zůstali jedni i druzí při svém a na tom se snášeli až do rozhodnutí koncilia vedle soudce ve Chbě umluveného. Při tom ustanoveno také o kněžích, kteří spravovali kostely nejsouce k nim stvrzeni od biskupů, aby proto nebyli tupeni, ale až bude země míti biskupa, aby se v tom obyčejnému řádu podrobili. Kdoby z umluv těchto se vytrhnul a rozbroje činil, aby trestán byl světskou mocí jakožto rušitel svornosti. Krom Jiřího Poděbradského

[82]) Tak se snad rozuměti smí vypravování letopisu Jana Kubinského (Johann von Guben) velmi nejasnému: intravit Pragam (Rokycana) cum quadringentis equis, qui ipsum de civitate et extra conduxerunt, expactantes eum ante praetorium tota die.

[83]) Jan Kubinský praví: scabini »novi et antiqui«, honorifice eum, sicut ad eos decuit, susceperunt; coby však staří konšelé měli přitom činiti, a žeby se byli chtěli toho účastniti, nelze dobře pomysliti si, a myslím tedy, že snad se mají rozuměti scabini novae et antiquae civitatis.

byli ve shromáždění tomto přítomni pan Aleš ze Šternberka, 1448
pan Zdeněk Konopištský, Jan z Rušinova, Jan Čabelický ze Soutic a více jiných rytířů a zemanů, kteří toho času déle zůstávali v Praze, též purkmistři všech tří měst Pražských.[84])

Tak jako Rokycana byli se i někteří jiní kněží navrátili do Prahy, kteří za vlády strany protivné byli musili město opustiti; z nichž jmenovitě mistr *Václav z Dráchova* stal se zase správcem kaple Betlemské; jiní nastoupili na místa farářů odběhlých. Uveden zejména ku kostelu sv. Havla na místě kněze Václava, vrstevníka Jana Papouška, kněz Viktorin, k sv. Petru na Poříčí kněz Matěj a k sv. Štěpánu (ve zdi?) onen kněz Jan, jenž byl prý uřezal ocas mezkyni legata Karvayala, od čehož nazýván Ocásek.

Změnami těmito utvrdilo se znovu výhradné téměř panství strany pod obojí a řádů jejích v Praze. Straně pod jednou zůstal krom klášterů velice zašlých vždy ještě kostel hlavní na hradě Pražském, ale spravován byl jen nejspíš farářem a několika kněžími nižšího postavení. *Kanovníci*, utekše z Prahy, přebývali na ten čas ve *Plzni*, kdež tudy také administratoři arcibiskupství od nich zvolení měli své sídlo.[85]) Také němečtí mistři a študenti i kteří byli z přijímajících pod jednou v učení Pražském, odstěhovali se téhož času z Prahy, a tudy také *učení Pražské* bylo celkem zase spravováno stranou pod obojí.

Dobytí Prahy Jiřím Poděbradským bylo však skutek, který proti němu a jeho stoupencům velice popudil stranu protivnou mezi stavy českými; kteráž nemínila snésti jej

[84]) Narovnání toto nachází se v rukopise kapituly Pražské O XXXIX, též v pamětní knize Novoměstské při roce 1448 Q 4. V onom nazývá se Rokycana v závěrce »hlavou všech kněží Pražských i jiných měst a obcí«.

[85]) Svědčí o tom list průvodní daný odtamtud kanovníkovi Martinovi na cestu v poselství ku kardinalovi Karvayalovi dne 2 Ledna 1449, kdež uvodí se »Procopius de Gladrub . . decanus et capitulum Pragensis ecclesiae, nunc Novae Pilznae Pragensis diocesis de laribus propriis exiliati commorantes. (Na cedulce vstrčené do Akt consistorii Pragensis XIX při listě 43.) V Praze uvodí se roku 1451 v knize Hradčanské fol. 12 Jacobus de Luna et Petrus de Nimburga »presbyteri castri Pragensis«, kupujíce vinnici a dům jeden na Pohořelci.

1448 mlčky, nýbrž zasadila se brzy mocí o zvrácení jeho. První, který v tom směru povstal proti Jiřímu, byl *Oldřich z Hradce*, syn Menhartův. Žádalť nejprve dopisem jedním a druhým na Jiřím Poděbradském, aby otce jeho propustil na svobodu, pokládaje zajetí jeho za křivdu bez viny jemu učiněnou; když pak Jiří netoliko ve jménu svém, nýbrž celé jednoty toho odepřel (23 září) vině Menharta z oukladů nepřátelských, které prý spolu s Pražany strojil proti němu a jeho straně, a oznamoval, že míní o tyto viny podati se na rozhodnutí sněmu ustanoveného k času sv. Šimona a Judy (28 října); Oldřich ze Hradce nejen stížnost naň vedl u jiných pánů českých i u krále Římského Fridricha, žádaje pomoci od nich, než i hned také strojil válku proti němu.

U krále *Fridricha* bylo poselstvo české ve Vídni, Oldřich z Rosenberka a Jan z Rabí, právě v čas dobytí Prahy Jiřím. Zrovna v den, když měli hlavní slyšení u krále, v němž přednesli tehdejší žádosti sněmu českého, v pátek dne 6 září, došla jich novina, že byla Praha jim ztracena a Menhart jat; což jak jich samých tak krále i kardinala Jana Karvayala nemálo pobouřilo. Obadva, král i legat, dali jim odpovědi v podstatě takové, jak jim Oldřich Rosenberský i tentokrát poradil. Daliť jim znáti svou nelibost nad tím, co se v Praze stalo, a vzali z toho příčinu k novým odkladům; král Fridrich pak také žádal, než by se v jednání o žádosti země dále mělo pokročiti, aby byl Menhart z Hradce propuštěn ze zajetí a vše aby se navrátilo ku předešlému stavu. K žádosti Oldřicha z Hradce a strýčence jeho Jana Hradeckého z Telče na Moravě psal král Jiřímu Poděbradskému list káravý, žádaje také na něm přímo, aby Menharta vězení sprostil, podobné pak též listy dal zaslati Pražanům a pánům jednoty Poděbradské v Praze na ten čas meškajícím (c. 26 září).

Když naléhání toto bylo oslyšáno, počalo se nepřátelství mezi stranama předně škodami, které činili lidé Oldřicha Hradeckého z hradu *Karlštejna;* neb se ten nacházel v jeho moci jak před tím otce jeho Menharta; a zase škodami na statcích Karlštejnských činěnými z *hradu Pražského,* jejž držel Zdeněk Konopištský ze Šternberka jakožto nejvyšší purkrabí. Posádka Karlšteinská byla darmo napomínána ku

pokoji od pana Alše Holického ze Šternberka; on i Jiří Poděbradský sám psali proto *Oldřichovi z Rosenberka* (22 října), když se zatím z poselství Vídenského vrátil na Krumlov, žádajíce za jeho prostřednictví a napomínajíce, aby přijel a jiné měl k tomu, by přijeli na sněm o sv. Šimoně a Judě, kdež by učinil zprávu o svém pořízení u krále i legata a kdež by pře týkající se Menharta z Hradce byla uklizena. Ale Oldřich z Rosenberka přijel sám z Vídně s úmysly nepřátelskými, které toliko na čas tajil. Dorozuměv se s Oldřichem z Hradce a Janem z Telče, poslal do Prahy k jednání s Jiřím Poděbradským o bezpečný průvod, pod kterým by mínil na sněm přijeti; ale zároveň svolával pány spřátelené na zvláštní *sjezd* do *Budějovic* (25 října) ke dni 5 listopadu.[85a]) Tam se nejspíš staly nějaké umluvy ku prospěchu Oldřicha z Hradce, ač ještě ani Oldřich Rosenberský ani jiní jeho strany neposkytli mu pomoci zřejmě. Zatím však Oldřich Hradecký zjednal sobě pomocníka ze strany v zásadách jemu odporné, kněze *Bedřicha ze Strážnice,* kterého ke spolku s ním povzbuzovaly předešlé různice strany Táborské s jednotou Ptačkovou, nyní Poděbradskou, i také soukromá záští s některými sousedy jeho k jednotě této se znajícími. Oldřich z Hradce zavřel s ním smlouvu (28 říj.), dle níž Bedřich na jeho útraty sebral něco branného lidu v sídle svém *Kolíně* i počal odtud škoditi na statcích bližších Jiřího Poděbradského i přátel jeho; oba pak zavázali se sobě spolkem až do budoucího krále, u něhož Oldřich sliboval věrně státi o dobré a poctivé Bedřichovo. Oldřich ze Hradce sám vložil posádku do hradu *Mitrovic* blíž Prčice, odkud konány jsou nájezdy nejspíš hlavně na statky Zdeňka Konopištského u Benešova. 1448

Následkem toho přišlo okolo polovice měsíce listopadu k zaslání odpovědí čili k vyhlášení války od jedné strany k druhé. Oldřichovi z Hradce *odpověděli* vedlé Jiřího Poděbradského *Pražané* všech tří měst jakožto pod jeho správou stojící, též Zdeněk Kostka z Postupic; Zdeněk Konopištský byl to učinil již prvé. Mezi Oldřichem Rosenberským a Jiřím Poděbradským zatím ještě se vyjednávalo, ale na jalovo. Bez-

[85a) Srvn. Arch. Č. XIV, 40—41].

1448 pečný průvod, jehož žádal Oldřich Rosenberský po poslu svém v Praze, byl nejspíš takového spůsobu, že ho Jiří Poděbradský a jednotníci jeho nemohli dáti, i požádali dvou pánů nenáležejících k jednotě, *Zbyňka Zajíce* z Hasenburka a *Jana Smiřického,* aby na jiný spůsob s Oldřichem Rosenberským o příchod jeho do Prahy jednali; což však také nevedlo k cíli, protože Oldřich do Prahy v tehdejším stavu věcí vůbec jeti nemínil a jen hleděl získati času. Tu hnul Jiří Poděbradský vojenskou mocí svou předně proti *Kolínu,* později pak odtamtud do okolí *Benešova,* zdá se, že vlastním svým vedením. Oldřich z Hradce, obávaje se útoku na Mitrovice nebo i dalšího vtržení nepřátel do kraje, kdež se nacházely vlastní jeho statky, žádal snažně Oldřicha Rosenberského (10 pros.), aby lid svůj vypravil do pole ke spojení se s ním u *Soběslavě.* Bylť mu Oldřich Rosenberský nejspíš slíbil pomoci pro jistý případ. Ale dřív jak se zdá než k tomu přišlo, měl *Bedřich Strážnický* svou příčinu, pro kterou dne 19 prosince zavřel *příměří* s Jiřím Poděbradským do Nového roku. Pod příměřím tím měl býti sjezd o srovnání se, a Oldřich ze Hradce ochotně přistoupil k témuž z příčiny sobě oznámené. Příčina ta nejspíš byla, že se kněz Bedřich na tu chvíli neznal býti dosti silným, ale doufal za nedlouho získati nového spojence. Příměří jest potom ještě i na něco déle prodlouženo, a za něho sjeli se Jiří
1449 Poděbradský a Oldřich z Rosenberka dne 10 ledna 1449 v *Soběslavi,* a umluvili další sjezd o málo dní později v *Pelhřimově.* Tam dostavili se Jiří Poděbradský a Oldřich ze Hradce co strany, Oldřich Rosenberský pak, Zbyněk Zajíc z Hasenburka a Jan Smiřický co prostředníci mezi nimi, krom jiných něco více osob k svědectví.

Jiří Poděbradský žádal i zde, aby byl jak nejdříve možná držán sněm položený předešle do Prahy k sv. Šimonu a Judě, kdež by Oldřich Rosenberský učinil zprávu o svém poselství, a na sněmě tom aby se stala výpověď o rozepři mezi ním a Menhartem i Oldřichem ze Hradce. O tom nechtěl však Oldřich z Hradce nic slyšeti, nýbrž žádal, aby otec jeho ihned propuštěn byl ze zajetí na Poděbradech, aby Praha byla jemu navrácena a každý aby přišel zase k svému úřadu a statku, což rozumělo se na předním místě o purkrabství Pražském,

které držel Zdeněk Konopištský. K tomu když ovšem Jiří 1449
Poděbradský nemínil přivoliti, hledány jsou jiné cesty k srovnání ode dvou z prostředníků, Zbyňka Zajíce a Jana Smiřického, co zatím Oldřich Rosenberský napomáhal Oldřichovi z Hradce ve vynasnažení jeho, aby se konce nedošlo. Ku pobádání snad od prostředníků oněch dvou podával se Oldřich z Hradce na přátelské rozsudí, kteří by učinili konečnou platnou výpověd ve čtyrech nedělích; ale když proti nadání jeho Jiří Poděbradský podání toto přijal, Oldřich z Hradce táhl zpátkem, pravě, že ve čtyřech nedělích teprv dá odpověd na to, poradě se prv se svými přátely. Na tom rozešel se sjezd, a Oldřich Hradecký ani ve čtyrech nedělích odpovědi své nedal.[86]) Jednaloť se již o jiné než posud prostředky ke zvrácení pokroku, který učinila jednota Poděbradská dobytím Prahy. Již před tímto vyjednáváním jalovým byl Oldřich Rosenberský jednal o pomoc peněžitou od krále Římského k zdvižení zbraně proti Jiřímu Poděbradskému, a byla mu z počátku činěna naděje na ni. V zemi samé mínil Oldřich spojiti celou stranu Jiřímu protivnou v mocný spolek, a hned po rozejití sjezdu Pelhřimovského rozeslal pozvání na všecky strany ke sjezdu ve Strakonicích, kdež spolek takový měl býti umluven.

Nepřátelé Jiřího Poděbradského pokoušeli se toho času způsobiti jemu nesnáze v Praze *pobuřováním obecného lidu* křivými pověstmi a pomluvami rozličnými, které rozšiřovali tajní pomocníci jejich ve městě dílem řečmi pokoutními dílem metáním listů hanlivých. K popuzení lidu náchylného k nedůvěře roztrušováno jest i o sjezdě Pelhřimovském, jakoby tam Jiří Poděbradský byl jednal neupřímně, „ku podtržení prý pravdy Boží", a že prý strana odporná tomu se radovala. Jiří Poděbradský učinil z té příčiny jisté napomenutí ku konšelům a obcím, ve kterém pobádal také k některým opatřením v obchodech a řemeslích ku prospěchu lidu obecného a v jiném směru zase ku povznešení učení Pražského. Z té

[86]) Oldřich Rosenberský sám vyznává v dopise k Burianovi z Gutenšteina (v *Archivě českém* III. 50), že Oldřich z Hradce na sjezdě tom konce nechtěl; praví: Beze všeho konce jsme se rozjeli; »neb pan Oldřich na to šel.«

449 příčiny shromáždily se *obce všech tří měst Pražských*, a daly odpověd zespolka, ve které děkovali jemu za pilnou práci jeho o pravdu Boží, o obecné dobré měst těchto, jakož i že při dobytí města „milostivě učinil" s nimi a vždy činí, vyslovovali jemu plnou důvěru ve všem, a slibovali nelitovati statků i hrdel vedlé něho proti straně odporné, státi v poslušenství a v lásce i jednotě s ním vedlé slibu prvé jemu učiněného, i učiniti také vše dle žádosti jeho o věcech výše vzpomenutých.

Dle uložení od obcí hned potom purkmistři a konšelé všech tří měst vydali zvláštní nařízení, jimiž mělo napomenutí jeho a žádostem těm býti zadost učiněno. Na předním místě zakazovalo se všeliké lehčení kompaktat a věci v nich obsažených a všeliké utrhání nebo pomluvy o panu správci neb i jiných úřednících a osobách světských i duchovních pod skutečným trestáním. Zakazovaly se dále všeliké schůze postranní po domích, na ulici nebo kdežkoli jinde, poněvadž se jimi vzbuzuje zlé domnění jedněch o druhých; komu by se co zdálo užitečného městům těmto, žeť nepotřebí jiného než vznésti to na purkmistry a raddy, kteříž to opatří. Následovala nařízení, aby stavovány byly hříchy smrtedlné, jakožto hry kostečné, vrhcábné, karetné a všeliké jiné o peníze a zisky. Každý hospodář měl to stavovati v domě svém, a měl opatrovati čeleď svou a podruhy i hosti, aby nechoval u sebe lidí prázdných, povalujících se po krčmách a hospodách, nebo žen lehkých. Každý hospodář měl také, jak již bylo dávnější svolení obce, opovídati své hosti purkmistrovi. Srovnale s tím nařízeno nyní také o kněžích hostinných, aby byli oznamováni správci kněžskému, mistru Janovi z Rokycan, poněvadž prý stávalo se, že přicházeli kněží strany odporné, často přestrojení v rouše světském, a plodili roztržení mezi lidmi. Všem sousedům zakazovalo se míti jakékoli „pány přikázané", to jest zavázati se jakémukoli pánu zemskému ke zvláštním službám nebo poslušenství, jakž bylo také již bráněno v předešlé výpovědi mezi Starým a Novým městem tohoto roku, tak aby žádný neměl závazku než k obci a jejím představeným. Ku prospěchu obecnému, zvláště však chudého lidu, nařizovalo se přísně zachovávání spravedlivé míry a váhy, spravedlivých cen chleba režného a bílého, též při nápojích a při řemeslích

všelikerých. Zvláštní péči obracel Jiří Poděbradský nepochybně na oživení obchodu s cizozemskem; pročež učiněno svolení, aby kupci kteréhokoli jazyka z cizích zemí přijížděli do měst Pražských se svým kupectvím a vedli tudíž obchody své svobodně, zachovávajíce při tom řád a kázeň a nechajíce všeho tupení neb utrhání, totiž pro náboženství. Rovněž dle zvláštního přání správcova ohlášeno, aby žáci a študentové kteréhožkoli jazyka volně přijížděli a učení svého hleděli i svobod učení Pražského užívali dle ustanovení císaře Karla, když by toliko poctivě se chovali bez výtržků škodných. Článkem závěrečným těchto nařízení prošeni jsou mistři a kněží Pražští, aby i oni svornost a lásku mezi sebou zachovávali a k tomu lid měli, stojíce v poslušenství k mistru Janovi z Rokycan jakožto arcibiskupu volenému dle slibů svých.[87]) 1449

Ačkoli *Menhart z Hradce* mezitím v zajetí svém na Poděbradech chován byl se vší šetrností, nicméně jsa již muž dosti vysokého věku, povážlivě se roznemohl. Jiří Poděbradský nechtěje stížiti stav jeho více než bylo potřeba, a chtěje ukázati i na dále smýšlení své smířlivé, hned po sjezdě Pelhřimovském dal znáti náklonnost svou ku propuštění jeho na závazek pánům, kteří na sjezdě byli opravdově se zasazovali o prostředek, totiž Zbyňkovi Zajícovi a Janu Smiřickému, kteříž následkem toho spolu s dvěma zemany, Arnoštem Leskovcem a Janem z Hrádku, odebrali se k němu na Poděbrady. Tam k žádosti jejich Jiří Poděbradský propustil Menharta na ten spůsob, že musil slibiti staviti se k roku, když by byl k tomu vyzván. Menhart ze Hradce provázen od Arnošta Leskovce a Jana z Hrádku dal se vézti na Karlštein; ale na této cestě, přemožen nemocí svou, zemřel dne 3 února.

Jen několik dní potom sešel se *sjezd ve Strakonicích*, a tu byl pomlouván a hyzděn Jiří Poděbradský od Oldřicha z Hradce a jiných, že prý Menharta dal otráviti. Přítomni byli tu Oldřich z Rosenberka a Jindřich syn jeho, Oldřich ze Hradce a všeho všudy šest pánů jiných veskrze z jižních a západních krajin země české a krom nich kněz Bedřich ze Stráž-

[87]) Odpověď daná od obcí Jiřímu Poděbradskému nachází se v pamětní knize Novoměstské při tom roce fol. O 5; nařízení pak tato konšelů v *Liber vetustiss. privil.* pag. 152.

1449 nice i něco zemanů a měšťanů. Ti mezi sebou zavřeli *jednotu*, ku které jiným otevřen měl býti přístup, kdož by se k ní později přiznali. V zápise učiněném dne 8 února stěžovalo se na dobytí Prahy a zajetí i prý vězením tím o hrdlo připravení Menharta z Hradce s vytýkáním, že tudy hnuto jest kompaktaty, listem mírným, smluvou Pelhřimovskou a jinými všelikými smluvami, kterými prý pokoj v zemi zjednán byl, a položeno za účel jednoty, ne aby smlouvy tyto přivedeny byly k platnosti, neb toho strana tato nikdy opravdově nechtěla, než aby prý věci ty šeredně začaté v dobré byly uvedeny, to jest, aby moc, které strana pod obojí dosáhla dobytím Prahy, jí zase z rukou byla vytržena. Jednotníci vyslovovali zápisem tím povšechně ochotnost svou k mírnému srovnání se se stranou odpornou, ale také zavazovali se státi spolu za jedno proti každému, kdož by srovnání takového odmítl. Oldřich Rosenberský a syn jeho Jindřich byli naznačeni za náčelníky spolku tohoto. Na základě onoho zápisu učiněno však tudíž na sjezdě Strakonickém uzavření určitější, dle něhož měl Jiří Poděbradský vyzván býti, aby se dostavil ke sněmu, jejž kladli jednotníci do Plzně, a tam aby se v rozepři své s Oldřichem z Hradce podrobil rozhodnutí, které by sněm tento učinil; pakli by se tomu nepodvolil, měla jednota sebrati pole proti němu v určitý den, druhou středu v postě (5 břez.).

Dřív než tento den přišel, byl pokoj v zemi porušen na více stranách zároveň. Zjednáním, jak se zdá, kněze Bedřicha Strážnického stal se nyní také známý škůdce zemský *Jan Kolda* na Náchodě pomocníkem Oldřicha z Hradce, a slíbiv přistoupiti k jednotě Strakonické, počal válčiti se služebníky Jiřího Poděbradského v kraji Hradeckém i hubiti tamější jeho statky. Kněz Bedřich sám pálil opět v sousedství Kolína; posádka Karlšteinská loupila a jímala lidi ve svém okolí, jmenovitě také panu Alšovi Holickému, jenž sídlil na Křivoklátě; podobně choval se pan Jindřich z Kolovrat ze zámku svého v *Buštěvsi*. Zdeňkovi pak Konopištskému počal škoditi pan *Kuneš Rozkoš z* Dubé z hradu Kostelce nad Sázavou.

Jiří Poděbradský a přátelé jeho chovali se k tomu některý čas jen obranně, a zejména co se Koldy týkalo, psal heitman kraje Hradeckého Jetřich z Miletínka spolu se synovcem svým

Soběslavem řečeným Mrzákem panu Oldřichovi Rosenber- 1449
skému, dovolávajíce se jeho, aby jej přiměl ku pokoji. Také však držán sjezd kraje Hradeckého v *Bydžově*, k němuž přijel i Jiří Poděbradský; kdež uzavřeno jednati s Koldou o příměří, kdyžby pak rovnému nechtěl, zdvihnouti zbraň proti němu. Na místě Jetřicha z Miletínka jakožto již staršího, zvolen se vzhledem k tomu Soběslav Mrzák, syn někdy Diviše Bořka, za heitmana krajského. Co posel odebral se ku Koldovi pan Hašek z Waldšteina. Vyjednávání s ním ukázalo se však brzy býti marné; chtělť svoliti ku příměří s ostatním krajem Hradeckým, ale ne s Jiřím Poděbradským a služebníky jeho, tak aby je volně mohl hubiti dále; k tomu zjednal sobě pomocníka sobě rovného, Krištofa *Šofa* na hradě Waldšteině, loupežnickém hnízdě jinde již zmíněném, kteréhož Šof postoupil mu k jeho potřebě. Následkem toho Soběslav z Miletínka co heitman s raddou sobě přidanou nařídil (23 ún.) sebráni hotovosti krajské u *Lochynic* na Labi mezi Hradcem a Jaroměří ke druhému čtvrtku v postě (6 března).[88]) Nazejtří potom, dne 24 února, držel Jiří Poděbradský se svými *sjezd ve Kutné hoře*, kdež usnesli se, k sněmu navrženému v Plzni nesvolovati, nýbrž státi vždy o sněm ze svolení obecného položený v Praze, na kterém mělo se jednati ne pouze o soukromou při mezi panem Jiřím a Oldřichem z Hradce, nýbrž zároveň a předně o obecné záležitosti země; ustanovili však osoby ze svého prostředka, kteří se měli do Plzně odebrati a tam vyložiti příčiny jejich, i žádali pro ně bezpečného průvodu od Oldřicha Rosenberského. Na sjezdě tomto nejspíš se také jednalo o výpravu proti Koldovi, jíž se nyní vedlé kraje Hradeckého účastnil také kraj Chrudimský vedením heitmana svého Zdeňka Kostky a někdejšího heitmana Táborského Jana Pardusa z Vratkova seděním na Richenburce. Sebravše se nejspíš v den ustanovený u *Lochynic*, táhli odtud dále k Čer-

[88]) V listině o tom dne 23 Unora (*v Časop. českého musea* 1827 IV. 50) praví se »v tento čtvrtek první v postě«, v dopise však o témž dne 27 Unora (tamže str. 51): »od dneška v témdni«, což byl druhý čtvrtek v postě. Udání toto lépe se srovnává s potomními příběhy. Možná však také, že nařízení o prvním čtvrtku bylo později změněno na druhý čtvrtek.

1449 nilovu, kdež leželi okolo dne 10 března ve vzdálí asi tří mil od hlavních zámků Koldových.

Tehdy byl den již minul, který sobě položila jednota Strakonická k sebrání pole (5 března), když by se nedocílilo srovnání s Jiřím Poděbradským dle jejího smyslu. Oldřich z Hradce již před tím dnem strojil se k válce, a pobádal Oldřicha Rosenberského jakožto náčelníka, chtěje věděti místo, kde by se měli strhnouti v poli. Ale Oldřich Rosenberský byl méně horkokrevný. Počet účastníků jednoty Strakonické nebyl tak velký, jak on snad očekával. Sám strýc Oldřicha z Hradce, Jan z Telče, kterého položili do zápisu hlavního, ač sjezdu v Strakonicích přítomen nebyl, odepřel na ten čas přistoupení k jednotě pro nějaké příčiny zvláštní (24 ún.). Též Pešík z Kunvalda, meškající toho času již na Dražicích a synovec jeho Jan Dražický vymlouvali se, když je Oldřich Rosenberský zval ke sjezdu do Strakonic, ač jinak dávali svolení své k tomu, co by tam bylo umluveno. Oldřich Rosenberský byl spoléhal na pomoc od krále Římského Fridricha; i ta naděje jej sklamala; Fridrich byl na peníze příliš skoupý, a raddové jeho pozastavovali se i nad velkou summou, kterou Oldřich žádal, nejdřív 1500 zlatých, potom pak 4000. O tom měl Oldřich zprávu od Prokopa z Rabšteina již před sjezdem Strakonickým dopisem dne 24 ledna z Nového města za Vídní.[89]) Všecko co potom král Fridrich učinil bylo, že některé znamenitější pány a zemany české obou stran zval na sněm do Znojma na druhou neděli v postě (9 břez.), chtěje prý tam některé raddy své poslati „i sám se tu někde přiblížiti", aby se pokusil o srovnání stran. Od toho bezpochyby ani jedna ani druhá strana nic si neslibovala, pročež ani hned nedána na to žádná odpověd. V tom stavu věcí Oldřich Rosenberský nedůvěřoval silám strany své, a místo války raději zase hleděl nějakého získání času vyjednáváním. Sněm Plzenský, na kterém by se byl Jiří Poděbradský měl asi podrobiti soudu svých protivníků, ani se nesešel; ale prostřednictvím pana Mikuláše Trčky z Lipy počalo se brzy potom

[89]) Bojím se, píše Prokop z Rabšteina, že od toho člověka stěžkem bude moci který peníz vymožen býti. Samému to nevonie, a jiní ještě dále vždy odrazují.

jednati o sjezd obou stran, ku kterému se strana Poděbradská 1449
shromáždila v Pelhřimově, strana druhá v Jindřichově Hradci. Prostředkování o to se však déle protáhlo, a mezitím *Jan Kolda,* ohrožen hotovostí dvou krajů, snažně doléhal na Oldřicha z Hradce a jiné o pomoc. Tu teprv Oldřich Rosenberský nucen byl mysliti též na sebrání pole dle uzavření Strakonického, i zval tedy (15 břez.) Oldřicha a Jana z Hradce, kněze Bedřicha a jiné některé na sjezd do Třeboně ke dni 20 března, aby se o způsob toho uradili.

Tu chvíli hotovost krajů Hradeckého a Chrudimského byla po třídenním meškání u *Černilova* trhla dále a přikročila k obležení Černikovic, hradu Jana Koldy. Poněvadž mu při velkém vzdálení hlavních účastníků jednoty Strakonické a posavadní nehotovosti jejich bylo dlouho a nejisto čekati pomoci od nich, Jan Kolda zavřel *příměří,* a zbavil se tak okamžitého nebezpečenství. Vojsko obléhavší nejspíš se větším dílem rozešlo, a jen část vedením *Pardusa z Vratkova* táhla odtud na pomoc Zdeňkovi Konopištskému ze Šternberka, který byl zatím oblehl Kunšovi Rozkošovi hrad jeho *Kostelec na Sázavě;* tam se byl také vypravil sám Jiří Poděbradský. Nyní však podařilo se teprv panu Mikulášovi Trčkovi dosáhnouti svolení stran ke sjezdu na středokraty v Pelhřimově a ve Hradci. Dne 25 března vydal k tomu bezpečný list Jiřímu a jeho straně Oldřich Rosenberský z obyčejného sídla svého Krumlova; dne 29 března Jiří zase Oldřichovi z Hradce a všem jednotníkům jeho z tehdejšího ležení svého u Kostelce. S jedné i s druhé strany sešel se hned potom dostatečný počet pánů, zemanů i měst, jak bylo umluveno, ze strany Poděbradské v *Pelhřimově,* ze strany druhé v *Hradci.*

Způsob vyjednávání mezi oběma sjezdy, o který se dohodly, byl, že stavové shromáždění v Pelhřimově po několika dnech vypravili poselstvo opatřené plnou mocí ke sjezdu Hradeckému. V poselstvu tom byli tři páni, Aleš Holický ze Šternberka, Hašek z Waldšteina a Fridrich z Donína, tři zemané a dva z měst, jeden z Tábora, druhý z Loun, z čehož viděti jest, že obě tato města stála v jednotě Poděbradské. Dne 6 dubna dali jim páni shromáždění v Hradci bezpečný

1449 průvod, aby mohli k nim přijeti; již pak o čtyry dni později, dne 10 dubna, ujednána jest tudíž ve Hradci *smlouva* mezi stranama. Zvoleni jsou totiž mocní *rozsudí* k srovnání pře mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce i všemi jejich pomocníky, s každé strany jeden pán a jeden zeman, totiž Oldřich z Rosenberka, Aleš Holický, Arnošt z Leskovce a Oldřich z Královic; zároveň pak ujednáno svolání sněmu valného v Jihlavě na týden po sv. Jakubě, ku kterému měli býti zváni stavové království českého, markrabství moravského i knížata a stavové slezští a všichni jiní příslušníci koruny, též pak král Římský dle svého posledního nabídnutí, a na sněmě tom aby bylo přivedeno ku konci jednání o krále a o zřízení správy zemské. Jiří Poděbradský s jedné strany a Oldřich Hradecký se strany druhé ve jménu svém i svých přátel a pomocníků měli se přiznati k této smlouvě listy, které měli odevzdati jednomu ze čtyr rozsudí, Arnoštovi Leskovci, na Humpolec na nejdéle v šesti nedělích po neděli velikonoční (13 dub.). Rovněž měli své žalobní spisy jedna strana proti druhé odevzdati Oldřichovi z Královic na Vlašimi na nejdéle ve čtyrech nedělích po velikonoci a opět ve čtyrech nedělích potom své odpory čili odpovědi na žaloby tyto. Na základě spisů těch a jiného ohledání měli rozsudí učiniti výpověd svou na sněmě Jihlavském aneb když by jim to nebylo možné potom na nejdéle do sv. Jiří roku 1450. Do toho času měly obě strany zachovávati příměří.

Mezi vyjednáváním o smlouvu tuto nebyl ještě hned konec válčení v zemi. Jiří Poděbradský sic nepochybně hned, jak bylo ustanoveno držeti sjezdy v Pelhřimově a v Jindřichově Hradci, zanechal dalšího obléhání *Kostelce nad Sázavou.* Ale když se odtamtud Pardus s lidem svým vracel k domovu, vypadli na něj z Kolína lidé kněze Bedřicha, meškajícího tu chvíli na sjezdě v Hradci, vedením bratra jeho Šimona ze Strážnice a heitmana Jana Sudlice z Běstviny, i svedli s ním boj, ve kterém zabito jemu 200 mužů, 150 zajato a pobráno také 15 vozů s nákladem. Téhož času *Jan Kolda,* jehož příměří zavřené u Černikovic vztahovalo se nejspíš jen na kraje Hradecký a Chrudimský, vytáhl do pole do Moravy, kdež se rovněž válčilo mezi přátely jedné

a druhé strany stavů českých, a porazil u *Třebové* lidi Jiřího 1449
Poděbradského vypravené straně jeho na pomoc. Z příčiny té Jiři Poděbradský snad jen sotva v prvním začátku přítomen byl sjezdu Pelhřimovskému, potom pak sám se odebral do Moravy. Smlouva Hradecká měla zřetel k této válce na Moravě, ustanovujíc, aby i tam bylo příměří; toliko mělo se začíti o den později než jinde, totiž 16 dubna místo 15.[90])

Poněvadž při této válce v zemi, která se na několika stranách dotýkala dosti blízkého okolí Prahy, vždy bylo poněkud obávati se úkladů protivníků v Praze samé, byl toho času konán přísný dohled na osoby podezřelé, aby nebyli vpouštěni do města.[91]) Naproti tomu sesílila se mezitím strana rozhodně oddaná Jiřímu Poděbradskému v Praze navrácením do města sousedů, kteří od roku 1438 zůstávali ve vyhnanství. Několik jich, jako Vácslav *Duršmid* a *Přech z Budkovic*, byli se navrátili u vojště Jiřího Poděbradského hned při dobytí Prahy; ale všichni neodvážili se přijíti, pokud vypovědění jich někdejší z města nebylo výslovně odvoláno; ohlašovali však při rozličných příležitostech svou nevinu, zvláště na rozličných sjezdech toho času mimo Prahu držaných, i podávali se státi k soudu ano i trpěti smrt, jestližeby se dokázala na ně jaká vina. Tu konečně konšelé, jimž správce patrně nechával toho na vůli, na Starém městě svolali obec velikou a také předešlé konšely krom Pešíka z Kunvalda, jehož tu nebylo, dne 3 března, a davše čísti listy některé, jimiž po zjímání a vypovědění sousedů roku 1438 bylo rozpisováno o nich jinam a zvláště do jiných měst, čeho se prý byli dopustili, tázali se starých konšelů, vědíli co o listech těch

[90]) »A na takovú smlúvu již mají strany napřed dotčené vstúpiti v pravé křesťanské příměřie, pan Jiřík, což se Moravy dotkne, a pan Kolda a Šoff v středu po neděli velkonočnie, a jiní všichni ten úterý předtiem najprv příští.« *Archiv český* II. 251. — K válce této na Moravě vztahuje se krom toho zmínka v dopise Šimona Strážnického a Jana Sudlice v *Časop. česk. Mus.* 1827 IV. 51, zpráva o boji u Třebové v *Starých letopisech českých* na str. 156, a dopis p. Jindřicha z Kolovrat v *Archivu českém* IV. 389.

[91]) Píše pan Jindřich z Kolovrat na Buštěvsi Oldřichovi z Rosenberka dne 7 Dubna 1449: »A takéť těžce do Prahy púštějí, a mých pak púštěti nechtie žádného, leč se kto vkrade.« *Archiv český* IV. 389.

1449 nebo věděli co zlého na ty obviněné; když pak konšelé řekli, že nevědí, uzavřela obec veliká, aby se všichni ti sousedé navrátili svobodně do města k domům i právům svým, i kázala zrušiti zápisy proti nim učiněné v knihách městských a vydati jim listy na očištění pověsti jich, pokud by jim bylo potřeba.[92]) Nejspíš stalo se též také na Novém městě, odkudž byl někdejší purkmistr *Pavel Dětřichovic* podobně se vzdálil jako Pešík z Kunvalda a vstoupil odtud do služby pana Oldřicha Rosenberského.

Smlouva Jindřichohradecká zdála se vykazovati dobrou cestu ku konečnému srovnání stran a opatření potřeb země: naděje tím způsobené byly však předce opět sklamány. Hned nestal se konec všem násilím a bezprávím jednotlivců proti sobě z jedné i z druhé strany. V den, kterým se mělo začíti příměří, dne 15 dubna, učinil Vácslav *Zmrzlík*, stojící v jednotě Poděbradské, velký zájem lidem pana Oldřicha z Hradce ve vsech okolo Karlšteina. Možná, že se to stalo dřív než měl zprávu o smlouvě Hradecké. S druhé strany *Kolda* a *Šof* prodlévali s přiznáním se ku příměří obecnému, a krátce před sv. Jiřím Kolda zrušil i příměří s krajem Chrudimským velikou škodou učiněnou v okolí *Mýta*, nejspíš hlavně na statcích tamějších pana Alše Holického. To však méně vadilo, nežli že Oldřich Rosenberský upřímně neminil se skutečným srovnáním na základě smlouvy Hradecké, nýbrž i nyní směřoval jen ku průtahům. Hned z počátku, jsa jedním ze zvolených rozsudí, jimž náleželo ustanoviti doslovné znění listin, kterými se strana straně měla přiznati ke smlouvě, protáhl to jak nejdéle mohl. Pilněji hleděl získání nových členů k jednotě Strakonické[93]) a dopisování ke dvoru krále Fridricha, aby předce odtamtud dosáhl nějaké pomoci. Oldřich ze Hradce setrvával ve zvláštním dorozumění svém s Janem Koldou a s Bedřichem Strážnickým. Kolda jej ku konci měsíce května navštívil ve Hradci spolu se Šofem a s jiným pomocníkem svým, Vaňkem z Pecky, a dle přání jejich pozval je pan

[92]) Paměť o tom v knize Staroměstské při roce 1452 fol. 232.

[93]) Teprv po zavření smlouvy Hradecké přistoupili k zápisu Strakonickému města Plzeň (22 Dub.) a Budějovice (30. Dub); viz *Archiv český* III 540, 541.

Oldřich Rosenberský dále k sobě na Krumlov jako „milé přá- 1449
tely své“, aby s nimi i s Oldřichem Hradeckým rozmluvil o potřebné věci, to jest o další zachování se k straně protivné (28 kv.).

Mezitím bylo smlouvě Hradecké učiněno zadost jen v jednom kuse vedlejším, co se týkalo výplaty zajatých jedné i druhé strany. O to se sjeli obadva rozsudí stavu zemanského, Oldřich Močihub z Královic a Arnošt Leskovec, dne 11 května ve *Vlašimi,* a ustanovili spůsob výplaty. Ale ve hlavní věci, co se týkalo pře mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce, nestal se dotud žádný krok ku předu. Když se blížil čas ustanovený k sněmu Jihlavskému, jednota Poděbradská držela *sjezd v Praze,* jehož se vedlé starších členů jednoty, pánů, zemanů a měst, účastnili také Pražané Starého, Nového i Menšího města; i učiněn z něho dopis ku králi Fridrichovi (10 čv.), kterým po omluvě, že stavové k sněmu od něho předešle položenému ve Znojmě přijeti nemohli, oznamovalo se mu, že bude držán sněm obecný a valný za týden po sv. Jakubě v Jihlavě a vznášeno naň přání, aby i on k němu vypravil raddu svou. Nedlouho potom obadva rozsudí strany Poděbradské, totiž Aleš Holický a Oldřich Močihub, zvali druhé dva, Oldřicha Rosenberského a Arnošta Leskovce, aby se ke dni 6 července sjeli s nimi ve Vlašimi a rozsoudili tam všeliké pře o porušení příměří, které se zatím nahodily, tak jak jim smlouvou Hradeckou bylo uloženo; ale Oldřich Rosenberský odepřel toho, stavě se uražena, že prý se jemu čas a místo ukládati chtělo. Když Aleš Holický a Oldřich Močihub do Vlašimě nicméně přijeli sami, ukázalo se, jak veliká byla potřeba srovnání takových pří do času před sněmem; neb se sjelo žalobníků z jedné i druhé strany mnoho. Protož Aleš Holický žádal Rosenberského znovu, aby za tou příčinou aspoň krátce před sněmem, v neděli po sv. Jakubu (27 čvce.) přijel s druhým rozsudím strany své do Brodu německého. Oldřich Rosenberský i toho odepřel, a teprv když Aleš Holický a Oldřich Močihub s jinými strany své, jedouce na sněm do Jihlavy, v den ten ustanovený v *Německém Brodě* se stavili a dále nechtěli jeti, pokud by se tudíž srovnání pří onoho spůsobu nestalo, musil Oldřich Rosenberský svoliti

1449 a přijeti do Brodu. Úkol byl však příliš rozsáhlý, a musili tudy rozsudí největší část jeho odložiti předce do Jihlavy, kamž se konečně z Brodu odebrali dne 31 července.

Sněm Jihlavský nesešel se v takové spůsobě, jak bylo smluvou Hradeckou zamýšleno. Stavové moravští nepřišli k němu pro soukromé různice a války mezi některými z nich; o knížatech a stavích slezských nečiní se na něm rovněž žádná zmínka. V horní a dolní *Lužici* byly veliké zmatky spůsobené králem Římským Fridrichem, který ač se mu nechtělo vzíti na sebe vládní starosti ve jménu mladého krále Ladislava, v jeho jméně co poručník chtěl naložiti s těmito zeměmi, tak aby vydány byly jistým spůsobem v moc Fridricha staršiho míšenského, který měl sestru královu Marketu za manželku; ale stavové tamější větším dílem se tomu protivili, a v dolní Lužici dožádali se ochrany Fridricha kurfirsta brandenburského, proti němuž jen některá část byla nakloněna k Fridrichovi saskému čili míšenskému. Obě strany obrátily se k sněmu Jihlavskému se stížnostmi proti sobě, a tím přibyl nový předmět sporů mezi stranama v Čechách samých. Strana Rosenberská hleděla se zachovati králi Fridrichovi, a nadržovala tudy Fridrichovi saskému; strana Poděbradská naproti tomu, jsouc již prvé v nepřátelství „se starším Míšenským“ popírala králi Římskému právo jakékoli nad zeměmi příslušnými ku koruně české, a smluvila se s Fridrichem brandenburským, kterýž se zavázal držeti dolní Lužici zástavou v té summě peněz, ve které ji měli předtím tamější foitové, páni z Polenska, zápisem od císaře Sigmunda, za výplatu pak té summy navrátiti ji časem svým králi českému korunovanému a nikomu jinému.

Dle ustanovení smlouvy Hradecké mělo na sněmě Jihlavském především býti jednáno o zášti mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce, potom pak ihned o krále a o zřízení správy zemské. Jakkoli však zprávy, které máme o sněmě tomto, jsou velmi nedostatečné, tolik předce jisté jest, že na něm zášti ono srovnáno nebylo, ano snad ani nepřišlo k jednání o něm pro ony pře vedlejší, které musily býti dříve srovnány; tudy se také nemohl státi žádný krok ku předu ve hlavní oné záležitosti zemské. Když byl sněm již asi čtrnáct

dní pohromadě, vypravil k němu *král Fridrich* poselstvo dle 1449
přání stavů, Prokopa z Rabšteina a jiného radu svého, Jindřicha Truksasa, kteříž měli slyšení ve sněmě dne 26 srpna. Nepověděli ničeho jiného, nežli že posláni jsou následkem dopisu pana Jiřího Poděbradského a druhých pánů, zemanů a měst, že však v dopise tom nebylo udáno, o čem se na sněmě tomto má jednati, a tak že král žádá toliko, aby jednali vše dle spravedlivosti a k dobrému země, k čemuž rád chce býti pomocen. Sněm poděkoval se za to, a oznámil poslům teprv kdysi po 29 srpnu, že chce dáti odpověd časem svým po svých poslích. Stavové zůstali ještě i potom některý čas pohromadě, pokud známo ještě i 11 září; ale i tehdy jednali pořád ještě rozsudí o přečiněních proti smlouvě Hradecké. V některých věcech dohodli se o výpověd, ve mnohých jiných nemohli se srovnati, a konečně přešla trpělivost jednu i druhou stranu, tak že i tato věc zůstala nedokonána, a pro zachování rovnosti uzavřelo se spisy všecky o přech vyřízených i nevyřízených zapečetiti a jednati o nich na jiném sjezdě čtyr rozsudí. Uložení dne a místa k tomu zůstaveno jest panu Oldřichovi Rosenberskému, a jemu také dáno v moc, aby smluvil s králem Fridrichem rok k opětnému s ním jednání. K výpovědi konečné mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce měli zvolení rozsudí přikročiti na jiném sjezdě, který položen v Pelhřimově na neděli v provodě čili 12 dubna roku příštího. Krom toho byly některé smlouvy zvláštní zavřeny mezi jednotlivými pány obou stran o smíření osobní mezi sebou, jakož zejména i mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem Rosenberským.

Jiří Poděbradský, poněvadž se byl musil na sjezdě Jihlavském zdržeti déle, než se byl nadál, obnovil za své nepřítomnosti raddu ve všech třech městech Pražských dne 3 září, poručiv vykonání toho na svém místě panu Zdeňkovi Kostkovi z Postupic. Opět sazeni jsou přitom *konšelé* vesměs noví, nepochybně že nabyl Jiří lepší známosti osob během roku posavadní správy své. Prvním konšelem na Starém městě stal se dle vší podobnosti *Jan Velvar,* kterýž se nepochybně teprv toho roku byl navrátil do města po svém někdejším zajetí a vypovědění; mezi jinými pak konšely Staroměstskými

1449 byl ponejprv jmenován *Vaněk Valečovský z Kněžmosta,* zeman čili panoše z kraje Boleslavského, který byl u vojště Jiřího Poděbradského při dobytí Prahy a od té doby se usadil na Starém městě.

Vaněk Valečovský byl jedním z poručníků posledního pořízení *Mikuláše Kněževeského,* jehož jmění bylo zabaveno od konšelů za vlády Pešíka z Kunvalda. Krom toho, co bylo z něho darováno od obce Hanušovi z Kolovrat, náležel k tomu také dvůr poplužní v Košířích u Prahy a tvrz Psáře, též 16 kop platu na Kněževsi, kterých byl Mikuláš odkázal doživotně služebnici své Anešce a jakémus Avusovi, tak aby po jejich smrti byly obráceny na chudé žáky připravující se k stavu kněžskému. Když dle nálezu obce v březnu tohoto roku zápisy učiněné proti sousedům vypověděným byly zrušeny, hlásil se Vaněk Valečovský k svým právům co poručník, a vymohl předně odevzdání sobě dvoru Košířského proti Matějovi Krtkovi, jednomu ze spoluradních Pešíkových, jemuž se byl dostal (8 říj.). Potom však vzdali se všichni tři poručníci, totiž Beneš z Mokrovous a z Hustiřan, Vilém z Talmberka a z Jankova i Vaněk z Kněžmosta práv svých, a přenesli poručenství toto na Jiřího z Poděbrad (1450 24 ledna), tak že jemu odtud také příslušelo provedení pře s *Hanušem z Kolovrat* dle ustanovení listu mírného roku 1440.[94])

Také sousedé, kteří se z vypovědění svého navrátili do Prahy, hlásili se k svým domům a statkům, s kterými bylo jinak naloženo, i musily se jim zase dostati. Strana protivná ve městě byla tím velice sklíčena, ano obávala se některý čas i výtržností od obecného lidu proti ní popuzeného, ku kterým však nepřišlo, poněvadž bezpochyby bránil jim správce Jiří Poděbradský pevnou rukou.[95]) V tom stavu věcí bylo krušno zvláště *Pešíkovi z Kunvalda* dáti se osobně nalézti v Praze,

[94]) Srov. str. 69.

[95]) O kohosi z Prahy bylo o tom psáno Oldřichovi Rosenberskému krátce před sněmem Jihlavským: »Tvé Milosti psal bych rád nějaké noviny, ale takových nevím, než že čekáme pana správci, a toho jest veliké potřebie; nebo sě velmi búří lotrovina i ti kněží i ti, ježto byli vyhnáni pro neřádné věci. A strach, nebude-li někakého mocného města

aby učinil zadost svým závazkům jak k obci tak k osobám 1449
soukromým. Upomínán o to a nechtěje přijíti, dosáhl shovění potud, že obec Staroměstská o rozepři s ním přijala za přátelského rozsudí *Matěje z Dubče,* dle jehož výpovědi Pešík, jak se zdá, učinil zadost povinnosti své v příčině počtů ze svého úřadování, v příčině však rozepří soukromých puštěno jemu na vůli společně a za jedno se synovcem svým Janem Dražickým buď státi k právu před konšely buď podati se na přátelské rozsudí. Po navrácení sousedů vypověděných bylo od nich mnoho žalob zdviženo proti Pešíkovi; ale opět bylo obsílání jeho od konšelů delší čas marné. Mezi jinými žaloval jej Jan Velvar pro mlýny Helmovy na Novém městě a pro domy někdy Klary Helmové u Matky boží na Louži (č. 102), které byl měl Velvar z odkazu této měštky, a byly mu po zajetí jeho odňaty i přivlastnil si je Pešík nepochybně na základě darování od obce, jehož mu tehdáž lehko bylo dosíci, po dobytí Prahy panem Jiřím byl jich pak postoupil ještě za svého přebývání v Praze (13 září) pánům Alšovi a Petrovi ze Šternberka, hledaje si tudy nejspíš mocné přízně v tehdejších svých nesnázích. I v této při došlo konečně na Jiřího Poděbradského, tak že obě strany, Jan Velvar a Jan z Kunvalda ve jménu svém i Pešíkovu, podali se na jeho výpověď (1450 1450
2 ún.).Také toho času bylo mu rovnati novou při mezi Starým a Novým městem o dvůr a ves Zlíchov. Učinil v ní výpověď dne 2 února 1450.

Mezi tím časem mistr *Jan z Rokycan* po navrácení svém 1449
do Prahy, které mělo za následek sjednocení všeho duchovenstva strany pod obojí pod jeho správou, snažil se očistiti pověst svou při dvoře papežském, u něhož byl stále tupen a uvodín ve podezření kacířství. Psalť několikkrát po sobě v tom směru velmi uctivě papeži Mikulášovi V, a jak se zdá, nebyl zůstavován bez naděje v dobrý účinek toho. Toť nejspíš bylo mu pohnútkou, že se ku konci roku 1449 odvážil i osobně vydati se na cestu do *Říma.* Nepoznán od protivníků, jichž

osazování dobrými lidmi, byť nenačeli vína črveného; zprosť nás pán Buoh toho řádu s nimi píti . . . Jiných novin Tvé Milosti psáti nevím, než že dobří lidé duchovní i světští chodí jako bez smysla u veliké tesknosti.«

1449 bylo se mu báti na cestě, přijel v témdni mezi vánoci roku 1449 a Novým rokem s průvodem o šestnácti koních do Passova, a odjel odtamtud dále přes Schärding do Salzburka. Biskup Passovský, kterýž se teprv po odjezdu jeho dověděl, že v Passově byl, vzkázal litování své panu Oldřichovi z Rosenberka, že ho nebyl mohl staviti, jak bylo přání pána tohoto, jenž rovněž obdržel o tom zprávu teprv později. Nebezpečenství toho spůsobu nedala však Rokycanovi další cestu dokonati; doba pak tehdejších domácích různic v Čechách sama sebou nebyla splnění žádosti jeho a celé strany pod oboji v příčině stvrzení jeho na arcibiskupství přízniva.

Ze spůsobu, kterým se rozjel sněm Jihlavský, nebylo viděti mnoho naděje, žeby se pře mezi dvěma velkýma stranama v zemi české měla ještě srovnati cestami pokojnými. Vůdcové stran zajisté chovali se od té chvíle tak, jakoby té naděje více nebylo, i připravovali se k rozhodnutí zbraní. Oldřich Rosenberský, jenž nedůvěřoval si začíti opravdový boj bez cizí pomoci a neměl na ni posavad jisté naděje od krále Římského, počal ji hned po sněmě Jihlavském vyhledávati odjinud, kamž ukazovalo mu jednání o Lužici na tomto sněmě. Obrátil se totiž o ni k *Fridrichovi kurfirstovi saskému*. Jiří Poděbradský byl po dobytí Prahy musil nechati tažení proti Míšenskému, předtím zamýšleného, maje brzy činiti s domácími protivníky, i byl tedy zavřel s Fridrichem příměří, které nyní mělo brzy dojíti. Oldřich Rosenberský mínil tudy kurfirsta získati za spojence proti jednotě Poděbradské. Již v měsíci říjnu roku 1449 odebral se v tajném poselství od něho do Míšně Mikuláš z Lobkovic sezením na Hasišteině a přitom držitel Kadaně, kterýž shledal kurfirsta Fridricha ke spolku s jednotou Rosenberskou velmi ochotného, tak že svolil ke sjezdu obapolných plnomocníků, na kterém se mělo dále o něj jednati. Jiří Poděbradský se své strany konal zatím rovněž hned po sněmě Jihlavském rozličné přípravy válečné, které nezůstaly tajny strany protivné; též pak snažil se zjednati sobě a straně své přátelské poměry s kurfirsty a jinými knížaty říše německé, zvláště pak s králem Fridrichem, jednaje s ním po tajných poslích, aby jej od Oldřicha Rosenberského odvrátil.

Poněvadž na sněmě Jihlavském ani pře nahodilé pro porušení příměří nebyly srovnány, nebylo ani nyní pokoje v zemi, ano při toho spůsobu ještě i více přibývalo. *Jan Kolda*, Vaněk z Pecky,[95a]) kněz *Bedřich Strážnický* pořád ještě nezachovávali úplného pokoje s kraji jednoty Poděbradské. V nejbližším okolí Pražském přeli se posud Zdeněk Konopištský a Oldřich z Hradce o vsi náležející *k purkrabství Pražskému*, jakož Stodůlky a Hoholice; jinde stěžovalo se na jiná porušení míru v rozličných krajinách od jedné i od druhé strany. Ani nařízení umluvců o výplatě vězňů učiněné na sjezdě ve Vlašimi nebylo všude bez rušení zachováváno. Když Aleš Holický, jakožto jeden ze čtyr rozsudí napomínal Oldřicha Rosenberského dopisem dne 27 listopadu, aby neprodléval tak příliš se sjezdem umluvců k srovnání všech těch pří, oznámil mu Oldřich Rosenberský (6 pros.), že se napřed chystal na cestu ku králi Fridrichovi, aby s ním pojednal dle uzavření sněmu Jihlavského; až se odtamtud vrátí, že se sjezdem pospíši. Hned potom odjel do Rakous ke dvoru královu, kdež nepochybně jednal více o své záležitosti než zemské, a vrátil se teprv okolo polovice měsíce ledna roku 1450, s dobrými novinami, jak oznamoval důvěrně přátelům svým. Dostal tam nejspíš nějaké naděje pomoci od krále Fridricha, která se však potom předce zase nesplnila. Jednota Poděbradská držela tu chvíli *sjezd v Praze*, z něhož učinila napomenutí písemné k Oldřichovi Rosenberskému a druhým rozsudím. Odpověděl k tomu (28 ledna), že již jednal o sjezd s panem Alšem Holickým.

1449

1450

Poněvadž utíkal čas, na jak dlouho bylo smluveno příměří na sjezdě Hradeckém, totiž do sv. Jiří nového roku, jednalo se na sjezdě tomto v Praze také o vojenské přípravy, zvláště se zřetelem k nepřátelům jednoty ve vlastních jejích krajích,[96]) a Jiří Poděbradský pro případ, že by válka domácí

[95a]) [Oba stáli při tom, jak dotčeno, v blízkých stycích s Oldřichem Rosenberským, které ještě r. 1450 se udržovaly; srvn. Arch. Č. XIV, 50—51].

[96]) Jindřich z Kolovrat, jeden z hlavních nepřátel jednoty Poděbradské, píše o tom Oldřichovi Rosenberskému dne 25 Ledna: Neb pan Jiřík s svú stranú nedávno v Praze byli jsú pohromadě . . . a také na tom zuostali, aby na poli byli ten den před sv. Jiřiem«; což tak zní

1450 vypukla, hleděl prodloužiti příměří s Fridrichem saským. Byl k tomu ujednán *rok v Teplici,* kamž i Jiří Poděbradský i kurfirstFridrich vypravili své plnomocníky. O tom však zvěděvše Mikuláš z Lobkovic a Jindřich z Kolovrat, pospíšili do *Mosta* (25 ledna), v jehož držení byl posud Fridrich saský od času císaře Sigmunda, aby se tam sešli s plnomocníkem saským na cestě jeho do Teplice a přimluvili mu, by se smluvou nechvátal i aby nezavíral aspoň delšího příměří než do sv. Jiří, to jest do času, když i jejich straně příměří docházelo. Takéť v Teplici, ačli se sešli obapolní plnomocníci, skutečně ke smlouvě nepřišlo, a naproti tomu stalo se brzy potom dohodnutí o sjezd k zavření spolku mezi Fridrichem saským a jednotou Strakonickou. Oldřich Rosenberský smluvil se konečně při sklonku měsíce ledna s Alšem Holickým o sjezd čtyr umluvců k srovnání pří o porušeních příměří, tak aby byl u něho na Zvíkově, však teprv dne 2 března; zároveň však položil straně své sjezd ve Plzni, který měl býti dosti krátce potom dne 15 března, a ke sjezdu tomuto měli přijeti vyslanci kurfirsta saského k dokonání smluv s celou jednotou. Ačkoli byl účel sjezdu tohoto docela stranný, zval k němu Oldřich Rosenberský také někdejší prostředníky na sjezdě Pelhřimovském, Zbyňka Zajíce z Hasenburka a Jana Smiřického, i hleděl přilákati také některé účastníky jednoty Poděbradské, předstíraje jim přání, aby se prostředkem sjezdu tohoto stalo srovnání mezi stranama. Předstíráním takovým dal se pohnouti zvláště pan Burian z Gutšteina ze strany přijímajících pod jednou, ale držící s jednotou Poděbradskou, že i sám slíbil do Plzně přijeti (12 ún.) i s jinými o to jednal, ano přimlouval i Jiřímu Poděbradskému a Alšovi Holickému, aby na sjezd tento přijeli, v naději obecného prospěchu z něho.

Jiří Poděbradský však prohlížel lépe pravé úmysly Oldřichovy, a zvěděv o vyjednávání jeho s kurfirstem saským,

jako by byli hned tehdáž uzavřeli, hned po vyjití příměří začíti válku s celou protivnou stranou. (*Archiv český* IV. 391.) Oldřich Rosenberský však sám praví, »že pan Jiřík s jinými jich strany pány, v Praze jsúce, k tomu mluvie a ku poli sě strojie, chtiece tý, kteříž v jich kraji jsú a k nám sě v této mieře přivinuli, utisknúti a k své vuoli připraviti.« (*Tamže* II. 266.)

hleděl také sobě a své straně zjednati přátely zahraničné. 1450
Již na začátku měsíce března umluven byl osobní sjezd mezi ním a mladším knížetem saským a markrabí míšenským *Vilémem,* který byl posud v rozepřích se starším bratrem svým, též s dvěma markrabími brandenburskými, kterýžto sjezd měl držán býti ve Chbě dne 23 března. Poněvadž mezitím příměří s Fridrichem saským prošlo, zdá se, že Jiří asi téhož času poskytl Žateckým a Lounským některé posily vojenské vedením Václava Cardy z Petrovic, aby byli bezpečni proti Mostu. Sjezd čtyr rozsudí na *Zvíkově* počal se mezitím dne 3 března, o den později než bylo ustanoveno, protože se panu Alšovi Holickému nedostaly v čas bezpečné listy k tomu potřebné od Jindřicha z Kolovrat a od Oldřicha z Hradce. Co se tam vyjednalo, není nám bezpečně známo; zdá se že nic více než odklad všeho zase ke sjezdu položenému sněmem Jihlavským do Pelhřimova. Při setkání tomto na Zvíkově Oldřich Rosenberský vznesl cosi na Alše Holického o příměří s kurfirstem Fridrichem, jehož obnovení, jak se zdá, přál si nyní on i kurfirst, však jen na krátkou dobu do sv. Jiří. Aleš Holický promluvil o tom s Jiřím Poděbradským v Praze asi 11 neb 12 března, a Jiří Poděbradský, vzav radu s Pražany, Žateckými, Lounskými a Slanskými, jichž poslové nejspíš se nacházeli v Praze, dal to v moc Václavovi Cardovi a Žateckým i Lounským. Právě však ty dni Carda s Lounskými učinil pokus o noční zlezení *Mosta* (krátce před 12 březnem), který se sic nezdařil, ale nejspíš stížil vyjednávání, tak že se v něm snad ani dále nepokročilo.

V prvních dnech potom, nejspíš jak ustanoveno bylo, dne 15 března, počal se *sjezd ve Plzni,* k němuž vedlé Oldřicha Rosenberského a jiných několika předních členů jednoty Strakonické, v nevelkém právě počtu, zejména také Bedřicha ze Strážnice, dali se nalézti jak řečeno také někteří přátelé strany Poděbradské, jmenovitě pan Burian z Gutšteina. Jiří Poděbradský vypravil tam (13 břez.) dva posly, pana Jana Caltu z Kamennéhory, strany přijímajících pod jednou, a služebníka svého panoše Heřmana ze Zhorce, kteříž ve plném shromáždění učinili vážné napomenutí předně k těm, kteří by byli „s pánem jejich a s jeho přá-

1450 tely v dobré vůli". Připomínaliť jim, že za krátko má býti sjezd ve Pelhřimově, na kterém se ukáže, na čí straně, zdali Jiřího čili pana Oldřicha z Hradce jest vina; žádali, aby tam přišli všichni, komu záleží na dobrém země; do té doby pak aby se „nedávali klátiti pověstmi nejistými". Potom vystříhali Oldřicha Rosenberského a jednotníky jeho v příčině svazků, ve které by, jak slyšeti jest, chtěli vejíti s markrabí Míšenským: neb že jest to starodávný nepřítel této země i škůdce nad jiné cizozemce horší a také zjevný nepřítel Jiřího samého i všech přátel jeho. Oslovili Oldřicha Rosenberského zvláště před celým shromážděním, pamatujíce jej na zvláštní mír jeho zavřený s Jiřím Poděbradským na sněmě Jihlavském, že by jej zrušil spolčením se proti Jiřímu s tímto jeho nepřítelem.

Vyřízení poselství tohoto neminulo se s účinkem při části shromáždění, která se neznala k jednotě Strakonické; neb ani pan Burian z Gutšteina ani jiný kdo, pokud známo, nedal se na sjezdě Plzenském strhnouti k straně protivné. Ale Oldřich Rosenberský s předními stoupenci svými kráčel již přímo dále na cestě, která vedla k válce domácí. Již dne 17 března, snad ještě před promluvením poslů Jiřího Poděbradského, byli v Plzni raddové kurfirsta saského. Za několik dní potom zavřena jest tudíž smlouva o *spolek mezi kurfirstem a jednotou Strakonickou,* znějící přímo proti Jiřímu Poděbradskému a všem jeho pomocníkům. Strana straně zavázali se ku pomoci, kdyby se od Jiřího stal útok buď na kurfirsta nebo na pány. Spolek tento měl trvati tři léta, a po ten čas neměla jedna strana bez druhé zavírati pokoje. Od jednoty Strakonické vydána byla listina na smlouvu tuto v Plzni dne 22 března, od kurfirsta v Kadani dne 13 dubna. Nyní však smluvil se také Jiří Poděbradský se svými přátely zahraničnými. Sjezd, který měl býti dne 23 března ve Chbě, byl přeložen do *Wunsidla,* protože se Chebští ostýchali dopustiti ho ve městě svém s ohledem na stranu protivnou, která byla mocna v jejich sousedstvu. Přijeli k němu osobně *Fridrich* kurfirst *brandenburský, Otto* vévoda *bavorský, Vilém mladší Míšenský, Jan a Albrecht* purkrabí *Normberští* z rodu brandenburského, s české strany pak Jiří Poděbrad-

ský, Aleš, Petr a Zdeněk ze Šternberka, Burian z Gutšteina, 1450
Jana Calta z Kamennéhory, Hertvík z Rušinova, heitman kraje Čáslavského, Zdeněk Kostka z Postupic Chrudimského a několik jiných pánů a zemanů jednoty Poděbradské. Dne 27 března zavřena jest mezi nimi smlouva, směřující předně a hlavně proti Fridrichovi saskému. Mělať proti němu předsevzata býti společná výprava od Čechů, od Viléma saského a od Fridricha kurfirsta brandenburského, s tří stran zároveň v stejném čase, o který by se usnesli. Zadruhé slíbili Čechové pomoc vojenskou v počtu 1500 až 2000 lidu jízdného i pěšího Albrechtovi brandenburskému ve válce jeho tehdejší s Normberčany a několika jinými městy říšskými, proti nimž mínil vytáhnouti do pole společně s bratrem svým Janem, s vévodou bavorským Ottou a s biskupy Bamberským i Aichstetským. Za to měli knížata tito, až by byl Albrecht války této sproštěn, spolu s ním poskytnouti Čechům pomoci 1500 až 2000 mužů na požádání jich proti komukolivěk, tudy ovšem také proti jednotě Strakonické. Kdyby však Fridrich saský sám začal válku s kýmkoli ze spolku tohoto, měli sobě všichni býti pomocni dle vší své možnosti. Spolek tento měl trvati až do nového krále českého řádně korunovaného.

V takovémto postavení věcí měl se dne 12 dubna začíti *sjezd Pelhřimovský*. Jiří Poděbradský se stranou svou a jmenovitě s oběma umluvci z jeho strany vydanými dali se k němu nalézti v den ustanovený, v neděli provodní. Oldřich Rosenberský přijel teprv v outerý (14 dub.) a ještě později Oldřich ze Hradce, pro nějž Oldřich Rosenberský musil teprv posílati. Zbývalo málo dní do dne sv. Jiří, kterým se končilo příměří smluvené sněmem Hradeckým a do kterého byli umluvci povinni učiniti konečnou výpověd. Umluvci strany Poděbradské byli hotovi k úkolu svému přikročiti; Oldřich Rosenberský však prohlásil se, že pro krátkost času nelze konce dojíti. Strana Poděbradská i umluvci její vyslovili tedy ochotnost svou, zůstati v Pelhřimově o dvě neb tři neděle déle, aby se konce došlo; k tomu však Oldřich Rosenberský nechtěl svoliti, vymlouvaje se věcí pouze soukromou, že jest mu hned odjeti k sestře své do Lince. Tu se vložili opět za pro-

1450 středek páni Zbyněk Zajíc z Hasenburka a Jan Smiřický, a mimo všecko očekávání podařilo se jim zjednati nové delší příměří na více než rok, totiž až do sv. Ducha roku 1451, aby do toho času byl nový sjezd ku konečné výpovědi čtyr umluvců. Již stalo se veřejné oznámení o tom, a zvoněno i troubeno jest v Pelhřimově ku projevení obecné radosti z toho. Když se však jednalo o místo budoucího sjezdu, pověděl Oldřich Rosenberský, že na sjezdě v Plzni bylo uzavřeno stranou jeho, nesvolovati k žádnému sjezdu jinam než do Plzně, do Budějovic neb do Jihlavy, to jest do míst, kde ona byla pánem. K tomu pak nazejtří po umluvě o příměří žádali jednotníci Strakoničtí, aby do téhož příměří pojat byl s nimi nerozdílně markrabí Fridrich Míšenský. Tím bylo projeveno jednak, že hned na sjezdě v Plzni nemínili dostáti smlouvě Hradecké v příčině sjezdu uloženého v Pelhřimově, jednak že se již byli spolčili se zahraničným nepřítelem. Strana Poděbradská chtěla i k tomu přistoupiti, ale jen tak, aby příměří s markrabím Míšenským bylo zavřeno do jiné lhůty než mezi stranama v Čechách samých, buď pak kratší neb delší, pod záminkou, že by srovnání pře domácí bylo stíženo sloučením jí se záležitosti zahraniční, skutečně však se vzhledem k svým závazkům, ve které byla vešla smluvou Wunsidelskou. Z toho se chtěla strana Rosenberská vymknouti, žádajíc, aby se strana druhá zavázala, kdyby s markrabím došla míru, potom do dalšího určitého času pod žádnou výminkou s ním neválčiti. Tím měl její spolek s ním býti zachráněn pro všechen případ. Ale strana Poděbradská, rozumějíc již dosti úmyslům Oldřicha Rosenberského a jeho přátel, k takovému závazku v samé podstatě velmi divnému svolení konečně odepřela, a tím se vyjednávání roztrhlo.

Obě strany hned potom strojily se do pole. Jiří Poděbradský a vedlé něho Pražané i jiní *odpověděli* předně toliko Jindřichovi z Kolovrat, Kunšovi Rozkošovi z Dubé a snad několika jiným bližším sousedům svým; již pak dne 29 dubna nacházela se vojenská moc jich na pochodě v jednu stranu proti *Buštěvsi*, hradu Jindřicha z Kolovrat, v druhou opět k obležení *Kostelce nad Sázavou*, hradu Rozkošova. Z Prahy vytáhly k tomu nejspiš dvě čtvrti z každého města do pole;

ze Starého města jmenuje se Svatohavelská a Týnská. Dne 1450
30 dubna vydal potom Jiří Poděbradský z Prahy veřejné osvědčení ve jménu svém i vší jednoty, ve kterém vypravováním celého jednání posavadního ukazoval, že nebyla na něm, nýbrž na straně protivné vina zrušení pokoje v zemi. Stejným časem Oldřich z Rosenberka dle moci naň vznešené posledním sjezdem Plzenským učinil vyzvání ke všem účastníkům jednoty Strakonické, aby byli pohotově s lidem svým, aby hned mohli vytáhnouti do pole, jak jim den a místo oznámí, kde by se měli strhnouti; zároveň psal knížeti Míšenskému, kurfirstovi Fridrichovi, žádaje dle smlouvy s ním, aby jim přitáhl ku pomoci. Dle úmyslu jeho nemělo se jednati přitom o spojení pomocného vojska Míšenského v poli s vojenskou mocí jednoty; Oldřich Rosenberský bál se zlého účinku z toho, žeby prý se někteří lidé mohli nad tím rozpačiti řkouce, že my Němce sem vedeme, ale měl kurfirst sám jako od sebe vtrhnouti mezi města a jiné stoupence strany druhé ve svém bližším sousedství a je hubiti, aby nemohli proti jednotě Strakonické pomáhati. Takéť psal mu kurfirst Fridrich již dne 11 května z Grimmy, že v krátké chvíli vypraví řádný lid jízdný k Mostu.

Mezitím dne 4 května v noci na pátého vyhořelo v kraji Hradeckém město *Dvůr Králové*, prý zradou. Byl to nejspíše skutek Jana Koldy, který asi tímto způsobem skrytým účastnil se ve válce, nesměje hned škoditi zjevně.

Dne 9 května Oldřich Rosenberský na všechny strany psal stoupencům svým, oznamuje místo, ku kterému měli jak z jižních tak západních krajin země vytáhnouti a se spojiti, totiž u *Tochovic* ve kraji Prachenském na statcích Václava *Zmrzlíka*, jednoho z nejbojovnějších účastníků jednoty Poděbradské v těch stranách, tak aby tam byli pokud možná všichni dne 15 května. Tomuto prozatím samotnému měli zaslati odpovědné listy své, co zatím obecně měl se státi ještě nějaký pokus o mír ku pobádání od pana Alše Holického. Byl k tomu ujednán sjezd v Benešově kamž měli přijeti s jedné strany pan Aleš a Mikuláš Trčka z Lipy, s druhé Jan Telecký z Hradce. V tom však dne 12 května posel Oldřicha Rosenberského jedoucí k Hynkovi Krušinovi ze Švamberka

1450 na hrad jeho Krasikov, byl bloudě na cestě upadl do rukou lidí pana Buriana z Gutšteina a přejato od něho psaní, kterým Oldřich pana Krušinu rovněž vyzýval do pole k Tochovicům a oznamoval mu úmysl svůj v příčině pomoci míšenské. Psaní toto rozhlášené brzy po celé zemi spůsobilo velmi zlý dojem, jakého se Oldřich Rosenberský byl obával. Pokládalot se mu za důkaz úkladného jednání, protože nebyl ještě jednotě Poděbradské vesměs odpověděl; a následkem toho jmenovitě také pan Aleš Holický do Benešova přijetí odepřel.

Zatím Oldřich Rosenberský vypravil již lid svůj do pole vedením nejstaršího syna svého Jindřicha, kterýž dne 13 května vytáhl z Krumlova, a spojiv se s Oldřichem a Janem z Hradce, Janem Popelem z Lobkovic na Hluboké a jinými, nazejtří dne 14 května dobyl tvrze *Božejovic* nedaleko Protivína. Odtud nepochybně bez meškání táhl dále k Tochovicům, a brzy spojila se s ním větší moc z jiných stran na statcích Zmrzlíkových. O něco dříve byli se spojili Mikuláš z Lobkovic na Hasišteině a Jindřich Kolovrat Libšteinský k útoku na statky Alše Holického, a dobyvše jakéhos hraženého kostela jím osazeného, kdež 50 lidí jeho dílem zabili dílem zajali, táhli ku *Kněževsi* za Rakovníkem (před 13 kv.). Také na synu jeho Petrovi dobyl Mikuláš z Lobkovic tvrze jeho *Permesgrüna* v Loketsku nedaleko Ostrova.[97]) Jinde zase Jan Krušina držitel Rokycan, bratr Hynka Krušiny ze Švamberka, počal válčiti s nepřítelem svým dávnějším Rackem Chlevcem, jemuž oblehl tvrz jeho *Bezděkov* u Radnic a dobyl jí po několika dnech útokem nočním (20 kv.), při čemž Chlevec sám šestnáctý upadl v zajetí. Tvrz jest vypálena a pobořena; Jan Krušina pak odtud hned nazejtří táhl k vojsku Jindřicha Rosenberského, ležícímu posud na statcích Zmrzlíkových, kteréž nepochybně hubeny jsou dle vší možnosti.

Mezitím však dne 18 května vytáhl *Jiří Poděbradský* sám z Prahy ke hradu *Kostelci* na Sázavě, jehož obležení dotud řídil Zdeněk Konopištský. Již pátého dne potom

[97]) Možná také, že se oním dobytým kostelem hraženým míní Permesgrün.

(23 kv.) jest hrad dobyt a pobořen. Pražské pušky a praky 1450
při střelbě na zdi hradské řídil zámečník Petr Kulhánek.[98]) Odtud obrátilo se vojsko i s ním Jiří Poděbradský k silnějšímu dobývání *Buštěvsi.* V nejbližším okolí Pražském byly mezitím vzaty *Kunratice* panu Vilémovi mladšímu z Rabí a z Risenberka, jinde pak tvrz *Lobkovice* na Labi stranou k Mělníku Janovi Popelovi z Lobkovic seděním na Hluboké.

Buštěves byla již prve dosti ohrožena, tak že Jindřich z Kolovrat dne 21 května z hradu svého Libšteina, na kterém zůstával, psaním velmi stížným naléhal na Jindřicha Rosenberského a druhé pány při vojště u Tochovic, aby neprodlévali a přispěli mu ku pomoci, dávaje věděti, žeby sice musil hleděti smlouvy s nepřítelem, aby zachránil aspoň život svým lidem, kteří byli na Buštěvsi posádkou. Následkem toho hnuli konečně odtamtud, a přitáhli až k *Rokycanům.* Přičítal se jim záměr, dočkati se zde pomoci Míšenské a táhnouti potom nejen k vybavení Buštěvsi, nýbrž i ku pokusu o dobytí Prahy. Ale naděje takové sotva při nich mohlo býti; neb již dne 17 května byl psal *kurfirst Fridrich* opět z Grimmy Oldřichovi Rosenberskému, že sice zjednal slíbený lid jízdný k Mostu, ale že jest mu nelze nyní hned vytáhnouti do pole, neb že musí dne 29 května býti na sjezdě s bratrem svým Vilémem a s Fridrichem kurfirstem brandenburským; po tom sjezdě že vytáhne tím mocněji. Příčinou toho byly nesnáze, kterých se obával od svých sousedů spřátelených se stranou Poděbradskou. Mínil se na sjezdě tom smluviti aspoň s dvěma z nich, aby mu nepřekáželi. Ale proti nadání jeho došel ho teprv něco později dopis všech pěti knížat s Čechy spolčených, daný v Bamberce dne 18 května, kterým jej vystříhali, aby proti jednotě Poděbradské války nezdvihal, poněvadž by sice musili jí poskytnouti své pomoci.[99]) Darmo také byla čekána pomoc od krále Fridricha z Rakous, Oldřichovi Rosenberskému za posledního poselství jeho bezpo-

[98]) Dle zápisu v knize Staroměstské k roku 1452 fol. 41.

[99]) *Staré letopisy české* (pag. 157) vypravují, že »mladý Míšenský z Durynk s Bramburským z Markuov« vtrhli starému knížeti Fridrichovi do země, i pálili mu a hubili. Z dopisů však Fridricha saského a a knížat spolčených proti němu vysvítá docela jasně, že toho nebylo.

1450 chyby slíbená. Oldřich žádal, aby mu král poslal asi 500 nebo 600 jezdců. Na to odpověděl Fridrich teprv psaním k němu dne 31 května z Vídenského Nového města, že jich nyní poslati nemůže pro nesnáze některé v Uhřích, že však pomyslí na prostředky, jak by tyto různice v Čechách po dobrém mohly býti uklizeny. Jakou cenu měl takový slib od něho, rozuměl zajisté Oldřich Rosenberský lépe než kdo jiný. Od Rokycan psali vůdci vojska tamějšího (27 kv.) Chebským o pomoc, však bez účinku, podobně snad i na jiné strany.

V tom stavu věcí Jiří Poděbradský uzavřel zanechati dobývání Buštěvsi a táhnouti vstříc proti hlavní moci nepřátel. Zavřev s posádkou obleženého hradu příměří dne 27 května, vydal téhož dne odtudž z ležení svého před Buštěvsí odpovědný list proti Oldřichovi Rosenberskému a všem jeho přátelům a pomocníkům, ve kterém vyčítal mu všecky jeho staré i nové viny na škodu jeho i celé země české. Vedle něho odpověděli také Pražané všech tří měst listem téhož dne daným, vytýkajíce Oldřichovi z Rosenberka, „že v křesťanském míru spojoval se s Němci, nepřátely netoliko páně správcovými, ale i všeho království českého úhlavními“. Dne 30 května stál Jiří Poděbradský s vojskem svým u *Mýta* mezi Žebrákem a Rokycany, dvě míle cesty od nepřítele, čekaje však nejspíš ještě některých posil. Tu chvíli nacházel se Fridrich míšenský na *sjezdě v Srbišti* (29 kv.) s Fridrichem kurfirstem brandenburským toliko, ježto Vilém míšenský, bratr jeho, nepřijel. Maje naději srovnati se aspoň s jedním tímto spojencem jednoty Poděbradské, ku kterémuž cíli se tudíž v Srbišti odřekl konečně sporných s ním nároků na foitství v Dolní Lužici (3 čv.), sliboval brzkou pomoc jednotě Strakonické, tak že mělo vojsko jeho dne 7 června býti v Kadani. To oznámil velitel jeho v Mostě Jindřich z Bünau dne 30 května Mikulášovi z Lobkovic do Kadaně, kterýž zprávu o tom zaslal dále k vojsku u Rokycan a sám táhl tam s lidem svým napřed přes Královice. Tu však Jiří Poděbradský, dřív než slíbená pomoc míšenská mohla doraziti, přitrhnul s vojskem svým k *Rokycanům,* a svedl *bitvu.* Vojsko jednoty Strakonické zavřelo se ve vozích, ale ostrou střelbou z houfnic přinuceno jest toto ohrazení své opustiti (4 čv.),

a ustoupilo v noci k *Plzni*, kdež položilo se na občiznách 1450
v bezpečném místě, nepochybně při samých zdech pevného tohoto města. Vojsko Jiřího Poděbradského strojilo se druhého dne (5 čv.) obehnati Rokycany, na nichž zavřel se Jan Krušina ze Švamberka. Vojsko u Plzně, žádáno od něho snažně o pomoc asi 500 mužů branného lidu, nemohlo jí poskytnouti, cítíc se slabé a obávajíc se samo na sebe útoku. Tu však přišlo ke smlouvání mezi oběma vojsky, již buď téhož dne 5 nebo jistě 6 června, následkem jehož sešli se někteří z předních pánů obou stran dne 7 června, a usnesli se na den 9 června o sjezd na hradě *Wildšteině*. Jiří Poděbradský vydal k tomu pánům strany protivné list průvodní dne 8 června na poli u Nepomuka, kamž mezitím byl pokročil s vojskem svým.

Vyjednávání šlo tentokrát rychle před se, tak že již nazejtří po začetí sjezdu (10 čv.) byla smlouva ve hlavních kusích zavřena a dne 11 června byla sepsána a vydány přiznávací listy k ní jedné i druhé strany ode všech tudíž přítomných. Ve hlavní věci měla týž základ jako před rokem smlouva Hradecká, ale všecko bylo položeno na krátké lhůty a plnější jistotu. Opět zvoleni jsou čtyři rozsudí, z jedné strany Jindřich z Rosenberka a Vilém mladší z Risenberka a z Rabí, z druhé Zdeněk ze Šternberka a Zdeněk Kostka z Postupic, nad nimi pak nejvyšší rozsudí Zbyněk Zajíc z Hasenburka. K jednání obou stran před nimi položen jest opěty sjezd ve Pelhřimově na den sv. Markety (13 čvce.) nejprvé příští, a na něm na nejdéle za tři neděle od toho dne byli umluvci zavázáni vydati rozsudek. Potom měl držán býti sněm obecný v Praze o sv. Kateřině (25 listop.) k vyřízení věcí zemských na základě kompaktat, listu mírného, smlouvy Pelhřimovské a jiných všech smluv učiněných mezi stranama za let předešlých, kterých platnost znovu jest uznána. Všichni ve smlouvě této jmenovaní zavázali se osobně k sněmu tomuto přijíti; kdož by bezelstně nemohl, měl dáti jinému moc na svém místě; zejména pak na místě Oldřicha Rosenberského, kdyžby osobně do Prahy přijeti nemohl, měl tu býti syn jeho Jindřich s plnou mocí. Ode dne podepsání této smlouvy mělo býti příměří až do sv. Jiří roku příštího,

1450 vztahující se na nepřítomné všecky, kteří by se k této smlouvě přiznali do lhůty určité. O markrabí míšenském Fridrichovi položeno však výslovně, že se do příměří toho nepřijímá. Jindřich z Rosenberka oznámil mu to ve jménu svých dopisem z Plzně dne 13 června, odvolávaje se na nezdržení smlouvy od něho, ježto pomoci slíbené nebyl poskytl v čase určeném. Města Pražská, Staré, Nové i Menší, vydala své přiznávací listy ke smlouvě této dne 22 června.

b) *Od smlouvy Wildšteinské až do korunování krále Ladislava* (1450—1453).

Zrovna v den po bitvě u Rokycan (5 čv.) byl v kraji Hradeckém, kdež se o ní věděti ještě nemohlo, *Jan Kolda* počal zjevné nepřátelství, učiniv velký zájem ve vesnicích okolo Jaroměře, Smiřic a Holohlav. Z té příčiny kraj Hradecký i po smlouvě Wildšteinské zdvihl proti němu válku, a vedením heitmana krajského, toho času opět Jetřicha z Miletínka, dobyty jsou dvě tvrze Koldovy, *Skalice* za Jaroměří a *Bolehošť* mezi Opočnem a Týništěm (před 10 čvcem.). V krajině té byl zvláštním protivníkem Koldovým Svojše Opočenský, v jehož okolí vojsko krajské potom se položilo proti Koldovi u *Dobrušky*.

Téhož času strhly se v jiné straně brzy po zavření smlouvy Wildšteinské rozepře nějaké mezi *Tábory* a panem Zdeňkem Konopištským i několika sousedy jeho. Táboři v domácí válce minulé nebyli drželi ani s jednou ani s druhou stranou, ač obě se o ně ucházely. Tudy však nevztahovalo se na ně příměří smluvené na Wildšteině, a již první dni měsíce července došly do Tábora odpovědné listy pana Zdeňka, pana Jana Sádla na Černém Kostelci a Jana Tichonického. Táborští hledali zastání u kněze Bedřicha na Kolíně i u Oldřicha z Hradce a prostředkem jich u Oldřicha Rosenberského, kterýžto k jednání s nimi poslal syna svého Jindřicha na sjezd do Soběslavě (12 čvce.). Ale brzy potom Zdeněk Konopištský již udeřil na Tábory, a svedl s nimi boj, ve

kterém jsou poraženi a vzato jim 45 vozů a pět houfnic 1450
(před 25 čvcem).

Mezitím počal se *sjezd Pelhřimovský* v ustanovený čas, a poněvadž ve smlouvě Wildšteinské byl Kolda uveden mezi jinými jednotníky Strakonickými, vzali zvolení umluvci věc jeho brzy předse, aby učinili konec pálení a hubení od něho a od Svojše posud trvajícímu. Dle vyzvání jejich učiněného dne 25 července měl Jan Kolda učiniti příměří s krajem Hradeckým i se Slezáky do sv. Jiří a propustiti vězně na závazek; ve tvrze pak na něm dobyté, Skalici a Bolehošť, měl se uvázati jeden ze čtyr umluvců, Zdeněk Kostka z Postupic, a držeti je až do rozsouzení na tomto témž sjezdě Pelhřimovském. Zdali se však rozsouzení v tom čase stalo, není nám povědomo. Pří bylo tak mnoho, že uznal sjezd za nemožné, aby umluvci se všemi učinili konec, i dáno jim v moc, učiniti to buď na příštím sněmě o sv. Kateřině buď na jiném sjezdě, kdež by sobě k tomu sami položili místo. Ve hlavní při mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce stala se však konečná výpověd dne 3 srpna v ten spůsob, že jeden i druhý jakož také nebožtík Menhart z Hradce prohlášeni jsou za prosté vin sobě přičítaných a uloženo jim zachovávati mezi sebou pravý a křesťanský mír i dobré přátelství. Následkem toho jest zápisem obecným téhož dne učiněným uložen také mír obecný přátelům a pomocníkům jejich jedné i druhé strany a celé zemi vůbec, s ustanovením, aby o zámky a statky dobyté v této minulé válce od jedné neb druhé strany bylo rozsouzeno na sněmě o sv. Kateřině týmiž umluvci čtyřmi, kteří byli jmenováni smluvou Wildšteinskou; kdyby se pak mezi sebou nemohli dohodnouti, aby učinili výpověd dle rady dvou pánů k tomu přidaných, Zbyňka Zajíce z Hasenburka a Jana Smiřického.

Když bylo tímto spůsobem zjednáno obecné upokojení v zemi, konal Jiří Poděbradský přede vším jiným přípravy k válečnému tažení proti *Fridrichovi saskému*. Dne 21 srpna nacházíme ho v Hradci Králové na sjezdě s posly slezskými kdež zavřel s nimi smlouvu o zachování míru až do budoucího krále. Zdá se, že příčinu k tomu zavdaly pokusy Fridricha saského, aby Slezáky potáhl na svou stranu proti Ji-

1450 římu; nebo byl již na sjezdě v Srbišti, když zamýšlel táhnouti do Čech na pomoc jednotě Strakonické, mnohými dopisy k Vratislavským, Svídnickým, Javorským, Lehnickým a jiným pobádal měst těchto, jakož i lužických, aby mu poskytli pomoci proti Jiřímu, kterého vinil, že prý se bezprávně zmocnil správy země české na újmu krále Ladislava (31 kv.). Z Hradce navrátiv se do Prahy, sadil Jiří dne 2 září konšely na Starém a na Novém městě, dne 4 září též na Malé straně, potom pak 6 září učinil výpověď mezi *Pešíkem z Kunvalda* a Janem *Velvarem* o mlýny a domy Helmovy, následkem které dostal se konečně Jan Velvar v držení jich, se svolením také pana Alše a Petra Holických ze Šternberka, kteříž se odřekli svých nároků na ně. Některý den potom, asi snad 8 září, vytáhl do pole proti Míšni.

Někteří páni jeho strany byli se již napřed vypravili k půlnočnímu pomezí zemskému, jakož Burian z Gutšteina, Jan Calta z Kamennéhory, Petr ze Šternberka, Vilém z Ilburka. Již dne 4 září položili se mezi Duchcovem a Mostem na půl míle cesty od *Mosta*, s kterýmžto městem svedli malé půtky po několik dní potomních. *Duchcova* se zmocnili a také kláštera *Oseckého*. K nim připojili se asi 10 září Žatečtí, Lounští, Slánští a lidé Jakoubka Bílinského vedením Jakoubka syna jeho, a nazejtří dne 11 zaří bylo celé vojsko pohromadě i při něm Jiří Poděbradský. Všichni čelnější páni jeho strany nacházeli se u vojště, též města. Z Prahy byla tentokrát povinnost vojenská, pokud se týkalo Starého města, nejspíš opět na dvou čtvrtech, Linhartské a Michalské; Linharští však složili berni na najetí žoldnéřů, aby nemusili táhnouti sousedé. Vojska jízdného a pěšího čítalo se asi 10000; vozů bylo, co vytáhly s Jiřím Poděbradským samým, dvacet kop, nepočítajíc totiž, co měli při sobě páni, kteří napřed byli u pomezí.

Poněvadž nebylo dosti věřiti některým pánům v Žatecku, Loketsku a Plzensku, zvláště Hynkovi Krušinovi ze Švamberka a Mikulášovi z Lobkovic, že zachovají pokoj za vzdálení vojska jednoty Poděbradské ze země, posláni jsou Žatečtí a Lounští i něco Slanských zpátky do svých měst, a zůstaveno i něco jiného lidu k sesílení obrany, také pak Jakoubek

Vřesovský z Biliny zůstal z též příčiny pozadu co heitman 1450
kraje Litoměřického. Ostatní vojsko přešlo již dne 11 září přes hory Krušné, a táhlo bez překážky ku předu, jak se zdá, ve dvou proudech k Dippoldiswaldu a k Pernu s velikými záhubami na cestě. Množství vesnic, též město *Dippoldiswalde* a předměstí u *Perna* jsou vypáleny; od Perna pak podél Labe vojsko, jak se zdá, přiblížilo se až ke *Drážďanům*. Odtud obrátilo se s rovnými záhubami v stranu západní dle umluvy s *Vilémem* mladším markrabí Míšenským, který se stejným časem co spojenec Čechů strojil ke vtrhnutí do země staršího bratra svého z Durynska. Vilém nacházel se dne 19 září v poli u *Blankenhaina*, hradu a města hrabat Gleichen nedaleko sídla svého Weimara, a po dobytí jeho táhl nejprvé ve směru severním až k řece Unstrutě, kdež dne 27 září dobyl města *Nebry*, odňatého jemu od Fridricha. Odtamtud dal zprávu o sobě Jiřímu Poděbradskému, žádaje, aby se s ním spojil. Jiří byl toho času již na cestě k němu s vojskem svým, kteréž nezdržujíc se dobýváním pevných míst, zmocnilo se jen dvou menších tvrzí a městečka *Mitwaidy*. Tam dostalo se mu potřebných zásob potravních, a Jiří zdržel se v Mitwaidě den sv. Václava (28 září), potom pak táhl rychlými pochody až k městu *Pegovu* na řece Elsteře na nejzápadnějším kraji markrabství Míšenského.

Dle přání markrabí Viléma mělo se spojení Čechů s ním státi u města Naumburka, mnohem dále na západě ležícího, jehož doufal pomocí jich dobyti. Vojsko české zdrželo se však osm dní u Pegova, asi od 1 neb 2 října, dobývajíc města toho úsilně, ale darmo. Tu přitáhl Vilém k nim až k Pegovu, a spojená vojska obrátila se odtud po Elsteře nahoru přes Žič (Zeitz) k městu a hradu pevnému *Gerovu* (Gera), v němž se nacházela posádka z nejlepších bojovníků a vůdců kurfirsta Fridricha se skládající. Spojené vojsko oblehlo Gerov, a dne 15 října přikročilo k útoku. S troubením a střelbou silnou vrhli se bojovníci do příkopů, a zlezli zdi v boji velmi tuhém, ač se ztrátou toliko patnácti zabitých a malého počtu lehce raněných z vojska českého. Z posádky upadlo krom jiné těžké ztráty 900 lidí v zajetí, mezi nimiž byl mladý hrabě Jindřich Gerovský, Hanuš z Donína i Auerbacha, hrabě Vilém z Orla-

1450 münde, hrabě Hanuš z Kirchberka, Kunc Kaufunk i někteří jiní znamenitější. Krom jiné kořisti dostalo se vítězům víc než půl čtvrta sta koní jízdných; město pak dobyté jest pobořeno.

Kurfirst *Fridrich* byl při vtrhnutí Čechů do země jeho sbíral vojsko své k obraně u města *Míšně* na Labi několik mil pod Drážďany, kdež déle meškal v nejistotě, kam se obrátiti, protože krom bratra svého Viléma bál se také kurfirsta Fridricha brandenburského, aby dle smlouvy s Čechy nevpadl mu do země se strany opáčné. Teprv dne 8 října, asi v čas spojení vojsk Jiřího a markrabí Viléma u Pegova, vytáhl s vojskem svým ku předu, chtěje svésti s nimi bitvu. Táhna přes *Kamenici*, odkud dne 12 října mínil býti ve Cvikově, obrátil se potom ke Gerovu, když zvěděl o obležení města tohoto. Spojené vojsko však po dobytí Gerova táhlo hned proti němu, hotovíc se rovněž k bitvě rozhodné. Mezitím byl však král Fridrich vypravil některé raddy své ke smlouvání mezi stranama, naléhaje zvláště na Viléma Míšeňského, aby vešel v mír s bratrem. Poslům těmto co prostředníkům podařilo se smluviti *příměří* dne 22 října v poli u *Krymačova,* kdež se byla vojska přiblížila proti sobě. Smlouva se vztahovala s jedné strany na kurfirsta Fridricha saského, s druhé strany na Čechy a na pět spojenců jejich německých, markrabí Viléma, kurfirsta Fridricha brandenburského a bratří Jana, Albrechta i Fridricha markrabí brandenburské a purkrabí Norimberské. Příměří mělo trvati až do sv. Urbana čili 25 května roku 1451, a mělo se mezi tím časem jednati o mír na sjezdě v Bamberce dne 22 března téhož roku.

Po zavření příměří tohoto Čechové nastoupili na zpátečné tažení podél západních hranic Míšně přes Elsterberk, Plavno a dílem přes Reichenbach i Auerbach, dále pak přes Olešnici a Adorf se směrem ke *Chebu,* konajíce vždy ještě škody rozličné. V Chebě po celý čas tažení tohoto byly šířeny pověsti, že míní Jiří Poděbradský vzíti pomstu na tomto městě pro nevpuštění jeho do města ke sjezdu, jejž tam předešle měl míti s knížaty německými. Obávání toto splnilo se potud, že Jiří Poděbradský uložil městu pokutu 1000 kop grošů českých za pohanění které sobě z onoho skutku jejich

pokládal. Dne 25 října nacházel se Jiří Poděbradský již 1450
u Žatce, a o dva dni později vrátil se s vojskem do Prahy po více než šestinedělním vzdálení u velké obecné radosti. Vojsko přivezlo s sebou kořist hojnou, mnoho dobytka, koní a rouch drahých, zvláště pak mnoho zvonů, které všude brali z městeček a vesnic v Míšni, toliko srdcí od nich zanechávajíce. Počítalo se jich dobře na čtyry sta. Mezi zajatými, které Čechové vzali s sebou, byl hrabě Jindřich Gerovský, jejž Jiří dal z Prahy odvézti na Poděbrady; on pak v zajetí tom po některém čase zemřel.

Po navrácení Jiřího Poděbradského z tohoto tažení zbývaly jen čtyry neděle do *sněmu* ustanoveného k času *sv. Kateřiny* (25 listop.). Sněm tento sešel se v počtu neobyčejně velkém stavů obou stran, a učinil další velký krok k upokojení země. Na něm byla předně výpověd sjezdu Pelhřimovského mezi Jiřím Poděbradským a Oldřichem z Hradce potvrzena a obecné smíření mezi stranama prohlášeno; potom pak umluvci přikročili k souzení pří zvláštních, a srovnali mnoho jich důležitějších. Rozsouzení týkalo se zvláště zámků a statků dobytých a opanovaných od jedné strany proti druhé v minulé válce, které větším dílem měly býti navráceny předešlým držitelům. Toliko Kuneš Rozkoš z Dubé, jemuž rozbořen byl Kostelec nad Sázavou, musil se za statky k němu náležející s pokojiti summou peněz od pana Zděnka Konopištského a několika jiných sousedů, kteří se o ně rozdělili. Srovnale s tím měly někdejšímu purkmistru Novoměstskému v Praze Pavlovi Detřichovic navráceny býti jeho domy a což jiného bylo mu odňato po dobytí Prahy, ač tak, nebylli by do města zase přijat, aby měl toliko svobodu prodati je. Též měli Pražané navrátiti panu Vilémovi mladšímu z Rabí některý jeho majetek, jehož zbaven byl po dobytí města. Některé pře, v nichž právo nebylo dosti jasné, musily však býti ještě zase odloženy dle zmocnění daného umluvcům na sjezdě Pelhřimovském: tak dílem pře mezi Janem Koldou a krajem Hradeckým, též pak i pře mezi Pražany a panem Hynkem Krušinou ze Švamberka, kterému dávali vinu z oloupení kramářů a jiných obchodníků a řemeslníků jedoucích na výroční trh do Klatov, nevíme, kterého právě času.

1451 Sněm se protáhl až do šesti neděl od sv. Kateřiny, totiž až do tří králů roku 1451. Krom vyřízení věcí soukromých jednalo se na něm po přetržení více než dvouletém, které spůsobeno bylo dobytím Prahy, konečně také o hlavní záležitosti zemské, totiž o osazení trůnu českého; i uzavřeno znovu vypraviti poselstvo ku králi Fridrichovi o vydání Ladislava do země. Poselstvu tomuto bylo dáno v podstatě totéž nařízení jako někdy poslům vypraveným ze sněmu o sv. Martině roku 1446, však s vytčením zároveň žádosti, aby Ladislav, když by měl za krále přijat býti, zavázal se vedlé jiných věcí hájiti Čechy při kompaktatech zavřených s konciliem Basilejským i při zápise císaře Sigmunda k nim se vztahujícím, tudy pak zejména vymoci stvrzení mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa. V též příčině měl také král Fridrich sám žádán býti, aby posly své vedlé poslů království českého vypravil k místům, kdež by nejplatněji a nejužitečněji zdálo se, aby byl arcibiskup svěcen, až by stavové čeští uzřeli čas k tomu příhodný. Za posly zvoleni jsou z pánů Oldřich z Rosenberka se synem svým Jindřichem, kterýž jeho místo zastával na tomto sněmě, Aleš ze Šternberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Zdeněk ze Šternberka, Oldřich anebo Jan z Hradce, Václav z Michalovic, Hašek z Waldšteina a Hanuš z Kolovrat, ze zemanů Jan ze Smiřic, Jakub ze Vřesovic, Jan Čabelický ze Soutic, Soběslav Mrzák z Miletínka, Zdeněk Kostka z Postupic, Arnošt z Leskovce a Beneš z Mokrovous.

Po vyřízení všech jiných věcí učinil sněm nálezy ku prospěchu obecné bezpečnosti v zemi, aby totiž, když soukromé války přestaly, s větším důrazem, než bylo za trvání jich možné, stiháni byli loupežníci, zloději a jiní zločinci, a zvláště aby silnice všudež byly svobodné k provozování obchodů. O stihání a trestání zločinců měli pečovati popravci v krajích dle obyčeje starodávného. Kdož by se jim v tom protivil a zločinců se ujímal, jakž se zhusta dotud stávalo v rozezlení stran proti sobě, měl pokládán býti za nepřítele obecného, měli sobě všichni pomáhati proti němu, a čeho by na něm bylo dobyto, měl toho prázden býti na vždy. Nálezy tyto jsou provolány všude po městech i panstvích, aby se obecně spatřovala jich opravdovost.

Před rozejitím svým usnesli se stavové, aby i k budoucímu sněmu jako k tomuto každý ze stavu panského přišel buď sám buď dal jinému moc svou. Sněm měl opět býti v Praze, a ustanovení času k tomu poručeno pánu z Rosenberka (rozumělo se buď Oldřichovi buď Jindřichovi) a Jiřímu z Poděbrad. 1451

Poslové ustanovení ku králi *Fridrichovi* vypravili hned po skončení sněmu některé osoby ze svého prostředka ke dvoru jeho, aby si vyžádali sjezdu s ním, i ustanovil jim k tomu kdysi na začátku měsíce unora místo v *Novém městě za Vídní* ke dni 12 března. Nicméně mělo poselstvo, jehož se Oldřich Rosenberský účastnil osobně i se synem svým Jindřichem, slyšení první u něho teprv dne 23, a druhé dne 26 března; odpovědi pak dostalo teprv dne 2 dubna. Nebyla ani tentokrát jinačí než směřující k odkladům. Poněvadž prý věci, o něž se jedná, jsou znamenité a veliké, že jest králi potřeba rozmyšlení; pročež aby sobě Čechové položili valný sněm a jemu o dva měsíce napřed čas a místo oznámili; žeť pošle k němu své poselství s odpovědí. Byla to beze vší pochybnosti i tentokrát odpověd dle přání pana Oldřicha Rosenberského. Nebo s vydáním Ladislava do země jako s odepřením jeho souviselo rozhodnutí o budoucím zřízení správy zemské v Čechách, které dle tehdejšího stavu věcí nemohlo se státi než ku prospěchu Jiřího Poděbradského. Odročení rozhodnutí toho bylo nejlepší, čeho mohl Oldřich Rosenberský tehdáž dosáhnouti.

Jiří Poděbradský byl mezitím zaneprázdněn jednáním o konečný mír s *Fridrichem* kurfirstem *saským*. Dřív než přišel čas ustanovený k sjezdu společnému v Bamberce, byl spojenec Čechů Vilém mladší Míšenský s bratrem svým srovnán na sjezdě zvláštním v Naumburce [99a]) (27 led.); následkem čehož se sjezdu onoho sešlo, a k zavření míru mezi Čechy a Fridrichem byl položen jiný sjezd, na kterém měli Vilém a markrabí brandenburský Albrecht konati prostřednictví. Místo k tomu bylo položeno ve *Chbě,* ale tak že jen knížata sjela se v tomto městě, Jiří Poděbradský pak s jinými pány če-

[99a]) [Srovn. Arch. Č. XXI, 305—306].

1451 skými zajel do *Karlových Varů* a snad na čas také do Žlutic, mezi oběma pak stranama konal poselství sem a tam Jetřich z Miletínka. Vyjednávání toto nevedlo však ku konci, než toliko ku prodloužení příměří (31 břez.) do sv. Petra a Pavla (29 čv.), před kterýmžto časem měl býti sjezd knížat v Mostě, tak aby Jiří Poděbradský se svými přijel k opětnému jednání s nimi buď do Biliny nebo do Teplice nebo do Loun. Tentokrát podařilo se již prostředníkům zhotoviti návrh smlouvy, ku kterému s české strany bylo svoleno, a svolení kurfirsta Fridricha směli se nadíti dle předešlé řeči s ním, tak že smluvena byla jistá peněžitá náhrada, kterou měl kurfirst dáti na Hoyerswerd a za propuštění zajatých; oč by pak byla rozepře s ním koruny české se týkající, mělo odloženo býti až do budoucího krále. Ale když vše bylo sepsáno, dostaly se kurfirstovi Fridrichovi nějaké zprávy o rozmíšce domnělé mezi Jiřím a Žateckými i Lounskými, též že prý Jiřímu toho roku nastávala jistá válka s Moravou; následkem čehož Fridrich, neobávaje se, žeby naň brzy mohl znovu udeřiti, kladl jiné výminky, a tudy se jednání opět přetrhlo, ač tak že příměří opět jest prodlouženo (27 čv.) do 25 července.

Dle vyzvání od krále Fridricha byl po návracení poslů českých položen *sněm v Praze* ke dni sv. Kiliana (8 čvce.) a oznámen králi, aby vypravil k němu posly své. Poněvadž se Jiří Poděbradský za příčinou vyjednávání s Fridrichem Míšenským ještě dne 4 července nacházel v Lounech,[100]) začal se sněm tento nejspíš o některý den později,[1]) a poněvadž toho času již od velkonoc silně zuřil *mor* v Praze, tak že prý zemřelo za den až i 200 lidí, byl přeložen odtud do *Benešova*. Páni obou stran sešli se opět u valném počtu, rovněž i města, mezi nimiž ovšem též poslové Pražanů. Oldřich Rosenberský dal se opět zastupovati synem svým Jindřichem. Král Římský vypravil ke sněmu tomuto poselstvo, jehož řečníkem byl jeden z předních rádců jeho, Vlach *Eneáš Sylvius*, biskup Sienský, vedle něho Prokop z Rabšteina a dva šlechtici ra-

[100]) Viz listinu tam od něho danou v *Archivě českém* III. 549.

[1]) Totiž teprv po 11 červenci, kteréhožto dne zemřela císařovna Barbora, poněvadž Eneáš Sylvius, který sám na sněmě tomto byl, klade smrt císařovny určitě do času krátce před ním.

koušti, Albrecht z Ebersdorfa a Jindřich Truchses, jinde již zmíněný. Eneáš Sylvius držel před shromážděním, kterému předsedal Jiří Poděbradský, řeč obšírnou, jejíž obsah však byl, že král Ladislava pro mladý věk jeho na ten čas do Čech vydati nemůže, ubezpečuje stavy jinak dobrou vůlí svou k zemi jejich, děkuje, že mínili o dobré svého krále budoucího pečovati svolením berně na vyplacení statků korunních, a žádaje, ježto prý „již let bez mála dvanácte bez přítomnosti jeho byli", aby ještě „něco málo" pozdrželi. Když se stavové tázali, jak by to „něco málo" míněno bylo, odpověděl Eneáš Sylvius, že se tím ovšem míní, až by Ladislav došel právních let dle obyčeje domu rakouského. Stavové, potázavše se mezi sebou, zdvořile se poděkovali za dobrou vůli, ale připomenuli králi, že se byl mezitím bez práva vměšoval do záležitostí Slezska a Lužice na škodu koruny české, a žádali, aby toho nečinil, by mohli „k té dobré vůli tím lepší naději míti". Prohlášení však již několikkrát předtím učiněné, žeby stavové, nebude-li jim Ladislav vydán, jinak se musili opatřiti, aby vždy krále měli, tentokrát není opětováno, nýbrž podána králi další lhůta na rozmyšlenou, aby předce k žádosti stavů svolil, neli dříve, aspoň do sv. Václava toho roku. Strana Jiřího Poděbradského i prve již od delšího času nemyslila opravdově na povolání jiného krále než Ladislava (ač zdá se, že někteří byli jiného mínění), protože byla to věc dle tehdejších okolností nesnadná: nyní pak bylo jí také snáze čekati, když se převaha moci v zemi již rozhodně nacházela při ní. 1451

Na sněmě Benešovském stalo se mezitím jakési dotknutí záležitosti náboženské. Bylť papež Mikuláš V ku konci roku předešlého (1450 29 prosince) ustanovil nového legata do Němec, kardinala *Mikuláše z Cusy*, kterému také nové vyjednávání s Čechy bylo poručeno. Sněmu Benešovskému bylo to oznámeno dopisem markrabí brandenburských, kteří podávali k tomu svého prostřednictví. Stavové shromáždění, jimž také poslové císařovi přimlouvali, svolili k vyjednávání s legatem, a položili k tomu sjezd v Litoměřicích ke dni sv. Martina (11 listop.). Z toho vzal sobě Eneáš Sylvius příčinu k delší rozmluvě soukromé s Jiřím Poděbradským, jejímž účelem bylo, oblomiti jej jakožto tu chvíli nejmocnějšího v zemi, aby

1451 stranu pod obojí připravil k podrobení se vůli stolice papežské. Eneáš Sylvius představoval mu, jakou zásluhu by tím získal pro obnovení dobrého stavu a bývalé slávy království českého, a jaký vděk od papeže, od císaře i krále budoucího Ladislava. Když Jiří Poděbradský k oslovení takovému odpověděl, že jediná a snadná cesta k sjednocení Čechů s církví jest zachování smluv zavřených s konciliem Basilejským, a vytýkal, že se smlouvy ty Čechům ruší, biskup neodmítal naprosto uznání kompaktat od papeže, pravě, že neví, jaká moc dána jest novému legatu papežskému, ale vyčítal všecko, čím od prvopočátku bývali tehdáž Čechové viněni, že jednají proti kompaktatům, a dovodil z toho nesnadnost obnovení jich od stolice papežské. Když Jiří Poděbradský tím sebou hnouti nedal, nýbrž vystříhal, aby se dvůr papežský nedal klamati nadějemi, které se mu snad činí, z opětného zdvižení války s Čechy, žeť by mohlo potom přijíti k smluvám obtížnějším, než byla kompaktata, Eneáš Sylvius přivedl řeč na dvě jiné překážky dorozumění, jednu totiž, že byly statky duchovensta zabaveny, druhou, že chtí Čechové Rokycanu míti arcibiskupem. První z těchto překážek dle mínění Jiřího Poděbradského nebyla nepřemožitelná. Pravilť, že kdo drží statky duchovenstva bez práva, bude je musiti navrátiti; kdož pak má zápisy na nich, od toho že se vyplatí, což bude tím snadněji, protože by mnozí měli zapsány mnohem menší sumy, než za které statky stojí. Co se týkalo Rokycany, divil se, proč že stvrzení jeho jest papeži a dvoru jeho tak proti mysli, žeť by zajisté muž ten mnoho prospěl papeži i království tomuto i králi Ladislavovi. Na to dal se Eneáš Sylvius ve vášnivé vinění Rokycany a líčení nebezpečnosti jeho, jak bylo u všech protivníků jeho od dávna ve zvyku. Tomu bylo těžko pomoci. Vím to, řekl k tomu Jiří Poděbradský; jest tolik lidí, kteří Rokycanu, ač křivě, obviňují, že neřkuli mně, ale snad ani svatému Petru by v Římě nedali sluchu, kdyby se ho zastával. V uvážení toho také přisvědčil, že když není naděje na stvrzení jeho, bude potřeba mysliti na jiného; však poněvadž Rokycana zvolen jest, že bude musit býti ponuknut, aby se vzdal volby, a tehdy že sněm navrhne jiného. K tomu Eneáš Sylvius ochotně přisvědčoval, pravě, že dovedeli toho Jiří.

získá velkého poctění, a Rokycana, podrobili se, že rovněž najde milost a přízeň od stolice apoštolské; doložil však, žeby 1451
potom dobře bylo, aby Čechové navrhli ne jednoho, nýbrž několik, z nichž by jeden mohl býti vybrán a stvrzen. Ku konci radil také Jiřímu, aby v příčině rozdílného mínění o svátosti pod obojí spůsobou otevřel srdce své *Janovi Kapistranovi*, pověstnému kazateli, který tehdáž zároveň s kardinálem Cusou přijel byl ze Vlach do Němec a měl přijeti také do Čech. Jiří Poděbradský vyslovil svou ochotnost k tomu.

Eneáš Sylvius po navrácení svém do Vídně psal o této rozpravě široce kardinalovi Janovi Karvayalovi (21 srp.),[2]) přikládaje jí důležitost, poněvadž prý jestliže kdo, Jiří Poděbradský, jakožto muž největší vážnosti v zemi, jehož mnozí i ze strany pod jednou se přídrží, byl by s to, aby navrácení Čechů k jednotě církve zjednal. Pokládal jej dle tohoto shledání s ním za muže svedeného prý sice k bludům Husitským, ale spravedlivého a dobrého.[3])

Některý den před začetím sněmu Benešovského (11 čvce.) byla zemřela císařovna *Barbora* na Mělnice na nemoc morovou tehdáž právě zuřící. Tělo její přivezeno jest do Prahy, a pochováno slavně od duchovenstva strany pod obojí v kostele sv. Víta ve hrobě královském. Jiří Poděbradský, který vládl městy jejími již za jejího života, podržel jich ovšem i potom pod správou svou.

Vzal-li Jiří Poděbradský z rozpravy s Eneášem Sylviem v Benešově naději jakou, žeby bylo lze docíliti narovnání s papežem prostředkem tehdejšího legata Cusy dle přání strany pod obojí, když by se toliko prokázala povolnou upustiti od osoby Rokycanovy v příčině osazení arcibiskupství; musil brzy zase míti pochybnost o tom dle chování onoho rozhlášeného kazatele vlaského, na nějž jej Eneáš Sylvius odkazoval jakožto dobrého rádce ve věcech víry. Bratr *Jan Kapistran*, muž tehdáž 65letý, procestovav nejprv Korutany a

[2]) Viz ve vydání dopisů jeho číslo 130.

[3]) Hussitarum errore infectus, alioquin aequi bonique cultor; quem cum nos longo sermone de communione calicis temptavissemus (skutečně však o tom jen krátce s ním mluvil), magis deceptum quam pertinacem invenimus. Tak píše o něm v *Historia Friderici III imperatoris*.

1451 Štyrsko, nacházel se již před začetím sněmu Benešovského v Rakousích, nejprvé v Novém městě Vídenském (od 30 čv.), potom ve Vídni. Všudež předcházela jej pověst o mocné výmluvnosti jeho a o domnělých zázracích, které konal. Všudež hrnuli se proto tisícové lidu, aby slyšeli nebo vlastně viděli kázání jeho, protože mluvil latinsky s živými posuňky dle způsobu vlaského a obsah řeči býval domácím jazykem vykládán toliko od jeho pomocníků. Hlavním však úkolem jemu vykázaným bylo obrácení Čechů, aby se odřekli přijímání pod obojí způsobou; domýšleliť se u vysokém cenění sebe, že toho dovede svým působením. Nedlouho tedy po navrácení Eneáše Sylvia z Čech do Vídně vydal se odtud na cestu do Moravy, kdež nejprvé v *Brně* (od 1 srpna), potom v *Olomouci* (od 18 srpna) a opět v Brně (od 6 září) každého dne kázal svým způsobem, maje k ruce dva překladače, jednoho českého a jednoho německého. Stálým obsahem kázání jeho bylo tu však popírání platnosti kompaktat a kaceřování i zatracování přijímajících pod obojí způsobou. Slovem i písmem snažil se zvláště šlechtu odtrhnouti od přijímání pod obojí způsobou, i podařilo se mu to při královském podkomoří na Moravě, panu Benešovi Černohorském z Boskovic, tak že i s rodinou svou odřekl se kalicha (1 srp.) a zabránil přijímání pod obojí způsobou také poddaným lidem svým. U jiných způsobilo to velké rozhořčení.

Nenadálý útok tento na celý posavadní právní stav strany pod obojí nemohl dlouho snášen býti mlčky; pročež ozval se proti tomu, jakožto v první řadě dotčen, mistr *Jan z Rokycan*, i zaslal Janovi Kapistranovi dopis dne 11 září, kterým jej vyzýval k osobnímu sjezdu a k hádání o předmětu sporu buďto v Moravské Třebové, buď v Německém Brodě neb v Pelhřimově. Na to Kapistran odpověděl (20 září), že jest ochoten k hádání, ale na jiném místě, které by se jemu hodilo; pročež žádal, aby k němu Rokycana vypravil některé osoby, s kterými by se mohl o to dorozuměti jakož i o způsob hádání a o muže, kteří by měli býti přítomni. Zvláštním dopisem oznámil to také Jiřímu Poděbradskému. Poněvadž měl býti právě toho času (25 září) sjezd jakýsi pánů moravských v *Uničově*, Rokycana hned po obdržení odpovědi této (25 září)

zajel ke sjezdu tomu, vzav s sebou list koncilia Basilejského 1451
vydaný na kompaktata, kterýž potom ve shromáždění panstva čten jest veřejně k odmítnutí řečí Kapistranových proti platnosti jich. Dle přání Rokycanova sjezd tento sám postavil se za prostředníka v příčině veřejného hádání, zvoliv ze sebe dva pány, Jana z Pernšteina a Václava z Boskovic, za posly k Janovi Kapistranovi, kteříž měli mu navrhnouti sjezd ve Krumlově moravském ke dni sv. Šimona a Judy (28 října). Tam mínili býti přítomni mnozí páni z Moravy i z Čech, a měl míti přístup každý, kdožby mohl věci rozuměti. Hádání mělo se díti obyčejným spůsobem mistrů a dle soudce v Chebě umluveného.

Dříve však než ještě odpověď Kapistranova byla Rokycany došla, Kapistran odjel z Brna (23 září) do *Znojma*, ze strachu, jak aspoň později tvrdil, o svou bezpečnost, protože prý od některých pánů moravských došly pohrůžčivé listy do Brna i do Olomouce pro jeho tu přebývání, tak že prý Brněnští obávali se obležení svého města od týchž prý pánů, kteří byli v Uničově shromážděni. Brzy pak po usnešení sjezdu Uničovského odjel také ze Znojma (asi 8 října), a uchýlil se do Rakous, odtamtud pak po navštívení míst rozličných, přijav pozvání od pana Oldřicha Rosenberského, k němu přijel na *Krumlov* v Čechách (15 říj.). Buď ze Znojma nebo odjinud na této cestě byl psal podruhé Jiřímu Poděbradskému, vykládaje jemu dle svého rozumu o kompaktatech, že prý ani od papeže Eugenia ani od samého koncilia Basilejského nejsou přijata. Účinek toho byl však nejspíš, že se Jiří Poděbradský tudy přesvědčoval o nebezpečnosti působení Kapistranova pro pokoj v zemi sotva teprv docílený, a psal proto Oldřichovi Rosenberskému, aby ho u sebe nepřijímal; což však u pána tohoto zůstalo bez účinku. Poněvadž páni jmenovaní sjezdem Uničovským delší čas nevěděli, kdeby Kapistrana poselstvím svým zastihli, oznámili mu usnešení sjezdu toliko dopisem, kterýž ho došel teprv na Krumlově i s dopisem Jana Rokycany téhož se týkajícím dne 17 října. Kapistran odpověděl hned druhého dne (18 říj.) dopisem toliko Rokycanovi svědčícím, kterým vytýkal mu dlouhé neodepsání, hádání pak na Krumlově moravském pyšně odmítal. Místo

1451 bylo mu příliš sprosté, prý sedlské; posluchači neučení prý by leda přitom spali; soudce pak v Chebě umluvený, to jest písma svatá a podání s nimi se srovnávající, byl mu dokonce proti mysli; nebo prý písma němá jsou, jestliže nevyloží jich nejučenější mužové dle zdravého a katolického smyslu. Jmenoval Rokycanovi Neapoli, Bononii, Padui, Paříž a čtrnáct jiných měst, kdež by se nacházela slavná učení, jakožto místa k hádání spůsobilá; z nich aby si vyvolil kterékoli; však zároveň svoloval také k hádání v Chebě u přítomnosti kardinala legata Mikuláše z Cusy na sjezdě stavů českých a moravských s ním, který tam měl býti v den sv. Barbory (4 pros.). Kardinal totiž nebyl svolil ke sjezdu v Litoměřicích aniž také k některým kusům týkajícím se spůsobu sjezdu toho; a byl proto Cheb navržen za jiné místo k tomu Albrechtem markrabím brandenburským a purkrabím Normberským jakožto jedním z prostředníků. Za soudce rozhodujícího přijímal Kapistran toliko papeže. Dopis jeho byl jinak pln osobních urážek proti Rokycanovi. Zároveň psal Kapistran ke všem stavům českým a také k Pražanům, žádaje, aby Rokycanu ke sjezdu v Chebě dohnali. V naději, že Jan Kapistran do Krumlova moravského přijede, byl mezitím Rokycana podruhé vyjel z Prahy na Moravu, když se čas ustanovený ke sjezdu tamějšímu blížil; ale na cestě došel ho dopis Kapistranův na hradě Lichtenburce: pročež vrátil se do Prahy, a odepsal mu odtamtud dne 12 listopadu k vyvrácení toliko všelikých obviňování a nájezdů jeho. Hádání v Chebě odmítl takořka mlčky.[3a])

Mezitím byla prošla lhůta, kterou dával sněm Benešovský králi Fridrichovi do sv. Václava toho roku, aby se jinak ještě rozmyslil v příčině vydání Ladislava do země; poněvadž pak vědělo se, že se král Římský strojil na příští rok k jízdě do Říma pro přijetí koruny císařské, vypraveno jest k němu v měsíci říjnu *poselstvo do Vídně*, v němž mimo jiné nacházeli se zejména pan Aleš Holický ze Šternberka a Zdeněk

[3a]) [Tento list Rokycanův i jiné dokumenty o činnosti Kapistranově uveřejnil Valouch, Životopis sv. Jana Kapistrana (Brno 1858); pobyt Kapistranův v zemích českých nověji vylíčil Nejedlý, Česká missie Jana Kapistrana (v Praze 1900; otisk z Čas. Čes. Mus.), kde také ostatní literatura uvedena. Nejnověji Jacob, Johannes von Capistrano (Breslau 1903) I. svazek].

Kostka z Postupic. O vydání Ladislava do Čech bezpochyby 1451
tentokráte se nejednalo více, ale o opatření správy zemské, i docílilo se jakýchsi umluv, kterými král Fridrich jistým způsobem svolil, aby byl Jiří Poděbradský zvolen za správce země české, a učinil také některý slib v příčině osazení arcibiskupství Pražského, aby se o to přimluvil u papeže, při čemž se se strany poselstva českého nesetrvávalo docela výhradně při osobě mistra Jana z Rokycan. V témž způsobu bylo zatím vyjednáváno také s kardinálem *Mikulášem z Cusy* o sjezd navržený Albrechtem markrabím brandenburským ve Chbě. Oznámeny jsou totiž markrabí Albrechtovi žádosti Čechů, o které se mělo na sjezdě tomto jednati. Mezi nimi pak byla žádost týkající se arcibiskupství Pražského, znějící též jen obecně bez jmenování Rokycany totiž, aby byl od papeže dosazen arcibiskup, který by z moci papežovy dával podávati svátosti pod obojí způsobou všem toho žádajícím. Legat papežský však odmítl i sjezd v Chebě, nechtěje jinak k němu svoliti, než aby se Čechové napřed podrobili jeho vlastnímu rozhodnutí.

Bratr Jan *Kapistran*, opustiv Krumlov snad ve druhé polovici měsíce listopadu a zajev pod průvodem Oldřicha Rosenberského nejprv do *Plzně*, odtamtud pak potom do Bavor, zvěděl v osobní schůzi s Albrechtem markrabí brandenburským snad v Normberce o žádostech Čechů k legatovi, které jemu ovšem byly proti mysli. Naproti tomu v *Bairaitě*, kdež měli právě sjezd všichni čtyři vévodové bavorští, měl velké potěšení z rozprav s mnohými pány a rytíři německými, kteří se mu osvědčovali ochotni býti k hájení víry katolické, když by potřeba byla, s nasazením hrdel svých. Vyhlášení opětné křížové války proti Husitům bylo by ovšem bývalo nejvíce dle přání jeho; a všeliké jeho usilování směřovalo asi k tomu cíli. Od papeže byla mu již 28 unora roku 1451 dána bulla, kterou byl oprávněn rozhřešovati při odpřisáhnutí kacířství. Dne 21 prosince toho roku došla ho bulla druhá daná dne 28 října, kterou bylo řečeno, že se oprávnění toto vztahuje na osoby, ježto přijímáním pod obojí způsobou neb jinak bludy a kacířstvím odpadli od církve, tak že tím zřetedlně přijímání pod obojí způsobou odsuzovalo se co blud neb kacířství, také

1451 pak dávalo se mu právo udělovati odpustky na tři léta těm, kdožby slyšeli jeho kázání nebo mši svatou. Jan Kapistran byl buď již tehdáž buď aspoň ku konci roku 1451 (dne 23 prosince) v *Chebě*. Odtud psal dne 6 ledna 1452 papeži Mikulášovi, žádaje ho o propůjčení ještě větších práv a splnění jiných ještě žádosti, které byl naň vznesl již dříve po poslu vypraveném do Říma. Nejhlavnější z nich byla, aby papež zrušil celkem kompaktata, a jiná, aby rozšířil jeho moc co inquisitora nepravosti kacířské, jakýmž byl jmenován od předešlých dvou papežů, Martina V a Eugenia, tak aby mohl i proti Janovi Rokycanovi pomocí ramene světského nastoupiti na soudní stihání. Bulla papežova, v níž se přijímání pod obojí spůsobou pokládalo za blud, jest od něho s velkou radostí rozhlašována daleko široko, a s odvoláním na ni tupil obyčej Čechů tím směleji a prudčeji.

O středopostí roku 1452 měl býti sněm v Praze, na němž by poslové, kteří byli posledně u krále Římského, učinili zprávu o svém pořízení; ale sešlo s toho pro některé překážky, a na sjezdě pánů, zemanů a měst jednoty Poděbradské v Praze hned první týden v postě uzavřelo se, aby sněm byl odložen až do sv. Jiří. Na tomto sjezdě vzalo se v uvážení také počínání Kapistranovo i bulla papežova, na kterou on se odvolával; i uzavřeli stavové přítomní zaslati *stížné psaní* proti tomu k Ludvíkovi kurfirstovi falckému, Albrechtovi vévodovi bavorskému, Albrechtovi markrabí brandenburskému a jiným stavům a městům říšským shromážděným toho času na sjezdě v Laufu (23 un.). Připomínali v dopise tom zhoubné války, které Čechové musili vésti k obraně víry své, a kterak byl válkám těm učiněn konec kompaktaty zavřenými s konciliem Basilejským majícím moc od papeže Eugenia k vyjednávání s nimi, kterak kompaktaty těmito bylo přijímání pod obojí spůsobou Čechům propuštěno a ustanoveno, že neměli pro ně býti tupeni neb kaceřováni; nyní že mnich tento, odvolávaje se na bullu papežskou, smí je veřejně haniti a zatracovati; z toho žeť zjevné jest, že je církev Římská násilně odpuzuje od sebe, čímž nuceni že jsou mysliti na prostředky vhodné k opatření sebe. Proti útokům žeť budou se musit brániti.[4])

[4]) Quid aliud dicere aut rimari possumus, quam quod ab ipsa Romana

Poukázání toto na nutnost hledání prostředků k opatření 1452
sebe v potřebách náboženství, když nechtěla jich poskytnouti církev Římská, mínilo se tentokrát bezpochyby jinak, než ve osvědčení poselstva českého v Římě roku 1447 a později před kardinálem Karvayalem v Praze. Svěcení na kněžství pouhým vzkládáním rukou do prostých kněží bez vyšší duchovní moci co prostřednice apoštolské posloupnosti vidělo se nejspíš předce myšlénkou příliš smělou, a na místě toho pomýšlelo se nyní k dosažení kněžstva řádně svěceného na spojení s *církví východní.* Není pohříchu nic známo, kdy a jakým spůsobem na tuto novou cestu mysliti se počalo; jisté však jest, že kdysi během roku 1451 přijel do Čech jakýsi jednatel řecký *Konstatin Angelik,* aby přezvěděl o stavu věcí zdejších a zejména o víře Čechů přijímajících pod obojí, i navrátil se zase se zprávou o tom do Konstantinopole. Jak tam zpráva jeho byla přijata, o tom nemohlo se ovšem ještě nic věděti za sjezdu v Praze právě zmíněného.

Dle usnešení na sjezdě tomto jest o sv. Jiří držán *sněm valný* v Praze na radnici Staroměstské. Páni, zemané a města sjeli se k němu v počtu opět velikém. Vedlé všech znamenitějších mužů jednoty Poděbradské dali se nalézti páni jednoty Strakonické v počtu nemenším; jen pana Oldřicha Rosenberského ani syna jeho Jindřicha nebylo tu i několika málo nejoddanějších přátel jejich. Z důležitějších měst královských scházely Budějovice, Plzeň a Tábor. Jednání na sněmě bylo tentokrát krátké a beze všech nesnází, protože vše bylo náležitě připraveno hned napřed. Již dne 27 dubna učiněn byl zápis sněmu, dle kterého *Jiří z Kunštatu* a z Poděbrad *zvolen za „správce* mocného a pravého v království českém“ s raddou k němu přidanou jedenácti mužů z obou stran. Devět jich bylo stavu panského a zemanského, totiž Aleš ze Šternberka, Zdeněk Konopištský ze Šternberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Jindřich z Michalovic, Jan ze Smiřic, Mikuláš Trčka z Lípy, Jan Čabelický ze Soutic, Zdeněk Kostka z Postupic a Jakub z Vřesovic, dva pak stavu městského, z Prahy

ecclesia violentia quadam reprimimur cogimurque de opportunis cogitare remediis ac totaliter providere? Et cum non desit offensor, similiter defensor non deerit. *Capistranus triumphans* 382.

1452 totiž Vaněk řečený *Valečovský* z Kněžmosta a druhý ze Slaného Bartoš Ptáček. Moc daná správci a raddě této rovnala se bez mála plné moci královské. Měliť úřady a soudy obsazovati, spravovati důchody korunní jak z měst královských tak odjinud vycházející, nařizovati vše čeho potřeba k zachování bezpečnosti a řádu v zemi a užívati dle potřeby také branné moci stavů. Se vzhledem k zánovnímu ohrožování náboženství strany pod obojí uloženo jest jim zvláště pečovati o zachovávání kompaktat, aby od nikoho nebyly rušeny, též zápisu císaře Sigmunda, listu mírného, umluvy Pelhřimovské a jiných umluv, na kterých spočíval právní stav mezi tehdejšími stranami, přitom však také o stavování všelikého kacířství zjevného. Moc tato správce zemského a jeho raddy měla trvati do dvou let od Letnic tehdáž nejprvé příštích, a měla se vztahovati na všecky stavy a obyvatele země české. Kdož nebyli sněmu přítomni, měli položiti přiznání se k zápisu na nejdéle do Matky boží nanebevzetí toho roku (15 srp.) k ruce páně správcově na radnici Starého města Pražského. Kdožby toho neučinil a chtěl se řádu tomu protiviti, aby považován byl za rušitele obecného dobrého.

Stížné psaní proti chování Jana Kapistrana zaslané ke spřáteleným knížatům německým mělo za následek, že markrabí Albrecht brandenburský, sjev se s legatem papežským kardinálem *Cusou* v *Heilbroně*, jednal s ním znovu o sjezd se stavy českými, a obdržel od něho, že svolil přijeti o sv. Trojici (4 čv.) do Řezna; tam aby přijel z Čech Jiří Poděbradský a Aleš ze Šternberka neb jeden z nich a někdo podobně též ze strany druhé, i aby se s ním předběžně dorozuměli toliko soukromí o spůsob a místo i čas sjezdu širšího; při čemž Albrecht brandeburský a vévoda bavorský Ludvík slíbili býti osobně co prostředníci. Markrabí Albrecht vypravil zvláštního posla ke sněmu o sv. Jiří do Prahy, aby stavů českých pohnul ku přijetí tohoto návrhu; i svolili k němu, a ustanoveni jsou k jízdě do Řezna pan Aleš Holický a Jan ze Smiřic, patrně ze svolení jednosvorného celého sněmu, nečiníc rozdílu mezi stranama.[5])

[5]) Oldřich Rosenberský v dopise ku Kapistranovi dne 24 kv. (v Palackého *Urkdl. Beiträge* 44) praví: Sic informatus sum, quod dn.

Ke sněmu o sv. Jiří zaslal také dopis mnich *Jan Kapistran*, kterýž se byl mezitím z Cheba odebral do Míšně, a odtamtud dne 25 března s dovolením kurfirsta Fridricha saského do *Mosta* jakožto města, v jehož držení se kurfirst nacházel, směřuje k tomu, aby sobě zjednal přístup do středu země české k působení proti straně pod obojí. Dopis ten velmi obšírný, daný z Mosta dne 5 května, měl za účel zošklivíti stavům mistra Jana z Rokycan jako původce všeho zlého v zemi české, od něhož měli by se odvrátiti. Byl pln nejhrubších nadávek a nejjizlivějšího obviňování Rokycany a pln naproti tomu chvastavé sebechvály skladatele svého, kterýž přitom odkazoval stavy na zvláštní spisek svůj, z něhož měli se přesvědčiti o neplatnosti kompaktat, protože prý od Čechů samých nebyly zachovávány. Dopis tento Kapistran odevzdal jednomu pánu strany pod jednou, který byl oddán kurfirstovi Fridrichovi, to jest nejspíš Mikulášovi z Lobkovic z blízkého okolí Mosta, kterýž slíbil předložiti jej sněmu, ale potom odepřel toho, poznav nejspíš pohoršlivost jeho obsahu. Kapistran poslal jej ještě jednou přímo Jiřímu Poděbradskému, žádaje, aby jej dal přečísti, když se to ve sněmu samém nestalo, aspoň ve shromáždění nově zřízené raddy zemské. Odvolával se přitom na svůj úřad co inquisitor a komissař papežův, k jehož vykonávání že jest mu potřeba pomoci ramene světského; za propůjčení jeho sliboval správci zemskému hojnou odplatu milostí papežskou. Jiří Poděbradský odmítl však žádost tuto dotíravou psaním ve jménu svém i raddy zemské daným dne 29 května, kterým vytýkal Kapistranovi neslušnost, náruživost i lživost, nedávaje víry tomu, žeby jednal dle smyslu stolice papežské. Podobně psali mu purkmistři a konšelé všech tří měst Pražských. 1452

Chování Jana Kapistrana nebylo veskrze schvalováno ani od legata papežského *Mikuláše z Cusy*. Kardinal nebyl srozuměn s tím, že Kapistran Jana Rokycanu přímo nazýval kacířem, ano psal mu i, že se posud sám vyhýbal osobnímu sejití s Čechy pro velkou zběhlost jich ve písmech, z nichž některá viděla se mu býti přízniva přijímání pod obojí spů-

Alscho de Sternbergk et dn. Johannes de Smirzicz mittentur *a parte adversa*; jiný však krom nich nebyl poslán.

145 sobou. Z toho se Jan Kapištran velice rozčilil, a odepsal legatovi z Mosta dne 17 května, vystříhaje jej dosti ostře od smýšlení kompaktatům příznivého s odvoláním na bully papežské, které nasvědčovaly jeho mínění opáčnému. Neníli Rokycana kacíř, pravil, musil bych papeže s celým křesťanstvem míti za kacíře; jiného neznal prostředka. Odbyt dopisem správce zemského a raddy jeho, obrátil se potom ještě na dva členy zemské raddy, Jakoubka z Vřesovic, heitmana kraje Žateckého, a Zbyňka Zajíce z Hasenburka, žádaje na nich, aby buď Rokycanu přiměli k hádání s ním v Mostě, v Chebě nebo před legatem na sjezdě v Řezně, nebo aby jemu zjednali volný příjezd do Prahy pod bezpečným průvodem vévod saských a bavorských i markrabí brandenburského. Rokycana však bezpochyby neuznával již prospěchu z hádání s vášnivcem tak zarputilým; od pánů pak dvou zmíněných byl sice podáván mu bezpečný průvod do Prahy, však pod výminkou, aby nemluvil proti kompaktatům a nekaceřoval přijímajících pod obojí; což jemu se nehodilo.

V krátce potom dostal Jan Kapistran pozvání od kardinala Mikuláše z Cusy, aby přijel do *Řezna* ke sjezdu umluvenému se stavy českými. Zdá se, že to byl účinek zmíněného dopisu jeho ku kardinalovi, kterýž se asi bál jednati proti úmyslu dvoru papežského, když by nejednal srovnale s Kapistranem. Sjezd ten se začal nepochybně o něco později než bylo ustanoveno, vždy však během měsíce června. Krom pánů Alše ze Šternberka a Jana Smiřického jakožto poslů od celého království přijel tam z Čech toliko Vácslav z Krumlova, doktor theologie, administrator strany pod jednou v Plzni, však více jen co pozorovatel, aby mohl dáti zprávu panu Oldřichovi z Rosenberka, co by se vyjednalo. Legat papežský choval se zcela dle přání Jana Kapistrana, který neobmeškal přijeti. Poslové čeští, zvláště pak Aleš Holický jakožto rozhodnější, byli všelijak týráni neslušně od Kapistrana, což legat toliko mírnil větší zdvořilostí se své strany. Ve věci samé snažili se páni čeští pohnouti legata, aby se k nim odebral do Čech, kdež doufali spíše se s ním dorozuměti; legat však nechtěl jinak, než aby sjezd byl v Chebě, pravě, že mu není dovoleno do Čech jíti, leč by se Čechové napřed zavázali prostě přiznati se ku

poslušenství církve Římské. Po dlouhém vyjednávání o to, ve kterém Ludvík vévoda bavorský a markrabí Albrecht brandenburský ochotně podporovali Čechy co prostředníci, přestalo se na tom, aby legat jednal při dvoře papežském o zmocnění, by směl jeti do Čech, poslové čeští pak zase aby jednali se stavy, zdali by nesvolili ke sjezdu v Chebě, kterýž by byl o sv. Havle toho roku, a jedna strana druhé aby dali věděti do dne povýšení sv. Kříže, to jest do 14 září. Umluva tato stala se dne 26 června, a poslové čeští odjeli téhož dne z Řezna. Kardinal legat však nemínil u papeže ve smyslu onom jednati, leč by prvé obdržel od stavů českých skutečný slib poslušnosti k církvi beze všech výminek, tedy s odřeknutím se kompaktat; i vypravil v tom úmyslu hned za posly českými kaplana svého Jana *Dorsenitě* do Prahy, který měl slibu takového určitého žádati. Dopis legatův daný dne 27 června, který měl Dorsenit odevzdati, vyslovoval se o kompaktatech docela dle smyslu Jana Kapistrana. Tvrdilo se v něm sice, že ani Jan Kapistran nepokládal nikdy obsah kompaktat za kacířství, ale vyhlašovaly se za neplatné, poněvadž prý duchovenstvo české nikdy nezachovávalo výminek a ohrad, s kterými byly zavřeny. Zdá se, že ani po všem tom, co se v Řezně mluvilo, stavové čeští neočekávali takového vzkázání. Nevíme, zdali a jak bylo z Prahy odpověděno legatovi; ale jisté jest, že se po tomto jeho dopise vyjednávání s dvorem papežským na delší čas zase přetrhlo.[6]) 1452

V Čechách přišlo brzy potom ještě zase k událostem válečným. Brzy po sněmě o sv. Jiří, v druhé polovici měsíce května, byl sjezd několika pánů jednoty Poděbradské s panem *Jindřichem Rosenberským* v *Benešově*, na kterém se jednalo o přistoupení jeho a otce jeho k zápisu sněmu onoho a tudy o uznání od nich Jiřího Poděbradského za správce zemského. Jindřich Rosenberský vedl si přitom opatrně, aby nepopudil strany druhé před časem, vyhražuje sobě a otci užití lhůty do

[6]) Nemáme jiné zprávy o tom, co ze sjezdu Řezenského následovalo, než dopis nejmenovaného k Matouši Šlikovi ze začátku srpna toho roku, vydaný od Bachmana *Urkunden und Actenstücke* oc. pag. 101; kdež praví se: Item ich hab verstanden, das auss sulchen tagen und taydingen, so zu Regenspurgk begriffen sint, nichtis wirdet, und die sachen lauten zu Proge vil anders, dann sie zu Regenspurgk gelaut haben.

1452 Matky boží na nebevzetí, která byla zápisem sněmovním propůjčena. Skutečně nemínil *Oldřich Rosenberský* podrobiti se uzavřením sněmu toho, a držel nedlouho potom, hned po skončení sjezdu Řezenského, s přátely svými, kterých počet byl již velmi skrovný, *sjezd ve Plzni*, na kterém hleděl je utvrditi k setrvání v odporu. Bylo se již v zimě předtím strhlo *vzbouření stavů rakouských* proti králi Fridrichovi IV, z jehož moci chtěli vybaviti mladého krále Ladislava, aby se sprostili poručnické vlády Fridrichovy nad svou zemí. Když byl Fridrich v měsíci listopadu roku 1451 i s mladým Ladislavem vyjel na cestu do Italie k svému korunování na císařství, stavové rakouští zmocnili se vlády zemské proti vladařům ustanoveným od Fridricha na čas vzdálení jeho; i aby se mu mohli snáze opříti, vyhledávali spolky proti němu s hrabětem Oldřichem Celským, s gubernatorem uherským Janem Hunyádem a jinými sousedy. Tu vešel ve spolek s nimi také pan Oldřich Rosenberský (5 března), odebrav se za příčinou tou i se syny svými na sjezd do Vídně. Byv dotud za tak dlouhý čas hlavní podporou králi Fridrichovi v Čechách, aby Ladislava do země nevydával, nyní nespokojen jsa s císařem, kterýž jej byl proti Jiřímu Poděbradskému zůstavil bez pomoci, účastnil se spiknutí proti němu, doufaje napomožením svým k vybavení Ladislava z jeho moci získati sobě přízeň mladého budoucího krále a tím podvrátiti zase moc Jiřího Poděbradského a strany jeho.

Fridrich, byv korunován v Římě dne 19 března, vrátil se jakožto již císař toho jména III do svého zalíbeného sídla, Nového města za Vídní, teprv dne 20 června, tedy zrovna v čas vyjednávání poslů českých s kardinálem Cusou v Řezně. Stavové rakouští žádali na něm opět, jak již prvé po poslích za ním do Italie, o vydání krále Ladislava; když pak toho odepřel, strojili se ke zdvižení války proti němu. Ihned sbíral také Oldřich Rosenberský branný lid jim ku pomoci, s nímž měl vytáhnouti syn jeho Jindřich. Aby jej mohl bezpečněji vypraviti, učinil Oldřich na *sjezdě v Plzni*, ku kterému od Jiřího Poděbradského přijeli Aleš Holický a Jan Smiřický na zpátečné cestě své ze sjezdu Řezenského, jakési podání, chtěje nově jednati o srovnání se s jednotou Poděbradskou, však ne-

pochybně směřoval tím jen k získání času; pročež Jiří odmítl 1452
toho. Držel se uzavření sněmu Svatojirského, dle něhož, kdoby se nepřiznali ke správci zemskému a raddě jeho do ustanovené lhůty, měli pokládáni býti za rušitele obecného dobrého. Krom Oldřicha Rosenberského zpečovalo se toho několik pánů z jeho sousedstva v jižních krajinách země, též Hynek *Krušina* ze Švamberka v Plzensku, Matouš *Šlik*, bratr zemřelého kancléře Kašpara Šlika co držitel Loketska a krom toho několik měst královských. Z těch byli první *Táborští*, kteří se proti Jiřímu Poděbradskému vzpírali pro dávnou rozepři o náboženství. Na ně bezpochyby myslilo se v zápise sněmu Svatojirského, když se správci zemskému a raddě jeho ukládalo mezi jinými věcmi zvláště také stavování kacířství. V dorozumění s nimi odepřeli poslušenství správci zemskému také *Písečtí, Sušičtí, Klatovští, Žatečtí* a *Lounští*, ačkoliv se byli k zápisu na sněmě samém přiznali. Viděloť se jim znova býti proti právům jejich, aby komukoli jinému než králi měli odváděti platy. Z též příčiny také *Domažličtí* odepřeli přiznání se k zápisu, rovněž pak města v jednotě Strakonické stojící, jakož *Budějovice* a *Plzeň*.

Jiří Poděbradský byl již před navrácením císaře Fridricha z Italie dopisem papeže Mikuláše V dne 22 dubna vystříhán, aby nevstupoval do spolku protivníků císařových, a nemohl to v tehdejším stavu věcí také míti v úmyslu; spíš byl nakloněn poskytnouti pomoci císaři, s nímž byl následkem umluv předešlého roku v dobré vůli; ale přede vším hleděl přemoci odpor domácích svých protivníků. Poněvadž dne 15 srpna docházela lhůta jim daná uzavřením sněmovním, nařídil asi na začátku toho měsíce z *Mělníka*, kdež se tu chvíli zdržoval, stavům, kteří se k němu znali, aby se hotovili k vytažení do pole, jak by jim den a místo k tomu oznámil. Nevědělo se hned, na kterou stranu by mínil udeřiti nejdříve; tu pak již mezitím Oldřich z Rosenberka vypravil syna svého Jindřicha do Rakous s vojskem čítajícím 2000 mužů pěších a 400 jízdných, k němuž připojil se na dalším tažení samém lid sirotků Oldřicha z Hradce mezitím zemřelého vedením poručníka jich, Arnošta Leskovce. Po odtažení jeho bylo ještě jednou vyjednáváno mezi Oldřichem Rosenberským a Jiřím

1452 prostředkem pánů Alše Holického, Mikuláše Trčky a Jana Čabelického ze Soutic, jakožto členů raddy zemské, na osobním sjezdě, nepraví se ve kterém místě. Oldřich Rosenberský, jejž prostředníci tito chtěli nejspíše pohnouti, aby ještě v čas přistoupil k zápisu sněmovnímu, hledal i nyní průtahů, až by prý syn jeho se vrátil, že pak chce spolu s ním vše učiniti, coby nebylo „proti Bohu, duši i cti jejich, proti králi Ladislavovi i jednotníkům jejich a svobodám i právům koruny této“. Tolikeré výhrady v ústech pana Oldřicha Rosenberského nedávaly ovšem naděje na dobrý konec, zvláště když by se předsevzetí jeho v Rakousích podařilo. Nezbývalo tedy nic jiného než bez dalšího meškání chopiti se zbraně.

Dne 23 srpna Jiří Poděbradský vytáhl do pole s vojskem, které se k vyzvání jeho bylo sebralo, v němž nacházeli se páni, zemané i města pod jeho správou stojící, jmenovitě také Pražané s branným lidem svým. Předně zaměřil proti *Táboru*, zdlouhavě táhna, protože nejspíš ještě na cestě přibývalo mu vojska. Táboři, znamenajíce úmysl jeho, připravovali se na obležení pálením a bořením stodol a jiných stavení škodlivých v nejbližším okolí města i jiným všelikým spůsobem, však patrně s důvěrou malou ve vlastní síly své. Obrátiliť se po poslu s žádostí o pomoc k ouhlavnímu protivníku náboženství svého, panu Oldřichovi Rosenberskému, že právě byl také protivníkem bližšího jim nepřítele. Ochotni byli přijmouti posádku od něho do města a dáti se tudy v moc jeho, i slibovali nikdy napotom nebýti proti němu. Oldřich Rosenberský litoval, že jim pomoci nemohl, když se lid jeho branný nacházel vzdálen v Rakousích. Tu přitáhlo vojsko Jiřího Poděbradského v síle 16000 mužů od *Chotovin* asi dne 30 srpna k Táboru. Opět vypravili Táborští k Oldřichovi Rosenberskému o pomoc, slibujíce státi s ním ve všem až do budoucího krále i více jiného, což v jiných okolnostech bylo by mu bývalo velice k mysli. Psal synu svému do Rakous, aby se poradil s hrabětem Oldřichem Celským a jinými náčelníky stavů vzbouřených proti císaři; neb že bez pomoci jich nemůže nic učiniti. Bylo však všecko marné. Ve většině obyvatelstva Táborského byl již velice utuchl bojovný duch někdejší, tak že když Jiří Poděbradský předně vyzýval měšťany ke vzdání se pod umlu-

vou, neodmítli vyjednávání, nýbrž již třetí den od jeho pří- 1452
chodu (1 září) zavřeli smlouvu, kterou se předně zavázali učiniti přiznání své k zápisu sněmu Svatojirského na nejdéle do 17 září, kteroužto lhůtu Jiří Poděbradský propůjčil také přátelům jejich Píseckým, Žateckým a Lounským, kdyžby k též smlouvě přistoupili. Na tom však nebylo dosti; nýbrž nastoupeno na Tábory zároveň o splnění smluv zavřených s nimi v létech 1443 a 1444 ve věcech náboženství. Musilť slíbiti poddati se na výpověd šesti osob k tomu jmenovaných, mistra Jana z Rokycan jakožto voleného arcibiskupa, mistra Petra Engliše, kněze Martina Lupáče (toho času v Klatovích), kněží Vácslava Korandy a Mikuláše Pelhřimovského a konšela Pražského Přecha z Budkovic. Kdyby se ti všichni mezi sebou nemohli dohodnouti, měla rozhodnouti většina jich, a kdyby se kněží Táborští rozhodnutí tomu nepodrobili, měli se Táborští zachovati dle smlouvy roku 1443, totiž netrpěti jich více ve svém městě. Vácslav Koranda a Mikuláš Pelhřimovský, náčelníci kněží Táborských, jmenováni mezi šesti těmito rozsudími, měli se k tomu dostaviti v Praze v den sv. Vácslava (28 září) nejprvé příští.

Od Tábora táhl Jiří Poděbradský bez meškání ke *Hluboké*, hradu korunnímu, v jehož držení byl od mnoha let Jan Popel z Lobkovic, bratr Mikulášův. I on byl spojencem stavů rakouských proti císaři Fridrichovi, a byl nejspíš lid svůj vypravil k vojsku pana Jindřicha Rosenberského. Neodváživ se obrany, zapsal se Jiřímu Poděbradskému rovněž jako Táboři v příčině uznání jeho za správce zemského; nyní pak Jiří Poděbradský zaměřil proti *Budějovicům* a Oldřichovi Rosenberskému.

Hned asi po vzdání Tábora byl mezitím vypravil *posly k císaři* Fridrichovi, mezi nimiž byl Zdeněk Konopištský ze Šternberka, bezpochyby k dohodnutí se s císařem o spůsob pomoci proti nepřátelům jeho. Když však poslové tito přijeli k Jindřichovu Hradci, obdrželi zprávu z Rakous o zastavení války tamější.[7]) Vojsko stavů rakouských a spojenců jejich, při kterém se nacházel Jindřich Rosenberský, bylo po dobytí hradu Orta na levé straně Dunaje pod Vídní a po krátkém

[7]) Viz u Bachmanna *Urkunden* pc. 104.

1452 odpočinutí u Vídně vytáhlo proti samému sídlu císaře Fridricha, *Novému městu*, a oblehli v něm císaře (27 srp.). Hned po prvním silném útoku (28 srp.) dal se Fridrich III u vyjednávání, a zavřel smlouvu již dne 2 září, dle které vydal svěřence svého *Ladislava* v moc hraběte *Oldřicha Celského*. Na zprávu o tom Zdeněk Konopištský a druzí poslové navrátili se od Jindřichova Hradce k vojsku Jiřího Poděbradského, které tu chvíli škodilo již v okolí Budějovic a na bližších statcích Rosenberských. Nelze pochybovati, že měl i *Oldřich Rosenberský* tu chvíli také již zprávu o vítězství spojenců svých v Rakousích; ale okamžité pomoci odtamtud proti nepříteli, který již naň tiskl docela z blízka, nemohl se nadíti, a přinucen byl vyjednávati. Dne 7 září dal mu Jiří Poděbradský z ležení svého v poli mezi Hlubokou a Budějovici bezpečný průvod na osm dní, aby mohl přijeti ve 150 koních do Budějovic a odtud k němu do vojska. Tu se stala umluva, kterou se Oldřich Rosenberský zavázal přijeti do Prahy na sněm o sv. Havle nejprvé příštím (16 říj.) a přiznati se tam k zápisu sněmu Svatojirského do dne 18 října, s vyhražením napotom méně závadným, aby nebyl on ani jednotníci jeho k ničemu tištěni, což by bylo proti poslušenství církve Římské nebo proti králi Ladislavovi. To měl též učiniti syn jeho Jindřich a Budějovičtí, a k témuž měl Oldřich Rosenberský působiti, aby přistoupili také druzí jednotníci jeho.

Po této umluvě obrátil se Jiří Poděbradský předně proti *Písku*. Dne 15 září okolo poledne položilo se vojsko jeho u *Kestřan* na řece Otavě asi míli cesty od města tohoto, a hned počalo se i tu vyjednávati. Také Písečtí a vedlé nich *Klatovští*, *Domažličtí* a *Sušičtí* podrobili se zápisu o uznání správce zemského; a toliko Žatečtí a Lounští, majíce posly své v Písku, nepřistoupili k umluvám, nýbrž odjeli zase. Brzy však potom následovaly umluvy také s Hynkem *Krušinou* ze Švamberka a s Plzenskými i s ostatními jednotníky Strakonickými, kteříž šli po příkladu Oldřicha Rosenberského. Tu Jiří Poděbradský bez meškání, vrátiv se jen asi na některý den do Prahy, odtamtud s některou částí vojska svého, při níž nacházeli se jmenovitě také žoldnéři Pražanů, vytáhl do pole proti ostatním dvěma městům odporným v severozápadní části země

české. Již asi dne 24 září ležel s vojskem svým nedaleko Loun;[8]) tu pak obě města, Louny i *Žatec, nedočkavše* útoku, vzdala se mu umluvami týmiž jako všickni jiní. Dne 30 září vrátil se Jiří do Prahy z výpravy této asi pětinedělní, na které nebylo přišlo ani k nejmenšímu krveprolití. 1452

Dle umluv s Tábory dostavili se asi téhož času kněží jejich, *Mikuláš Biskupec, Koranda* a jiní v Praze, kdež beze vši pochybnosti výpověd šesti rozsudí většinou vypadla proti nim, tak že náboženství jejich odsouzeno jest podobným spůsobem jako na sněmě v Praze osm let předtím. Když se nejspíš nechtěli podrobiti výpovědi této, jsou zadržáni u vězení na radnici Staroměstské; v Táboře pak ještě téhož roku zavedeny jsou služby Boží dle řádu obecného kněží Pražských. Tu konečně po některém čase i kněží poddali se, a slíbili poslušenství Rokycanovi (1453); nicméně dal Jiří Poděbradský některé z nich, a jmenovitě Biskupce i Korandu odvézti do vězení na hrady své, jedny na Poděbrady, druhé na Litice, kdež chováni jsou až do smrti.

Mezitím byl se stal jistý krok ve pokuse o opatření strany pod obojí v potřebách jejich náboženských spojením s církví východní, když čím dál tím více mizela naděje dosáhnouti ho od stolice papežské. Během roku 1452, nevíme právě kterého času, přijel opět *Konstantin Angelik* do Čech s dopisem daným dne 18 ledna toho roku, jímž tři metropolitové církve řecké a tři učenci proslulí stavu duchovního osvědčovali, že pochybovavše předtím o Češích poznali nyní smyšlení jejich pravověrné, a zvali jich, aby vstoupili v jednotu s nimi, slibujíce opatřiti je duchovními pastýři a biskupy a šetřiti zvláštností jejich v obyčejích a obřadech kostelních. List ten byl psán ke všem stavům zemským, světským i duchovním, a zejména také k obci Pražské. Dá se proto souditi, že se o něm také jednalo v dorozumění mezi duchovenstvem strany pod obojí a stavy světskými, ač se nám o jednání tom, bezpochyby důvěrném, nezachovaly žádné zprávy. Konec však jeho na ten čas byl, že odpověděno jest listem daným dne 29 září, s nímž Konstantin Angelik navrátil se zase do Konstantinopole co posel Čechů. List ten byl psán ve jménu „administra-

[8]) Srovn. u Bachmana tamže dopisy na str. .05 a 107.

1452 torů arcibiskupství Pražského za uprázdněné stolice", to jest ovšem Rokycany a konsistoře jeho, ač se zamlčením jmen osob,[9]) a zněl přímo k *císaři řeckému* Konstantinovi Palaeologovi a k *patriarchovi Gennadiovi*, nedávno teprve dosazenému, jednomu z oněch tří učenců duchovních, od kterých pocházel dopis řecký. Žalováno v něm bylo na nátisky, které Čechové zkusili pro přijímání pod obojí spůsobou a pro opření se svatokupectví, lakomství, nádheře duchovenstva a jiným skutkům Antikristovým, bědováno nad panstvím člověka hříšného, kterýž se vynáší nejen nade všecko co jest od Boha, nýbrž i vzýván chce býti jako Bůh, sedaje ve svatyní chrámové; vzdávány díky Bohu, jenž odpudil zástupy nepřátel od Čechů a vlasti jejich, a jevena radost z nové této útěchy, kterou jim přinesl list Řeků tak laskavý. Žádosti své zjevili skladatelé ústně Konstantinovi Angelikovi, aby je přednesl co důvěrný posel, jemuž dopis tento byl listem věřícím.

Brzy potom sešel se v Praze *sněm* položený ke dni sv. Havla (16 ř.). Pražané dali dne 12 října průvodní listy pánům Oldřichovi a Jindřichovi z Rosenberka, Hynkovi Krušinovi ze Švamberka a Vilémovi mladšímu z Risenberka a z Rabí, též Plzenským a Budějovickým, aby mohli ke sněmu tomuto bezpečně přijeti. Nevíme s jistotou přijelli Oldřich Rosenberský osobně do Prahy čili spíše opět jen syn jeho Jindřich s plnou mocí. Jisté však jest, že všichni, kdož předtím odpírali, na sněmě tomto přiznali se ke správě zemské zřízené sněmem o sv. Jiří, tak že konečné celé království uvedeno bylo v jednotu. *Jindřich Rosenberský* nepochybně přijat jest do počtu dvanácti členů *raddy zemské*, kterých prvotně již, jak se zdá, zvoleno bylo jen jedenáct, aby zbylo pro něj

[9]) Praví se v úvodu: »administratores in spiritualibus consistorii archiepiscopatus Pragensis sede vacante cum universo clero illis subjecto«. Že se přitom mínil Rokycana s duchovenstvem svým, musí se rozuměti již proto, že žádných jiných administratorů duchovenstva strany pod obojí tu chvíli nebylo. Dosvědčuje to však také výslovně traktat Vaňka Valečovského proti Rokycanovi psaný, ve kterém se mu z toho dělají výčitky, ovšem teprv když se věc nepodařila. Viz traktat týž vydaný dokt. Jaromírem Čelakovským [ve Věstníku Společnosti nauk r. 1884].

místo.[10]) Umluvami s císařem Fridrichem při dobytí Nového 1452
města Vídenského bylo ustanoveno, aby byl o sv. Martině sjezd stavů rakouských, uherských i českých, též císaře Fridricha a některých knížat německých, zvláště příbuzných s domem rakouským, na kterém mělo se státi usnešení společné o spůsob zřízení vlády ve jménu krále Ladislava, kterýž ve dvanáctém teprv roce věku, nemohl skutečně sám vládnouti. Když ještě Jiří Poděbradský stál v poli proti Žateckým a Lounským, přijelo *poselstvo stavů rakouských* do vojska jeho žádat stavů českých, aby se sjezdu toho účastnili. Potom přišly *listy* ve jménu *krále Ladislava* samého k stavům českým, obzvláště také k purkmistrům, konšelům a obcím tří měst Pražských (dané dne 4 října), kterým vyzýval je, aby poslali k témuž sjezdu. Sněm Svatohavelský usnesl se tak učiniti; i jmenováni jsou k tomu poslové pan Aleš Holický ze Šternberka, Zdeněk Konopištský, Jindřich z Rosenberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Hynek Krušina ze Švamberka, Jindřich ze Stráže, Jindřich a Hanuš z Kolovrat s jinými nepochybně stavu zemanského a městského, kterým uloženo bylo žádati všeho toho, co vyžadováno bylo někdy od krále Albrechta, jakožto výminek přijetí Ladislava za krále.

Záležitostí, o kterých se jednalo na tomto *sjezdě Vídenském*, bylo příliš mnoho; čímž protáhl se do mnoha neděl, tak že došel konce teprva v měsíci březnu roku 1453. Rád byl by se ho účastnil také mnich *Jan Kapistran*, kterému přemožení Oldřicha Rosenberského jednotou Poděbradskou bylo velice proti mysli, pročež dopisy z Magdeburka (15 říj.) a z Lipska (21 říj.), kdež se toho času zdržoval, silně napomínal jej, aby

[10]) V zápise sněmu Svatojirského jest uvedeno jen 11 jmen členů, mezi nimiž se Jindřich Rosenberský nenachází, poněvadž se tehdáž ještě k zápisu neznal; ale již v dopise pana Alše Holického k Matouši Šlikovi daném dne 23 září, tedy po umluvě s Oldřichem Rosenberským u Budějovic, kterým napomíná Šlika, aby přistoupil k zápisu sněmovnímu, mluví pan Aleš o 11 nebo prý 12 členech raddy zemské: »gedunkt, das euch herre Girzik alleyne nicht urteylen wird sunder eylfe ader zwolfe neben yn«. Viz Bachman *Urkunden* oc. 112. O dvanácti pak raddách zemských mluví se potom v měsíci březnu roku 1453: Jursigken und den zwelfen, so mit im in regirung sten«, Viz tamže 116.

1452 se ze smluv svých vytrhnul zase, udávaje mu, jakých by mohl užiti výmluv, i aby se vynasnažil při králi Ladislavovi, by nesvoloval ke kompaktatům. Jiří Poděbradský dal však znáti, že se neúčastní sjezdu se své strany, budeli tu Kapistran; pročež nedostal k tomu žádného pozvání. Nicméně i mezi jinými rádci cizozemskými, kteří na sjezdě Vídenském vedli slovo ve jménu mladého krále Ladislava, byli mnozí, kterým se svolení k žádostem českým nepodobalo, jmenovitě ve věcech církevních, a kteří by byli rádi ve jménu Ladislava provozovali vládu nejen v Rakousích, nýbrž také v Čechách. Bylo jim také o Oldřicha Rosenberského, který za pomoc poskytnutou k vybavení Ladislava z moci císařovy očekával, že mu budou nápomocni ku podvrácení moci Jiřího Poděbradského. Po delších průtazích zůstáno konečně na tom asi na začátku
1453 měsíce ledna roku 1453, aby Ladislav svolil ke všemu tomu, k čemu se byl někdy zavázal otec jeho, král Albrecht; což však, jak ukázáno jinde, přáním strany pod obojí nečinilo úplně zadost. Tudy, ač jestliže poslové čeští na sjezdě Vídenském dali k tomu svolení své, však správce zemský nepochybně s většinou raddy zemské nemínil na tom přestati, a musilo dále býti vyjednáváno. Jiří Poděbradský nemínil při tom podrobiti se jakékoli změně v posavadním způsobu správy zemské, pokud neuplynula doba dvou let, na kterou byla sněmem Svatojirským vložena moc do jeho rukou. Že nebylo lze mu ji odejmouti nebo pokusiti se o to, leč s velkým nebezpečenstvím pro krále Ladislava samého, musili konečně při dvoře Vídenském uznati také někdejší spojenci Oldřicha Rosenberského; a tudy vyjednávání s Čechy vzalo jiný zdárnější obrat. Přijelo za tou příčinou několik radd krále Ladislava v poselství od něho do Prahy; tu pak umluven *osobní sjezd* Jiřího Poděbradského s Oldřichem hrabětem Celským a s Oldřichem Eicingerem, náčelníkem stavů rakouských ve *Znojmě*. Jiří Poděbradský vyjel k tomu z Prahy s týmiž posly krále Ladislava a s pány Zbyňkem Zajícem i Zdeňkem ze Šternberka dne 16 dubna.[11]) Ve Znojmě stalo se dohodnutí dosti rychle, a následkem toho odebral se Jiří Poděbradský

[11]) Viz Bachman *Urkunden* oc. 117.

dne 29 dubna osobně do *Vídně* k dorozumění se s králem Ladislavem samým. 1453

Již dne 1 května vydán jest *zápis Ladislavův* na svobody království českého, kterým činilo se úplně zadost všem žádostem stavů českých. V příčině náboženství zavázal se král zachovati a hájiti Čechy při kompaktatech a smluvách zavřených s císařem Sigmundem, co se pak týkalo zvláště osazení arcibiskupství Pražského, poslati znamenité poselstvo své spolu s poselstvím Čechů samých ku papeži, „anebo jinam kamž by užitečné bylo", kolikkrát by toho bylo potřeba a Čechové za to žádali, i prositi papeže jak nejpilněji možná, aby mistr Jan z Rokycan za arcibiskupa potvrzen a svěcen byl. Pakli by toho nikterak dosáhnouti nemohl, tak žeby Čechové sami nemožnost tu uznali, tehdy podvoloval se, žádného jiného k tomu nevoliti a za arcibiskupa nemíti, než dále o to činiti dle rady Jiřího. Slova „ku papeži anebo jinam kamž by užitečné bylo" ukazují, že se mělo na zřeteli vyjednávání s Řeky a nejspíš také možnost, žeby se sešlo opět nějaké obecné koncilium. Ze závěrky pak viděti jest, že Jiří Poděbradský dle někdejší rozpravy své s Eneášem Sylviem v Benešově pamatoval vždy také na možnost, žeby potřeba bylo odříci se osoby Rokycanovy. Ze článků zápisu, které byly obsahu světského, týkalo se měst a tudy dílem také Pražanů ustanovení, že summy a úroky královské zadržané od smrti císaře Sigmunda až do korunování nového krále měly minouti, tak aby o ně města nebyla napomínána, leč pokud by byly zapsány jiným osobám.

Vedle zápisu tohoto hlavního král Ladislav vydal téhož dne zápis jiný Jiřímu Poděbradskému, kterým stvrdil zvolení jeho za *správce zemského*[11a]) sněmem Svatojirským a zůstavil jej při moci tím jemu propůjčené do času sněmem oním ustanoveného, totiž do sv. Jiří příštího roku. Nazejtří pak potom, dne 2 května, obdržel Jiří Poděbradský zápis ještě jiný, který nejspíš na ten čas nebyl ustanoven pro veřejnost, jímž král správu zemskou odevzdal jemu co svému místodržícímu ještě na dalších šest let po uplynutí dvou let sněmem

[11a]) [List tištěn v Arch. Č. XV, 211].

1453 ustanovených.[12]) Oustně bylo umluveno, aby Ladislav splniv výminky svého přijetí za krále českého, za krátkou chvíli, totiž o sv. Janě křtiteli (24 čv.), přijel do země ku korunování. Po třídenním pobytu ve Vídni, za kteréhož času Jiří Poděbradský vynasnažil se stálým obcováním s králem mladým získati jeho důvěru, odjeli Čechové odtud s dobrými nadějemi v budoucnost dne 2 května.

Vysoké postavení, jehož Jiří Poděbradský byl dosáhl, vzbudilo přirozeně závist mnohých osob ze šlechty české, nejen dávných jeho protivníků, ale i některých, ježto více okolnostmi než přízní k němu byli se stali stoupenci strany jeho. Přičítali mu panstvíchtivost a že prý chce zemi českou tak sobě podmaniti jako Jan Hunyády toho času království uherské.[13]) Zdá se, že nepřiznivci tito, majíce spojení s jednotlivými sousedy Pražskými, byli vlastními původci nových jakýchsi *třenic v Praze* toho času, Jiřímu Poděbradskému nemilých, o nichž nás došly zprávy velmi kusé a nejasné. Pro nějaké výstrahy, které došly konšelů, byla dne 8 dubna, týden před odjezdem Jiřího do Vídně, osazena radnice Staroměstská sluhami úředními a některými sousedy, a ti našli ve vratech radnice s přední strany dveří list zastrčený za plech, podepsaný *Sigmundem Slámou* z Nezřeva, který zněl k purkmistrům, konšelům i obcím všech tří měst Pražských a obsahoval hanění a obviňování rozličná k hanbě prý nejen obcím Pražským, ale i panu správci zemskému i všemu království. Sigmund Sláma byl se po svém útěku z Prahy roku 1440 obrátil do Uher, kdež ho nacházíme roku 1442 ve službách

[12]) Aeneas Sylvius píše dne 27 července kardinalovi Firmanovi: »Rex Ladislaus . . . Georgiconem regni gubernatorem usque in diem coronationis et ultra ad annum recepit«. List znějící na 6 let [vydaný v Arch. Č. XV, 212] tedy mu ještě tehdáž znám nebyl. Bude pak vysvítati ještě z dalšího vypravování, že byl tajen.

[13]) Již v srpnu roku 1452 psal kdosi nejmenovaný, že se Jiří nechtěl spravovati tehdejšími radami osob sněmem Svatojirským ustanovených za raddu zemskou, a dokládá k tomu: und ich verstee, das sich vil herrn, die gar wol trefflich sint, mit im in der verschreibungk ires pundes gar ser bekumern darumb, wann sie mercken, das herre Girzik aus dem wege wil und steet darnoch, das er ditz land under sich prechte, als herre Hunyad Janusch das land zu Unger under sich pracht hat.

Jana Talafúsa z Ostrova ve vojště Jiskrově,[14]) potom ve službě 1453
Jana Hunyáda. Od tohoto byl roku 1447 konal důvěrné poselství do Čech a do Moravy,[15]) a po dobytí Prahy Jiřím Poděbradským nejspíš se brzy navrátil do Čech, nevíme však jistě, zdali také do Prahy. Hanlivým dopisem oním mínil nejspíš způsobiti nějaké vzbouření proti konšelům, Jiřímu Poděbradskému zcela oddaným; bylo pak podobných listů více nalezeno po městě, a některé dostaly se i do rukou správce zemského. Konšelé z té příčiny svolali obec Staroměstskou dne 11 dubna, a dali list Slámův čísti přede všemi, i nesklamali se přitom ve svém očekávání. Obec totiž uzavřela, a *Matiáš Lauda* z Chlumčan nález její vynesl, aby bylo po původech a rozšiřovatelích listů takových pilně pátráno a mstěno nad nimi bez milosti, ježto rozuměti jest, „že ten Sláma, jakož jest dříve zradu zřejmou jednal a koval, chtěv mnoho zlého v tuto obec uvésti, též i ještě nepřestává toho činiti jako zrádce nevěrný a bezectný“. Obec vyslovila také, že do konšelů ani jiných osob obviňovaných nemá žádného zlého domnění, obnovila usnešení učiněné po uvázání se pana Jiřího v Prahu a potom pokaždé při sázení jím konšelů opětované, aby všecky dřevní nepřízně a nelibosti v těchto obcech minuly, a prohlásila ještě jednou, že ve slibích a závazcích učiněných Jiřímu co správci svému bez pohnutí stojí a státi míní, žádnému sebou od toho jinak hýbati nikoli nedadouc.[16])

Nedlouho potom, dne 30 dubna, když Jiří Poděbradský meškal ve Vídni, sťat jest soused Staroměstský *Václav Duršmid,* jak se zdá, pro účastenství v piklích těchto. Byl to jeden ze sousedů, kteří se roku 1448 s vojskem Jiřího Poděbradského navrátili do Prahy, a jak jinde zmíněno, stal se tehdáž jedním z konšelů od Jiřího dosazených. V úřadě konšelském byl se však zachoval nevěrně při správě důchodů obecních, a protož vyhýbaje se počtům, ušel z města; když pak konečně musil předce počty činiti, „shledán jest očitě v zlodějství“, (1453 18 ledna).[17]) Po té snad dal se ve spolky se Slámou, a

[14]) Viz u Dlugoše (vydání r. 1877) IV. 673.
[15]) Viz Palackého *Dějiny* IV. 1. 151.
[16]) Zápis o tom v knize Staroměstské od r. 1418 fol. 236.
[17]) Zápis tamže fol. 234. O stětí jeho Bartošek 217 [ve vydání Gollově (25].

1453 nevíme jakým spůsobem postižen jest; tolik jen známo, že před odsouzením na smrt byl mučen, bezpochyby aby se vypátrali spoluvinníci; o tom pak proslýchalo se, že prý na mučení pravil některé věci na pana *Jana Smiřického*. Zdá se tedy, že od pána tohoto byly osnovány pletichy ony Pražské úkladem proti Jiřímu Poděbradskému.[18])

Hned po návratě správce zemského z Vídně držán jest v Praze *sněm* již napřed ustanovený ke dni sv. Stanislava (8 kv.), na němž učiněna zpráva o pořízení Vídenském. Od krále Ladislava přijeli k němu poslové, kteří žádali odkladu s příjezdem a korunováním jeho až do vánoc toho roku, uvádějíce za příčinu ve shromáždění sněmu, že nebyla posud ukončena různice mezi ním a císařem Fridrichem, ve kruhu však důvěrnějším, že se nacházely důchody královy ve stavu nedostatečném na útraty cesty v plné nádheře královské. Stavové čeští nechtěli dáti místa jedné ani druhé této příčině, a odepřeli na ten čas svolení k jakémukoli odkladu, jen pak soukromí usnesli se, povoliti 20 neb 30 dní, bylili by opět žádáni. Mimo to jednalo se na sněmě cosi v příčině navrácení statků duchovenstva, též aby zamezeno bylo osazování beneficií církevních v Čechách přímým udělováním jich od papeže, jakž se na to vztahoval již zápis císaře Sigmunda.[19]) Nemáme však o tom zpráv než velmi kusých; proti navrácení statků duchovenstva nikdo prý se nevzpíral více jak pan z Rosenberka, kterýž se stavěl předce za první podporu církve katolické v Čechách.[20])

Po utišení válek domácích těšila se země česká toho času pod správou Jiřího Poděbradského již u velké míře ze všelikých dobrodiní pokoje a pořádku veřejného. Znamenalo se

[18]) Viz dopis Pavla Dětřichovice k Oldřichovi Rosenberskému v *Archivě českém* III. 64.

[19]) Tak asi musí se rozuměti dopisu Eneáše Sylvia ku kardinalu Karvayalovi v Palackého *Urkl. Beiträge* sc. 58, kdež praví: Inter alia, quae Bohemi ex rege petunt, hic articus est de beneficiis ecclesiasticis regni Bohemiae, ne quam Romanus pontifex partem habeat.

[20]) Viz tamže 56. [Zdá se však, že Oldřich z Rosenberka se svými syny sněmu osobně se neúčastnil, nebo aspoň ne hned na počátku. Ještě dne 11 května 1453 žádají o glejt pro své posly k tomuto sněmu Jana Rúsa z Čemin a Mikuláše Příška z Čestic; srovn. Arch. Č VII, 207]

to jmenovitě v obživnutí *obchodu* se všemi zeměmi okolními, 1453
ježto následkem obnovené bezpečnosti silnic přicházeli opět kupci odevšad se všelikerým zbožím svým, a také byla *velká láce* všelikých potřeb životních, která odtud trvala po mnohá léta. Obecnému pokoji hrozilo časem opětné porušení jen s jedné strany, totiž z rozepří posud nesrovnaných s *Fridrichem kurfirstem saským*; ale i v rozepřích těch zůstávalo se krom malých potržek na pomezí zemském pořád ještě na rozličném vyjednávání, a *příměří* prodloužené roku 1451 na sjezdě Mostském do 25 července onoho roku bylo od oné doby vždy dále a dále prodlužováno, až se i ještě roku 1453 stalo prodloužení další dne 15 srpna na *sjezdě v Teplici*, kdež byli umluvci se strany české Zbyněk Zajíc z Hasenburka a Jakoubek z Vřesovic, od kurfirsta Fridricha raddové jeho Jindřich hrabě Gerovský a Jindřich z Bünau.

V příčině času korunování krále Ladislava bylo mezitím ustanoveno již na začátku měsíce července,[21]) že přijede král do Prahy o sv. Michale, tedy ku konci měsíce září, což vidělo se mnohým v Čechách býti příliš dlouho, zvláště prý ze strany pod jednou, kteří doufali, že příchodem královým nastane změna jim příznivá, ač aspoň Oldřich Rosenberský naděje této již pozbýval. Když se čas ten blížil, objevily se Jiřímu Poděbradskému opět jiné pikle, jichž původem byl *Jan Smiřický*. Mocný tento zeman, kterýž byl jedním ze dvanácti členů raddy zemské, dával podtají písemné jakés výstrahy mladému králi, zrazuje jemu příjezd do země, jako by tu hrozilo nějaké nebezpečenství jeho životu. Jiří Poděbradský obdržel důvěrnou zprávu o tom od předního rádce Ladislavova hraběte Oldřicha Celského, který jemu i zaslal vlastnoruční psaní Smiřického. Podezření spoluviny v tom padalo také na Jana z Rabšteina. Správce zemský vznesl věc na raddu shromážděnou, vině Jana Smiřického tudíž přítomného, že chtěl jeho o čest připraviti a jiné pány české i na celé království zlou pověst uvésti na ujmu obecného dobrého; když pak Smiřický popíral a žádal důvodu, překázal jej psaním jeho samým. Následkem toho jest Jan Smiřický jednohlasně od-

[21]) Eneáš Sylvius píše o tom již 10 čvce. z Hradce štyrského. Viz Palackého *Urkdl. Beiträge* 62.

1453 souzen k smrti co zrádce zemský. Jan z Rabšteina, jehož vina nebyla zřejma, vzat jest od Jiřího Poděbradského toliko na závazek, aby se před ním stavil, když mu bude o týden napřed oznámeno. Také komorník Smiřického, jménem Hanušek Mléčko, zajat jest a zmučen i uvězněn.[22]) Odsouzenému na smrt dopřán jest čas k sepsání poslední vůle pod pečetí rychtáře Staroměstského a dvou konšelů co svědků, Vaňka Korandy a Samuele Velvara, kteráž vložena do knihy Starého města; nepochybně byl na radnici chován u vězení (6 září). Nazejtří, dne 7 září, vyveden jest a sťat pod pranéřem na rynku Staroměstském; tělo dle přání jeho pohřbeno ve špitále křižovníků s červenou hvězdou.

Hned potom dály se pilné přípravy ku přijetí a korunování krále,[23]) a k ustanovenému času o sv. Michale páni, zemané i města se správcem zemským v čele jeli mu vstříc až do *Jihlavy* ve slavném a hlučném zástupu o třech tisících koní. Nenadálá proměna,která se zrovna toho času stala při dvoře mladého krále ve Vídni, vypovědění totiž hraběte Oldřicha Celského od něho, vymožené pány rakouskými, byla příčinou, kterou se opozdil odjezd Ladislavův, tak že přijel do Jihlavy teprv asi o týden později než stavové čeští. Páni rakouští, v jejichž čele stál nyní Oldřich Eicinger, doprovodili jej se šesti sty koni. V Jihlavě zdržel se král déle pro různice mezi stavy českými a moravskými, které vznikly, že byli Moravané již dříve učinili poslušenství Ladislavovi, když byl mezi tím v měsíci červenci zajel do Brna, dříve tedy než byl od Čechů přijat a korunován na království. Teprv po jakémž takémž upokojení této pře učiněno jest tudíž v Jihlavě slavné přiznání se stavů českých k němu jakožto ku králi, podobným snad asi spůsobem jako sedmnáct let předtím v témž městě

[22]) O vině a odsouzení Jana Smiřického máme dvě zprávy, které se částečně doplňují, částečně však také si odporují, vypravování totiž Eneáše Sylvia v dějepise Čech ve kapitole 60, a list Pavla Dětřichovic k Oldřichovi Rosenberskému v Palackého *Archivu českém* III. 64. V čem se nesrovnávají, dáváme více víry zřídlu posledněji uvedenému, ježto vypravování Eneáše Sylvia jest patrně poněkud uměle přispůsobeno.

[23]) Dle dopisu Jiřího Poděbradského k Albrechtovi vévodovi rakouskému daného dne 16 září. *Archiv český* I. 324.

k císaři Sigmundovi. Dne 19 října vyjel nový král konečně 1453
z Jihlavy,[24]) a když nedaleko města tohoto přejel přes potok, který dělí Moravu od Čech, ssedl s koně na louce, a učinil tudíž na samém pomezí slib a přísahu stavům, kterou se zavázal zachovávati a hájiti je při právích a svobodách jak starodávných tak i zánovními smluvami jim upsaných. Stavové čeští, moravští i rakouští doprovázeli jej na další cestě jeho přes Horu Kutnou až do Prahy. Když dne 24 října přijížděl k městu, vyšli mu měšťané vstříc se slávou velikou, všickni čistě připravení, každé řemeslo pod svou korouhví a ve svém pořádku. Konšelé všech tří měst podali mu klíčů od bran městských dle obyčeje, kteréžto vzav, podal jich Jiřímu Poděbradskému, a správce zemský navrátil je zase purkmistrům. Král ještě nezcela čtrnáctiletý, „mládeneček pěkný kadeřavý", líbil se zajisté všemu lidu, jenž spatřoval v něm záruku nové šťastné budoucnosti.

Již čtvrtý den potom byl ustanoven k slavnému *korunování krále,* ku kterémuž sjelo se do Prahy mnoho hostí vzácných s četným průvodem. Byl tu strýc krále Ladislava Albrecht arcikníže rakouský, bratr mladší císaře Fridricha III, markrabí Albrecht brandenburský a purkrabí Normberský, vévodové bavorští Ludvík a Otto; přijel též gubernator uherský Jan Hunyádi a s ním arcibiskup Ostřihomský Diviš i biskup Varadinský Jan Vítěz ze Zredna, kancléř, i mnoho jiných šlechticů uherských, vše o patnácti stech koní. Poněvadž arcibiskupství Pražské posud nebylo osazeno, měl vykonati korunování opět jako za krále Albrechta biskup Olomoucký, toho času Jan Ház, krom něhož přijeli do Prahy také biskupové Vratislavský a Passovský i administrator biskupství Litomyšlského Beneš převor kláštera Praemonstratského na Svitavách. Již v měsíci červenci byl král Ladislav dal vyzývati také *kanovníky Pražské,* přebývající na pátý rok ve Plzni, aby ku korunování jeho rovněž přijeli do Prahy; což spůsobilo jim na čas velké rozpaky. Bálit se nepřijetím rozhněvati krále; pakli by přijeli, nedůvěřovali Jiřímu Poděbradskému a Rokycanovi, aby nebyli od nich tištěni v příčině

[24]) Den tento udán jest v Pražské knize městské nazvané *Liber vetusstissimus privilegiorum* ɔc. na str. 219.

1453 uznání Rokycany za arcibiskupa nebo dokonce týráni vězením nebo jiným spůsobem. Žádali rady od Eneáše Sylvia při dvoře císařském ve Hradci štýrském, kterýž psal o tom i ke dvoru papežovu.[25]) Bezpochyby se však přesvědčili, že bylo obávání jejich liché; neb i oni dali se v Praze nalézti.

Den před korunováním (27 října) přednější mužové z Čech, z Uher i z Rakous, jmenovitě Jiří Poděbradský, Jan Hunyádi a Oldřich Eicinger, spolu s jinými dali sobě slib písemný, že budou společně státi o dobré mladého krále i země jeho, zavazujíce se sobě na šest let k věrnému přátelství. Na zejtří potom, v neděli dne 28 října, jest pak korunování vykonáno s velkou slávou v kostele hlavním na hradě Pražském dle obyčeje. Král zůstal ten den i přes noc potom na hradě; v pondělí pak dne 29 října jel slavně z hradu zase do města pod korouhví královskou a s velikým komonstvem. Na cestě všude okolo něho sypány jsou peníze mezi lidi až ke dvoru královu na Starém městě, kdež bylo obyčejné přebývání jeho jako za několika králů předešlých.

5.

Král Ladislav.

(1453—1457.)

Hned po korunování krále Ladislava byl v Praze držán *sněm*, na kterém se stavové čeští usnesli o vykonání všeho, co bylo uzavřeno na sněmích předešlých k opatření dvoru králova prostředky peněžitými, k navrácení korunních statků a důchodů komory královské i k plnému obnovení práva a řádu v zemi pod mocí královskou nově zdviženou. Ze svolení sněmu vydán rozkaz, aby *berně* celého *jednoho úroku* půlletního, jejž odváděli poddaní lidé na statcích pánů, zemanů nebo měst, odvedena byla o hromnicích nejprvé příštích berníkům k tomu zřízeným ve městech po jednotlivých krajích, kterážto berně vztažena také na dědinníky čili

[25]) Viz *Epistolae Aeneae Sylvii* 156, 157, 158 dne 27 července 1453.

držitele svobodných dvorů tou měrou, aby dali po 2 kopách 1453
z lánu, též na všecky, kdož měli jaké listy na platy, aby dali úrok Svatojirský o nejbližším sv. Jiří. Ku povznešení moci koruny nařízeno dále, aby kdož držel jakékoli *statky královské* nebo statky *duchovenstva*, nemaje na ně žádného zápisu, do hromnic příštích vydal je v moc správce zemského; kdož pak *zápisy* měli, aby je ukázali před pěti zřízenci k tomu jmenovanými, dvěma pány, dvěma zemany a podkomořím královským. Ti měli zasednouti na to v den sv. Klimenta čili 23 listopadu toho roku a konati úkol svůj čtyry neděle, potom po přestávce čtyr neděl opět čtyry neděle. Zápisy v tom čase neukázané měly zbaveny býti své platnosti.[25a]) Jiní zřízenci čtyři, dva páni a dva zemané, byli ustanoveni, před kterými měly ukázány býti všecky *listy* na koupě neb jiné smlouvy o statcích zemských zavřené od smrti krále Václava, aby byly řádně vloženy do *desk zemských*, což onoho času nebylo mohlo se díti, protože soudy a dsky zemské byly staveny. Na sv. Dorotu nejprvé příští byl položen opět sněm, a o suchých dnech potom v postě měl osazen býti soud zemský a konati spravedlivost dle řádu starodávného; protož zapověděno přísně všeliké domáhání se práva mocí a všeliké jiné násilí, prohlášena *svoboda silnic*, nařízeno přísné stihání loupežníků, žhářů, povalečů, křivitelů mince, také však slíbena milost všelikým *psancům* pro jakýkoli odboj, když by se do hromnic stavili před králem, před správcem zemským nebo kterýmkoli popravcem kraje a slíbili se polepšiti.

Jedním z nejdůležitějších zámků královských, které dle těchto nálezů sněmovních dostaly se zase ku koruně, byl *Karlštein*, jejž byl držel Menhart z Hradce a po něm syn jeho Oldřich. Jiří Poděbradský vyjel sám z Prahy dne 16 listopadu neboli brzy potom, a dovezl tam korunu královskou k uschování, která předtím ku korunování byla z Karlšteina přinesena, i vložil posádku do hradu ve jménu královu; teprv pak po několika dnech (před 23 listop.) vrátil se zase, ohledav klenoty královské a privilegia na zámku chovaná.

Již dne 3 listopadu byl mezitím král Ladislav jakožto

[25a]) [Registra těchto zápisů vydána v Arch. Č. I, II, dodatek k nim o statcích duchovenských t. XIV.]

1453 na království korunovaný osobně sadil *konšely* na Starém i na Novém městě Pražském, odebrav se na radnice obou měst se slavným průvodem biskupů, knížat a jiných pánů domácích i cizích dosud v Praze přítomných, mezi nimiž nacházel se zejména Albrecht markrabí brandenburský a purkrabí Normberský[26]) i snad také gubernator uherský Jan Hunyádi, který teprv o měsíc později odjel z Prahy (5 pros.), a též slavný bojovník Jan Jiskra z Brandýsa, který tu byl ještě něco déle (14 pros.). Hned pak asi v prvních dnech potom osazen jest úřad královského *podkomoří* k vykonávání práv královských nad městy a nad jiným příslušenstvím komory královské, i ustanoven k tomu *Vaněk Valečovský* z Kněžmosta, zeman a již také měšťan Staroměstský, kterýž dne 10 listopadu potom mocí úřadu tohoto sadil konšely také na Malé straně. Jiný vysoce důležitý úřad, nejvyššího *kancléře* království českého, dostal se hned asi téhož času *Prokopovi z Rabšteina,* kterého, jak se zdá, Jiří Poděbradský již za pobytu svého ve Vídni v měsíci dubnu byl namluvil k opuštění služby v kanceláři císaře Fridricha a ku přijetí úřadu tohoto.[27])

Uvázáním se krále Ladislava v korunu českou bylo obnoveno plné spojení mezi Čechy a ostatními zeměmi koruny české, jichž obyvatelé tudy zas více počali lnouti ku Praze jakožto hlavnímu sídlu vlády. Již dne 15 listopadu přijeli zemané a města *horní Lužice,* a měli nazejtří (16 listop.) slyšení u krále i potom u správce zemského, před nímž jednalo se o srovnání rozepří mezi nimi. Dne 24 listopadu potom učinili v Praze přísahu poslušenství ku králi, s vyhražením, že byli povinni učiniti ji opět, až by se král odebral do jejich země a požádal toho. Podobně byli tu i *stavové moravští,* přijevše s králem ku korunování, a jednalo se o srovnání mezi nimi a stavy českými v rozepři výše zmíněné; rovněž přijíž-

[26]) Dle knihy Novoměstské G. 14.

[27]) Eneáš Sylvius psal o něm kardinalovi Carvayalovi již dne 17 června z Hradce štyrského: Noster Procopius ad coronationem sui regis proficisci vult, et forsitan illic remanebit, quia gubernatori carus est et aliis baronibus acceptus, neque inutilis erit apostolicae sedi illic manens. Viz Palackého *Urkd.* 58.

děli knížata a stavové slezští, a přijímali léna a potvrzení privilegii svých od krále, i činili přísahy. Tím vším množila se moc Jiřího Poděbradského; nebo vše, co se dálo u krále, šlo rukama jeho. Krom úřadu správce zemského, jejž držel od stavů i od krále, přijal nyní také nový název a úřad královského *hofmistra*, a řídil tudy vše při dvoře královském. Mezi ním a mladým králem vyvinul se při tom poměr velmi laskavý ano vroucný, tak že Ladislav nazýval Jiřího otcem a dal se nazývati synem od něho. Patrně získal sobě správce zemský důvěru královu tím, že ač řídil všecko dle svého rozumu, však ne bez vědomí a bez přesvědčení králova, že jednal jeho dobré. Jedna z předních péčí Jiřího Poděbradského musila býti, aby se Ladislav naučil jazyku českému, k čemuž ve vychování u císaře Fridricha nebyla mu nikdy poskytnuta žádná příležitost; i pečováno o to jak vlastním každodenním obcováním Jiřího s králem tak jinými dvořeniny českými, zvláště z mladšího panstva, pokud pak možná vzdálením na ten čas dvořeninů německých od osoby královy.

1453

Mnoho opatrnosti bylo správci zemskému bezpochyby zapotřebí v chování ku králi Ladislavovi z příčiny smýšlení jeho náboženského, které následkem spůsobu vychování jeho nebylo příznivo straně přijímajících pod obojí. Záleželo na tom, aby zabráněny byly aspoň zřetelnější toho výjevy před lidem obecným, tím více, ježto naděje, které strana pod jednou skládala v nového krále, samy sebou mohly vzbuditi znepokojení. Mocné postavení přijímajících pod obojí, že měli vládu zemskou v rukou svých, nedalo vždy pokoje *Janovi Kapistranovi*, kterýž byl po sjezdě Řezenském roku předešlého zjezdil mnoho měst německých v Bavořích, ve Francích, v Durynsku, v Sasích a v Míšni, potom pak se obrátil do Lužice a do Slezska, kdež od 15 unora roku 1453 skoro stále přebýval ve *Vratislavi*, vždy zaneprázdněn jsa hlavně rozněcováním nenávisti proti Čechům pod obojí co kacířům. V měsíci dubnu byl psal z Vratislavě Jiřímu Poděbradskému do Znojma za času sjezdu tamějšího, žádaje na něm bezpečného průvodu do Prahy; ale byla mu odpověd odložena. Nedočkav se žádné za dlouhý čas, odjel z Vratislavě dne 21 srpna s posly polskými, kteří byli toho času ve Vratislavi k jednání

1453 s posly krále Ladislava o svatební smlouvu mezi králem Kazimírem a mladší sestrou Ladislavovou Alžbětou. Dne 28 srpna přijel tím způsobem do *Krakova*, kamž od delšího času byl zván, a přijat se slávou velikou. Po korunování Ladislava na království české zabažil však znovu po Praze, jakožto hlavním cíli všeho snažení svého. Opět psal Jiřímu Poděbradskému (3 listop.) i mladému králi samému (9 listop.), žádaje bezpečného průvodu, aby prý mohl s tovaryši svými přijeti a rozsévati símě evangelia. Dopis ke správci zemskému byl pln zdvořilosti k jeho osobě, ale ne bez hanlivého výjezdu na Rokycanu a naproti tomu drzé sebechvály. Jiří Poděbradský dal mu tentokrát odpověd písemnou dne 22 prosince po slyšení kněží a mistrů Pražských o tom před raddou královskou, a tudy jak se zdá ne bez vědomí krále samého. Pravilo se mu v ní, že po tolikerém hanobení Čechů od něho ve všech zemích okolních není se od něho nadíti rozsévání evangelia, nýbrž spíše rozbroje v lidu velkou prací konečně uvedeném v pokoj a nyní těšícím se ze šťastného příjezdu nejmilostivějšího krále svého Ladislava; protož že jest správci zemskému milejší jeho vzdálení než jeho přítomnost; ostatně že má Praha dosti jiných mužů o spasení duší pečlivých. Kapistran pomstil se za to zasláním dvojího psaní k Jiřímu dne 29 ledna roku 1454, jednoho delšího a jednoho kratšího, aby si prý aspoň toto kratší přečetl, nemělli by kdy na dlouhé. Obě byly jak nejvíce možná hrubé a urážlivé jak proti Jiřímu samému tak opět proti Rokycanovi.

Mezitím byli dne 13 prosince přijeli do Prahy poslové *Viléma* mladšího z vévod saských k novému pokusu o srovnání rozepří s královstvím českým, které se týkaly obou vévod, pokud šlo o práva koruny české samé, ne pouze o věci sporné mezi starším vévodou Fridrichem a stranou Poděbradskou. Korunováním krále Ladislava nastala právě doba, ve které se o obnovení práv koruny na všech stranách dalo opravdověji jednati. Jiří Poděbradský, nebyv onoho dne v Praze, mluvil s posly teprv dne 19 prosince u přítomnosti krále Ladislava, a oznámil jim mezi jinou řečí nelibost královu z návěšti, kterak Vilém zle nakládal s manželkou svou *Annou*, starší sestrou Ladislavovou. Vévoda Vilém z té pří-

činy vypravil druhé poselstvo do Prahy s výmluvami v měsíci lednu r. 1454, kdež pak teprv umluveno, aby obadva vévodové sašti, Fridrich i Vilém, přijeli osobně do Mosta a od krále aby byli vypraveni poslové k vyjednávání s nimi do Loun. Jiří Poděbradský jel sám s některými jinými pány českými a s nimi také Oldřich Eicinger ke sjezdu tomuto dne 26 ledna, a po jeho příjezdu do *Loun* přijeli k němu dne 28 ledna raddové vévod vypravení od nich z *Mosta*, v jichžto čele nacházel se Kašpar biskup Míšenský. Jiří Poděbradský předložil jim, oč se vesměs jednalo, totiž o velký počet hradů, měst a statků k nim příslušných, které vévodové drželi nejvíce od času válek za krále Sigmunda, ježto náležely někdy ku koruně české a kterých navrácení tudy žádáno na nich. Raddové saští neměli k tomu žádného plnomocenství, a také popírali nároky tyto, předstírajíce koupě, zástavy, dílem však také právo výboje. K žádosti Jiřího Poděbradského přijel potom dne 2 unora vévoda Vilém sám k němu z Mosta do Loun; ale ani s ním nedocílilo se dohodnutí. Vévodové podávali se na soud císařův nebo arciknížete Albrechta bratra císařova nebo jiných knížat; což však od Čechů nepřijato, a tudy vyjednávání opět se přetrhlo. 1454

V Praze bylo ty dni pořád mnoho radovánek při dvoře mladého krále; *tance* a *kolby* stihaly se každodenně, ježto posud zůstávalo mnoho cizích hostí ve městě a bylať také doba masopustní.[28]) Času téhož vyjeli z Prahy dva z předních pánů českých, Jindřich z Rosenberka a Zdeněk ze Šternberka, do Brna k doprovázení mladší sestry Ladislavovy *Alžběty* výše zmíněné ke svatbě s králem polským, vedle jiného četného panstva rakouského a uherského, kteréž ji provodilo na cestě z Vídně.[28a]) Dne 2 února přijeli do Těšína, a svatba slavena byla v Krakově dne 10 toho měsíce. Pro svatbu tuto musil sněm ustanovený na den sv. Doroty odložen býti až do tak zvaného masopustu mužského (10 března). Než čas ten přišel,

[28]) Píší o tom poslové Zhořelečtí tehdáž v Praze meškající dne 4 února: Mussen also hie legin, des morgens lange slaffiin, früe essen, dem könige zur kirchen, zum stechin und tantzin tegelichin folgin. Palackého *Urkundl. Beiträge* 76.

[28a]) [Srovn. k tomu Arch. Č. VII, 208.]

1454 přijel do Prahy *Jindřich X* kníže *Hlohovský*, a přijal léno od krále Ladislava dne 18 unora na radnici Staroměstské, což nepochybně rovněž bylo hlučně slaveno.

Na *sněmě*, který se počal v ustanovený čas, bylo jedním ze hlavních předmětů osazení a zahájení velikého *soudu zemského*. Stalo se již dne 13 března spůsobem týmž prozatímným jako posledně za císaře Sigmunda. Z nejvyšších úředníků ondy jmenovaných, kteří měli místo na soudě, byl posud Aleš Holický ze Šternberka nejvyšším komorníkem a Mikuláš Zajíc z Hasenburka nejvyšším sudím; k tomu jmenován jest nejvyšším písařem zemským Arnošt z Leskovce na místo Alše z Risenburka, někdy správce zemského, který byl zemřel roku 1442. Kmety čili soudci zemskými jmenováno dvanáct pánů, počítajíc mezi nimi také nejvyššího purkrabí Zdeňka ze Šternberka, a osm zemanů, které k tomu z uložení od krále i sněmu zvolil Jiří Poděbradský jakožto správce zemský. Jemu příslušelo také předsedání na soudě tak jako králi samému. Rozdělení počtu přísedících mezi pány a zemany spůsobem tímto mělo trvati do šesti let bez pohoršení práv jedněch i druhých, jak by po tom čase ukázali.

Poněvadž za nedlouho potom, o sv. Jiří toho roku, docházela lhůta dvou let, na kterou byl Jiří Poděbradský od stavů českých zvolen za správce, vydal mu král Ladislav již dne 11 března list, kterým jej stvrdil za správce zemského na další tři léta od toho dne; čímž však nebyli by stavové čeští bývali vázáni, tak jako předešlým listem královým na šest let znějícím. Dne 19 března však stalo se o tom teprv předložení plnému shromáždění stavů u přítomnosti královĕ na radnici Staroměstské, kdež Jiří od stavů rovněž *na tři léta* za *správce* zvolen jest a žádán, aby úřad ten vzal na sebe, i učiněny jsou mu od nich sliby poslušnosti.

Hned po vyřízení této věci pozdvihl svého hlasu ve shromáždění sněmovním starý bojovník pro kalich *Beneš Mokrovouský*, muž statečné postavy, a přivedl řeč na náboženství, pravě, že dobře sice učiněn jest začátek ve věcech správy zemské, ale vytýkaje, že odkládá se s věcmi duchovními, které by měly býti nejpřednější. Dle kompaktat pravil žeby měli při všech farních kostelích býti faráři podávající svátost pod

oboji spůsobou a všichni v Čechách svěcení na kněžství žeby 1454
měli stále navoditi lid ku přijímání pod oboji spůsobou. Což pak více jest, pravil hlasem povýšeným, víte dobře páni, že jsme přísahali nemíti jiného za arcibiskupa než mistra Jana z Rokycan, a o tom o všem neděje se posud žádná zmínka. Řečí tou pohnul se nejprvé Zdeněk Konopištský, nejvyšší purkrabí, a napomínal řečníka k větší mírnosti, vytýkaje, že není zde nyní k tomu čas ani místo. V podobném smyslu mluvil k němu Jan Čabelický ze Soutic mincmistr a opět starý pan Aleš Holický, oba upozorňujíce, že jest s kompaktaty poněkud jinak než dle tvrzení pana Beneše; zvláště pak Aleš Holický přimlouval, žeť máme nyní již krále a správce zemského s raddou k němu přidanou; na ty že taková věc předně má býti vznešena a od nich konána se zralým rozmyslem. Ale pan Beneš všemu odporoval, pravě, že nemluví sám od sebe, nýbrž z vůle obecné, a když tázal se všechněch, zdali není pravda, co mluvil, voláno hlučně: Jest, jest! Král domysliv se ze jmenování Rokycany, o čem byla řeč, zavolal k sobě kancléře Prokopa z Rabšteina, aby mu vyložil věc jazykem německým; což když se stalo, byl jak král tak i správce zemský poněkud v rozpacích, a mluvili spolu pošeptmu. Konečně zdvihl však hlas Jiří Poděbradský, a žádal Beneše z Mokrovous, aby pro Boha a pro krále i pro ně pro všecky umírnil se; nyní že není k té věci čas ani místo; ale což jest v tom jeho úmysl, aby vznesl na raddu, kteráž musí o tom jednati volně s dobrým rozmyslem. Nyní, pravil, jednejme, o čem jsme začali, o konání spravedlivosti a upravení veškerého řádu; i jmenoval hodinu dvanáctou toho dne a potom pořád, aby kdo má co činiti před soudem, odebral se na hrad Pražský, kdež měl soud míti svá zasedání.[29])

Od krále Ladislava bylo již v srpnu roku 1453 odešlo poselstvo z Vídně do *Říma*, aby vedlé jiných věcí jednalo

[29]) Zpráva souvěká o tomto příběhu, však bez udání dne, nachází se v Birkových *Quellen und Forschungen* ɔc na str. 247; den však vychází na jevo z dopisu poslů Zhořeleckých, kdež po vypravování o zvolení Jiřího za správce na tři léta dne 19 března ihned praví se Item donoch worden sie under einander lange redende von den compactaten ɔc. Viz Palackého *Urkd.* 79.

1454 s dvorem papežským o kompaktata, ale dostalo od papeže Mikuláše odpověď nepříznivou, nevíme jakého právě znění. V měsíci lednu pak roku 1454 psal Jiřímu Poděbradskému *Eneáš Sylvius* z Nového města za Vídní velkou chvalořeč o zásluhách jeho, kterak proti všemu nadání dovedl on uvésti v řád a pokoj království české; o něm že jest veliká pověst u nejsvětějšího otce, u kardinalů i u králů; všichni že mají dobré smýšlení o jeho šlechetnosti. Jedno že ještě schází, pokoj ve věcech duchovních, aby Čechové všichni zase měli Římského papeže za duchovního otce a pána svého, aby nechtěli moudřejší býti než ostatní křesťané a navrátili se k stolici apoštolské, která dobrotivě přijímá všechny k ní se utíkající. Kdož jiný než on žeby mohl toho dovésti! A tak tedy aby splnil naděje i ty v něm skládané; tím že získá jméno slavné po všecky věky a otevře si nebe i pokládán bude mezi hvězdami nejjasnějšími on i jeho veškeré potomstvo. Projevy takové nedávaly vyhlídky příznivé na dokonání kompaktat a stvrzení Rokycany za arcibiskupa, a kvapné veřejné jednání o těch věcech tudy ovšem nebylo na čase, ač netrpělivost a nespokojenost horlivějších mužů stav věcí neznajících byla velice pochopitedlná.

Před samým začátkem sněmu tohoto, dne 9 března, byla učinila *obec Starého města* Pražského nález, aby žádný neprodával domu svého pánu neb rytíři, zemanu nebo panoši bez vůle a vědomí konšelů, i aby konšelé toho nedopouštěli, leč jak se rozumělo, ve zvláštních případech; jiný též nález, aby měšťané v rozepřích mezi sebou, když by se chtěli podati na přátelské umluvce, nebrali k tomu jiného než měšťany města tohoto, kteří by rozuměli právům městským. Podobá se, že uzavření tato zavdala příčinu *zemanům* na sněmě témž, že žádali, aby se měšťanům nedopouštělo nabývání svobodných dědin nebo statků zemských, protožeby prý tudy byla veliká újma království i koruně na rytířských lidech ke službě králově a k obraně země; i vyšel nález dne 27 března, aby napotom žádný měštěnín nekupoval *svobodných dědin* bez zvláštního povolení královského; co však měšťané již do té doby koupili, aby jim bylo kladeno do desk bez překážky.

Poněvadž se do toho času bylo sešlo již znamenité množ-

ství peněz z berně jednoho úroku, vykoupeno jest několik 1454
hradů korunních ze zástav, mezi nimiž jmenovitě hrad *Křivoklát* od Alše Holického; o statcích pak *duchovenstva*, které kdo držel bez zápisu, uzavřel sněm, aby je král podržel ku potřebám dvoru svého do právních let svých; kdyby pak potom chtěl je navrátiti duchovenstvu buď celkem buďto s část, to aby bylo na jeho vůli.

Veliké pohnutí mysli bylo tehdáž v celém křesťanstvě pro dobytí *Konstantinopole* od Turků a vyvrácení tudy starodávného císařství řeckého, kteréž se bylo stalo roku předešlého (1453) dne 29 května. První zpráva o tom mohla býti v Čechách asi v měsíci červenci roku toho,[30]) tedy delší čas před příjezdem krále Ladislava do země. Přišlo kdysi i několik kněží řeckých do Prahy, prosících na útěku almužny, a s povolením mistra Jana z Rokycan sloužili mše v Týně.[31]) Již dne 30 září onoho roku učinil papež Mikuláš V vyzvání ke všem panovníkům a zemím křesťanským, aby všichni společně zdvihli kříž proti nepříteli úhlavnímu; císař Fridrich pak z té příčiny položil sněm říšský v Řezně ke 24 dubnu roku 1454, ku kterému zvány jsou i jiné mocnosti. Za touž příčinou přijel do Prahy v měsíci lednu zvláštní vyslanec papežský *Jan z Castiliona* biskup Pavijský k vyzývání rovněž také krále Ladislava, aby se účastnil společného předsevzetí se svými královstvími a zeměmi. Král slíbil jednati o tom se stavy českými na sněmě nastávajícím a svolati k témuž cíli sněmy v Uhřích a v Rakousích (26 led.). Nepochybně byla tedy i obecná křížová válka proti Turkům předmětem jednání sněmu v měsíci březnu držaného. Nezachovala se nám však žádná zpráva, jak daleko se na něm ve věci té pokročilo.

Mnoho jiných věcí také jednalo se při dvoře královském v Praze za sněmu toho i po jeho skončení, a bylo živo ve městě od rozličných poselství a jiných návštěv přicházejících. Asi okolo začátku měsíce dubna (před 6 dub.) přijeli do Prahy poslové *Ludvíka* vévody *bavorského*, který k žádosti vévod *saských* prostředkoval v jejich při s Čechy i vyjednal po

[30]) Aeneas Sylvius píše o tom co o věci nejnověji známé z Hradce štyrského při dvoře císařově dne 12 čvce. Viz jeho *Epistolae* 162.

[31]) Paměť o tom ve spise bratra Lukáše o původu jednoty bratrské.

1454 poslích těch sjezd k novému pokusu o srovnání v Řezně ke dni 1 června, též příměří prodloužené do 24 června. Dne 13 dubna, což bylo na Květnou neděli, přijel *Albrecht* markrabí *brandenburský*, kterému se jednalo o pomoc pro rytíře německé v Prusích proti poddaným jejich, zemanům a městům, kteří se vzbouřili proti jejich panství a dali se pod ochranu krále polského. Albrecht brandenburský vedl proto stížnost na krále polského, že tím rušil mír s rytíři zavřený; ale byl tu již také *posel polský* Mikuláš Chřanstovský, který tomu odporoval. Král Kazimír co svat a manželka jeho co sestra krále Ladislavova byli po něm poslali dary, dvě totiž krásné šuby a dva klobouky litevské. V záležitosti oné byli brzy potom vypraveni pan Jan z Pernšteina a Zdeněk Kostka v poselství ku králi polskému, jejž stihli v Toruni již na válečné výpravě do Pruska (po 28 květnu). Také byli v Praze poslové města *Dubrovníka*, pod ochranou koruny uherské stojícího, se znamenitými dary, zvláště s misami pozlacenými a na nich 5000 zlatých hotových peněz.

V měsíci unoru byli z Prahy vypraveni poslové čeští a s nimi biskup Varadinský výše zmíněný do Mohuče k jednání s raddami Filippa vévody burgundského o rozepři, která byla mezi ním a korunou českou o vévodství *Lucemburské* jakožto někdejší příslušenství koruny. Vrátili se dne 18 dubna, na zelený čtvrtek, a s nimi přijeli *poslové vévody burgundského*. I od nich také byl vyzýván král Ladislav k účastnění se ve válce s Turky, kteráž byla zalíbenou myšlénkou Filippa vévody; podávalť králi jmenovitě pomoci k obraně království uherského, slibuje po případě přitáhnouti k tomu sám osobně.

Král Ladislav, přebývaje od příjezdu svého do Prahy ve dvoře královĕ na Starém městě, byl se odtud na Květnou neděli (13 dubna) odstěhoval na hrad Pražský, aby tam konal pobožnosti týhodne *velkonočního*. Stalo se to nejspíš dle rady správce zemského a jiných, aby král, jenž přijímal svátost pod jednou spůsobou, po ten čas byl vzdálen ze středu města, kdež se proslýchaly rozličné řeči v lidu, nelibě na to hledícího. Dávaliť i cizí dvořenínové a jiní hosté mnoho příčiny k pohoršení neuctivým chováním se k řádům kostelním strany

pod obojí, a mladý král dílem snad bera příklad z nich nechoval se rovněž dosti šetrně. Tehdáž nejspíš, za přebývání jeho na hradě, stalo se, že s přísností nevlídnou dal odpuditi kněze strany pod obojí od oltáře, když chtěl čísti mši v kapli, kterou si král ten den zvolil k své pobožnosti.[32]) Po hodech velkonočních přistěhoval se král zase na Staré město do tak zvaného *dvoru králové,* části totiž někdejšího dvoru králova blíž sv. Benedikta, která mezitím nově byla upravena dle přání jeho. Tam o *božím těle* (20 čv.), když Rokycana šel okolo v slavné processí vedené z kostela Týnského, král, z okna hledě, neukázal ani nejmenšího znamení úcty k velebné svátosti, aby prý se nezdálo, žeby tím chtěl Rokycanovi dáti čest před lidmi. Nelze diviti se, jestliže obyvatelstvo Pražské tím chladlo ve svém radostném nadšení, s kterým bylo krále prv uvítalo. 1454

Mezi tím časem meškal v Praze Albrecht markrabí brandenburský i později také bratr jeho Jan až do začátku měsíce května. Mezi nimi oběma a králem Ladislavem byl tu zavřen spolek ke vzájemné obraně proti všem jakýmkoli nepřátelům (7 kv.), a zvláštní také zápis na přátelství již od delšího času stávající učiněn mezi markrabí Albrechtem a Jiřím Poděbradským.[32a]) Bylo to v čas *sněmu říšského v Řezně,* na kterém se jednalo o obecnou válku proti Turkům. Ačkoli byl k němu zván také král Ladislav od císaře Fridricha dopisem dne 7 unora toho roku, není nic povědomo, žeby se bylo království české účastnilo na něm jednání toho. Teprv při začátku měsíce června bylo vypraveno poselstvo z Prahy do Řezna, v jehož čele stál biskup Passovský, a jehož hlavním řečníkem byl slavný doktor práv *Řehoř z Haimburka,* stojící

[32]) Presbyter quidam ex factione Rochezanae, in sacello arcis rem divinam facturus, sacerdotali veste ornatus ad altare conscenderat. Rex eo in loco sacra, quibus interesset, celebrare jusserat. At ubi haereticum id muneris occupasse nec velle alteri locum facere didicit, misso magistratu militum, prophanum sacerdotem, nisi abiret, rapi extra sacellum et de proxima rupe praecipitari jussit. Illi charior vita quam contumacia fuit. Tak vypravuje o tom Aeneas Sylvius cap. 62.

[[32a]) Zápis tento (ze dne 6. května 1454) tištěn v Arch. Č. XV, 221; srovn. další vypravování na str. 303 a n.].

1454 tehdáž ve službě Normberských. Od nich byl si ho král Ladislav vyžádal předešle k poselství do Mohuče k vyjednávání o Lucemburk; a odtamtud byl on s raddami vévody burgundského přijel do Prahy, a propůjčil se dále i k tomuto poselství, kterému však bylo poručeno jen vyjednávání s posly vévod saských prostřednictvím Ludvíka vévody bavorského, jak bylo předtím namluveno. Skoro zrovna téhož času král Ladislav vyjel z Prahy o 600 koních ku pomezí míšenskému do *Teplice* (1 čv.) a nazejtří (2 čv.) za ním Jiří Poděbradský a Oldřich Eicinger se 700 koní; nevědělo se, k jakému účelu. Starší vévoda saský Fridrich bál se z toho porušení příměří, které mělo trvati do 24 června, a sebral na spěch jízdný lid z rozličných stran ke Drážďanům, i osadil silněji *Most* a *Risenburk* u Oseka. Vyjednávání v Řezně, začaté dne 4 června a vedené několik dní potomních, nemělo opět žádoucího konce, ježto poselstvo české vždy žádalo navrácení hradů a měst odcizených, kterých se počítalo asi šedesát, poslové saští pak neměli dostatečné moci k postoupení čehokoli. K válce však proto předce hned nepřišlo pro jiné záležitosti na ten čas pilnější.

Doposud nebyli ještě všichni knížata a stavové *slezští* vykonali přísah povinných králi Ladislavovi, a byli k tomu obsíláni do Prahy. V tom se naskytl odpor ve městě *Vratislavi,* kdež byl Jan Kapistran více než jinde kdekoli roznítil vášně obecného lidu a vzbudil mnoho následovníků mezi duchovenstvem tamějším, kteříž horlili proti tomu, aby mělo králi přisaháno býti ve městě kacířském. Povážlivější sousedé darmo radili k jinému rozumu, a musili se proudu tomu poddati. Když přijeli od krále pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka a kancléř Prokop z Rabšteina do Vratislavě (3 kv.), aby s raddou městskou jednali, dostali za odpověd (6 kv.), že jsou Vratislavští hotovi přisahati, ale ne jinde než ve Vratislavi, až by král k nim přijel, jak prý dotud byl obyčej. S měšťany byl v tom zajedno také biskup Petr a kapitula Vratislavská, co zatím jiní knižata a stavové všichni bez odporu se odebrali do Prahy a přijali léna svá od krále i učinili mu přísahy dne 28 června na rynku Staroměstském; z kteréžto příčiny byly potom v Praze opět po několik dní

kolby a jiné radovánky.[33]) Několiko dopisů královských, kterými jsou Vratislavští napomínáni, nemělo při nich žádného účinku. Byl mezitím také *Jan Kapistran* přijel zase z Krakova do Vratislavě (29 kv.), a pobyl tu opět několik neděl, i nepochybně schválil obyvatelům jejich chování. Po všech předešlých nelibostech pokoušel se zase ještě o povolení, aby směl přijeti do Prahy, několika dopisy ku králi Ladislavovi samému, a přitom se přimlouval za Vratislavské, jakož prý žádostivě očekávají příjezdu králova, aby mohli učiniti přísahu věrnosti do vlastních jeho rukou (14 čv.). V raddě královĕ hledělo se však přísně na odpor tento, i vyšly konečně rozkazy jak po Čechách, tak do Slezska, do Moravy a do Lužice, kterými se nařizovala hotovost proti Vratislavským. Tu když se proslýchalo, že předně bude udeřeno na panství biskupa a jiného duchovenstva, *biskup Petr* tajně odjel z Vratislavě, a učinil v Praze přísahu králi dne 11 července; o několik pak dní později odjel Jan Kapistran z Vratislavě do Olomouce, prý z rozkazu krále Ladislava.[34]) Tu kleslo srdce také mnohým konšelům a jiným usedlým sousedům Vratislavským, i dovedli toho, že se svolením obce vysláni jsou od raddy poslové do Prahy se žádostí, aby král aspoň na svém místě vypravil některé raddy své strany pod jednou s plnou 1454

[33]) *Dačický* I. 37. *Theobald* II. 193.

[34]) Píše biskup Krakovský Zbihněv Kapistranovi do Olomouce dne 16. srpna: Sed et is quoque transitus vester ex Vratislavia in Olomucium literis et *jussu* Serenissimi regis Bohemiae factus, aliquam mihi, aegram tamen, dedit spem Bohemorum conversionis; neque enim aliter Paternitatem Vestram rex ipse accersere deliberavit, nisi sibi aliquam spem conversionis Bohemorum portenderet. Rozkaz králův tedy podobal se biskupu i snad také Kapistranovi tak, jakoby měl Kapistran dle přání králova předce konečně kázati Čechům. Ale biskup dokládá hned dále: Ego etiam majori in hac re imbuerer spe, si dux et auriga consiliorum regalium Georgius Podiebradius ad bonam mentem redire vellet, (abs) quo authore caeteri heretici a pertinacia eorum reduci non possunt. Ukázalo se brzy, že naděje tato byla marná, a tudy rozkaz králův byl nejspíš vydán proto, aby jím Kapistran oddálen byl od Vratislavě, kdež přítomnost jeho byla škodliva. Již 26. července byl psal Kapistranovi Aeneas Sylvius z Nového města Vídenského: »Nam quod Pragam ire possis, somnium est, et te decipiunt, qui aliter suadent.« *Capistr. Triumph.* 468. 474.

1454 mocí, aby jim ve Vratislaví byla učiněna přísaha k jeho rukoum. K tomu svoleno jest, a posláni jsou páni Zdeněk ze Šternberka, Oldřich z Hasenburka, Jindřich z Michalovic a opět také kancléř Prokop z Rabšteina, aby přijali přísahu na místě krále. Ale když do Vratislavě přijeli, zvrtkán byl lid obecný zase již od vášnivých kazatelů, tak že nechtěl svoliti, aby byla přísaha činěna do cizích rukou, než jediné krále samého. Poselstvo královské odjelo tudy z Vratislavě bez pořízení a s velkým rozhorlením.

Opět bylo Vratislavským vyhrožováno donucením jich brannou mocí, ale nespěchalo se se splněním hrozby, bezpochyby pro těžkost věci a možnost vždy ještě mírnějších prostředků. Byli mezitím přijeli do Prahy asi v měsíci srpnu *poslové krále polského,* Jan z Tenčína palatin Krakovský, známý Čechům od roku 1438, a Petr Šamotulský kastelan Poznaňský, s nimiž vyjednáno jest o při mezi Polskem a rytíři pruskými, aby se oba králové, Kazimír a Ladislav, sjeli ku přátelské rozpravě o sv. Mikuláši (6 pros.), a zvoleno k tomu místo ve Vratislavi. Tam mohlo se za přítomnosti krále Ladislava učiniti zadost přání Vratislavských, aniž musilo jim vzdorné chování jejich prominuto býti bez pokuty.

Mezitím musilo v rozepři s knížaty *saskými* užito býti opět většího důrazu, i vydáno nařízení *veřejné hotovosti* proti staršímu vévodovi Fridrichovi (21 srp.), tak aby všichni, kohož se týkalo, připraveni byli s králem samým vytáhnouti do pole dne 9 září. Ze Starého města Pražského byla k výpravě této ustanovena čtvrt Svatohavelská. Knížata saští dali se však následkem toho hned opět ve vyjednávání; i přijel *Vilém* mladší míšenský osobně do Prahy s raddami svými dne 20 září; zde pak zavřena smlouva dne 2 října, dle které rozhodnutí pře všeliké mezi knížaty a korunou českou odevzdáno jest králi Ladislavovi samému, králi polskému Kazimírovi, vévodovi Ludvíkovi bavorskému a Albrechtovi markrabí brandenburskému. I k tomu položen sjezd do Vratislavě k sv. Mikuláši, tak aby se konečná výpověd stala nejdéle do Hromnic roku příštího.

Sněm říšský v Řezně, na kterém se jednalo o křížovou

obecnou výpravu proti Turkům, nebyl se sešel tak valně, jak 1454
bylo očekáváno, a byl položen sněm jiný k tomu účelu do *Frankfurta* ke dni sv. Michala (29 září). Tam vypravil také král Ladislav poselstvo slavné, a byl v čele jeho opět biskup Passovský, řečníkem pak kancléř český Prokop z Rabšteina. Dne 24 září nacházelo se poselstvo toto na cestě své z Prahy v Normberce. Král Ladislav dal oznámiti knížatům na sněmě tom přítomným ochotnost svou, účastniti se války proti Turkům se svými královstvími a zeměmi. Císař Fridrich nebyl přítomen ani na předešlém sněmě v Řezně ani na sněmě Frankfurtském, nýbrž vypravil tam v poselství biskupa Sienského Eneáše Sylvia. Jím byl vyzván Jan Kapistran brzy po příjezdu svém do Olomouce, aby se vedlé něho odebral do Frankfurta k pobádání knížat; i učinil to ochotně, a tudy vzdálen byl zase na čas od Prahy, cíle marných svých tužeb. Ani jeho horlení ani učené výmluvnosti Eneáše Sylvia nepodařilo se však ve knížatech mezi sebou všelijak nesvorných a s císařem i s papežem pro rozličné příčiny nespokojených vzbuditi opravdovou vůli k společnému velkému předsevzetí. Uzavřeno sic konečně postaviti jistý počet vojska do pole, ale o spůsob, kterým by se to mělo státi, jednání odloženo jest opět k jinému sněmu říšskému o Hromnicích roku příštího v Novém městě Videnském, kdež by císař Fridrich III bez nepohodlí mohl býti přítomen.

V *obcích Pražských* do té doby nebylo po všech různicích pocházejících ze pronásledování jedné strany druhou za vlády Pešíka z Kunvalda a Pavla Dětřichovic i ještě ze staršího času. Zdá se, že z nastoupení nového krále v Čechách brali znovu naděje *vystěhovanci* Pražští ze času po smrti krále Václava IV.; i stávalo se aspoň, že někteří z nich poslední vůlí svou odkazovali domy a jiné statky zůstavené v Praze přátelům svým, a od těch kupovali je lidé v Praze bydlící i poháněli pro ně tehdejší držitele jich, kteří je měli od obce. Staroměstská obec učinila proti tomu nález dne 25 dubna toho roku, kterým půhony takové jsou zakázány pod trestem. Téhož dne obec kázala trestati takové, kteří by co mluvili králi nebo pánům na škodu obce nebo proti konšelům, chtíce se tím někomu zalíbiti.

1454 Jiná věc, která téhož času spůsobila mnoho nepokoje v obci, byla znovu pře o pozůstalost *Mikuláše Kněževeského*. Jeden z někdejších poručníků jeho, královský podkomoří Vaněk Valečovský, byl sobě koupil od Jiřího Poděbradského, na nějž to poručenství bylo přeneseno, dům v Celetné ulici (č. 597) k jmění tomu náležející, který byl za vlády Pešíka z Kunvalda darován panu *Hanušovi z Kolovrat*. Po smrti pana Hanuše hlásil se k tomu domu pan Burian z Gutšteina co poručník dětí jeho, s odvoláním na zápis z roku 1439, kterým byl od konšelů darován jejich otci. K žádosti Vaňka Valečovského obesláni jsou někdejší konšelé ze času purkmistrování Pešíka Kunvaldského před raddu a potom i před shromáždění obce a tázáni o onom zápise, když pak se po obakrát vymlouvali nevěděním, jsou i všichni vzati do vazby. Nicméně setrvali při své řeči, svádějíce původství zápisu onoho na jediného Pešíka z Kunvalda, ježto měl pečet městskou co purkmistr ve své moci po několik let a mohl prý tudy zapisovati i dávati, komuž co chtěl, an i jiné činil, ježto jsou oni o tom nevěděli. K tomuto jich seznání Vaněk Valečovský ohlásil, že se bude tedy držeti synovce Pešíkova Jana Dražického, který dle někdejší výpovědi Matěje Dubce zavázán byl za strýce svého státi (14 srp.). O dalším běhu věcí nevíme více, nežli že Vaněk Valečovský v držení domu zůstal, Jan Dražický pak od obce Staroměstské, pokud se jí týkala výpověď Matěje Dubce, ze závazku všeho dalšího propuštěn jest listem daným dne 4 prosince toho roku, kterým vysvědčeno jemu, že všem počtům z úřadu ungeltového, mostného i mlynného na místě Pešíka učinil zadost.

Z obnovení moci královské v zemi plynulo rozličné obmezení samosprávy obcí Pražských, které užívali za pětadvadceti let předešlých. Týkalo se to zejména úřadu rychtářů městských, kteří v časích starších až do smrti krále Václava IV byli dosazováni vždy od krále obyčejným spůsobem pronájmu rychty se všemi právy a požitky ze soudu vycházejícími. Pokud nebylo krále, dosazovala rychtáře obec, a brala tyto požitky. Král Ladislav uvázal se ve staré právo královské spůsobem takovým, že roku 1454 dne 5 listopadu *rychty obě Staroměstskou i Novoměstskou* daroval dědičně panu

Janovi z Ronova, komorníku svému, v odplatu za věrné 1454
služby jeho. To se velice dotklo cti obcí, které by tím byly měly upadnouti v závislost od šlechtice mimo ně stojícího. Konšelé Staroměstští, zvěděvše napřed, že se o výprosu rychty jejich jednalo, hleděli prostředku, jak to odvrátiti, i svolali obec ještě téhož dne 5 listopadu, radíce, aby povoleno bylo některému sousedu, rychtu od Jana Ronovského koupiti, aby časem spíše mohla koupena býti od něho zase k obci samé. Osud Jana Moučka, který byl sťat proto, že sobě rychtu vyprosil za času krále Albrechta, byl příčinou, pro kterou žádný soused Pražský by se byl neopovážil o své ujmě rychtu pro sebe zjednati. Obec dala svolení své *Přechovi z Budkovic*, kterémuž také Jan z Ronova skutečně rychtu prodal za hotové peníze dne 19 listopadu toho roku. O dvě léta později koupila pak ji obec od Přecha (1456 18 pros.). Podobně stalo se i na Novém městě.

Času toho konaly se již přípravy k jízdě krále Ladislava do Vratislavě ke sjezdu s králem polským Kazimírem a jinými knížaty výše jmenovanými. Jiří Poděbradský chystal se na cestu s ním, a komonstvo, které mělo krále provázeti, počítalo se o 2000 koní. Prvé než čas k tomu přišel, král Ladislav dne 6 listopadu sadil podruhé konšely na radnicích Starého a Nového měst Pražských. Dne 23 listopadu vydal ještě v Praze Staroměstským privilegium na nový *trh výroční* o Hromnicích čtrnáctidenní. Nazejtří dne 24 listopadu konečně vyjel, ustanoviv za heitmany zemské na čas vzdálení správce zemského, který s ním jel, pány Zbyňka Zajíce z Hasenburka a Jindřicha ze Stráže. Konav cestu přes Žitavu a Zhořelec, vjel slavně do *Vratislavě* dne 5. prosince. Vratislavští učinili mu nyní přísahu poslušenství dne 11 pros., ale za předešlý dlouhý odpor svůj musili zaplatiti pokutu 15000 zlatých, a více než tolik činily jim útraty na potřeby dvoru králova za celý čas pobytu u nich.

Za králem Ladislavem přijelo do Vratislavě několik knížat německých, mezi nimi zejména Ludvík vévoda bavorský a Albrecht markrabí brandenburský, kteří měli býti spolurozsudími ve při mezi Čechy a Sasy; ale hlavní rozsudí, král polský Kazimír nepřijel pro válku svou s rytíři pruskými, ve

1454 které vojsko jeho předtím vítězné, bylo utrpělo znamenitou ztrátu v bitvě u Chojnic (18 září). Poslal toliko plnomocníky, z nichž byl přední Jan arcibiskup Hnězdenský. Na těch však knížata sašti nechtěli přestati, než jen na králi samém, a nepřijeli rovněž osobně, nýbrž vypravili jen posly. S těmito vyjednávalo se darmo, poněvadž neměli moci a navrhovali toliko rozličné jiné rozsudí, nejvíce z knížat německých, k nimž zase s české strany nesvoleno. Konečně oznámili rad-
1455 dové čeští dne 17 ledna 1455, že nechají věci na odkladě až do Letnic (25 kv.) roku příštího. S posly krále polského bylo jednáno, aby král jejich v rozepři s rytíři pruskými přijal krále Ladislava za rozsudí, k čemuž byli se rytíři se své strany poddali; král Kazimír oznámil dobrou vůli svou k tomu, však když by byl ubezpečen, že nebude v tom užito radd německých, než jen českých. Ani o tom se však ve Vratislavi nic nepřivedlo ke konci.

Mezi tím a jiným vyjednáváním konaly se ve Vratislavi jako předtím v Praze kolby, tance a radovánky rozličného způsobu, i zdržel se tu král Ladislav s celým dvorem svým až do konce měsíce ledna. Teprv posledního dne tohoto měsíce vyjel z Vratislavě a s ním též Jiří Poděbradský za příčinou *sněmu říšského v Novém městě* Vídenském, kdež mělo se dojednati o velké výpravě proti Turkům. Cesta konána přes Svídnici a Kladsko, dále pak zemí moravskou. Dne 16 unora vjeli do Vídně, a odtamtud teprv po čtyřech nedělích odebral se Jiří Poděbradský co plnomocník králův do Nového města, kdež od císaře samého i od knížat přijat jest se slávou velikou (18 břez.). Do Vídně byl již předtím přibyl také Jan Kapistran, navrátiv se od sněmu Frankfurtského přes Passov (kdež nacházel se dne 26 listopadu), a opět dle přání Eneáše Sylvia odebral se odtud do Nového města, aby působil k nadšení proti Turkům svou výmluvností. Nikdo tam rozhodněji nejevil ochotnosti k boji s nepřítelem křesťanstva jak právě Jiří Poděbradský, slibuje osobně táhnouti s celou mocí království českého, jak by toliko měl pokoj jistý se sousedy. Ale různic mezi knížaty a zeměmi rozličnými bylo tolik, že i na tomto sjezdě více se jednalo o věcech jiných nejrozličnějších než o hlavním účelu, kterého tudy opět dosaženo

nebylo. Když na začátku měsíce dubna přišla ke všemu jinému zpráva o *úmrtí papeže Mikuláše V* († 24 břez.); rozešel se sněm s usnešením, že toho roku nelze ničeho předsevzíti, než že se mají díti přípravy teprv k roku budoucímu o Božím vstoupení. 1455

Jiří Poděbradský, zdržev se v Novém městě asi 14 dní, nacházel se dne 5 dubna zase ve Vídni, a zůstal tam ještě více neděl, jednaje rozličné věci krále Ladislava, poměrů k císaři Fridrichovi III, k Uhrům a k jiným stranám se týkající. V Praze byla na začátku měsíce května rozšířena pověst, že se vrátí i s králem o Letnicích, které připadaly na 25. toho měsíce. To se splnilo ještě o něco dříve, ale jen co do správce zemského, který aspoň již 19 května nebyl více ve Vídni; král Ladislav však tam zůstal.

Za přebývání Jiřího Poděbradského v Rakousích pokoušeli se knížata *sašti* po poslích svých vypravených ke dvoru císařskému do Nového města přímluvami císaře Fridricha obdržeti pokoj s Čechy, jak by se jim hodil. Jiří Poděbradský nesvolil však k ničemu jinému než k opětnému sjezdu obapolných plnomocníků v Mostě a v Lounech o sv. Vavřinci (10 srp.) a ku příměří do sv. Bartoloměje (24 srp.); z čehož se poslové saští nenadáli mnoho dobrého, než spíše jisté války, jak by se na sjezdě srovnání nedošlo; i přijavše sice podání toto, brzy po navrácení Jiřího do Čech vyžádali od císaře Fridricha, že uložil vévodovi bavorskému Ludvíkovi, aby v jeho jméně obeslal knížata saská s jedné strany a pány české s gubernátorem se strany druhé napřed ku přátelskému smlouvání, když by pak to nevedlo k cíli, ku právnímu rozsouzení pře. Vévoda Ludvík přijal to na sebe, a dne 18 července položil stranám rok ku přátelskému smluvení do Normberka teprv ke třem králům (6 led.) roku 1456. Jiří Poděbradský nemínil však na ujmu práv koruny české poddati se rozkazům císaře německého, a setrval při smlouvě, dle které se mělo jednati mezi stranama samýma na sjezdě v Mostě a v Lounech; když pak knížata saští ke sjezdu neposlali a dali příměří projíti, vyhlásil Fridrichovi saskému *válku* (5 září). Krátce předtím, dne 11 srpna, vyhořel *Most* času nočního zapálením prachu, tak že zůstalo jen dosti málo

1455 domů. Toho užil Jiří Poděbradský, a sebrav pole, lehce se města zmocnil již dne 8 září. Fridrich saský, na válku bezpochyby málo jsa připraven, poslal hned opět k vyjednávání, k němuž Jiří Poděbradský svolil (13 září), tak že se dálo někde v poli mezi Mostem a Risenburkem. Poslové saští neměli však ani tentokrát moci ku přímému zavření smlouvy, nýbrž opět navrhovali jednání nové prostředkem umluvců, v čemž Jiří Poděbradský spatřoval jen pokus o další průtahy. Konečně svolil ke sjezdu s vévodou Vilémem jakožto plnomocníkem Fridrichovým a ku *příměří*, však bez určité lhůty na čtrnáctidenní výpověd od jedné neb druhé strany. Ke sjezdu však s Vilémem nemohl Jiří Poděbradský odebrati se hned pro sněm položený v Praze o sv. Václavě. Teprv po sněmě tomto ustanovil čas ke dni sv. Kateřiny (25 listop.) a místo ve Chbě. Než však ten den přišel, žádal vévoda Vilém (17 listopadu) pro nemoc o odklad až do středy po třech králích; a správce zemský svolil k tomu, maje snad jen na zřeteli blížící se zimní počasí.

Mezitím Fridrich saský, postaven u veliké nesnázi, když se musil báti na každou chvíli čtrnáctidenní výpovědi míru s Čechy, poslal již dne 18 října posly do Vídně ku králi Ladislavovi, hledě od něho pominutím Jiřího Poděbradského obdržeti delší příměří.[34a]) Poslové tito získali k tomu přízeň hraběte Oldřicha Celského, kterýž brzy po navrácení Ladislava do Vídně přijat byl zase ke dvoru jeho a provozoval při něm moc velikou. Hraběti Oldřichovi Celskému byla válka se Sasy proti mysli, protože by byl zbraní českých raději chtěl užiti k jiným účelům, na kterých jemu záleželo osobně. Mezi králem Ladislavem a strýcem jeho *císařem Fridrichem* byla od času vybavení mladého krále z poručnické moci pořád ještě různice pro nezdržení výminek smluv tehdejších, k čemuž přibyly potom i jiné příčiny s jedné i s druhé strany. Oldřich Celský byl starším protivníkem císařovým pro své pře zvláštní s ním, a tudy různici onu ještě více podněcoval. Přišlo již při sklonku roku 1455 k nepřátelským skutkům některých poddaných Ladislavových z Rakous i z Uher proti

[34a]) [Srvn. k tomu Arch. Č. XV, 216.]

císaři i zase císařových proti oněm; následkem čehož ke 1455
sněmu v Praze o suchých dnech před vánoci (17 pros.) přijeli poslové od krále Ladislava, po kterých veda stížnost na chování císařovo, žádal vojenských pomocí od stavů českých a odvolání všech českých bojovníků, kteří toho času za žold stáli v službě císařově. Správce zemský i stavové nerádi viděli tuto různici, jednak pro pilnější potřeby země své, jednak také pro společnou záležitost křesťanstva proti Turkům, ve které jen spojenými silami císaře a říše německé i zemí všechněch krále Ladislava bylo by se mohlo vykonati cos velikého. Sněm uzavřel proto vypraviti poselstvo ku králi i k císaři, které se mělo pokusiti o srovnání mezi nimi. V čele jeho stál Zdeněk Konopištský ze Šternberka, nejvyšší purkrabí Pražský.

Krátce předtím byl přijel do Vídně opět co legat papežský *Jan Carvayal* (22 listop.), aby se vynasnažil o uklizení různice mezi králem Ladislavem a gubernatorem uherským *Janem Hunyádem,* která byla rovněž škodliva záměru válečnému proti Turkům. Ku pobádání jeho císař Fridrich III vzal kříž, a slíbil osobně vytáhnouti (27 listop.); pro případ ten byla mu od správce zemského v Čechách slíbena pomoc 5000 mužů jízdy i pěchoty; brzy pak také legat papežský smluvil jisté srovnání s gubernatorem uherským, následkem kterého král Ladislav strojil se zajeti do Uher ke sněmu položenému v Budíně.

Poslové stavů českých přijeli do *Vídně* nejspiš teprv na 1456
začátku roku 1456, a dosáhli u krále, že svolil poddati se v rozepři s císařem na Jiřího Poděbradského a Zdeňka ze Šternberka čili z Konopiště co přátelské rozsudí. S tím odebrali se k císaři do *Hradce štyrského.* Odpovědí jim danou dne 2 unora císař Fridrich svoloval k umluvcům těmto, však aby třetí byl s nimi bratr jeho Albrecht, a k tomu činil některé jiné důležité výhrady. K těm nechtěl svoliti král, jenž zatím byl z Vídně již odjel (22 ledna) do Uher, a vzkázal to na sněm shromážděný opět v Praze o suchých dnech postních (18 un.), žádaje, aby se stavové hotovili do pole proti císaři vedle jiných jeho zemí. Vedlé toho, jak se zdá, projevil vůli svou, aby byl se Sasy na déle zachováván pokoj. Stavům

1456 českým nezdálo se však, žeby na základě podání císařova nebylo lze dosáhnouti srovnání mezi ním a králem jejich. Z uzavření jednohlasného správce zemského a raddy k němu přidané vypraveno jest opět poselstvo ku králi Ladislavovi do *Budína* (po 27 un.), po kterém snažili se stavové pohnouti jej, aby války s císařem nechal, hledě zvláště k výpravě obecné proti Turkům, které by to musilo býti na ujmu: pakli by však nicméně služeb jejich vojenských žádal, slibovali, že mnozí z nich dobrovolně potáhnou za náhradu škod a potřeb, toliko aby to nešlo na náklad království neb koruny české dle svobod jejich. V příčině vévod saských oznamovali králi, že se od vévody Fridricha příměří ruší, zejména zastavováním kupců s hradu nad Mostem řečeného Landeswart, ve kterém se posud nacházela posádka jeho, pročež že radda královská jednohlasně uzavřela, aby mu příměří bylo vypověděno.

Dřív než poselstvo toto odjelo z Prahy, král Ladislav v Budíně zavřel s posly vévody *saského* smlouvu o *příměří* (26 un.) na více než na rok, totiž až do sv. Jiří roku 1457, mezi kterýmžto časem aby bylo nové vyjednávání o mír ve Vídni o sv. Michale (29 září). Naproti tomu dle uzavření raddy královské v Praze správce zemský dne 11 března, nejspíš dříve než o této smlouvě měl zprávu, vypověděl příměří Fridrichovi saskému,[34b]) a vytáhl do pole. Tu se dostal v moc jeho také *hrad Mostský,* jejž oblehl. Musilť mu postoupen býti od plnomocníků vévodových poslaných, jak se zdá, k novému vyjednávání s ním, následkem kterého konečně dne 7 dubna zavřeno jest *příměří* na osobním sjezdě vévody Fridricha s Jiřím Poděbradským v *Lounech.* Ustanoveno trvání jeho dle zmíněné smlouvy Budinské až do sv. Jiří roku 1457 a vyminěna krom toho i po uplynutí tohoto času výpověd o půl léta napřed.

Po zavření této smlouvy správce zemský předsevzal válečnou výpravu do východních Čech proti *Janovi Koldovi* bezprávnému držiteli Náchoda. Jan Kolda byl umluvami sjezdu Čáslavského roku 1441 zůstaven v držení tomto až do

34b) [Srovn. Archiv Č. VII, 212—213.]

budoucího krále, a právo jeho vyhaslo mu tudy dnem korunování krále Ladislava. Po zahájení soudu zemského od té doby bylo na něj od Jiřího Poděbradského samého, jakožto pravého dědice Náchoda, i též od jiných nastupováno řádem práva; Kolda však soudu se protivil, nestoje k půhonům, a tudy musilo se proti němu užiti moci zbraně. Jiří Poděbradský vytáhl proti němu s mocí znamenitou a s ním jmenovitě také Pražané, k čemuž ze Starého města postavila žoldnéře tentokráte čtvrt Týnská. Jedním dnem, asi 19 dubna, obleženy jsou tři hrady Koldovy najednou, *Náchod*, Černíkovice a Richmburk; již pak dne 22 dubna zlezleno předně město Náchod, zvenčí hradbami opatřené; po čtrnáctidenním pak obléhání dne 3 května učiněn útok na zámek velmi pevný, a po těžkém boji dobyt jest se ztrátou lidí na obou stranách velikou. Litováno zvláště smrti statečného rytíře *Častolora* (tuším z Hořovic), který při útoku tomto padl po vykonaném velkém udatenství. Tělo jeho přivezeno do Prahy ku pohřbu. Také *Černíkovice* a *Richmburk* byly mezitím dobyty a zbořeny. Jiří Poděbradský odebral se po vítězství tomto do *Kladska*, kteréž byl koupil pro sebe již roku 1454, a pobyl tam některý čas, mezi kterýmž měl návštěvy od knížat mnohých i pánů a měst ze Slezska; toliko Vratislavští nepřijeli, od nichž byl také marně žádal některé pomoci proti Koldovi jakožto společnému škůdci. O suchých dnech letničních nacházel se potom zase v Praze, kdež dne 2 června na plném soudě zemském vyřčeno jest proti Janovi Koldovi, aby byl prázden království českého a nesměl v něm ničeho více držeti aniž kdo jemu čeho postoupiti koupí neb jiným spůsobem.[35]) Přemožený škůdce zemský byl mezitím utekl do Polska, kdež vstoupil do služby krále Kazimíra co heitman zástupu najatých žoldnéřů českých ve válce s rytíři pruskými. Tam nejspíš brzy dokonal život svůj.[36]) 1456

Král Ladislav, zůstávaje toho času v Budíně, strojil se vždy k válce proti strýci svému, císaři Fridrichovi, a dal sbí-

35) Viz zprávy o dobytí Náchoda proti Koldovi v protokollích sezení kr. české společnosti nauk r. 1882.

36) Zprávy listinné o tom z let 1457 až 1459 uveřejnil Perwolf ve spise svém: *Otčet o naučných zaňatijách* oc. 1883.

1456 rati k tomu *vojsko u Vídně*, chtěje s ním vytáhnouti do pole dne 6 května. Také z Čech jednal sobě k tomu některé pány a rytíře s lidem jich, jak byla od sněmu vyřčena o tom dobrá vůle. Od úmyslu toho musil však upustiti pro velké nebezpečenství království uherského od *Turků*, když přišla do Budína zpráva, kterak strašlivý sultán jejich *Muhammed II*, vydobytel Konstantinopole, chystal se toho roku s ohromnou moci vojenskou k obležení *Bělehradu* srbského, jakožto brány do Uher samých. Hned po sněmě říšském v Novém městě za Vídní byl se mnich Jan Kapistran odebral do Uher, a působil tam s velkou horlivostí ve hlásání kříže proti nevěřícím; také pak z Němec přišlo z jara roku 1456 několik tisíc lidí znamenaných křížem, chtíce se účastniti boje sněmem oním ohlášeného, ač k němu knížata nikdež nečinili žádných opravdových příprav. Nyní spěchal gubernator uherský Jan Hunyadi do jižních Uher k hájení Bělehradu, a Kapistran zůstal mu k ruce; král Ladislav pak navrátil se do Vídně, aby vojsko strojené předtím proti císaři Fridrichovi rozmnožil jak nejvíce možná a obrátil proti Turku. K žádosti královĕ uzavřel sněm stavů českých (nevíme pohříchu ani kterého určitého času držaný) *veřejnou hotovost* od celé země, tak aby každý šestý muž vytáhl do pole. Nepochybně dálo se tedy také v Praze jako všude jinde v zemi velké zbrojení k tomu cíli. Sultan Muhammed zatím oblehl Bělehrad v měsíci červenci. Po strašlivých bojích podařilo se hrdinskému nadšení křesťanských bojovníků vedením Hunyáda a nemenší zásluhou výmluvnosti a neohroženosti Kapistranovy odraziti útok Turků a zahnati je na útěk (22 čvce.). Po radostné však zprávě, kterou o tom dal král Ladislav po listech z Vídně (5. srp.) zemím svým, přišla brzy zpráva smutná *o smrti Hunyádově* († 11 srp.), kterýž podlehl ráně morové.

Král Ladislav spěchal proto tím více do Uher, a odjel dne 26 srpna z Vídně nejprv do *Prešpurka*, kdež zdržel se 14 dní, co zatím Jiří Poděbradský zajel z Prahy na Moravu ke sjezdu s hrabětem Oldřichem Celským, aby se s ním uradil o vše, čeho bylo dále potřeba; nebo měl Oldřich Celský jeti s králem dále do Budína a do jižních končin země uherské.

Sjezd ten vykonán dne 3 září ve vsi *Troskotovicích* blíž Pohořelic a nedaleko od hranic rakouských; mezitím pak vojsko sebrané u Vídně a nové zástupy bojovníků znamenaných křížem z Němec a odjinud ubírali se do Uher větším dílem na lodích po Dunaji. Z Čech byli přitom *Zdeněk ze Šternberka*, nejvyšší purkrabí Pražský a *Jindřich z Rosenberka*, jmenovaný heitmanem Vratislavským a Svídnickým ve Slezsku.[36a]) Z Prešpurka odebral se král Ladislav do Budína, a odtamtud odjel dále dne 1 října. Tu se počaly nesnáze mezi ním a synem Jana Hunyáda Ladislavem, který by byl nejraději chtěl podržeti dědičně moc, kterou otec jeho byl držel v zemi co gubernator. Po jistých umluvách s ním vjel král Ladislav dne 8 listopadu do *Bělehradu*. Tam však již nazejtří (9 listop.) první průvodčí jeho hrabě *Oldřich Celský* jest úkladně zavražděn od Ladislava Hunyádova a přátel jeho; král pak Ladislav, nacházeje se v jich moci, musil vydati rozkazy ke všem cizím vojům, aby se z Uher vzdálili, protože by pro pozdní počasí nemohlo prý nic více proti Turkům býti předsevzato toho roku (10 list.). Tím spůsobem také v Čechách s tehdejšího zbrojení sešlo. 1456

Dobytí Konstantinopole od Turků roku 1453 bylo bezpochyby příčinou, pro kterou vyjednávání s *církví řeckou* o sjednocení s ní království českého, v roce předtím vedené, nedošlo konce. Strana pod obojí, jak ukazuje již i jednání na sněmě roku 1454, nemyslila od té doby na jiné cesty k opatření se v potřebách svých církevních, než zase srovnáním se s církví Římskou na základě kompaktat, jakkoli byly naděje v ně na ten čas docela zakaleny. Po marném zdvižení hlasu pana Beneše Mokrovouského na sněmě onom vedlo se vyjednávání o to delší čas jen cestou diplomatickou; pročež také zprávy, které o tom máme, jsou velmi nedostatečné a nejisté. První snad krok od oné chvíle stal se za přebývání Jiřího Poděbradského ve Vídni a v Novém městě Vídenském v měsíci březnu roku 1455, kdež žádán byl císař Fridrich III o přímluvný list ku papeži, aby byl Rokycana stvrzen za arcibiskupa. Bylo to velkým pohoršením Janovi Kapistranovi,

[36a]) [O jmenování jeho k tomuto úřadu jednáno již r. 1453, roku následujícího již tento úřad zastával; srovn. Arch. Č. VII, 208 n.].

1456 tehdáž ve Vídni přítomnému, když o tom uslyšel;[37]) ale jaký byl účinek, nevíme. Bylo to krátce před smrtí papeže Mikuláše V († 1455 24 břez.), po němž nastoupil dne 8 dubna toho roku nový papež *Kalixtus III*. Dle obyčeje vypravil k němu císař Fridrich poselstvo s poklonou a se slibem poslušenství, kteréhož poselstva předním byl *Eneáš Sylvius,* často zmíněný biskup Sienský, i jesti dost podobno, že císař po něm novému papeži vzkázal něco o žádosti české.

Jisté jest, že se v době potom při dvoře papežském o záležitosti české jednalo, a že někteří rádci papeže Kalixta k tomu se nakloňovali, aby kompaktata byla stvrzena. Jan Kapistran zvěděl o tom od legata papežského v Uhřích *Jana Carvayala*, a projevil hoře své z toho psaním ku papeži z Budína dne 24 března 1456, kterým se snažil přesvědčiti ho, že ze všech druhů lidí nevěrných a odbojných nejhorší jsou Husité, stvrzením kompaktat žeby vzpurnost jejich vzrostla velice, a žeby potom Husité skrytí povstali nejen v Čechách a na Moravě, ale také v Uhřích, v Sedmihradsku, v Moldavě a ve všech zemích okolních. Jiná zpráva ho došla, kterou prý rozšiřovali Čechové honosíce se, že jest Eneáš Sylvius jejich přímluvčím, že se má státi kardinálem (začež přimlouval se skutečně u papeže císař Fridrich III i také král Ladislav), a že vzal na sebe v postavení tom zjednati stvrzení kompaktat a stvrzení Rokycany za arcibiskupa ano jmenování Rokycany kardinalem. Kapistran psal Eneášovi o tom z Budína (7 dub.), vyzývaje ho, aby tak hanebnou pomluvu od sebe odmítl;[38]) což se však nejspíš nestalo. Není nepodobno, že Eneáš Sylvius, ačkoli kompaktata byla mu velice proti mysli, znaje lépe než jiní při dvoře Římském stav věcí v Čechách a tudy nesnadnost uvedení Čechů bez kompaktat ve poslušenství papeže, tehdáž radil k jakémuž takémuž stvrzení jich, kdyby toliko někdo jiný než Rokycana stal se arcibiskupem; mohlť arcibiskup kompaktatům protivný podrýti snad pone-

[37]) Dopis jeho o tom k Eneáši Sylviovi. *Aeneae Epistolae* 419.

[38]) *Capistranus triumphans* 398, 399. — Papež Calixtus byl po obdržení dopisu Kapistranova jemu psal dne 4. Května 1456; chválil jeho působení v Uhřích, ale o záležitosti kompaktat nic se nezmínil. Viz tamže 535.

náhlu vše, co se v tehdejších řádech strany pod obojí zakládalo na čtyrech artikulích Pražských, a obnoviti ponenáhlu řád správy církevní, jaký býval. Rokycana měl se snad státi neškodným, když by povýšen byl k něčemu jinému a vzdálen ze země, třebas pak bylo to i povýšením za kardinala. 1456

Co dále následovalo, shodovalo se dobře s takovým záměrem. Eneáš Sylvius již více nevrátil se z Říma do služby u císaře Fridricha, nýbrž stal se jedním z předních v raddě papežově, a ještě před koncem roku 1456 dosáhl také kardinalství. Již předtím byly vyšly dopisy od papeže Kalixta ku králi Ladislavovi a k Jiřímu Poděbradskému co správci zemskému s vybídnutím k Čechům, aby vypravili poselstvo do Říma; při čemž jmenovitě žádal papež, aby přijel také Rokycana. K tomu odpověděno dopisem Jiřího Poděbradského a dvou z nejpřednějších radd jeho, Zdeňka Konopištského a Jindřicha z Lipého, jejž donesl do Říma jistý *bratr Lukáš* Hladek Praemonstrat. Oznámena jím ochotnost k vypravení poselstva; z čehož papež Kalixtus radost svou projevil dopisem k týmž třem pánům českým, slibuje přijmouti posly milostivě a ujišťuje je svobodným a bezpečným příchodem i odchodem.[39]) Něco dříve byl zemřel hlavní protivník kompaktat, *Jan Kapistran* (23 říj.) v Iloku v dolní zemi uherské, krátce před zabitím Oldřicha Celského v Bělehradě. Ale týž bratr Lukáš, který byl poslem od správce zemského a jeho radd, přinesl do Říma také žádost *kapituly Pražské*, směřující k tomu, aby byl k arcibiskupství Pražskému dosazen *datarius* dvoru papežova, to jest úředník nad udělováním beneficií, Cosmas de Monteserrato, rodilý Španěl z Katalonie,[40]) čirý cizozemec tedy, jazyka českého ovšem dokonce

[39]) Viz Palackého *Urkdl. Beiträge* sc. pag. 102. Pozoruhodná jest věta v dopise papežově, kdež praví: Haec sane esset nostra laetitia, haec foret nostra singularis gloria, errantibus, si qui forent, viam, quam imitari debent, ostendere et poenitentiam liberam absolutionemque impertiri et demum eos apostolicis prosequi favoribus et *congruis honoribus condonare*. Poslední slova zdají se míti právě Rokycanu na zřeteli.

[40]) Píše o tom Aen. Sylvius dne 10 Března 1457 Prokopovi z Rabšteina: Scripsimus tibi, quid egerimus in re Bohemica (viděti již z toho, že

1456 neznalý. Kapitule byl k tomu dal radu Jindřich *Rorau*, doktor práv a stálý jednatel ve jménu království českého zaměstnaný při dvoře papežském, který dopis kapituly také papeži předložil; a papež Kalixtus dopisem ku kapitole dne 22 listopadu roku 1456 slíbil k žádosti této míti zřetel.[41]) Poselstvo české však, jehož papež odtud žádostivě očekával, proti nadání jeho dlouho nepřicházelo, jak se domníval pro odpor některých v zemi; pročež když zvěděl o sněmě, který měl býti v Praze, na němž prý mělo se jednati o této věci, psal opět Jiřímu Poděbradskému, též Jindřichovi Rosenberskému (26 ledna 1457) a snad více jiným pánům, opět pak také kapitule Pražské (29 led.), aby se na sněmě tom vynasnažili, by poselstvo konečně bylo vypraveno. Dopis k Jiřímu Poděbradskému byl zvláště laskavý, i opětovalo se v něm jako v někdejším dopise Eneáše Sylvia uznání zásluh jeho o uvedení v pokoj země české a povzbuzování, aby sobě větší ještě zásluhu a věčnou odměnu zjednal spůsobením také pokoje duchovního.

Příčina, proč se tehdáž poslání do Říma nestalo, není nám známa ze žádných zpráv určitých. Možná, že byla překážkou pouze těžkost dorozumění se mezi správcem zemským a králem Ladislavem, meškajícím po smrti Oldřicha Celského ještě dlouho v dolních končinách země uherské, od-

měl Eneáš Sylvius ve věcech českých při dvoře papežském svou ruku), neque a te responsum habemus. Interea tuus Roratus (Rorau), homo multivolus et magnivolus, ex Bohemia procuravit offerri postulationem ad Pragensem ecclesiam cujusdam datarii apostolici, boni quidem viri, sed Cathelani et sermonis Bohemici prorsus ignari. Postulationem attulit Lucas tibi notus monachus, quem Lucrifarium appellare soles. *Epist.* 260.

[41]) V dopise tom, jehož original se nachází v archivě kapituly Pražské, praví papež: Et quia scribimus ad regiam Celsitudinem et nobilem gubernatorem regni Boemiae, ut oratores suos ad nos mittant, inter quos hortamur ut mittant magistrum Johannem Rokiczna; non tamen dubitent Devotiones vestrae, quin postulationem vestram curabimus exaudire, dummodo in bono proposito vestro perseveretis, quemadmodum incepistis. Intendimus enim ecclesiae vestrae taliter providere, quod merito de ipsius administratione contenti esse poteritis. Z dopisu tohoto jest patrno, že papež Rokycany. ač jej do Říma zval, za arcibiskupa Pražského stvrditi nemínil.

kudž se teprv asi 18 prosince navrátil do *Budína*. Tam při 1457
něm byl také kancléř český Prokop z Rabšteina. Jiří Poděbradský strojil se v měsíci lednu r. 1457 na cestu do *Znojma* ke sjezdu s pány rakouskými, zejména s Oldřichem Eicingerem (k 20 lednu), na kterém se mělo nejspíš opět jednati o srovnání mezi králem Ladislavem a císařem Fridrichem; ale král nedal k tomu svolení svého, pročež sešlo s toho. Sněm v Praze, na který se vztahovalo psaní papeže Kalixta, měl nejspíš držán býti v obyčejný čas o suchých dnech postních (8 břez.); ale nemáme o něm docela žádné zprávy, a nevíme tedy, zdali se na něm o záležitosti církevní jednalo. Jisto však jest, že ani z něho poselství očekávané v Římě vysláno nebylo. Dne 22 března vyjel potom Jiří Poděbradský z Prahy s velkým průvodem na cestu do *Holiče v Uhřích*, kdež měl konečně býti sjezd s pány rakouskými v den od krále samého ustanovený, ku kterému měl také král vypraviti své plnomocníky. Již první nebo druhý den po výjezdu došla ho na cestě zpráva o nových příbězích ve království uherském, kdež král Ladislav, zvěděv o nových záměrech zrádných *Ladislava Hunyádova*, byl jej dne 14 března dal zajmouti v Budíně i s mladším bratrem jeho Matiášem Korvinem a několika jinými velmoži uherskými,[41a]) a dne 16 března potom dal Ladislava *stíti* tudíž na zámku Budinském. Jiří Poděbradský přijel dne 24 března do Německého Brodu a dne 28 března do *Hustopeče v Moravě*, kdež přijeli k němu Oldřich Eicinger a jiní páni rakouští ve 400 koní, aby společně dále jeli do Holiče. Ale poslové od krále Ladislava nepřijeli, bezpochyby pro velké zmatky, které se brzy strhly v Uhřích pro odpravení a zajetí Hunyádoviců, jakž o tom páni v Hustopeči měli zprávu. Se sjezdu v Holiči tudy sešlo, a Jiří Poděbradský, čekav s pány rakouskými darmo do čtvrtého dne (31 břez.), vrátil se zase do Prahy.

Zatím se při dvoře papežském v Římě opravdově jednalo o udělení arcibiskupství Pražského *datariovi* Španělovi. Papež již kdysi na začátku měsíce března[42]) poručil zprávu

[41a]) [Sám o tom dává zprávu pánům Rosenberským hned následujícího dne; Arch. Č. VII, 216].

[42]) Dne 8 Března píše o tom Eneáš Sylvius Carvaylovi: Domino S. Marci

1457 o tom jednomu z kardinalů, a mnoho osob se toho ujímalo; zvláště pak Rorau běhal prý ve dne v noci od jednoho k druhému přimlouvaje, že nic nemůže býti království českému užitečnějšího. Proti tomu zasazoval se však Eneáš Sylvius, a zdržoval věc dle své možnosti, představuje, žeby nebylo dobře někoho ustanoviti bez tázání krále. Psal o tom dne 10 března *Prokopovi z Rabšteina*, a žádal, aby to oznámil králi a správci zemskému i aby mu odepsal, co by tomu říkali. Přání jeho bylo, aby král Ladislav požádal o Prokopa z Rabšteina samého, aby byl ustanoven za arcibiskupa.[43]) Nevíme, zdali Jiří Poděbradský ještě té chvíle jako někdy za rozpravy s Eneášem Sylviem v Benešově pokládal za možné, aby vedlé stvrzení kompaktat někdo jiný, ovšem kompaktatům příznivý, místo Rokycany dosazen byl za arcibiskupa Pražského; žeby však většina stavů pod obojí byla se k tomu snadno dala nakloniti, jest ještě více pochybno; ale arcibiskupa ze strany protivné, nad to pak cizozemce přijmouti, k tomu asi bylby nikdo nedovedl stranu pod obojí přivésti. Úmysly takové při dvoře papežském musily ovšem stížiti tehdejší vyjednávání, jakkoli měl k němu správce zemský jinak zajisté dobrou vůli.

Ku konci měsíce května toho roku přestěhoval se král Ladislav s dvorem svým z Budína do *Vídně;* zde pak jeho snažení nejvíce zabavovala *rozepře s císařem Fridrichem*, proti němuž krom starších předmětů sporu táhl se nyní také na část dědictví po Oldřichovi Celském. Již přišlo v Rakousích ke skutečnému stavu války dobýváním některých hradů, které posud držel císař Fridrich od času svého poručnictví nad Ladislavem. Jiří Poděbradský i náčelník stavů rakouských Oldřich Eicinger nepřestali vynasnažovati se o srovnání této rozepře, jakožto obecně škodlivé. Již v měsíci červnu odebral se správce zemský ke *sjezdu ve Znojmě*, který nepochybně k tomu byl položen místo nedošlého sjezdu Holičského.[44]) Ale tam se zajisté konce nedošlo. Král Ladislav byl

cardinali commissum est, ut de vacatione ecclesiae Pragensis se informet, ut illae praeficiatur in archiepiscopum datarius papae *Epist.* 25.

[43]) *Aeneae Epistolae* 259, 260, 272.

[44]) Domněle nacházel se tam Jiří Poděbradský ještě 14 Června. Viz Bachmann *Urkunden* oc. 198.

podobně jako někdy Oldřichem Celským k záští proti císaři, 1457
strýci svému, podněcován novým milostníkem, kterého si oblíbil, Konrádem *Hölzlerem* měšťanského rodu Vídenského, pokladníkem zemským v Dolních Rakousích. Hölzler popouzel jej z té samé příčiny také proti Eicingerovi a proti Jiřímu Poděbradskému, a měl snad k tomu i podporu od závistníků správce zemského v Čechách, bez kterých nikdy celkem nebylo. S té strany šířena jest řeč, že prý byl Jiří Poděbradský ve spolku se stranou Hunyádovskou v Uhřích proti Oldřichovi Celskému a králi samému. Jiří Poděbradský psal o tom králi, kterýž odepsal mu, že nic o tom neslyšel a že nedává tomu víry, přitom pak volal jej k sobě do Vídně na porady. Nedlouho potom byl v Praze *sněm o sv. Janu křtiteli* (24 čv.). Správce zemský předložil stavům tu věc se svým ospravedlněním, a oznámil jim také dopis králův; k čemuž od nich dána odpověď, že utrhače, když by jen byl projeven, mínili by trestati; ať by měl v zemi zámek jakkoli tvrdý, že ho s něho dobudou. Patrně myslilo se tedy na někoho ze šlechty české, možná že na *Zdeňka Konopišťského*, s nímž měl Jiří Poděbradský od některého času rozepři jakousi soukromou.[45]) Rozepře tato hrozila právě tehdáž vzplanouti v domácí válku, jak se aspoň obával král Ladislav, při jehož dvoře Zdeněk prvé v Uhřích, nyní ve Vídni meškal. Dopisem dne 2 července z Vídně král napomínal Jiřího i pány, zemany a města na sněmě Pražském, aby válek ani žádných nesnází proti Zdeňkovi nepočínali, oznamuje, že pošle v brzkém čase poselství znamenité do Čech, aby různice ta byla srovnána.[46])

V příčině *jízdy do Vídně* stavové shromáždění na sněmě vyslovili zdání své, aby se správce zemský zachoval dle přání králova, a Jiří Poděbradský také se chystal na cestu, ale vyžádal si k tomu napřed bezpečného průvodu od krále; úmysl pak jeho byl žádati, aby se král k vyřízení všech věcí potřebných, pro delší nepřítomnost jeho zdržených, odebral do

[45]) V Unoru roku 1456 činí o tom zmínku písař Zhořelecký v dopise z Bělé na cestě do Prahy: Und das herr Procop cantzeler uff dem wege sey kegin Prage zu reithen, die zwitracht zwischen dem hern gubernator und hern Zdenken von Sternberg hinzulegin. Palackého *Urkd*. 96.

[46]) Palackého *Archiv český* V 271.

1457 Čech. Jednalo se již od některého času také o zasnoubení krále, a byla mu vyhlídnuta za nevěstu spanilá dcera krále francouzského Karla VII, *Magdalena*, jinak Markéta, i zavřena již *smlouva svatební* s dvorem francouzským. Jiří Poděbradský nemínil dopustiti, aby byla svatba jinde slavena nežli v Praze; hlavně pak jednalo se mu o to, aby Ladislava přestěhováním z Vídně do Prahy vytrhnul z rukou Hölzlerových. Dne 2 srpna přijel do *Korneuburka* společně s Oldřichem Eicingerem, který se na cestě v Rakousích k němu připojil. Oba měli průvod asi o 800 koní. Do Vídně nicméně nechtěli vjeti, nevěříce tamějším protivníkům svým. K žádosti Jiřího Poděbradského vyjel král Ladislav s raddami svými dne 3 srpna z Vídně k nim přes most za Dunaj, a vyjednávalo se nejprv pod stany na půlnoční straně od řeky. Po tři dni však nic se nevyřídilo. Dne 7 srpna odebral se král do *Klosterneuburka,* a Jiří Poděbradský přijel tam přes Dunaj z Korneuburka k němu k opětnému vyjednávání. Ani tam se však nedošlo konce; bylať velká různost mínění mezi rozličnými raddami královými z Rakous, z Čech i z Uher; jmenovitě i raddové čeští, kteří se nacházeli při dvoře Ladislavově, rozcházeli se od sebe. Zdeněk Konopištský, Calta z Kamennéhory a Prokop z Rabšteina radili, aby král jel do Čech, jiní byli proti tomu. Teprv když Jiří Poděbradský v nevoli odjel i s Eicingerem, král uváživ sám škodlivost rozezlení takového, poslal za ním poselstvo plnomocné, v němž nacházel se biskup Passovský i sám Konrád Hölzler (15 srp.); kteříž dojeli ho při samých hranicích moravských ve *Schrattenthale,* a tam vyjednáno vše, aby král přijel do Prahy nejdéle do sv. Martina.

Toho snad asi času, nejpodobněji vždy aspoň kdysi během roku 1457, stalo se, že někdejší vyjednávání kněžstva strany pod obojí s církví řeckou bylo projeveno dvoru papežskému, tak že jmenovitě list od Čechů zaslaný do Konstantinopole dostal se někým od Řeků do rukou papežových, a papež jej odeslal do Čech, ovšem rozhněván spůsobem, kterým se v něm mluvilo o pýše Římské. Příhodou touto stížilo se velice vynasnažení o mistra Jana z Rokycan, aby on byl stvrzen za arcibiskupa, ačkoli nebyl on hlavním ani jediným původem

onoho vyjednávání. Králi a správci zemskému bylo nyní nesnadno o něj se zasazovati. Tak aspoň tvrdili v Čechách samých soukromí protivníci jeho i ze strany pod obojí, ač jich počet zajisté nebyl velký. Mezi ně náležel tehdejší podkomoří královský *Vaněk Valečovský*, kterému v ouřadě jeho bylo proti mysli, že požívalo duchovenstvo strany pod obojí velkého vplyvu v obcích městských, zvláště při sázení konšelů, kteréž se tudy nedálo veskrz jen dle jeho vůle co podkomořího. Nemilé následky projevení listu do Konstantinopole byly mu vítanou příležitostí k nešlechetnému *hanobení Rokycany* i veškerého duchovenstva jeho se přídržícího potupným spisem veřejně vydaným, kterým se dosti patrně hleděl zároveň zavděčiti králi a straně pod jednou.[47]) 1457

Král *Ladislav* vydal se na cestu do Čech mnohem dříve než došla lhůta k tomu umluvená. Již dne 19 září vyjel z Vídně, a dne 29 září o polednách přijel se znamenitým komonstvem ku Praze. Pražané vyjeli mu vstříc se slávou velikou, též správce zemský a panstvo, i přivítali jej s velkou ctí a radostí i veselím obecným s trubači a jinými hudebníky. Také duchovenstvo vyšlo v průvodě s Rokycanou v čele, kterýž držel ku králi řeč uvítací. Pozorovalo se prý, že král teprv ku pobídnutí od správce zemského jemu poděkoval a na duchovenstvo strany pod obojí chladně pohlížel, naproti tomu ku kanovníkům hradským, kteří stáli dále, měl se uctivě a políbil kříž od nich jemu podaný. Mimo jiné pány české přijel toho dne za příčinou uvítání krále ještě jednou starý pán *Oldřich Rosenberský* do Prahy, který se byl od času uznání Jiřího Poděbradského za správce zemského vzdaloval veřejného života, a s ním mladší syn jeho Jan; starší Jindřich byl zemřel ku konci předešlého roku (1456) ve Vídni na cestě z Uher, kdež byl onemocněl, doprovázev krále až do

[47]) Mám za to, že projevení listu do Konstantinopole papeži, o němž máme zprávu jen právě v traktatu Vaňka Valečovského, musilo se státi teprv po dopisích papeže Kalixta III, kterými Rokycanu zval do Říma, poněvadž po projevení onom zvaní v tehdejším úmyslu těžko se dá mysliti. Tím samým také traktat Vaňka Valečovského nezdá se býti starší než z roku 1457, pozdější pak zase jistě není, protože se v něm mluví o králi a o správci zemském, což bylo možné jen za života krále Ladislava, který právě roku 1457 zemřel.

1457 Bělehradu a odtamtud po zavraždění Oldřicha Celského zase do Budína.

Hned po příjezdu královu jednalo se o vyslání slavného *poselstva do Francouz*, které mělo přivézti nevěstu královskou. Byli k tomu ustanoveni mužové znamenití ze všech zemí Ladislavových; z Čech na předním místě Zdeněk Konopištský, z Uher arcibiskup Kaločský a několik magnatů, rovněž z Rakous několik pánů a v čele jejich Oldřich biskup Passovský, kteřížto všichni byli za tou příčinou s králem přijeli do Prahy; také paní a panny šlechtické vybrané měly jeti spolu, aby sloužily nevěstě za ženský průvod. Bylo na to potřeba velkého nákladu, jejž byl sliboval opatřiti Konrád *Hölzler* jakožto pokladník, který byl rovněž přijel s králem do Prahy. Nyní se však ukázalo, že neměl pohotově peněz potřebných, i upadl tudy v nemilost, ano pro zahanbení krále z toho vsazen jest do věže na hradě Pražském. Peníze na útraty poselstva jsou však zatím vykázány z důchodů českých v počtu 20.000 zlatých čili dukátů dle výměru Jiřího Poděbradského. Nezdálo se to býti dosti Zdeňkovi Konopištskému, kterýž si přál 40.000 pro větší nádheru, ale musil se spokojiti. Byla z toho nová nelibost mezi ním a správcem zemským. Již dne 10 října vyjelo poselstvo z Prahy v 700 koní a na 26 vozích nádherně zlatem vyozdobených, na kterých vezly se také skvostné dary pro nevěstu.

V Praze stalo se nyní snáze než předtím dohodnutí o srovnání rozepře mezi králem Ladislavem a císařem, i vypraveno v málo dnech po odjezdu poselstva svatebního *poselstvo* jiné do *Vídně*, několik pánů českých a rakouských, v jichžto čele Oldřich Eicinger. Po rozpravách předběžných na sjezdě s plnomocníky císařovými, při kterém, jak se zdá, byl prostředníkem vévoda Ludvík bavorský, zajeli poslové dále k císaři samému (2 listop.), a v krátce byla s ním zavřena umluva dokonalá.

Zároveň byla po příjezdu královu do Prahy vzata v potaz také věc týkající se náboženství. Co se bylo mezitím jednalo dále s dvorem papežským v příčině *kompaktat* a *arcibiskupství* Pražského, o tom nezachovaly se nám zprávy určité. Tolik však vysvítá, že záměr dosazení Španěla za arci-

biskupa v Čechách byl přičiněním Eneáše Sylvia opuštěn, a 1457
v příčině kompaktat zdá se že nebyla naděje o stvrzení jich odmítnuta; neboť nyní po příjezdu královu stalo se aspoň konečně uzavření, aby bylo vypraveno poselstvo české do Říma.[48]) Aeneas Sylvius i nyní pobádal znovu Prokopa z Rabšteina, aby se o arcibiskupství ucházel;[49]) ale činil-li on to, naprosto nevíme; zdá se že ani nyní jemu se nezdála doba býti k tomu příležitá.

[48]) Nemáme o tom zprávy jiné než Eneáše Sylvia v dějinách českých cap. 69: Tertia quoque legatio ad Calixtum pontificem maximum decreta erat, quae controversias de religione dirimeret regnumque Bohemorum Romanae ecclesiae conjungeret. Ale zpráva tato jest závažná, poněvadž Eneáš Sylvius tehdáž při dvoře Římském sám v této věci pracoval.

[49]) Píše jemu dne 2 Listopadu: Scis, quanto labore conclusionem in re Bohemica deduximus; scis, quot sint adversantes et magni et rubri capitis. Nunc tempus est, nervos intendas tuos et operam naves, dum rex apud te est: cudito ferrum, dum calet, et nobis quam celerrime scribito, qui nunquam in facto illo deerimus . . . Cupio ut nos Majestati regiae et magnifico gubernatori saepius commendes. *Epist.* 324. — Jakkoli Aeneas Sylvius ve svých dopisech jest nad míru opatrný že nikde mínění svého o kompaktatech toho času nevyslovuje, předce z nich jasně vysvítá, že bylo mínění jeho ve věci české v odporu s míněním Jana Carvayala, kterého známe co stálého a důsledného protivníka kompaktat. Aeneas Sylvius píše Carvayalovi roku 1457 dne 4 Července (*Epist.* 282): Scripsisti mihi de Pragensi ecclesia tuo more paucissima verba, sed praeter consuetudinem mordentia. Dicis enim, nos hic (t. j. v Římě) omnia bene expedituros, nec dubium est, quin sermo tuus ironicus fuerit. Non dicam amplius, etsi opinor, quorsum ea verba tendant, me non ignorare. Opět něco později (*Epist.* 308): Quod times in re Bohemica, credito, nihil ego temptabo; sileo et silebo, quamdiu volueris, non tamen adulabor. Non sum in opinione tua, ut scandalizari Teuthones illa in re putem, sed quamvis mihi non persuadeas, non tamen plus mihi quam tibi credo. Cedo et captivo ingenium meum, et ubi non est ratio, auctoritati consentio. Illud tamen vaticinor: Nunquam vel tua Dignatio vel mea parvitas Bohemiam ex integro apostolicae sedi unitam videbit; atque ego, utinam fallax sim vates et inveniar in hac prophetia ignarus! Dne 29 Září (*Epist.* 340) píše Mikulášovi Listovi, příteli Prokopa z Rabšteina, do Prahy o Carvayalovi se vztahem nepochybně k též věci: quocum sapienter erit de re tibi nota tractandum; nam ei non omnia quae aliis placent. — Že tím, z čeho by se dle mínění Carvayalova byli horšili Němci (scandalizari Teuthones), rozuměl on kompaktata, stává se ku pravdě podobné aspoň porovnáním s pozdějším dopisem

1457 Ačkoli měla svatba královská konána býti teprv někdy v lednu nebo v unoru roku příštího,[50]) činily se k tomu velké přípravy v Praze hned po odjezdu poselstva do Francouz. Z rozkazu králova stavěla se velká ohrada na rynku Staroměstském k tancování jakož i ku provozování her rytířských; též svážely se do Prahy zásoby potrav, vína a jiných potřeb, aby pro množství hostů a příchozích nebyl v ničem nedostatek. Mělať slavnost tato býti nad míru hlučná a nádherná u valném sjezdu knížat ze všech okolních zemí. Očekávalo se, že přijede k ní do Prahy král polský Kazimír s manželkou svou Alžbětou, sestrou Ladislavovou, též druhý svat Ladislavův Vilém saský manžel starší sestry Ladislavovy Anny. Měli přijeti rovněž knížata rodu brandenburského, vévodové bavorští, kurfirstové a jiní knížata němečtí z krajin Rýnských a odjinud. Zván byl také císař Fridrich s manželkou svou císařovnou Eleonorou, a mohl doufán býti příchod jeho následkem smíření s ním umluveného. S nevěstou měli z Francouz přijeti dva její bratří a mladý vévoda burgundský Karel Smělý syn Filippův. Při takovém četném sjezdu vysokých osob dalo se mysliti také, že se v Praze bude mezi nimi jednati o mnohých důležitých věcech, ku kterým byla obrácena tehdáž obecná pozornost. Při dvoře papežském uvažovala se jmenovitě možnost, žeby se dalo při tom v Praze pořiditi něco ku prospěchu obecné výpravy proti Turkům, ku prospěchu srovnání pře mezi králem polským a rytíři pruskými, také však žeby se mohli oč pokusiti knížata duchovní i světští od Rýna na ujmu stolice papežské, proti níž zdvihali tehdáž mnohé stížnosti, jakož i žeby přišly k řeči žádosti strany pod obojí v Čechách. Z příčin těch přál sobě i papež Kalixtus III míti legata svého v Praze jak ku poctě králi Ladislavovi a králi francouzskému při sňatku mezi oběma panovnickými rodinami tak se vzhledem k rozličnému

Carvayalovým ku papeži Kalixtovi dne 9 Srp. 1458 (u Markgrafa: *Politische Correspondenz Breslaus* pag. 8), kdež píše právě o kompaktatech: Postquam illa (compactata) dicta fuerunt a Basiliensi (concilio) emanasse, omnes Almani maxime minorem affectionem habuerunt ad Basiliensem.

[50]) *Aeneae Sylvii Epistolae* 324.

jednání, jehož se bylo nadíti; i dal již dne 1 října nařízení 1457
kardinalovi Carvayalovi, tehdy v Uhřích posavad meškajícímu, aby se ke svatbě té rovněž odebral do Prahy.[51]) Zdá se však, že Carvayalovi jízda ta pro upomínky nepříjemné z roku 1448 nebyla po vůli.[52])

Král Ladislav mezi přípravami k veselí svatebnímu a jiným jednáním dne 29 října sadil osobně konšely na Starém a na Novém mětě Pražském, což za minulých dvou let byl pokaždé vykonal správce zemský na jeho místě. Dni potomní bylo mu pak rovnati a souditi pře rozličné soukromé, z nichž jmenovitě byla jedna mezi moravskými dvěma pány, Prockem z Kunštatu, příbuzným Jiřího Poděbradského, a Hynkem Bítovským z Lichtenburka (asi 17 listop.).[53]) Za jinou při právní přijeli tehdáž poslové od města *Vratislavě* s písařem svým a potomním dějepiscem Petrem *Eschenloerem* do Prahy (14 listop.); týkala se Zhořeleckých, kteří se zpěčovali platiti clo ve Vratislavi. Za své předešlé zpupné chování musili nyní zkusiti rozličnou nelibost. Když měli dne 18 listopadu první slyšení před králem a odevzdali dle obyčeje poctu čili dar, stříbrnou číši, prý v ceně asi 100 zlatých, kterouž od krále vděčně přijatou správce zemský odevzdal panu Caltovi z Kamennéhory, držícímu meč před králem, Calta překlopiv číši, pravil posměšně, žeť prázdná jest; kde pak prý jsou dukaty? měla býti plna. Druhého dne (19 listop.) když opět přišli, byl král na mši v paláci a s ním pan Jiří, pan Zajimač

[51]) Jest dvojí psaní ku Carvayalovi v té příčině dané z Říma, obojí dne 1 Října 1457, jedno od papeže, složené v jeho jméně od Eneáše Sylvia, druhé jako dodatek k němu od Eneáše samého Se vzhledem k rozdílu smýšlení Carvayalova a Eneášova v záležitosti české jest poněkud pozoruhodno, že v psaní od papeže praví se: Et cum sint ibi (totiž v Praze) nonnulli male de fide catholica sentientes, eorum malitia ne quid in tanta congregatione nocere possit, opportune obviabis (*Epist.* 353); v psaní Eneášově toliko: Bohemi de suis articulis (t. j. o kompaktatech) curiosi erunt (*Epist.* 354).

[52]) V dopise ku Prokopovi z Rabšteina dne 2 Listopadu praví již Eneáš Sylvius: Nescimus, an cardinalis S. Angeli, pater optimus, ad te venturus sit, quemadmodum papa sibi mandavit.

[53]) Eschenloer, který tehdáž byl v Praze, praví: bei sechs tagen vor Lasslaws tod († 23 Listop.); jednalo se však o ní po několik dní (pag. 42).

1457 z Kunštatu a Calta krom malého počtu čeledínů. Po mši zdvihl se král, a Jiří Poděbradský vzal jej za pravou ruku. Když král spatřil Vratislavské, chtěl prý jim podati ruky, ale Jiří Poděbradský zadržel ho; z čehož poslové Vratislavští znamenali nepřízeň jeho na sebe. Navrátivše se do své hospody, radili se o smíření, i vyžádali si promluvení s ním ještě téhož dne večír. Jiří Poděbradský věděl proč přišli, i vyčetl jim všeliká jejich provinění, že o něm ve Vratislavi zpívají hanebné lži, že jej kaceřují, že mu neposkytli pomoci proti Náchodu, když toho od nich žádal ve jménu krále, že ho nepozdravili jako souseda v Kladsku, kdež jini ze Slezska všichni k němu přijeli, že nepřijímají mince jeho Kladské; když oni jsou jeho nepřátelé, aby se nedivili, že on jest též proti nim. Poslové vymlouvali se jak mohli; nebyloť všecko, co se od Vratislavských dálo, z vůle raddy městské a jiných vážnějších sousedů. K udobření podávali pánu poctou sto volů; což přijal od nich a propustil je v dobrém.

Téhož dne, v sobotu 19 listopadu, kláli před králem jeden Čech a jeden Němec o cenu 400 zlatých, a podlehl Čech. Těžce poraněn, musil se vzdáti na milost; král pak Němci odevzdal cenu s tváří veselou a pravě, že měl štěstí; anebo kdyby byl býval přemožen, že by mu protivník jeho sotva byl daroval život. Mezi diváky českými činilo to dojem nemilý, a reptalo se proto na krále. Nikdo netušil tu chvíli, jaká smutná příhoda nastávala, která najednou měla zvrátiti všecko, co se tehdáž připravovalo radostného a nadějného, a změniti všechen tehdejší stav věcí v zemi české.

Král Ladislav byl v neděli nazejtří potom (29 listop.) za kmotra dítěti Zdeňka Konopištského spolu s Jiřím Poděbradským a několika kmotry jinými. Křest konal se v kostele hlavním na hradě Pražském, kamž král odebral se z dvoru svého na Starém městě, nepochybně odpoledne; když pak potom k večeru, snad po některém pozdržení se v příbytku pana Zdeňka v domě purkrabství Pražského, jel dolů s hradu, zabolela ho hlava. V pondělí, dne 21 listopadu, král seděl na soudě, kdež jednalo se právě o rozepři mezi Vratislavskými a Zhořeleckými, také pak ještě zase o při mezi Prockem z Kunštatu a Hynkem Bítovským. Nebyl oděn dle obyčeje, než jen v rouchách plátěných a přes ně maje šubu; vyhlížel

smutný, tak že na něm bylo pozorovati nemoc. Také při obědě potom mluvil jen o vážných věcech; teprv pak večír poněkud rozveselil se, rozprávěje s komorníky, a jedl s chutí ředkvičky a pil pivo. Potom pomodliv se před ulehnutím, naříkal na žaludek, že ho bolel velmi. Radili mu, aby si lehl, že tak bolest nejspíše přejde. Ale sotva spal asi hodinu, počal opět naříkati na bolest nesnesitedlnou. Opět ho těšil komorník, že nejlépe jest vyspati se, a král nechtěje jiným rušiti spaní, přemáhal se až do rána. Teprv druhého dne (22 listop.) povoláni jsou lékaři. Jeden pravil, že nic neškodí, druhý, že jest zle. Dali mu pro pot, potom k dávení, potom aby ho proskočilo, naposledy také pustili mu krev. Král mezitím toho dne ještě přítomen byl mši sedě v stolici. Ale ještě téhož dne vyvrhly se mu v rozkroku po pravé straně dvě *hlízy*, znamení nemoci morové. Král tajil to některou chvíli ze studu, a přes noc na středu dne 23 listopadu bylo vždy hůře. Maje před očima smrt, povolal toho dne Jiřího Poděbradského k sobě, a děkoval mu za věrné služby jeho, vyznávaje upřímně, že jen jeho pomocí dosáhl byl království českého; poroučel jemu po své smrti země a poddané své, zvláště vdovy a sirotky, aby je chránil i aby ničeho nezanechával na jeho svědomí. Jiří Poděbradský těšil jej, žeť se uzdraví zase a že sám bude zemí vládnouti; ale král setrvával přitom, že nezůstane na živě, i musil mu správce zemský dáti ruku na to, že mu slibuje splniti žádost jeho; což učinil, nemoha slz zadržeti.[54]) Hned potom zaopatřen jest král svátostmi umírajících. Chtěl, aby mu ustřihali dlouhé krásné kadeře jeho zlatostkvoucí, aby zbaven byl vší marnivosti; čehož však služebníci neučinili, odkládajíce pod rozličnými záminkami. Ucítiv blížící se smrt, požádal svíčky svěcené, a s očima na ukřižovaného upiatýma i Otče náš říkaje, upadl konečně ve mdloby, ve kterých odpoledne tého dne o hodině třimecítmé, to jest asi mezi třetí a čtvrtou dle nynějšího počtu, skonal, nedosáh zouplna osmnáctého roku života svého. 1457

[54]) O rozpravě této dává zprávu netoliko Aeneas Sylvius, nýbrž také *Stare letopisy české* a krom toho současný vypravovatel u Bachmana (*Urkd.* 204), tak že jest dokonale zjištěna. K ní se také patrně vztahují památná slova u Eschenloera (pag. 5): Miser Ladislaus amabat Georgium ad suum interitum.

6.

Povýšení Jiřího Poděbradského za krále. První léta jeho panování až do poddání se Vratislavských

(1457—1460.)

1457 *Úmrtí krále Ladislava* byla událost, která neočekávaně hrozila uvrhnouti zemi českou opět v nejistotu o budoucí pořádek, ve který sotva teprv byla uvedena po dlouhých domácích válkách a rozmíškách. Okamžitě však se nic nezměnilo v tehdejším řádu správy veřejné, poněvadž nejvyšší moc zůstala i potom v rukou Jiřího Poděbradského. Ačkoli lhůta tří let, na kterou byl posledně roku 1454 ustanoven za správce zemského, byla již prošla o sv. Jiří roku běžícího, však nebylo se od té doby nic změnilo v postavení jeho ku králi Ladislavovi, kterýž se nepochybně choval dle zápisu svého daného Jiřímu roku 1453 na šestileté držení správy zemské a protož i na smrtelné posteli poroučel jemu péči o země. Jiří Poděbradský ještě téhož dne, když mladý král zemřel, oznámil pánům v Praze přítomným, že smrtí tou moc jeho nevzala konce, proti čemuž, jak se zdá, nikdo nečinil žádné námitky,[55] a zároveň žádal jich, aby se dali nalézti v Praze v obyčejný čas soudu zemského o suchých dnech před vánoci k dalšímu opatření království a zemí k němu přivtělených, aby zachovány byly v pokoji a v řádu.[56] Nazejtří, dne 24 listopadu, následkem toho konšelé a obce všech tří měst Pražských poručili se opět podobným asi spůsobem jako po dobytí Prahy roku 1448 pod ochranu Jiřího co správce zemského;[57] přitom pak usnesli se Novoměstští a nejspíš také Staroměstští, aby purkmistr, který tehdáž byl, podržel úřad až do budoucího krále.

Toho dne vystaveno bylo mrtvé tělo královo na marách, krom lící a prsou modrým aksamitem jsouc pokryto, u veliké

[55]) Theobald praví, že přitom Jiří ukázal nařízení Ladislavovo, dle něhož mělo gubernatorství jeho trvati ještě až do Letnic 1458; ale starší zprávy o této lhůtě nemáme.

[56]) Viz Bachmann *Urkd.* 204.

[57]) Krom Eneáše Sylvia cap. 71 dává o tom zprávu také zápis souvěký v knize Novoměstské E 18.

síni dvoru královského na Starém městě, a celý den chodili lidé dívat se na ně, i říkán tudíž žaltář od žáků. Byl přitom velký dav a pláč v lidu, po celém pak městě rozšířil se zármutek, hotovily se oděvy smutečné, a konaly se jiné přípravy ku pohřbu na den druhý potom. 1457

V pátek, den sv. Kateřiny (25 listop.), byl slavný *pohřeb královský,* kterýž proti obyčeji za předešlých králů vykonán jest jedním toliko dnem bez odcházení kostelů a zůstavování těla v nich přes noc, bezpochyby pro povahu nemoci morové, na kterou byl král zemřel. Po kázání ranním vykonal obřady pohřební s výkropem mistr Jan z Rokycan, a potom šel průvod ze dvoru králova Starým městem a přes most na Malou stranu i dále na hrad Pražský. Napřed šli cechové se svícemi a potom žáci a mniši, za nimi pak rektor učení Pražského s mistry a študenty. Po nich vedli deset koní přikrytých černým suknem a na každém mladý zbrojnoš v černém aksamitu. Následovalo všecko duchovenstvo Pražské strany pod obojí, nejzáz mistr Jan z Rokycan v černém ornátě, všichni se svícemi hořícími, a potom šli rytíři od dvoru králova v černém rouše dlouhém podobném mnišskému, každý černou svíci v rukou nesa. Na marách vysokých nesen jest král, aby ode všeho lidu vidín byl, odkrytý tváří a ozdoben věncem zlatým ve krásných vlasích, jinak pokryt zlatohlavem. Nesli jej až k mostu konšelé Staroměstští, přes most rytíři, Malou stranou konšelé Menšího města až ke bráně Hradčanské.[58]) Okolo mar šli páni čeští, kteří nesli znaky královské, meč, korunu, jablko, žezlo a pečet. Kudy nesli krále, všude zdvihl se velký křik a pláč od lidí, takový prý jakož někdy veliký pláč byl, když umřel Karel císař starý. O tom pamatovalo se tehdáž ovšem

[58]) V tom se sice zprávy dobře nesrovnávají. *Staré letopisy* (p. 168) praví předně, že nesli máry konšelé Staroměstští, dáleji pak: A tak Staroměstští provodili jeho až na Malou stranu, a potom Malostranští provodili jeho na Hradčany, a pak na Hradčanech kapitola hradská přijali jsú krále s žáky svými, a tu jsú krále sami vzemše nesli. Naproti tomu v písni souvěké vytištěné v Palackého Zeugenverhör über den Tod des Königs Ladislaw (pag. 17) čteme: Da der Fürst lag in der par, purger truegen offenbar von Prag der ganze rate uncz auf die pruck : . Darnach nam inn die ritthergchafft, sie truegen in hin mit ganzer kraft ꝛc.

1457 jen povídání předků již zemřelých. Za marami kráčel co první truchlící správce zemský se smutným vzezřením[59]) a s ním četné panstvo české a rakouské i příchozí z jiných zemí, konečně obecný lid nesčislný. Když přišel průvod na Hradčany, tam čekali kanovníci hradští se žákovstvem svým, a přejavše krále, sami jej nesli do kostela, kdež měl položen býti v kůru panny Marie ve hrobce králů českých. Tu bylo velké pohoršení, když kanovníci dali i koně ony pokryté černým suknem vésti ke hrobu do kostela, pouze z dychtivosti, protože byla zvyklost, že připadlo kostelu vše, co do něho se dostalo jakožto příslušné k úpravě pohřební. Darmo protivili se tomu páni co neslýchanému zneuctění kostela; žáci, jimž uloženo bylo od kanovníků, uvedli koně přes to až do kůru. Při mších zadušních, kteréž potom jsou konány, byla hojná oběra, ku které zvláště páni němečtí povzbuzovali lidí, dávajíce peníze každému, kdož chtěl k oběře jíti; chudí lidé však prý mnozí také peněz si nechávali. Následovalo potom dle obyčeje zkažení pečeti a zlámání meče, jablka a žezla zemřelého krále i korouhví také, kteréž vzav správce zemský sám obšed třikrát okolo hrobu, povrhl na zem a zedral i zešlapal k velikému žalu okolostojících. Nad hrobem učinil Rokycana kázání pohřební; což bylo k velké nelibosti kanovníků, až Václav z Krumlova děkan, když řeč déle trvala, i se osopil na něj, aby již přestal. Smutná slavnost trvala mnoho hodin, tak že teprv ve dvaadvacátou hodinu, to jest po dvou hodinách odpoledne Jiří Poděbradský i druzí páni, vsedavše na koně, rozjeli se k svým příbytkům.

Po celý čas pohřbu byly brány měst Pražských z rozkazu správce zemského zavřeny a osazeny, tak že nikdo nemohl z města vyjíti; což nepochybně mělo sloužiti k zabránění nepořádku. Po pohřbu povolal Jiří Poděbradský k sobě posly Vratislavské i jiné v Praze přítomné z druhých zemí koruny

[59]) Georgius tristis sequitur, vypravuje sám Eschenloer (toliko ve vydání latinském pag. 15; v německém později psaném naznačení smutku vynechal). Srovnati sluší slova *Starého letopisce*: s velikú žalostí všech pánov českých, od malého až do velikého, a zvláště pana správce (pag. 168).

české, a oznámil i jim také, že zůstával vládařem na déle, 1457
i ubezpečoval je svou ochranou. Všichni odpověděli k tomu ochotně, a odjeli hned potom z Prahy, k čemuž od něho podáván bezpečný průvod těm, kteří by se báli nebezpečenství na cestách. Od některých z hostí těchto, když se navrátili k svým domovům, rozšiřovány jsou již první dni potom zlé pověsti o smrti krále Ladislava, jako by byl býval otráven neb jiným způsobem násilným zbaven života, což nacházelo víru zvláště ve Vídni a ještě více ve Vratislavi z nenávisti k Čechům a bylo odtamtud i dále rozpisováno s podezřením zvláště na Jiřího Poděbradského.[60])

V den úmrtí krále Ladislava (23 listop.) večír byl mezitím přivezen do Prahy mladý *Matiáš Korvin*, bratr sťatého Ladislava Hunyáda, chovaný dotud u vězení ve Vídni. Stalo se to z rozkazu králova vydaného ještě za života jeho. Jiří Poděbradský uvítal jej vlídně, a ještě téhož dne vypravil posla do Uher s dopisem dávajícím zprávu o smrti královĕ i s jiným vzkázáním oustním. Následkem toho asi přijel dne 13 prosince biskup Varadinský *Jan Vitěz* do Prahy, kdež mezitím již bylo s Matiášem samým umluveno zaslíbení jemu dcery Jiřího Poděbradského Kateřiny k manželství, ač nevěsta byla teprv devitiletá. V Uhřích jednalo se hned po zprávě o smrti krále Ladislava o zvolení Matiáše na království, a Jiří Poděbradský poskytl k tomu ochotně své pomoci, maje velké známosti s mocnými osobami mezi stavy tamějšími.

V Praze sešel se zatím *sněm* položený o suchých dnech před vánocemi (14 pros.) u valném počtu pánů, zemanů a měst obou stran dle náboženství, a jednalo se o budoucího

[60]) Co píše Eschenloer, který byl tehdáž v Praze přítomen, jako by hned po smrti Ladislava, ještě před pohřbem jeho, byl v Praze samé býval pokřik proti Jiřímu, že jest vrahem královým, nezasluhuje víry, poněvadž jest to v odporu s rozličnými jinými zprávami souvěkými, zvláště i s těmi, dle kterých potomní roznašeči zlých pověstí pokud byli v Praze, prý báli se veřejně co toho vysloviti. Eschenloer mluví o tom jen ve svém pozdějším díle německém, do kterého i mnohé jiné smyšlenky vložil, které se v prvotním jeho vypsání latinském nenacházeji.

1457 krále, ale nespěchalo se s rozhodnutím vedlé jiných příčin také proto, že se nevrátilo ještě poselstvo vypravené do Francouz, ve kterém se nacházeli někteří z nejpřednějších mužů v zemi; uzavřeno však, aby se přikročilo k volení krále na sněmě druhém, jenž položen na druhou středu v postě (22 un.), i učiněno ohlášení o tom k stavům druhých zemí koruny české, aby do toho času zachovali věrnost ku koruně jakožto její příslušníci.

Dle *dědičných jednot* zavřených s domem rakouským za císaře Karla IV bylo by nástupnictví na trůně českém mělo připadnouti císaři *Fridrichovi III* jakožto prvnímu v domě rakouském dle pořádku prvorozenstva. Ale dle dědičných jednot oněch byl nástupce z domu rakouského povinen zachovati stavy české při právích jejich, a povinnost ta vztahovala se nyní také na práva stavů pod obojí nabytá z kompaktat a ze zápisů císaře Sigmunda, ku kterým byl se posledně přiznal i král Ladislav. Panství v Čechách bylo tudy spojeno s těžkostmi, kterých císař Fridrich, dle povahy své ku pohodlí lnoucí, nebyl by chtěl snadno podstoupiti, a protož se o práva svá a domu svého opravdově nezasazoval, ač úplně o nich nemlčel. Jiný byl kníže v sousedství, který na jiném základě zdvihal práva na korunu českou, Vilém *vévoda saský* často od nás jmenovaný, jakožto manžel Anny starší sestry posledního krále, totiž Ladislava, kterýž hned po smrti královĕ, ještě před sněmem o suchých dnech před vánoci vyhledával přízně zvláště stavů lužických a knížat i stavů slezských dopisy k nim zasílanými. Stavové čeští neuznávali však práva ženských k nástupnictví, leč pokud se týkalo dcer královských neprovdaných a tudy neodbytých věnem; ze kteréžto příčiny pokládal si proti Vilémovi lepší právo *král polský Kazimír* jakožto manžel mladší sestry Ladislavovy Alžběty, ač jen potud, že věno Alžbětě náležející nebylo ještě tehdy vypraveno. Na sněmě právě zmíněném promlouvalo se o těchto třech čekancích, ale nejspíš jen ve soukromých rozpravách, a připomínáni byli také Albrecht arcikníže rakouský, bratr císařův, též Albrecht markrabí brandenburský, se stavy českými za předešlých let spřátelený, jakožto knížata, na něž se mohlo mysliti při

volení krále;[61]) nebo nehledíce ku právům domu rakouského, stavové ovšem mínili svobodně krále voliti. Tu však vedlé přemítání o čekancích cizích nepochybně záhy vznikla také myšlenka o volení *krále rodu domácího.* Čechové měli nyní muže k tomu úplně spůsobilého v posavadním správci zemském *Jiřím Poděbradském,* kterým země byla uvedena v řád a pokoj. Jedna ze dvou věcí, o které se zasazovala většina národu českého od skončení velké války náboženské, zřízení spořádané správy zemské, byla jím přivedena ku konci, a nebylo k tomu již potřeba pomoci cizí; druhá věc, opatření strany přijímajících pod obojí spůsobou v potřebách jejích náboženských, o kterou do té chvíle marně bylo pracováno, kým jiným mohla spíše býti dosažena než posavadním náčelníkem strany té samé, který se o ni zasazoval bez přestání? Žádný z předešlých panovníků nepečoval o ni upřímně a opravdově, a od krále rodu cizího nebylo se naditi toho také napotom. Jiří Poděbradský nebyl muž, který by dle osobních vlastností svých byl měl se vyhýbati povolání, které jemu tím spůsobem stavem věcí samým připadalo, i konal nepochybně záhy přípravy k tomu cíli vedoucí, ač některý čas nejspíš on sám i jeho přední stoupenci úmysly své o tom tajili. 1457

Vévoda saský *Vilém* hned po skončení sněmu Pražského psal Jiřímu *Poděbradskému* (19 pros.) o domnělých právích manželky své Anny na trůn český, žádaje, aby se nic nebralo předse, coby jim bylo na ujmu,[62]) dostal však za odpověd (29 pros.), že jest to věc, která se netýče Jiřího samotného, nýbrž stavů celého království; jim že dopis vévody předloží na sněmě příštím, a ke sněmu tomu žeť jest knížeti volno vypraviti své poselstvo. Přitom zmínil se Jiří o dopisích Vilemových ku knížatům a městům slezským, jakožto nemístných, pravě, žeť jsou to příslušníci koruny české, kteří vědí, kým jest jim se spravovati. Vévoda Vilém následkem odpovědi této psal jiným přednějším pánům českým o též záležitosti (14 led.

[61]) Viz o tom psaní Fridricha saského k Vilémovi dne 16 Prosince v Palackého *Urkdl. Beiträge* 117.

[62]) »Ab ichts furgenomem wurde, das ein solchs wider sulche gerechtikeid nicht were.« Palackého *Urkd.* 121.

1458 1458); ale jak se zdá nedostal odpovědí slibnějších; i starý již pan Oldřich Rosenberský zakazoval se mu dobrou vůli svou jen potud, pokud by nebylo proti starodávné zvyklosti zemské, kteráž právě nebyla jemu přízniva (1 un.).

Dne 24 ledna roku 1458 byl mezitím *Matiáš Corvinus* zvolen za krále uherského na sněmě v Budíně, ač nacházel se posavad v Praze. Jiří Poděbradský neváhal, ihned jej propustiti svobodně, ano vypravil s ním i syna svého Viktorina, aby jej doprovodil se slavným komonstvem až na hranice jeho království; hned pak potom vydal se i sám na cestu za ním až do Strážnice na Moravě při hranici uherské, kdež zavřeny jsou smlouvy mezi ním a Matiášem o stálé přátelství (8. 9 un.) a prostřednictvím Jiřího také smlouvy mezi Matiášem a Janem Jiskrou i některými pány uherskými, kteří dotud byli Matiášovi protivní. Za to a za jiné předešlé přičinění ve věci Matiášově dostalo se Jiřímu také velké summy peněz, 60.000 zlatých uherských, krom jiných darů cenných.

Za jeho nepřítomnosti přišel do Prahy list jeden a druhý od vévody Viléma z Weimara (9 led. 5 un.), kterými žádal na něm bezpečného listu pro posly své, ježto dle vyzvání Jiřího mínil poslati do Prahy ke sněmu, a také manželka jeho Anna psala ke stavům českým o svých právích na nástupnictví (17 un.), která nicméně nenacházela mnohého uznání. V Praze již obecně v lidu se mluvilo, aby nebyl volen král z Němec než vlastního jazyka českého,[63]) a k tomu prý povzbuzoval i Rokycana na svých kázáních.[64]) Teprv dne 18 un. vrátil se Jiří Poděbradský z Moravy, a hned nazejtří (19 un.) poslal knížeti Vilémovi žádaný průvodní list pro jeho posly,

[63]) O tom dopis z Prahy do Sas v Unoru 1458 v Palackého *Urkd.* 126: Item die gemeine rede gehet, wie die Behemen schreien und rufen, das man kein Deutzschen sundern ein der ires gezünges sei zu eynem konig aufnemen sulle; k čemuž dopisovatel hned sice dodává: Item mein gnediger herre H. W. (herzog Wilhelm) had *noch* vil guter gonner.

[64]) Dle Eneáše Sylvia »aut regem professionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus videretur, Hebraico more judices assumendos, veteris legis exempla commemorans«, což doslovně sotva lze jest bráti.

podávaje také poslání jim bezpečného průvodu naproti do Oseka, když by mu den příjezdu do toho místa byl oznámen. 1458

Již několik dní před navrácením Jiřího z Moravy byli konečně také přijeli poslové čeští zpátky z Francouz (asi 14 un.), a s nimi *poselstvo krále francouzského* samého, v čele jeho komorník královský Lenoncourt, po němž mínil se král Karel VII ucházeti o trůn český pro syna svého Karla. Správci zemskému záleželo zvláště na navrácení Zdeňka Konopištského, jakožto předního tehdáž náčelníka strany pod jednou. Nebo měllí se státi králem českým bez porušení pokoje v zemi, musil ujistiti se svolením pánů strany pod jednou, a k tomu potřeboval zvláště pomoci Zdeňkovy. I ač, jak dotčeno, byly za předešlého času příčiny rozmíšek mezi ním a Zdeňkem, předce podařilo se Jiřímu i nyní zjednati dorozumění s pánem tímto, bezpochyby ne bez slibů a vděků rozličných. Čas sněmu, na kterém mělo se jednati o krále, byl již přede dveřmi; bylať k tomu ustanovena středa dne 22 unora; prodlilo pak se se zahájením toliko do pondělí potom dne 27 téhož měsíce. Krom poslů krále francouzského vypravil posla svého do Prahy také král polský *Kazimír*, Mikuláše Chrzanstovského vojevodu Krakovského, k oznámení práv svých po manželce; též pak přijeli poslové knížat rakouských *Albrechta VI* bratra císařova a *Sigmunda tyrolského* bratrance jeho, kteříž se hlásili k trůnu českému, když císař sám, maje právo přednější, váhal se v tom.[65]) Poslům knížete Viléma poslal Jiří Poděbradský naproti dle slibu svého do Oseka dne 24 unora; oni však opozdili se, tak že při zahájení sněmu nebyli ještě v Praze. Stavové čeští sešli se u valném počtu pánů, zemanů i měst obou stran náboženských; z Moravy však, ze Slezska, z Lužice nepřijel nikdo krom poslů z Budišína a ze Zhořelce a pana Jindřicha z Lipého moravského pána, který byl dědičným nejvyšším maršálkem království českého.

[65]) Ještě v Unoru toho roku měl Vilém saský zprávu, že císař míní také poslati do Prahy (viz Palackého *Urkd.* 126), ale žeby to byl potom učinil, nikdež se nepraví; jmenovitě pak Eschenloer, který o Albrechtovi a Sigmundovi dává zprávu (pag 46 německého vydání), o císaři se přitom nezmiňuje.

1458 Místem ke shromáždění sněmu byla opět jak obyčejně za času minulého radnice Staroměstská. Správce zemský zahájil sněm řečí skvělou, ve které s výmluvností svou výtečnou ukazoval stavům potřebu volení krále.[66]) Pro opozdění poslů Vilémových bylo slyšení poslů také jiných, jmenovitě francouzských odloženo, tak že toho dne shromáždění sněmu, jak se zdá, brzy se rozešlo a držely poradu obědvě strany náboženské mezi stavy, každá pro sebe. Strana pod obojí usnesla se již toho dne nevoliti jiného než Čecha, a poslala hned ze svého prostředka čtyry osoby s oznámením toho ke stavům strany pod jednou, Buriana Trčku z Lipy, Zdeňka Kostku z Postupic, podkomořího Vaňka z Valečova[67]) a purkmistra Staroměstského, tuším toho času Samuele Velvara. Nemohl tím rozuměn býti ovšem nikdo jiný než Jiří Poděbradský. Páni strany pod jednou žádali času na rozmyšlenou do pozejtřka, to jest do středy dne 1 března, k čemuž svoleno, však aby jistě dali toho dne odpověď určitou. Hlas o tom se bezpochyby brzy dostal také mezi lid, a v Praze mluvilo se tudy veřejně všude, aby zvolen byl pan Jiří neb jiný Čech, aby nebyl volen nikdo z Němců neb jiných národů. Slyšením řečí takových poplašili se velice poslové Budišinských a Zhořeleckých, i odjeli nazejtří dne 28 unora kvapně z Prahy, nečekajíce výpadku jim nemilého.

Toho dne, v outerý, byli ve shromáždění sněmu slyšáni *poslové francouzští*, po kterých král Karel VII sliboval, když by syn jeho Karel, tehdáž jedenáctiletý, zvolen byl za krále českého, vykoupiti nákladem svým všecky zapsané statky korunní i statky duchovenstva jakož také dopomoci Čechům k vévodství Lucemburskému, aby bylo navráceno zase ku koruně; což některým ze stavů velmi se líbilo. Pro mladý věk královice bylo mínění královo, žeby jej teprv, až by dosáhl

[66]) Eleganti Bohemorum eloquentia, quae sibi facile affluit, novelli regis electionem necessariam fore persuasit, praví *Dialogus* Jana z Rabšteina (ve vydání Bachmannovu [v Arch. für oest. Gesch. LIV] pag. 10 [360]).

[67]) V dopise Kunce Reitenbacha o tom u Bachmanna (*Urkd.* 212) stojí sice »den camerer«, ale rozumí se tím bezpochyby podkomoří: Nejvyšší komorník zemský toho času, Jindřich z Michalovic, byl pán strany pod jednou, a nemohl se tudy zde rozuměti.

patnáctého roku, vypravil do Čech; do té doby aby země měla 1458
správce, ovšem nejiného než Jiřího Poděbradského. Král francouzský byl vedlé toho také hotov srovnati se s králem polským o jeho nároky: bylli by totiž zvolen syn jeho, aby mu dcera krále Kazimíra byla dána k manželství; pakli by se království mělo dostati synu krále polského, aby za něj provdána byla královská dcera francouzská.

Teprv o polednách toho dne přijeli do Prahy *poslové knížete saského Viléma*, z nichž byl přední Jindřich Laubing, probošt Naumburský. Budišinští a Zhořelečtí, opouštějíce v nevoli Prahu, potkali se s nimi před samým městem, a netajili jim své nevrlosti z toho, co se dálo. Poslům bylo od knížete nařízeno jednání veřejné se stavy o jeho domnělá práva a jednání zvláštní soukromé s Jiřím Poděbradským, jejž ovšem kníže hleděl k sobě nakloniti. Starali se proto hned po svém příchodu o soukromou rozpravu s Jiřím. Správce zemský vzkázal jim, že jim hned na den příští zjedná veřejné slyšení před stavy; ke zvláštní však rozpravě s ním že jim ustanoví čas po tom slyšení, jak nejdříve bude mu možno.

Nazejtří, totiž ve středu dne 1 března, bylo opět sezení sněmu u valném počtu stavů, tak že velká síně na radnici Staroměstské byla naplněna pány, zemany a posly měst obou stran náboženských. Nejspíš byli ráno časně slyšáni poslové krále polského a knížat rakouských.[68]) V poledne došlo na posly saské, kteříž řečí obšírnou dokazovali práv pána svého po jeho manželce, a popírali stavům českým práva k volení krále, pokud by nevyhaslo potomstvo předešlého rodu královského po meči i po přeslici. Stavům shromážděným řeč tato zavdala podnět, že poslali ještě téhož dne na Karlštein, aby odtamtud byla přinesena privilegia, na kterých sobě zakládali právo svobodného volení krále. Jel pro ně podkomoří

[68]) Eschenloer praví, že všichni poslové (alle sogenante sendeboten) to jest krále francouzského, krále polského, Viléma i oboudvou knížat rakouských, byli slyšáni ve čtvrtek dne 2 Března, což jest patrně mylné, poněvadž odporují tomu zprávy docela bezprostředné; ale vypravování jeho aspoň dosvědčuje, že byli všichni slyšáni, ač nemáme zpráv zvláštních o každém jednotlivě. O králi polském zmiňuje se Eschenloer také jinde (v sepsání latinském pag. 24) »rex videlicet Poloniae in Praga jus conthoralis suae non obtinuit«.

1458 s Joštem z Einsidla tajemníkem gubernatorovým s průvodem o 30 koních.[69]) Když však odpoledne téhož dne poslové saští opět se dožadovali soukromé rozpravy s Jiřím Poděbradským, nebylo jim možná obdržeti toho. Správce zemský omlouval se neprázdní okamžitou, a sliboval jim ustanoviti čas k tomu ještě téhož dne nebo zejtra; ale nepřišlo k tomu z příčin snadno pochopitedlných. Když se zasazoval sám o království, nemohla mu rozprava s posly soupeřovými býti vítána; ale také skutečná neprázdeň jeho k soukromé delší rozpravě byla k víře podobná; mělť zajisté jiného jednání mnoho pro něj důležitějšího; měliť toho dne páni strany pod jednou dáti konečnou odpověď; což staloli se a k jakému smyslu, pohříchu nevíme; vysvítá jen z dalšího běhu věci, že se s nimi konce docela jistého ještě nedošlo.

Přes noc hned potom na den 2 března časně ráno byla přinesena privilegia z Karlšteina, a o nich se rozjímalo na sněmě opět toho dne shromážděném. Stavové neshledávali z nich, žeby jim pro nároky knížete Viléma neb jiných čekanců, jichž poslové byli v Praze, nenáleželo volení krále, a přistoupili k němu konečně. Jednání trvalo dlouho, a vedlo se prý s velkou „snažností a vážností". Stavové pod obojí byli již v úmyslu svém jednosvorní; páni pod jednou mnoho se ještě váhali; konečně však když již minulo poledne a bylo mezi 18 a 19 hodinou dle počtu tehdejšího (t. j. nyní 12 a 1), *Zdeněk Konopištský* ze Šternberka první ze všech prohlásil se pro Jiřího, a hned veškeré shromáždění přisvědčilo jemu, a provolávalo Jiřího za krále. Zdeněk také první poklekl před novým králem, a druzí následovali jeho příkladu. Ve shromáždění samém počalo se hned zpívati Te Deum laudamus a volati· *Ať živ jest Jiří král český.*[69a]) Král zvolený nezpěčoval se důstojenství sobě podávaného přijmouti, prose všechněch, aby mu v něm byli radni a pomocni. Všichni slibovali ochotně věrnost a hotovost k tomu, mnozí slzy prolévajíce

[69]) Viz Palackého *Urkd.* str. 137, č. 142, kdež opět stojí, že poslal gubernator »seinen kämmerer und den Jobst von Einsiedl«; i zde však rozumí se nejpodobněji podkomoří.

[[69a]) O volbě srv. Tobolka, O volbě a korunování Jiřího z Poděbrad (Praze 1896; zde také starší literatura uvedena); zvl. 22—23 upozorňuje na nový detail při volení.]

z radosti. Když velkým zvonem na věži radnice Staroměstské 1458
dáno bylo znamení a hned počalo se zvoniti v kostele Týnském a jiných kostelích bližších, zmocnilo se radostné vytržení také obyvatelstva Pražského; se všech stran sbíhal se lid k radnici, tak že hned byl velký dav na rynku a ve všech ulicích k němu vedoucích. V tom již páni vedli nového krále z radnice přes rynk do kostela Týnského se slávou a hlučností velikou; před ním nesen meč panem Jindřichem z Lipého maršálkem výše zmíněným. V kostele zpíváno jest opět Te Deum laudamus od kněží a žáků; potom pak mistr *Jan z Rokycan* držel krátkou řeč ke všemu lidu, napomínaje, aby děkovali Bohu, že jim dal krále k ochraně víry a náboženství, jakého neměli nikdy dotud, děkuje též pánům, rytířům a městům, že se o to přičinili. Král byl přitom posazen na stolici u velkého oltáře. Po vykonané pobožnosti, která delší chvíli trvala, vedli jej z kostela do dvora královského. Opět nesl před ním meč pan Jindřich z Lipého a páni všichni provázeli krále. Zdeněk Konopištský šel vedlé něho a za nimi nejblíž pan Jan z Rosenberka syn Oldřichův a Zbyněk Zajíc z Hasenburka z nejpřednějších strany pod jednou. Nebylo přitom pištců ani trubačů ani jiné hudby, ale hlasitě ode všeho lidu zpíváno Svatý Václave. Byla velká radost z toho věrným Čechům, praví letopisec současný, „a mnozí jsou plakali pro radost, že milý Bůh vysvobodil je z toho, že jsou vyšli z moci německých králů, kteříž jsou myslili zle učiniti lidu českému, a zvláště těm, kteříž přídrží se čtení svatého“. Ovšem byli jiní také, kteří se rmoutili, a veřejně jinak mluvíce, podtají reptali, bojíce se moci strany vládnoucí;[70]) od nich pak šířeny potom také pomluvy, jakoby hrozbami a násilím byli bývali přinuceni k volbě.[71]) V nevoli odjeli cizí poslové bez meškání

[70]) Audita tunc fuisset multorum catholicorum vox aliud publice clamans et occulte inter amicos susurrans. Electionem calumniabantur, Zdenkonem accusabant, sed cum potentiam electi et eligentis considerarent, timore et minis perculsi tacere compellebantur, praví se v Dialogu Jana z Rabšteina.

[71]) Že tomu tak nebylo, jest svědkem nematným Eschenloer co rozhodný protivník Jiřího. Praví (str. 47): Viel reden entstunden aus dieser kure, wie sie durch gewalt geschehen were, und alle christliche leute gegenwertig weren darein bezwungen worden. Viel nachrichten (čti:

1458 z Prahy, zvláště poslové knížete Viléma, kteří čekajíce toho dne v hospodě své nějaké zvláštní odpovědi od stavů českých na své přednesení včerejší, byli překvapeni hřmotem na ulicích a hlasem o vykonané volbě, po kterém hned také viděli z oken průvod na rynku od radnice k Týnu a potom z kostela ke dvoru královskému.

Čtvrtý den po volbě (6 břez.) vykonali *Pražané* své zvláštní *přihlášení* se k novému králi dle obyčeje. Purkmistři, konšelé a obce všech tří měst postavili se před králem, a na znamení věrnosti a poslušnosti podali mu pečetí a klíčů od bran; kteréž on navrátiv jim zase, stvrdil konšely v úřadech, a slíbil zachovati města při právích a svobodách jejich.[72])

Mezitím stalo se dne 5 března písemné oznámení stavům druhých zemí koruny české o zvolení krále Jiřího s pozváním, aby přijeli ku korunování, které mělo býti vykonáno jak nejdříve možná vším řádem jindy obvyklým. Listy k tomu rozeslané zněly ode všech přednějších osob stavu panského i zemanského obou stran náboženských s uvedením jmen jich všechněch, jakož také od měst Pražských, a žádáni jsou stavové zemí příslušných, aby nedávali víry pověstem lichým, jestliže by jich jaké došly, žeby bylo bývalo jaké nucení při volbě této pokojné a úplně jednosvorné. *Den ku korunování* byl brzy potom ustanoven na 30 dubna.[73]) Poněvadž arcibiskupství Pražské do té chvíle nebylo osazeno, byl by měl jako za posledních dvou králů, Albrechta a Ladislava, biskup Olomoucký vykonati korunování; ale biskup tehdejší Tas z Boskovic, byl nedávno teprv jmenován od papeže, a nebyl ještě uveden v držení, ano nebyl ještě dosáhl svěcení na kněžství; protož požádán byl nový král uherský Matiáš, jakožto s Jiřím úzce spřátelený, aby k tomu vypravil některého z biskupů

nachrichter) hette Girsik gehabt, wer der kur widersprochen, solte getötet sein worden. Oder man konte es nicht darnach erkennen, sondern alle Behmen, die da gegenwertig waren, beide, unter dem gehorsam des römischen stuls und unter Rokyczans secta, waren eintrechtig und frei in dieser kur. [Srvn. odkaz v pozn. 69a.]

[72]) Zpráva o tom v knize Novoměstské F 4.

[73]) Ustanovení toho dne stalo se již před posláním poslů krále Jiřího do Vratislavě s věřícím listem daným dne 12 Března. Viz Bachmann *Urkd.* 219.

uherských; což ochotně slíbil dopisem daným v Budíně již 1458
dne 15 března.

Mezitím zdvihaly se záhy velké překážky proti králi nově zvolenému, aby dosáhl skutečného panství ve všech zemích příslušných ku koruně české. Přední byl, který se mu mínil v tom protiviti, *Vilém vévoda saský*. Hned jak ho došla zpráva o zvolení Jiřího, psal o tom stížně ku papeži Kalixtovi a k císaři Fridrichovi III, žádaje ochrany jejich při domnělém právě svém ku koruně české (11 břez.), a hledal k tomu přátel mezi knížaty německými; psal též knížatům slezským a městu Vratislavi, žádaje, aby k nikomu jinému nesvolovali na ujmu práv jeho a jeho manželky. Bratr jeho Fridrich, kurfirst saský, byl s ním zajedno, a vynasnažoval se při stolici papežské o zabránění, aby nebyl Jiří korunován, aby to jmenovitě neučinil biskup Vratislavský nebo biskup Varadinský, na které se dalo o tom mysliti.[74]) Ve Slezsku a zvláště ve Vratislavi byla z příčin známých nechuť proti Jiřímu, a již 19 března drželi někteří knížata hornoslezští i Vratislavané *sjezd v Lehnici*, ku kterému vévoda Vilém vypravil své poselstvo; účastnil se ho také nový biskup Vratislavský *Jošt z Rosenberka*, mladší syn Oldřichův, neohlížeje se na bratra svého Jana, který se znal veřejně k Jiřímu a zůstával jako již za krále Ladislava nejvyšším heitmanem slezským. Král Jiří též vypravil posly své ke sjezdu tomuto, aby zabránil usnešení sobě protivná; knížata pak po třidenním pobytu v Lehnici neuzavřeli nic konečného, nýbrž usnesli se (22 břez.) o jiný sjezd četnější ve Vratislavi, 14 dní po velkonocích; tam měli přijeti knížata a jiní stavové z dolního Slezska, kteří toho času měli jiný podobný sjezd ve Hlohově. Poslové krále Jiřího odebrali se z Lehnice dle nařízení jeho do *Vratislavě* k jednání s měšťany tamějšími; ale nedostali jiné odpovědi, než odkázání na sjezd příští, co by na něm bylo usnešeno společně (25 břez.). Proti obyčeji nestala se jim žádná pocta jako hostům, ano proti mysli konšelů neušli ani rozličné potupě od lidu obecného. Nedlouho potom byl držán *sněm moravský* v Brně, na kterém se jednalo o nového krále. V Moravě pokoušeli se knížata rakouští výše

[74]) Palackého *Urkd.* str. 137 č. 143.

1458 zmínění Albrecht a Sigmund nakloniti k sobě stavy a zvláště města poněmčilá. Páni moravští horšili se, že jim nebylo poskytnuto účastenství ve volbě krále; nicméně však uzavřeli na sněmě (9 dub.) přijmouti krále zvoleného s vymíněním, aby křivda, kterou si z toho pokládali, budoucně byla napravena. Toliko města, právě nejčelnější, *Brno, Olomouc, Jihlava, Znojem, Uničov* a *Hradiště*, mínila se usnešení tomuto protiviti, přídržíce se knížat rakouských, a vypravila posly k nastávajícímu sjezdu do Vratislavě, aby se s protivníky královými ve Slezsku spolčila.

Rozhodní přívrženci knížete Viléma ve Slezsku, mezi kterými byl jeden z nejpřednějších *Baltazar kníže Zahanský,* směřovali k tomu, aby bylo rozhodnutí o právo ku koruně české vznešeno na papeže a na císaře, a na čas až do rozhodnutí takového aby byl vévoda Vilém přijat za vládaře do Slezska k ochraně stavů. Ke *sjezdu Vratislavskému,* na kterém se o to mělo jednati, přijelo krom biskupa Jošta šest knížat slezských osobně, a jiní dva poslali raddy své; též byli tu zřízenci Vratislavští a poslové jiných čelnějších měst jakož i stavů knížectví Svídnického a Javorského. K žádosti knížete Viléma vypravili krom něho samého také spřátelení s ním knížata němečtí posly své do Vratislavě, bratr jeho Fridrich totiž, markrabí brandenburští a arcibiskup Magdeburský, kteříž všichni podporovali jeho žádosti. Opět vypravil však také král Jiří poselstvo své ke sjezdu tomuto, znamenitější než předešle ve sto koních. V čele jeho byl Zdeněk Konopištský ze Šternberka, vedlé něho kancléř Prokop z Rabšteina. Po slyšení poslů Vilémových (17 dub.), kteří opět předkládali práva jeho po manželce, čteny jsou dopisy arciknížat Albrechta VI a Sigmunda tyrolského ke shromážděným knížatům a stavům, kterými hájili protivná tomu práva domu rakouského. Po nich teprv slyšáni jsou poslové čeští, kteříž odporovali nárokům těm obojím, napomínali knížata i obce, aby jakožto příslušníci koruny králi řádně zvolenému se neprotivili a ukazovali ke škodlivým následkům, které by je sic potkaly. Slezáci namítali proti tomu, že volení nemělo se státi, pokud byli oprávnění dědici trůnu, jakož i že k volbě měli povoláni býti knížata i stavové dru-

hých zemí, což se nestalo. Ukazovali poslům českým i privilegium císaře Karla IV z roku 1348, jehož opis byli přinesli poslové knížete Viléma, kterýmž se ustanovovalo, aby volení krále nebylo než po vymření rodu královského v mužském i ženském potomstvu, i aby pak příslušelo knížatům, pánům, zemanům a obci království českého i jeho příslušenství. Privilegiem tímto nebyl však ustanoven spůsob, kterým se volení mělo díti, a míra v jaké se druhé země vedlé království českého měly jeho účastniti. Stavové čeští, kterým před rokem 1348 volení králů vždy samotným náleželo, proto ani potom až do té chvíle nebyli ještě nikdy při volbách privilegiem tímto se spravovali. Poslové krále Jiřího nicméně odpověděli, že stalali se jaká újma právům knížat a stavů slezských, může pro budoucí časy učiněno býti opatření toho, majíce nepochybně na mysli, žeť i stavové moravští na tom byli přestali. 1458

Po dvoudenním rokování knížata a stavové ve Vratislavi shromáždění takovým spůsobem se usnesli, kterým přání horlivějších přívrženců knížete Viléma nebylo sice úplně zadost učiněno, ale proti králi Jiřímu setrváno v rozhodném odporu. Poslové totiž saští i čeští dostali odpověd jednostejnou (19 dub.), že shromáždění knížata a stavové míní napotom jako dotud státi při koruně české; ale poněvadž prý zdvihají se nároky na ni rozdílné, knížete saského, domu rakouského a pánů českých i snad též jiných (ve shromáždění byla totiž zmínka učiněna také o králi polském Kazimírovi), nemíní, aby nikomu nekřivdili, přijmouti nikoho za krále, pokud by „na patřičných místech“ nebylo o tom rozhodnuto. Téhož dne zavřeli zároveň branný spolek mezi sebou, kdoby jich od tohoto jejich usnešení chtěl tisknouti, aby sobě proti každému byli pomocni.

Poslové čeští, majíce v paměti předešlé chování lidu Vratislavského, nebyli jinak do města vjeli než po obdržení bezpečného průvodu; nicméně dálo se jim opět mnoho potupy rozličné; chátra od vášnivých kazatelů popuzovaná, chovala se k nim tak, že konšelé měli co činiti, aby bezpečný průvod byl zachován; každou noc musili k tomu zříditi zvláštní hlídky, a poslové sami musili se stále míti na pozoru

1458 proti nebezpečenství života. Knížata a jiní účastníci sjezdu hanbili se za to, a zařekli se podruhé ve Vratislavi rokovati.

Nesnáze jiného způsobu nastaly mezitím králi Jiřímu ze stavu věcí církevních do té chvíle neurovnaného. Dřív než vypraveno bylo poselstvo do Říma, jak se zamýšlelo předešlého roku po příjezdě krále Ladislava do Prahy, byl přijel do Čech ještě za života Ladislavova doktor Jindřich *Rorau*, jsa tehdáž výběrčím komory apoštolské, v poselství od papeže Kalixta, bezpochyby aby pobádal k brzkému vypravení poselstva onoho. Přinesl také list od papeže k mistru *Janovi z Rokycan*, vyzývající jej, jak se zdá, opět, aby i on přijel do Říma. Rokycana odpověděl listem ku papeži velmi pokorným (22 listop. 1457) i také oustním vzkázáním po Rorauovi. Sliboval dle své možnosti splniti přání papežovo a vynasnažiti se o odjezd poslů, i osvědčoval oddanost svou k stolici apoštolské, byť mu nepřátelé jeho jakkoli utrhali, a hotovost vydati počet ze své víry. Bylo to právě den před smrtí krále Ladislava; a úmrtí toto bylo neli jednou, aspoň spolu příčinou, kterou se vypravení poselstva do Říma opět zdrželo. Rokycanovi byl psal ze Říma také datář papežský *Kosmas* výše zmíněný, který byl spolu i zpovědníkem papeže Kalixta. I jemu odepsal Rokycana o něco později (13 pros.) v témž smyslu, děkuje za přízeň, kterou prý byl okázal k němu a k jiným Čechům, a žádaje aby nevěřil utrhavým řečem o něm.[74a])

Domácí protivníci Rokycanovi, jak se zdá, nikdy nepřestali sočiti naň při dvoře papežském všelijakým dopisováním. V měsíci unoru roku 1458, když byl Jiří Poděbradský odjel na Moravu za příčinou jednání s Matiášem Korvinem a pány uherskými ve Strážnici, byly přejaty listy tehdejšího administratora a děkana Pražského *Vácslava z Krumlova* odeslané do Říma, pro které prý Rokycana na kázání stěžoval sobě, že mu jimi bylo křivděno. Vácslav z Krumlova byl prý i zajat proto, nepraví se od koho, ale nepo-

[74a]) List tento (v českém překladu toliko dochovaný) vydán ve zmíněném pojednání Tobolkově str. 39—40].

chybně propuštěn zase neli dříve, hned po návratu Jiřího 1458
z Moravy.[75])

Mezitím byla po smrti krále Ladislava ve jménu stavů českých vyslovena papeži aspoň znovu žádost jejich, navrátiti se ku poslušenství církve, po onom Praemonstratovi *Lukášovi Hladkovi,* který byl již předtím ve poselství v Římě. Následkem toho papež *Kalixtus* psal Jiřímu Poděbradskému co *„milému synu svému“* dne 22 unora, vyslovuje radost svou z toho a přimlouvaje mu, aby již poselstvo od celého království bylo k němu vypraveno bez dalšího meškání a s ním zvláště *„milý syn“ jeho Jan z Rokycan,* s nimiž že o všem, co náleží ke chvále boží, ke cti království českého a ke spasení duše, náležitě pojedná a s pomocí boží uhodí. Tehdáž byly do Říma také již doneseny pomluvy o otrávení krále Ladislava; bratr Lukáš Hladek však ve slavném slyšení před papežem ujal se cti království českého, pravě, že kdož by koli při dvoře papežově, vysoký neb nízký, chtěl co tvrditi o smrti krále Ladislava na ujmu cti země české, on hotov jest dokázati opak pod utrpením trestu rovného; a papež přede všemi přítomnými odpověděl k tomu, že mu věří, a že se chce ve všem zastati cti slavného toho království; také pak uložil obecné mlčení o té věci. Bratr Lukáš měl také rozpravu s datářem *Kosmou Monteserratským* (2 dub.), který rovněž čestně se vyslovil o Čechách vůbec a správci zemském zvláště, ano ukazoval mu i svěcenou růži, která by se měla dostati od papeže Jiřímu i s mečem královským pozlaceným, až by byly Čechy navráceny ku poslušenství.

Tu chvíli dvůr papežský ještě neměl zprávy o zvolení Jiřího za krále, ač se ho nejspíš domníval. Dříve došlo oznámení o něm dopisem od stavů českých samých legata papežského Jana *Carvayala* v Budíně, kterýž nemeškal psáti Jiřímu co králi s blahopřáním (20 břez.), vyslovuje přitom naději, že za štěstí takové prokáže vděčnost svou splněním nadějí v příčině jednoty v náboženství i pomoci v boji proti Turkům; tím že zjedná si odplatu božskou, aby dlouho šťastně panoval a po sobě království zachoval synům svým.

[75]) Palacký *Urkd.* str. 125 č. 129.

1458 Ze zdvořilých a laskavých těchto projevů jedné i druhé strany není viděti, jak daleko šly určité úmysly obou v příčině srovnání. Jádrem věci byla otázka o kompaktatech. Že se od Čechů strany pod obojí nemyslilo na žádné jiné srovnání než na základě kompaktat, nemůže nám býti pochybno; zdali dvůr papežský ty doby odhodlán byl pod jistými výminkami k nim svoliti, o tom právě nemáme žádné jistoty, a patrně neměli ji také Čechové tehdejší, sic by vyjednávání bezpochyby bylo šlo rychleji ku předu; více podobá se, že dvůr papežský aspoň naděje zcela se neodříkal, žeby dosáhl navrácení Čechů ku poslušenství také beze schválení kompaktat, a sliboval si v tom směru něco od krále Jiřího; ta pak naděje brala nové posily z odporu, s kterým se potkávalo uznání Jiřího za krále v druhých zemích koruny české.

Poněvadž se odporu tohoto bylo hned zprvu naditi, pokoušeli se také v Čechách samých *páni* strany *pod jednou* nabyti z tehdejšího stavu věcí některých prospěchů pro svou stranu náboženskou. Hned za prvních dní po zvolení Jiřího za krále předložili mu některé *artikule žádosti* k tomu směřující. Obecně žádali, aby byli jak páni, zemané a města tak i jiní lidé všichni přijímající pod jednou spůsobou zachováni při svém náboženství bez překážek a příkoří jakýchkolivěk od strany pod obojí, obzvláště však aby arcibiskupství Pražské, kostel Pražský a jiné kostely kollegiatní i kláštery byly zachovány při svých právích a svobodách starodávných (při čemž svobodami kostela Pražského chtěli rozuměti nepochybně zvlášť právo kapituly k volení arcibiskupa), to však aby bylo bez ujmy zápisů na statcích duchovenstva (kterých páni pod jednou měli víc než páni strany druhé a nemínili se jich nikterak odříci); ku kostelům těm aby kněží strany pod obojí neměli býti dosazováni ani v nich pod obojí spůsobou rozdávati; úřad administratora arcibiskupství Pražského strany pod jednou aby rovněž zachován byl v tehdejším řádu svém s mocí nade vším duchovenstvem té strany; dále však také, aby žádnému pánu, zemanu nebo městu majícím práva podací ku kostelům nesmělo v právích těch býti překáženo od přijímajících pod obojí (což znamenalo, aby od nich ku kostelům, kdež dotud se přijí-

malo pod obojí, směli svobodně dosazováni býti duchovní 1458
podávající pod jednou, proti zápisu císaře Sigmunda o rozdělení kostelů mezi oběma stranama), též aby přijímající pod jednou způsobou v Praze a v jiných městech všude měli svobodu svého náboženství bez všelikých překážek od obcí i od duchovenstva; konečně aby v učení Pražském mistři a študenti strany pod jednou a jmenovitě též, kteří by z jiných učení přibyli, měli plnou rovnost práva.

Jiří Poděbradský nikdy předtím neutiskoval přijímajících pod jednou, a neměl také co král toho úmyslu; ale k žádostem přesahujícím rovné právo a směřujícím přímo proti ustanovením zákonným na tolika sněmích předešlých od obou stran schváleným nemohl svoliti, a zůstavil další jednání o nich na odkladě až do času korunování.[76]) Když čas k tomu ustanovený se blížil, sjížděli se stavové obou stran u valném počtu do Prahy; ale korunování musilo býti odloženo, poněvadž tu nebylo posud biskupů uherských, kteří je měli vykonati. Král Matiáš byl totiž ustanovil k tomu biskupy dva, *Augustina Rábského* a *Vincentia Vácovského*. V neděli však dne 30 dubna, která byla ustanovena ku korunování, přišla do Prahy teprv jistá zpráva, že se nacházeli na cestě a měli přijeti ve středu nebo ve čtvrtek potom, pročež korunování odloženo až na neděli příští dne 7 května. Mezi tím časem páni strany pod jednou hned v pondělí (1 kv.) drželi shromáždění v domě pána z Rosenberka, z něhož artikule žádostí svých králi opět předložili. Jak se zdá, slíbil jim král jen povšechně zachovati a hájiti je při jich svobodě, čímž musili se spokojiti.[77]) Ale větší těžkosti měl král Jiří s biskupy uherskými, kteří konečně přijeli se slavným komonstvem asi o 600 koních, doprovázeni jsouce mocným vojvodou sedmihradským Mikulášem Ujlákem a jinými několika pány uherskými.

Když měli vypraveni býti do Čech, stavěl se tomu nena-

[76]) Zpráva o tom v dopise Otty ze Sparnecka heitmana Chebského z Prahy dne 12 Března.

[77]) Viz u Cochlaea na str. 416. Odpověd nebyla dána kvapně, aspoň ne hned toho dne, jak vysvítá z dopisu poslů Chebských z Prahy dne 2. Května u Bachmanna *Urkd.* 236.

1458 dále na odpor legat papežský v Uhřích Jan Carvayal. Pobádán, jak výše pověděno, od vévod saských, aby nedopustil korunování Jiřího, což stalo se bezpochyby teprv po zdvořilém psaní jeho ku králi výše zmíněném, a hledě na silný odpor proti Jiřímu ve Slezsku a jinde, který se objevil také teprv později, nastoupil na jiné chování proti němu. Když totiž biskupové, i neobdrževše svolení jeho k jízdě do Prahy, nicméně chtěli jeti, dal jim naučení, dle kterého se musili zachovati, následkem kterého jmenovitě prohlásili se před ním, že nebudou krále korunovati, leč by prvé bludy odpřisáhl. Dle toho, přijedše do Prahy, žádali na králi před korunováním *zvláštní přísahy*, pod kterou měl se předně odříci bludů, zadruhé učiniti zvláštní slib poslušenství k papeži. Obojí bylo v jistém spůsobu možné, jestliže se totiž bludem nerozuměla kompaktata a jestliže zachovávání jich nemělo se za neposlušnost k církvi. Kardinal Carvayal, hlavní nepřítel kompaktat od starodávna, myslil nepochybně žádati na králi odřeknutí se jich. K tomu však svoliti bylo nemožné. Král, i kdyby sám byl o kompaktata nestál, musil míti na zřeteli, že slibem takovým byl by odvrátil většinu národa českého od sebe a zbavil se tím základu své moci za vyhlídku nejistou, žeby tím získal druhé země nebo někdejší své protivníky v Čechách samých. Na korunování však, aby ho dosáhl řádem obyčejným, záleželo mu mnoho právě se vzhledem na strany sobě protivné v Čechách a druhých korunních zemích. Biskupové nepochybně se vynasnažili dle vší možnosti své, aby obdrželi od něho přísahu dle přání legata papežského; ale toho úplně nedosáhli. Smluvena totiž konečně forma přísahy, ve které o kompaktatech nebylo zmínky. Král sliboval jí zachovávati věrnost a poslušnost ke stolici papežské dle spůsobu jiných křesťanských panovníků v jednotě pravé víry, sliboval víru tuto chrániti a hájiti dle vši své možnosti, a zavazoval se lid svůj od všelikých bludů, sekt a kacířství i jiných kusů církvi Římské a víře katolické protivných odvraceti a k zachovávání pravé víry, ku poslušenství a k jednotě i k řádu a spůsobu církve Římské přinavrátiti, o splnění pak toho všeho vynasnažiti se se vší pilností.

Svoluje k této formě přísahy, král vyhradil sobě další 1458
jednání s papežem o kompaktata, a jak se zdá, netajil tohoto úmyslu před biskupy,[78]) ano oznámil zvláštním dopisem kardinálovi Carvayalovi, že míní za tou příčinou po korunování vypraviti slavné poselstvo dávno předtím slíbené k papeži.[79]) Poněvadž pak forma smluvená vždy mohla úmyslně tak býti vykládána, jako by jí bylo slíbeno odřeknutí se kompaktat, čímž by se byla pobouřila strana přijímajících pod obojí, zpěčoval se král učiniti přísahu veřejně; zvláště pak co se týkalo odpřísáhnutí bludů, pravil, žeby bylo neslušné žádati toho veřejně na něm, poněvadž jako laik neučený bez zatvrzelosti držel se toho, v čem byl vychován. Biskupové musili tedy přestati na vykonání toho soukromém toliko u přítomnosti malého počtu osob, tak sice, že odpřisáhnutí bludů mělo se státi jen oustně beze vší písemné zmínky o něm, slib pak pod přísahou dle znění umluveného měl stvrzen býti také písemně, však na ten čas zachován býti v tajnosti.[79a]) Dle této umluvy stalo se vykonání přísahy dne 6 května v komnatě soukromé ve dvoře královském na Starém městě Pražském. Krom biskupů obou uherských bylo přítomno osm osob jiných, totiž Tas biskup Olomoucký, posud nevysvěcený, Přibislav opat Loucký z Moravy (u Znojma), Osvald z Rozgoně hrabě sékelský ze Sedmihradska, Zbyněk Zajic z Hasenburka nejvyšší sudí zemský, Prokop z Rabšteina kancléř, dva kanovníci uherští Michal a Tomáš, jeden Vácovský, druhý Rábský, a veřejný písař Petr Forgáč rovněž z Uher. Král Jiří, vedlé něhož stála přitom manželka jeho Johanna, učinil přísahu čtenou nejprvé latinsky, potom ve překladě českém do rukou přítomných dvou biskupů a s dotčením potom evangelia i listu, na němž byla psána; týmž pak spůsobem učinila ji po něm také královna.

Nazejtří potom v neděli dne 7 května bylo slavné *korunování*. Pražané časně ráno postavili se ku poctě králi ve zbroji, každé město na svém rynku; na všech pak vrších okolo města rozestaven byl branný lid králův jako k zacho-

[78]) Palackého *Urkd.* str. 151.
[79]) Markgraf *Politische Correspondenz Breslaus 8.*
[[79a]) Srv. Tobolka 30—31.]

1458 vání veřejné bezpečnosti, na Žižkově, na Pankrací, na Petříně, na Letné i na Bílé hoře; hrad Pražský byl osazen lidem pánů českých. Všichni znamenitější páni z Čech i z Moravy byli přijeli, též zemanstvo četné a poslové měst královských; jen ze Slezska a z obojí Lužice nebyl tu nikdo veřejně, aby byl slavnosti přítomen, ale poslové byli tu odtamtud soukromí, poslaní, aby dali zprávu, jak se co dálo. Z Cheba naproti tomu byli řádně vypraveni poslové ku korunování na důkaz věrnosti města, kteří již týden čekali, přijedše dle předešlého ustanovení již den před 30 dubnem. Král byl předně ve slavném průvodě veden ze dvora svého na Starém městě až na hrad Pražský, kdež se slavnost měla díti v kostele sv. Víta; při čemž biskupové dva uherští šli vedlé krále po obou stranách, před ním pak nesli korunu Zdeněk ze Šternberka, žezlo Jan z Rosenberka, jablko Jindřich z Michalovic. Korunování samo vykonal biskup Rábský Augustin, slouže velkou mši dle obyčeje, při které biskup Vácovský a biskup Olomoucký Tas jemu přisluhovali; bylo pak přítomno také dvanáct opatů rozličných klášterů z Čech a z Moravy s infulemi a berlami. Ke vsazení koruny na hlavu královu byla určena hodina patnáctá dle velkého orloje (připadající tohoto dne asi na ½11 ráno dle nynějšího počtu); že však nejspíš průvod a další obřady dřív byly dokonány, než se myslilo, nedopustil král po učinění přísahy na privilegia zemská (v nichž ovšem byla obsažena také kompaktata), aby mu koruna byla vsazena před časem ustanoveným, maje k tomu nejspíš nějakou radu hvězdářů, i musilo se tedy čekati a ve mši přestati asi půl druhé hodiny, mezi kterým časem páni korunu před králem drželi, až patnáctá hodina uhodila. Zvonění na všecky zvony Pražské a také střelba z děl okamžení toto hlučně oznamovala. Po vykonaném obřadě veden jest král s velkou slavností a radostí, s korouhvemi a svícemi, z hradu zase až ke dvoru na Starém městě.[80])

[80]) Mnohé podrobnosti vypravuje pouze Theobald, ale patrně na základě zpráv starých, poněvadž se ve všem s jinými staršími zprávami srovnává. — Eschenloer, však teprv ve pozdějším svém spracování německém vypravuje, že po vsazení koruny na hlavu Jiřího vypadl

V pondělí hned nazejtří potom následovalo korunování královny, druhé manželky Jiřího Johanny z rodu pánů na Rožmitále a na Blatné, s kterou byl po smrti první manželky své Kunhuty Šternberské († 19 listop. 1449) zasnouben na osmý rok. Vykonáno jest rovněž biskupy uherskými s velkou slávou a radostí obecnou. Toho dne byla potom hostina v síni královské na hradě, při které bylo mnoho paní a panen šlechtických a tancovalo se před králem a královnou u velkém veselí. Královna vezena jest teprv potom zpátky na Staré město s velkým průvodem panstva sedíc na voze ve slavném oděvu s vlasy krásnými rozčesanými; za ní množství vozů jiných; král předcházel. 1458

Branný lid králův postavený v kolí Pražském v den korunování nebyl sebrán pouze k oslavě ani pouze pro zachování obecné bezpečnosti, nýbrž připraven k tažení do pole. Nevědělo se ten čas, na kterou stranu měl býti obrácen; ale dosti bylo patrné, že jím měli býti připraveni ku poslušnosti, kdož by se králi korunovanému chtěli protiviti. Krátce po korunování vykonaném vyšly listy královské do Slezska, do Lužice, nespíš podobně také do Moravy (14. 15 kv.), kterými se stavům těch zemí činilo připomenutí o něm, jakožto o věci bez toho jim vědomé a vyzýváni jsou, aby nemeškali učiniti přiznání se ku poslušenství i vše jiné, čím by králi jakožto jednosvorně zvolenému a řádně korunovému byli povinni. Po vyřízení potřebných věcí, mezi kterými bylo nepochybně stvrzení všech tehdejších nejvyšších úředníků zemských, král dne 23 května potvrdil také tehdejší konšely měst Pražských na dále v jich úřadech; konečně pak dne 30 května vytáhl z Prahy s lidem svým do *Moravy*. Tam města výše jmenovaná setrvávala v odporu proti králi, podněcována jsouce od Albrechta VI rakouského, kterýž do *Jihlavy* již také byl vložil rakouskou posád-

z ní jeden z největších kamenů; ten prý znamenal město Vratislav, které se nikdy pod panství Jiřího nedostalo. Možná, že jest to teprv pozdější smyšlénka; Eschenloer by toho byl sotva pominul ve starším vypravování svém latinském, kdyby byl dříve o tom věděl. Současná zpráva dopisovatele k markrabí Albrechtovi brandenburskému o korunování, psaná též duchem Jiřímu nepříznivým, nezmiňuje se o tom. Viz Palackého *Urkd.* 151.

1458 ku, i měla tedy přede vším býti připravena ku poslušenství.

Král Jiří zaměřil s vojskem předně až ke *Znojmu*, jakožto nejblíže ležícímu při pomezí rakouském. Znojemští ustrašeni poddali se mu hned bez odporu, a král pobyv ve městě jejich aspoň od 11 do 16 června, položil odtamtud stavům moravským *sněm v Brně* ku přijetí od nich přísahy. Když brzy potom přitáhl k městu tomuto, Brňané zavřeli brány před ním, ale hned druhého dne, když viděli, že se strojil k útoku, ano pojednou dobyl hradu *Špilberka* nad městem, otevřeli je, a přijali jej s největší slavností. V ustanovený den 4 července stavové moravští, shromáždění k sněmu, učinili králi přísahu se vší ochotností, a již nazejtří potom (5 čvce.) přísahali mu také měšťané *Olomoučtí, Uničovští* a *Hradištští* po poslích do Brna vypravených. Tím byli i Jihlavští pohnuti k vyjednávání; když však to pro tvrdošijnost jejich nevedlo ku krátkému konci, vypraveno jest vojsko k obležení města toho vedením pana Buriana Trčky z Lipnice. Pomocníkům jejich, arciknížatům rakouským *Albrechtovi* a *Sigmundovi*, král vyhlásil *válku* (2 čvce.), a poslal jinou část vojska vedením Jana z Pernšteina a Bohuslava ze Švamberka proti nim do Rakous, o kteroužto zemi, co dědictví po králi Ladislavovi, arciknížata přeli se s císařem Fridrichem.

Tažení toto krále Jiřího do Moravy nezůstalo beze všeho účinku ve Slezsku. Knížata a stavové tamější na dopisy královy o korunování jeho nebyli dali žádné odpovědi; nyní však položili sobě nový *sjezd v Lehnici*. Než přišel den k tomu ustanovený, měšťané *Vratislavští* učinili *tajnou umluvu* mezi sebou (25 čv.), že nikdy a na žádný způsob nepřijmou Jiřího za krále; ale na sjezdě Lehnickém (28 čv.) mínění se rozcházela. Krajané a města knížetství Svídnického a Javorského, s nimi pak i Jošt biskup Vratislavský, radili, aby bylo posláno ku králi i žádáno na něm, aby nesáhal na Slezsko zbraní, nýbrž zůstavil knížata a stavy přitom, oč se usnesli na předešlém sjezdě Vratislavském. Vratislavští a jiní nebyli s tím spokojeni; ale konečné dohodnutí nebylo o mnoho účinlivější. Nepsáno totiž králi samému

v tom smyslu, ale toliko pánům českým, s doložením, že 1458
kdyby na tom přestáno nebylo, musiliby se Slezané brániti a o pomoc jiných se ohlídnouti. Byli však také knížata někteří, ježto se sjezdů těchto neúčastnili, nýbrž hotovi byli poddati se králi a vyjednávali s ním po poslích do Brna; z nichž byl přední *Bolek* kníže *Opolský*. Král Jiří brzy potom z Brna se odebral do *Olomouce* (7 neb 8 července), a hledě k tomuto stavu věcí ve Slezsku, psal odtud biskupu Joštovi i jiným některým, že míní přijeti do Kladska pokojně, nechtěje nikomu na ten čas škoditi; aby tam přijeli k němu, by mohl slušně s nimi se dohodnouti (14 čvce.)[81]) Spolčení knížata a stavové slezští drželi jen třetí den potom (17 čvce.) opětný *sjezd v Lubni*, kdež Vratislavští a knížata jejich strany usilovali o zavření spolku s Vilémem saským; ale biskup Jošt a jiní se tomu protivili, a uzavřeno toliko držeti nový sjezd ve Střihomě. V tom stavu věcí přijel král Jiří dne 21 července do *Kladska*, kdež přijat jest s velkou slávou. Biskup Jošt nepřijel k němu tam osobně, ale vypravil posly ze sídla svého v Nise. Přijeli však knížata *Bolek Opolský* a *Konrad Černý* Olešnický, též poslové knížetství *Svídnického*, a slíbili učiniti králi poslušenství.

Vojsko vypravené z Moravy do Rakous bylo mezitím hluboko vniklo v této zemi, a opanovalo velkou část krajin tamějších až k Dunaji, majíc za spojence v zemi samé přátely *Oldřicha Eicingera*, kterého byl arcikníže Albrecht dal zajmouti pro předešlé přátelské svazky jeho s králem Jiřím. *Jihlavští* zatím, když se druhé vojsko vedením Trčkovým položilo nepřátelsky před jich městem (12 čvce.), zavřeli umluvu, kterou slíbili poddati se králi; následkem čehož i toto vojsko dalo se na pochod do Rakous (23 čvce?). Tím však hned město, na dvě strany rozdělené, zase se zvrtkalo, a strana králi odporná obdržela vrch, osmělena jsouc ještě více novou pomocí, když přejal obranu města pán moravský *Hynek z Bítova* a na Coršteině, osobní krále Jiřího nepřítel. Již po několika dnech musilo se proto vojsko Trčkovo vrátiti, a obehnalo Jihlavu znovu (před 26 čvcem.). Král

[81]) Viz Bachmann. *Urkd.* 261.

1458 Jiří v tom postavení věcí nezdržel se v Kladsku než několik dní, a již dne 26 července nacházel se na cestě do Prahy odtamtud v *Náchodě*. Hledě válku v Rakousích vésti s plným důrazem, aby v ní dosáhl konce rychlého, vydal hned odtud z Náchoda nařízení k pánům a zemanům českým (26 července),[81a]) aby v den 10 srpna každý s třetinou lidí svých, s vozy, houfnicemi a jinými přípravami vojenskými dali se nalézti v ležení před Jihlavou, kamž mínil i sám přitáhnouti. Již nazejtří potom byl na cestě své v *Hradci nad Labem* (27 čvce.), a dne 28 července, patrně rychlou jízdou, přijel do Prahy; zdržev se pak zde jen 12 dní, vytáhl podruhé do pole dne 10 srpna.

Zatím byl v Rakousích arcikníže *Albrecht* sebral svou vojenskou moc a vytáhl s ní od Korneuburka proti tamějšímu vojsku českému (11 srp.), kteréž bylo krátce předtím opanovalo městečko *Göllersdorf* asi tři míle odtud. Čechové ustoupili před ním, zavřeni ve vozích, až k *Lávě* blíž pomezí moravského, vždy hotovi k bitvě, jíž se však arcikníže neodvážil. *Jihlava* zatím byla úsilně, však marně dobývána, a setrvávala v obraně, i když král Jiří přibyl k vojsku, které se k rozkazu jeho se všech stran sbíralo před městem. Král zdržel se tu dva dni a dvě noci ku přehlídnutí a spořádání vojska svého, kteréž brzy čítalo víc než 30.000 mužů. Všichni přednější páni čeští nacházeli se při něm i též lid měst královských, bezpochyby také Pražané. Část vojska zůstavena jest u Jihlavy k dalšímu obléhání města tohoto; s ostatním táhl král dále do Rakous. Dne 20 srpna nacházel se na pochodě tomto u *Opatova*, asi půl třetí míle cesty od Jihlavy ve směru ke Znojmu. Při vtrhnutí dalším do Rakous rozdělilo se vojsko na tři proudy; čímž arcikníže Albrecht ohrožen, aby ho s více stran dotírajíce neobklíčili, dal se spěšně na zpátečné tažení; vojsko pak české, táhnouc bez překážky ku předu, hubilo v zemi daleko široko opět až k Dunaji, a oblehlo konečně město *Kremž* (1 září).

Císaři *Fridrichovi* vtrhnutí vojska českého do Rakous nebylo docela proti mysli. Bratr jeho Albrecht, nemoha

[81a) Srv. Arch. Č. VII, 223.]

svými silami odolati, byl přinucen srovnati se s ním v roze- 1458
při posavadní, tak že smluvou zavřenou již dne 21 srpna odřekl se Vídně, o niž dotud byl spor, a spokojil se pouze panstvím nad horními Rakousy. Následkem toho císař postavil se za prostředníka míru mezi ním a králem Jiřím. Umluven k tomu sjezd osobní císaře a krále v *Korneuburce* na den 16 září, a mezitím král Jiří zanechal obléhání Kremže, i položil se s vojskem svým blíž ku Korneuburku u *Štokravy;* když však císař, v rozhodnutích svých povždy váhavý, v určitý den z příčin nám neznámých do Korneuburka nepřijel, táhl dále a škodil na půlnočním břehu Dunaje mimo Vídeň až k *Asparnu.* Tu teprv umluven nový sjezd mezi ním a císařem na ostrově mezi mosty přes Dunaj proti Vídni, kdež obadva panovníci s raddami svými se sešli dne 25 září. Vyjednávání mezi nimi skončilo se teprv dne 2 října *smluvou,* dle které mocí výpovědi císaře Fridricha jakožto prostředníka arciknížata Albrecht i Sigmund uznali Jiřího za krále českého a císař sám slíbil rovněž zachovati se k němu, jak se od císaře Římského ku králi českému a k prvnímu kurfirstu říše sluší, a časem svým uděliti jemu léna způsobem obyčejným. Král Jiří obdržel náhradu 16.000 zlatých za peníze vydané z důchodů českých na místě rakouských na někdejší poselství do Francouz pro nevěstu krále Ladislava; dále vyjednáno propuštění Oldřicha Eicingera ze zajetí, a král za to slíbil odpuštění Jihlavským, když by se bez dalšího odporu poddali jemu na milost.[81b])

Po zavření této smlouvy král Jiří bez meškání opustil Rakousy, rozděliv vojsko své ke zpátečnému tažení na čtvero proudů. Sám bezpochyby nejkratší cestou se vrátil do Prahy, která pohřešovala přítomnost jeho asi dva měsíce. Jen *Jihlava,* setrvávajíc posavad v odporu tvrdošijném, musila ještě déle býti obléhána, a vzdala se po velkých utrpených škodách smluvou teprv dne 15 listopadu. Král přijal město i nyní na milost bez ublížení; toliko když i potom strhly se bouře proti konšelům nově dosazeným, musilo od nich užito

[81b]) K tomu však srov. Arch. Č. VII, 225–226.]

1458 býti přísnosti, tak že někteří z náčelníků povstání města proti králi trestáni jsou na hrdle.

Po odjezdu krále Jiřího z Kladska do Prahy účastníci spolku proti němu ve Slezsku byli drželi *sjezd* ustanovený ve *Střihomě* (7 srp.), na kterém kníže *Jindřich Hlohovský* co náčelník spolku, Vratislavští a jiní znovu se zasazovali o spolčení s Vilémem saským a radili ke sjezdu s ním ve Zhořelci neb jinde, ale biskup Jošt, Vladek kníže Těšínský, Konrad Bílý Olešnický a Svídničtí i Javorští byli proti tomu, a radili k srovnání se s králem Jiřím. Tím se spolek posavadní rozdělil, a zvláště mezi Vratislavskými a biskupem jejich Joštem byla z toho velká nelibost. Vratislavští a knížata, kteří drželi s nimi, měli brzy potom *sjezd* opětný v *Lubni* (20 srp.), ku kterému však biskup a strana jeho nepřijeli. Opět jednalo se o zavření spolku s Vilémem; ale poněvadž se proslýchalo, že biskup a druzí již prý se s Jiřím smluvili, neodhodlal se sjezd ani na ten čas k ničemu. Ve *Vratislavi* obecný lid, rozmrzelý z toho, jitřil se proti konšelům, a vymohl, že zápis předešlý, dotud tajený, o nepřijetí Jiřího za krále pod žádnou výminkou musil býti vložen do knihy městské a vešel tudy ve známost obecnou. Již dříve měli Vratislavští posla svého u císaře Fridricha (15 srp.), hledajíce u něho ochrany, a zároveň byli tam i poslové knížete Viléma, kteří jednali s ním i bratrem jeho Albrechtem o pomoc k dosažení trůnu českého; ale císař choval se k tomu vlažně, Albrecht pak byl by rád viděl, kdyby mu Vilém zdvižením války proti Jiřímu byl ulehčil od něho v Rakousích, ale v tísni své vlastní jemu prospěti nijak nemohl.

Když byl ujednán sjezd krále Jiřího s císařem Fridrichem v Korneuburce, páni čeští přítomní ve vojště v Rakousích, se Zdeňkem Šternberským v čele, psali z ležení svého u Štokravy (9 září) Vratislavským a jiným městům slezským i hornolužickým i obzvlášť také knížatům, napomínajíce opět, aby se přiznali ku králi volenému a korunovanému. Z té příčiny všichni účastníci předešlých sjezdů sjeli se ještě jednou v *Lubni* (25 září) krom *biskupa Jošta*, který se byl mezitím odebral do Říma (15 září), aby si zjednal naučení od dvoru papežského, jak by se dále měl chovati. Mínění byla opět roz-

dílná. Vratislavští a knížata Zahanští promlouvali, že když Čechové zvolili si krále, slušelo by se Slezanům a zvláště knížatům jakožto stavu povýšenějšímu, zvoliti si také svého, rozumějíce ovšem Viléma; ale druzí všichni uzavřeli vypraviti posly ku pánům českým s dopisem, jímž odvolávali se na první svou odpověd danou ze sjezdu Vratislavského, že pro nároky jiných na korunu českou nelze jim nikoho za krále přijmouti, podotýkajíce, leč by prý páni čeští dovedli nároků těchto je zbaviti a kdyby také papež uznal, že by zvoleného za pravého křesťanského pána a krále míti mohli. Bylo tím tedy jasněji než prvotně vysloveno, kdo dle mínění Slezáků měl o právě ku koruně české rozhodnouti. Zahanští a Vratislavšti nechtěli k žádnému poselství svoliti, a odpověděli pánům českým obzvlášť toliko písemně (7 říj.). Zároveň Vratislavští opět poslali k císaři, k arciknížatům rakouským Albrechtovi a Sigmundovi, též k Vilémovi a Fridrichovi saskému s oznámením, že přes toto naléhání Čechů nemíní učiniti nic na ujmu jejich nároků, a že se nadějí proto pomoci od nich. Císař nedal k tomu žádné odpovědi; druzí chválili dobré úmysly Slezáků, ale vždy bez určitých zaslíbení. 1458

Páni čeští dali odpověd na poselství slezské teprv po navrácení svém z výpravy rakouské na *sjezdě v Praze* (20 říj.). Pravili, že odvolávání se na nároky jiných vidí se jim směřovati jen ku průtahům; máli kdo jaké nároky na korunu, že se má obrátiti k stavům českým o to, jakožto ke hlavě, oni a král jejich že druhé v tom zastoupí; utíkání se pak ku papeži že jest zbytečné; neb že papež zajisté nikomu nemíní brániti, aby se zachoval dle práva a řádu; protož napomínali znovu, aby pamatovali na svou povinnost ku koruně; stavové čeští že nedopustí, aby kterak byla roztržena, jsouce tím koruně a králi povinni. Žádali přitom a konečnou odpověd do sv. Lucie. Když se poslové slezští s tímto oznámením písemným navrátili k domovům, Vratislavští ihned vypravili písaře svého Eschenloera ku knížeti Vilémovi (7 listop.), aby se s ním určitě smluvili o pomoc k hájení jeho práva, a o něco málo později vypravili knížata s nimi spolčení jiné poselstvo k němu za touž příčinou. Vévoda *Vilém* nacházel se tehdáž v *Ansbachu,* kdež slavena byla svatba dcery bratra jeho

1458 Fridricha s Albrechtem markrabím brandenburským a purkrabím Normberským. Eschenloer stihl jej již na zpátečné cestě odtamtud v *Bamberce*, a dostal za odpověd, že míni jednati se Slezany osobně na sjezdě s nimi; s poselstvem pak knížat smluvil se v krátce potom v *Lipsku*, aby sjezd ten držán byl v Chotěbuzi dne 18 unora příštího roku. Ve spoléhání na tuto pomoc účastníci spolku slezského sjeli se brzy potom opět v *Lubni*, odkudž odepsali pánům českým dne 6 prosince, setrvávajíce při témž jak předešle, s doložením, že nebudouli přitom zachováni v pokoji, budou žalovati na to všem knížatům křesťanským a žádati od nich pomoci, aby zachováni byli při své cti a při poslušenství k církvi svaté Římské; také pak potom vypravili *posly k papeži*, kanovníka Vratislavského Petra Wartenberka a panoše Matěje Unrue, se stižností na Čechy (1459 20 led.). Již však nyní města a knížetství *Svídnické* a *Javorské* odepřeli svého svolení k onomu dopisu; a mezitím *Šestiměstští* následkem dopisů pánů českých z ležení u Štokravy vypravili posly do Prahy k vyjednávání, vyslovujíce ochotnost ku poddání se slušným spůsobem, když by jim zabezpečena byla ochrana proti Míšni; což ochotně slibeno a propůjčena jim jistá lhůta na rozmyšlenou. Knížatům slezským a Vratislavanům odpověděli nyní páni a zemané čeští ze sněmu, který byl držán v Praze o vánocích, dopisem (27. pros.), jimž přísněji než dotud domlouvali jim, aby zanechali dalšího vzpouzení.

Zaneprázdnění vojenská a jiná, která nastala králi Jiřímu hned po jeho korunování, zajisté přičinila mnoho, že za ten čas nemohl dosti píle obraceti ku konečnému srovnání záležitosti církevní; ale hlavní příčina, pro kterou se doposud nic v ní neprospělo, záležela v jiném. Papeži *Kalixtovi* zvolení Jiřího Poděbradského za krále nebylo proti mysli, ač byl by si přál jak v Uhřích tak v Čechách, aby se volení nových králů po smrti krále Ladislava nebylo stalo bez všelikého spolupůsobení stolice papežské. Psal v tom smyslu dne 13 května legatovi Janovi Carvayalovi do Uher,[82]) ukládaje

[82]) Satis miramur, quod cum regna Hungariae et Bohemiae peculiarius sint beati Petri, ut nosti et antiqua gesta authentice docent, tam modica mentio facta fuerit mortuo rege Ladislao super provisione

jemu, aby nyní dle vši možnosti své se vynasnažil o navrácení Čechů k jednotě církve; neb jestliže kdy byl k tomu čas příhodný, nyní že jest, hledíc k osobě nového krále, v jehož dobrou vůli papež doufal. Papež Kalixtus tehdáž ještě nevěděl o korunování Jiřího a přísaze předtím učiněné. Na stížnosti Viléma saského proti povýšení Jiřího Poděbradského odpověděl (17 kv.) napomínaje, aby pro nebezpečenství od Turků nerušil míru, nýbrž držel se pořadu práva, a slibuje zachovati se v tom dle spravedlivosti. Téhož času *Kosmas Montserratský* byl psal opět Rokycanovi, žádaje ho, aby se vynasnažil o konečné vypravení poselstva do Říma i aby sám s ním přijel. Rokycana odepsal (30 kv.) úslužně jako předtím, že jest hotov k tomu, jestliže král jakožto pán jeho i stavové království k tomu svolí.[83]) Králi však bezpochyby se nehodilo nyní právě spěchati s posláním do Říma, pokud nevěděl, jak bude dvůr papežský chtíti vykládati přísahu jeho o slibeném poslušenství, a jak bude přijata žádost jeho o stvrzení kompaktat. Nicméně vypravil jisté posly o něco později, ale jak se zdá jen na přezvědění, ne k umluvě. Rokycana na ten čas nebyl vyslán, ale psal o poslích těch již 10 června opět Kosmovi Montserratskému, žádaje, aby jim byl nápomocen, a ubezpečuje, že shledá papež krále ke stolici papežské povolného a ve všech věcech *vedlé Boha* jí svolujícího.[84]) Opět 1458

ipsorum regnorum de nostra et sedis apostolicae auctoritate. Nobis enim etsi grata sit eorum felix concordia et bona expeditio novae provisionis sive electionis, non minus conservare cupimus et ex corde desideramus nostrum in praemissis et sedis apostolicae decorem et superioritatem. *Kaprinai* I. 418.

[83]) »Nebo ač vuole byla by, ale aby(ch) k stolici apoštolské přišel dokonati, nenalézám, poněvadž v rukú jsem najjasnějšieho kniežete boží milostí krále českého Jiřieho nynie korunovaného a jiných královstvie téhož pánov k rozkázánie. Jeho Jasnosti líbí-li se a mě odpustiti k napřed dotčené stolici ráčí, hotov jsem, a práci podniknút neodpierám.« Listů Rokycanových několiko do Říma zachováno jes v rukopise Křížovníků Pražských [XXII A 1] pohříchu toliko v překladě z latiny do češtiny velmi neobratném, místy velmi těžko srozumitelném; [z tohoto rukopisu vydány od Tobolky v uvedené svrchu práci str. 39 n.]

[84]) Jakož moci stačie, přirozenie dává a dostatečnost má dosahuje, ve všech žádostech Otcovstvie Vašeho vedlé Boha a v Kristu Ježíši

1458 zmiňoval se při tom o závistnících svých, a prosil, aby jim nebylo věřeno, maje přitom snad zvláště na mysli osočující dopisy doktora Vácslava z Krumlova.[85]) Mimo to král asi téhož času ustanovil za svého stálého jednatele čili prokuratora v Římě doktora práv *Fantina de Valle* z Trogira v Dalmatii. Jaké však byly úmysly papeže Kalixta toho času v příčině žádostí českých, a zdali král Jiří nabyl jasnějšího světla o nich, nevíme dokonce. Známo nám toliko, že kardinal *Carvayal* dopisem dne 9 srpna zaslaným do Říma úsilně radil, aby v příčině kompaktat nebylo svolováno k ničemu. Dopis tento byl však složen již po smrti papeže Kalixta, o níž kardinal ještě nevěděl; bylť papež zemřel docela krátce předtím dne 6 srpna, a 19. dne téhož měsíce zvolen jest za papeže Eneáš Sylvius co *Pius II.* K němu král Jiří teprv kdysi v měsíci prosinci vypravil v poselství *Jana z Rabšteina* probošta Vyšehradského, mladšího bratra kancléře Prokopa, však jen aby dle obyčeje všech panovníků křesťanských učinil slavné přiznání k němu jakožto k novému papeži se slibem poslušenství církevního.

Vedlé nejistého tohoto poměru k stolici papežské byla pozornost krále Jiřího toho času obrácena k bouřlivým událostem v Uhřích a v říši německé. Onde mladý král *Matiáš* velmi záhy po svém dosazení nepohodl se s předními velmoži sprá-

mně se líbí svoliti a povoliti, a Najvyššie rozmnožiti rač tu dobrotivú vuoli v srdci Vašeho Otcovstvie, aby když poslové královstvie od najjasnějšieho krále českého Jiří k stolici svaté apoštolské přijeli by, milostivě byste jim přáli a dobrotivě, což by potřebovali, pomáhali, vědúce bez pochybenie, že najsvětější papež nalezne neb shledá kniežat křesťanských, napřed pověděného krále českého stolici apoštolské povolného a ve všech věcech vedlé Boha jie svolujícieho. [u Tobolky str. 44].

[85]) List ten nesl do Říma Jindřich Rorau často zmíněný, který se tehdáž vracel z Prahy. Rokycana praví to o něm v listě samém, přimlouvaje se zaň u Kosmy, aby mu byl nápomocen v jakýchsi pech, které byly odkázány do Říma. Kdy však poselstvo, o němž list činí zmínku, odjelo, není nám určitě známo. Nacházíme zprávu o tom teprv v dopise sjezdu Lubenského k pánům českým, držaného dne 25 Září 1458, kdež praví se: »wann die herren fürsten, lande und stete undirricht sein, das des herrn konigs gnade von Behem seine treffliche botschaft zu unserem hiligen vater dem bobiste geschickt habe«.

telenými s králem Jiřím, jichž pomocí byl dosáhl panství, 1458
též s Jiskrou a jinými bojovníky českými přebývajícími od delšího času stále již v Uhřích. Tím samým zkalilo se přátelství mezi ním a králem českým. V Němcích zase vypukla toho roku rozepře mezi markrabím *Albrechtem, purkrabím Normberským* a několika sousedními knížaty,[96]) zvláště kurfirstem *Fridrichem falckým* o práva zemského soudu Normberského, v jehož držení byl Albrecht. Rozepře tato stala se vévodovi saskému Vilémovi překážkou, pro kterou se nemohl snadno nadíti pomoci proti Jiřímu od spřátelených knížat německých, zejména Albrechta a druhých knížat rodu brandenburského. Markrabí Albrecht, s nímž byl někdy Jiří Poděbradský jako i s Vilémem samým ve přátelských spolcích, pohnul Viléma z té příčiny konečně i k vyjednávání s králem Jiřím, ve kterém od obou stran přijat jest za prostředníka. Byl k tomu
položen rok ve Wunsidli k 18 lednu roku 1459 a odložen potom 1459
jen o 14 dní do 2 unora. Král Jiří vypravil tam posly své dne 21 ledna; sám pak druhý den potom (23 ledna) odjel z Prahy opět na Moravu z příčiny záležitosti uherské, na čas nepřítomnosti své poručiv vládu královně Johanně. Téhož dne vydal před svým odjezdem *kapitule Pražské* stvrzení privilegií jejích dle obyčeje, jak všech starodávných vůbec, tak také zvláštních, kterými byl král Ladislav slíbil nezapisovati budoucně nikomu statků kostela Pražského a dal kapitule dovolení statky zapsané vykupovati od držitelů.

Rozepře mezi Matiášem Korvinem a velmoži jemu odpornými byla již tak daleko zašla, že jej mínili zbaviti panství a vyhledávali k tomu nejspíš pomoci od krále Jiřího, ano měli úmysl povolati jeho na trůn; když pak on nejspíš toho se zpěčoval, klonili se k císaři Fridrichovi, kterýž dychtiv jsa skutečně dosažení království uherského, rovněž hleděl k tomu získati přátelství krále českého. To byla bezpochyby příčina, za kterou král Jiří po příchodě svém na Moravu odebral se na některý čas do *Znojma* a tam měl tajné vyjednávání s posly císařovými. Nedlouho potom protivníci krále Matiáše, Ladislav Gára, Mikuláš Ujlaki, jehož dcera byla zaslíbena s sy-

[96]) Dobytím hradu Widdern od Albrechta dne 29 Čv. 1458.

1459 nem krále Jiřího Jindřichem, a jiní měli sjezd ve Kysku, na kterém dne 17 unora cisaře Fridricha III zvolili sobě za krále. Král Jiří držel mezitím na Moravě *sněm* v *Olomouci*, na kterém stavové této země jemu povolili berni jednoho úroku podobným spůsobem jako před pěti léty stavové čeští králi Ladislavovi (9 un.); pobyv pak také některý čas ve *Hradišti* a v *Brně*, zajel potom ku konci měsíce unora do *Kladska*.

Vyjednávání na sjezdě Wunsidelském, který mezitím byl držán, nevedlo ku konci, protože knížeti Vilémovi patrně nechtělo se ještě upustiti ode všeho úsilí o obdržení koruny české. Markrabí Albrecht, který byl prostředníkem, uznal, že poslové obou stran neměli dostatečného plnomocenství, smluvil však jiný sjezd v Chebě, ku kterému měl král Jiří přijeti osobně, vévodové pak saští obadva měli dáti poslům čili raddám svým plnou moc (14 un.). Vévoda Vilém hned potom se odebral ke sjezdu umluvenému se Slezáky do *Chotěbuze*, ku kterému krom účastníků spolku slezského najíti se dali i krajané a poslové měst hornolužických přes to, že byli již v umluvách předchozích s králem Jiřím (18 un.). Vévoda Vilém žádal na sjezdě tomto, aby jej stavové slezští a lužičtí přijali prostě za pána, slibuje jim co takový plnou ochranu. Toho se knížata a stavové přítomní při vší nenávisti Vratislavských a jiných proti Čechům a králi Jiřímu předce posud odvážiti nechtěli. Zůstávajíce vždy jen přitom, že před rozhodnutím o nárocích na korunu českou s více stran činěných žádného za pána přijmouti nemohli, podávali knížeti toliko spolku k hájení jeho nároků; což Vilémovi v tehdejším stavu věcí již nestačilo. Umluven sic ještě opětný sjezd tudíž ve Chotěbuzi ke dni 1 května, do kteréhož času Slezáci měli se ještě jednou uraditi mezi sebou; ale kníže Vilém, nemoha se bezpečiti na rozhodnější chování jich, musil tudy opravdověji pomýšleti na srovnání s králem českým; a další běh věcí ve Slezsku tím více jej musil k tomu nakloňovati. Hned po příjezdu krále Jiřího do Kladska předně *Bolek kníže Opolský*, který se spolku proti králi nebyl účastnil, učinil jemu tudíž přísahu (1 břez.), a příklad jeho následoval krátce potom Konrad Černý Olešnický. Bratr téhož Konrad Bílý, nakloňuje se k témuž, jednal již dne 2 března s Vratislavskými, pokoušeje se

přemluviti je k smlouvání, ač darmo; stavové knížetství Svídnického a Javorského vyjednávali s králem zjevně, na spolek nedbajíce, a nedostavili se k opětnému *sjezdu v Lubni*, který byl držán dne 12 března. Nepořízeno na něm nic, než že položen jiný sjezd v Lehnici ke dni 28 března. K tomu pak ke všemu nahodila se právě tehdáž jiná věc králi Jiřímu nemálo prospěšná. 1459

Papež *Pius II* byl nastoupil na vysoké důstojenství své s velkými záměry, hledě povznésti moc stolice papežské jak nejvýše možná dle příkladu slavných předchůdců v minulých stoletích. Jeden z prvních jeho skutků v tom směru byl, že položil všem mocnářům křesťanským sjezd, na kterém se řízením jeho osobním mělo jednati o společné válečné předsevzetí k odražení *moci turecké*. Jako jiné panovníky pozval k tomu i krále Jiřího bullou danou dne 15 září roku 1458,[87a]) ve které nazýval jej dle slohu obyčejného „synem svým v Kristu nejmilejším" i chválil jej zcela týmiž slovy jako i krále francouzského *Karla VII*, že byl „vždy jmín za kníže zbožné a ctitele víry a náboženství obzvláštního". Podobným pak spůsobem psal mu opět dne 20 ledna 1459, když se chystal na cestu z Říma ke sjezdu onomu, jemuž mezitím byl určitěji položil místo v *Mantui*. Bulla první byla zaslána císaři Fridrichovi, aby ji zaslal králi dále, nechtělli by proti tomu co namítati; druhý dopis šel prostředkem kardinala Carvayala, kterýž jej odeslal králi z Budína dne 20 unora. Obyčejná váhavost císaře Fridricha nejspíš byla příčinou, že se první *bulla papežova* dostala králi Jiřímu teprve v Kladsku asi na začátku měsíce března. Král dal opisy zaslati do rozličných měst ve Slezsku, a poslal také svého heitmana Kladského *Hanuše z Warnsdorfa*, kterýž bullu opsanou ukázal nejprv ve Vratislavi osobně raddě městské, potom též Svídnickým a Javorský na sjezdě k tomu svolaném ve *Freiburce*, napomínaje, aby se přiznali ku králi, jejž papež a císař zjevně za krále uznávají (13 břez.). Účinek toho byl v celém Slezsku veliký; jen *Vratislavští* nedali se pohnouti, nýbrž zaslali za předešlými posly svými do Říma *dopis ku papeži*, kterým vyslovo-

[[87a]) Vydána v Arch. Č. XV, 221 n.]

1459 vali podivení své nad laskavým zněním bully, jako nevěřice v pravost její, vášnivě tupili krále co kacíře, nepomíjejíce přitom Rokycany, představovali nebezpečenství, že povýšením Jiřího kacířství vezme pochop k šíření se většímu než dotud, a žádali rady a pomoci, aby byli zachováni při své stálosti ve víře a chráněni od útisku, nechtíce se poddati, pokud by o právu ku koruně nebylo od papeže rozhodnuto (21 břez.). Brzy potom spolčení knížata a stavové drželi *sjezd* výše oznámený v *Lehnici* (28 břez.); zároveň však Svídničtí a Javorští, města i krajané, měli sjezd zvláštní v *Javoře*, kde usnesli se, budeli Jiří nebo poslové jeho připuštěni ke shromáždění Mantuanskému, že jej přijmou za krále, i oznámili to sjezdu Lehnickému. Druzí pamatovali je na závazek spolku, ve kterém vždy setrvati mínili; ale aby jich docela od sebe neodrazili, přivolili velice proti mysli Vratislavským, že i oni hotovi jsou Jiřího za krále přijmouti, budeli mu koruna přisouzena papežem a sborem kardinalů. Poněvadž mezitím *Šestiměstští* (horní Lužičané) po projití lhůty jim určené do 1 břez. nebyli přijeli do Prahy, omlouvajíce se nepřítomností královou tudíž, psáno jim bylo z Kladska od nejvyšších úředníků, kteří se nacházeli při králi (16 břez.), aby najisto dostavili se do sv. Jiří. I oni nicméně poslali své ke sjezdu tomuto do Lehnice, ale spatřivše zmáhající se různici mezi společníky slezskými, nepřistoupili k usnešení jejich, nýbrž uzavřeli přiznati se konečně ku králi.

Král Jiří byl mezitím již asi za svého přebývání na Moravě svolil ke sjezdu v Chebě, na kterém se mělo jednati o srovnání s Vilémem knížetem saským; a poněvadž také Fridrich kurfirst falcký, protivník Albrechta brandenburského, vyhledával přátelství s králem, byl ujednal také s ním osobní sjezd v témž městě. Den sjezdu byl ustanoven na 8 dubna; a protož král, nechav na ten čas věcí slezských běžeti svým během, již některý den ve druhé polovici měsíce března odjel z Kladska, a navrátil se do Prahy. Zde čekalo naň rovnání věcí nemilých mezi stranami náboženskými. Děkan Pražský *Vácslav z Krumlova*, doktor práv a od více let již administrator arcibiskupství strany pod jednou, když přejetím dopisů jeho do Říma výše zmíněným brojení jeho proti Roky-

canovi bylo na čas přetrženo, již kdysi předešlého roku, bez- 1459
pochyby ještě za života papeže Kalixta byl se osobně vydal na cestu ke dvoru papežskému, a tam od nového papeže Pia, jemuž dříve již byl osobně znám, sotva tři neděle po jeho zvolení obdržel bullu (11 září), kterou nově mimo předešlé zvolení od kapituly nyní papežem samým jmenován jest *administratorem* arcibiskupství Pražského. Bylo to nejspíš dle úmyslu papeže Pia, že se nově stvrzený administrator na základě této bully pokládal za zmocněna k správě arcibiskupství nejen nad duchovenstvem strany pod jednou dle prozatímného tehdejšího zřízení, nýbrž nad celou zemí a k tomu smyslu snad také vykládal sobě potom povšechné stvrzení privilegií kostela Pražského králem Jiřím dané dne 23 ledna roku 1459. Když záměry tyto, nevíme jakým způsobem, po odjezdu krále Jiřího do Moravy vystoupily na jevo, strhnul se z toho rozbroj v lidu Pražském, o němž konšelé bez meškání dali oznámiti králi do Kladska.[87]) Po příjezdu jeho do Prahy jednalo se o to před králem ve slyšení zástupců obou náboženských stran, kdež zejména purkmistr Staroměstský odporoval platnosti bully papežské a žádal krále za ochranu přijímajících pod obojí, stojících pod poslušenstvím Rokycany co zvoleného arcibiskupa, dle přísahy jeho; naproti tomu Zdeněk Konopištský ze Šternberka v čele panstva strany pod jednou rovněž upomínal krále na slib jeho o zachování svobody jejich náboženství. Král odpověděl mu, znaje se k tomu ovšem, že slíbil stranu pod jednou chrániti, ale neméně že povinen jest zachovati stranu pod obojí při právích a svobo-

[87]) Nemáme o tom pohříchu jiné než velmi kusé zprávy u Eschenloera, toliko v pozdějším, méně hodnověrném sepsání německém pag. 75 dass zu Prage ein schwerer gezog unter dem volke zwischen den christen und ketzern entstunde von der geistlichkeit wegen, dass auch etliche erschlagen wurden«. Žeby byl král Jiří na zprávu o tom náhle odjel z Kladska do Prahy, a že tím Vratislav byla uchráněna útoku od něho, jak Eschenloer dále vypravuje, zdá se býti pozdější jeho smyšlenka. Král Jiří neměl tehdáž ve Kladsku žádných příprav kterých by bylo bývalo potřeba k začetí války ve Slezsku; den pak odjezdu jeho z Kladska byl nejspíš ustanoven již asi 9 Března, kteréhožto dne psal Janovi z Rosenberka, že mínil býti 4 Dubna v Plzni na cestě ke sjezdu Chebskému. Viz *Archiv český* V. 275.

1459 dách jejích, a že míní státi jí v slibu a závazku svém.[88]) Záměr kapituly Pražské, ano beze vší pochybnosti také papeže Pia, aby krátkým spůsobem odstrčili mistra Jana z Rokycan od správy duchovenstva strany pod obojí, zůstal tudy překažen.

Pobyv v Praze bezpochyby jen málo dní, nacházel se král Jiří již dne 4 dubna na cestě ke sjezdu Chebskému v *Plzni*. S ním jel syn jeho Viktorin, a v průvodě nacházeli se všichni znamenitější páni čeští. Dne 7 dubna vjel slavně do *Cheba*, a nazejtří (8 dub.) přijel tam Albrecht brandenburský jakožto prostředník ke srovnání s knížaty saskými, o dva dni pak později také kurfirst *Fridrich falcký*. Nepřátelství mezi těmito dvěma knížaty usnadnilo králi jednání s jedním i druhým, protože každý se bál, aby ho protivník nezískal ke své straně. Tudy již dne 15 dubna byla zavřena *smlouva* mezi kurfirstem falckým a králem českým o obnovení starodávného přátelství mezi jich zeměmi. Kurfirst žádal, aby do ní pojat byl také přítel jeho *Ludvík* vévoda *bavorský* na Landshutě; k čemuž nepřišlo na ten čas pro některé nesnáze mezi ním a králem českým; ale ujednáno, aby byl o to zvláštní sjezd v Praze prostřednictvím kurfirstovým. Hned potom stalo se také dohodnutí o *smlouvu* s *Vilémem i Fridrichem* knížaty saskými, následkem čehož nejprvé Vilém (18 dub.), o několik pak dní později také Fridrich (22 dub.) osobně přijeli do Cheba, přivítáni jsouce se vší ctí, k tomu potom také markrabí Albrechta starší bratr kurfirst Fridrich brandenburský. Tu konečně dne 25 dubna dokonány jsou smlouvy o všecky starší i novější různice mezi knížaty těmito a korunou českou. Vévoda Vilém předně se vzdal ve jménu svém i manželky své Anny a potomků svých všelikých nároků na království české a země k němu přivtělené. Naproti tomu král Jiří zanechal v držení Fridricha i Viléma saského všech sporných dotud hradů a panství v Míšni a Durynsku co lén od koruny české; knížata pak odřekli se *Mosta* a *Oseka* i *Duchcova* se vším, co v zemi české samé na jižním svahu Krušných hor měli do té doby ve své moci. Nadto však umluvena jest *dvojí svatba* mezi rodinami krále Jiřího a knížat saských, tak

[88]) Jediná zpráva o tom u Cochlaea pag. 415 jest také dosti chatrná.

totiž že syn Jiřího Hynek zaslíben s Kateřinou dcerou Vilémovou a dcera Jiřího Zdena s Albrechtem synem Fridricha saského.[88a]) Ačkoli nevěsty obě byly ještě příliš mladé, měly svatby slaveny býti ještě téhož roku o sv. Martině, k čemuž umluven sjezd opětný ve Chbě. Dále zavřen stálý *spolek obranný* mezi Čechy s jedné strany a oběma knížaty saskými s druhé strany, též pak *spolek přátelský* mezi králem českým a všemi čtyrmi bratřími brandenburskými, totiž kurfirstem Fridrichem a druhým Fridrichem markrabím v Brandenburku i Albrechtem a Janem purkrabími Normberskými.[88b]) 1459

Umluvami těmito Chebskými byl učiněn konec všeliké naději odporné strany ve Slezsku, kterou mohla dotud míti, v pomoc od knížat saských. Vévoda Vilém vyžádal na králi Jiřím toliko, aby těm, kteří se ho byli ve Slezsku přídrželi, nevzpomínal toho ničím zlým, když by se navrátili ku poslušenství, i aby je zachoval při právích a svobodách starodávných; hned pak po zavření umluv vypravil z Cheba některé raddy své spolu s raddami Albrechta brandenburského ke sjezdu do *Chotěbuze* k tomu času položenému, aby knížatům a stavům slezským tam shromážděným oznámil tyto umluvy a je napomenul ku poddání se králi. Sjezd však, obdržev zprávu o umluvách Chebských již něco dříve, rozjel se, nechtěje poselstva tohoto čekati. Vévoda Vilém nicméně vypravil ještě i potom jiné poselství do Slezska k témuž účelu, a žádal krále (15 kv.), aby poshověl k tomu ještě do sv. Jana křtitele.

Krátce před tímto sjezdem Chotěbuzským měli účastníci spolku slezského *sjezd v Lubni* (21 dub.), na kterém většina opět učinila usnešení, které by bylo knížeti Vilémovi neprospělo. Svídničtí a Javorští, s nimi pak také Konrad Bílý Olešnický odhodlali se totiž psáti již přímo Jiřímu co králi, žádajíce s odvoláním na papežskou bullu heitmanem Kladským jim ukázanou, aby jim popřál lhůty do rozeznání o právo jeho ku koruně na sjezdě Mantuanském. Náčelník

88a) [Zdena byla předtím (prostřednictvím markrabí Albrechta braniborského, srvn. svrchu str. 239) r. 1454 zasnoubena Fridrichovi Břežskému; srvn. Arch. Č. XV, 214.]

[88b) Srvn. Arch. Č. VII, 228.]

1459 spolku Jindřich Hlohovský, knížata Zahanští a kněžna Lehnická psali týmž způsobem ne sice králi, ale pánům českým. Po zprávě však o umluvách Chebských, která jich došla v Chotěbuzi, drželi společníci ještě jednou *sjezd v Lubni*, na kterém se objevila úplná změna ve smýšlení většiny. Javorští a Svídničtí oznámili krátce, že se králi poddají, a vypověděli další účastenství ve spolku; Jindřich kníže Hlohovský vzdal se náčelnictví, a dal se u vyjednávání s králem prostředkem Jana z Rosenberka, který měl dceru jeho za manželku; spolek byl tím roztržen, a jen Vratislavští, s nimi pak Baltazar z knížat Zahanských, nechtěli vždy upustiti od svého odporu.

Král Jiří zdržel se po umluvách s knížaty ještě více dní v Chebě, tak že se teprv dne 9 května nacházel na cestě zpátečné do Prahy v *Žatci.*[89]) V Praze přijeli ke dvoru jeho brzy potom raddové *Ludvíka* vévody *bavorského* i raddové *falckrabí Fridricha* co prostředníka k zavření smlouvy s Ludvíkem dle ujednání v Chebě. Vévoda Ludvík nacházel se s korunou českou v podobné rozepři jako předtím knížata saští o některá panství mimo hranice země české ležící; a nedocílilo se ani tentokráte srovnání o ně; následkem čehož král Jiří po marném vyjednávání vydal obecný zákaz, aby nikdo z Čech nevstupoval do vojenské služby u Ludvíka, a kteří u něho byli, aby se navrátili (29 kv.)[89a]) Vévodovi bylo to velice na ujmu pro nepřátelství, které měl s Albrechtem brandenburským vedlé Fridricha falckého, i také pro rozepři s císařem o město Donauwörth, kterého se byl před nedávnem zmocnil proti právům říše. Téhož asi času vykonali v Praze *měšťané Chebští* přísahu králi Jiřímu, ku které byli od počátku ochotni, ale nestalo se to dotud pro častá vzdálení králova. Též učinili někteří sousedé říšského města *Normberka*, kteří drželi léna od koruny české, a rovněž mnozí hrabata a jiní šlechtici němečtí z Frank, z Durynk a z Míšně, kteří se v tom až do umluv Chebských rozpakovali.

Vratislavští v zarytém odporu svém proti králi Jiřímu

[89]) Jest sice listina krále Jiřího daná dne 29 Dubna v Praze (viz *Archiv český* IV. 48), ale patrně vydaná z Prahy za nepřítomnosti jeho, jakž se stávalo dosti často.

[[89]a) Srvn. k tomu Arch. Č. VII, 229].

skládali naději svou ještě ve dvůr papežský, ne beze vší příčiny. Papež *Pius II*, ač byl z počátku dle příkladu předchůdce svého Kalixta bez rozpaků uznal Jiřího za krále, zdá se že později, hledě na nesnáze jeho se Slezáky a knížaty saskými, počal se oddávati jinému smýšlení, doufaje snad užitím nesnází těch skloniti krále k větší povolnosti k stolici papežské ve věcech náboženství. Přiznání se krále Jiřího ku poslušenství jeho jakožto nového papeže bylo poselstvím *Janà z Rabšteina* vykonáno v Římě dne 9 března. Papež hned tehdy se choval pochybně. Na průvodním listě vydaném poslům ke zpátečné cestě, ve kterém jmenováni byli posly „*krále* českého", napsal opravu, nazývaje je posly „*království* českého", jakoby Jiřího za krále neuznával. Brzy potom vyjel z Říma, ubíraje se ke *sjezdu Mantuanskému*, na kterémžto cestě však delší čas zdržel se v *Sieně*. Tam přijeli dne 1 dubna poslové spolčených knížat slezských a města Vratislavě, a měli již dne 3 dubna slyšení soukromé, potom dne 9 dubna veřejné, ve kterém přímo žádali, aby papež zvolení a korunování Jiřího za krále, jakožto nezákonné, prohlásil za neplatné a vzal je proti němu ve svou ochranu. Dne 14 dubna dostali odpovědi, která se dosti shodovala s přáním jejich. Papež pochválil branný jejich spolek, a povzbuzoval je k setrvání ve víře a v poslušenství k stolici papežské i v odporování protivníkům církve; ve kterémžto smyslu dal potom také psáti jak Vratislavským tak všem jiným tehdejším účastníkům spolku každému obzvláště (19 dub.). Zároveň psal pánům českým strany pod jednou (19 dub.), jmenuje mezi nimi na předním místě Jana z Rosenberka, Zdeňka Šternberského, Jindřicha z Michalovic a Zbyňka z Hasenburka, oznamuje jim, jaké stížnosti naň vznesli poslové slezští o neřestech na ujmu víry a řádů kostelních v zemi české panujících, a vyzývaje, aby Jiřího, jejž za svého pána mají, napomenuli, by se měl na pokoji, až by o rozepřích ve království povstalých jím, papežem, rozhodnuto bylo na sjezdě v Mantui, oni pak sami aby v Čechách ani ve Slezsku nečinili žádných příkoří aniž komu jinému (totiž ovšem králi) činiti jich nedopouštěli. Že byl papež předtím psal Jiřímu co králi, vymlouval v soukromé rozpravě s posly slezskými, že se stalo jen jaksi omylem a pře- 1459

1459 hlídnutím; přiznání se pak Jiřího ku poslušenství po poslích jeho do Říma že neodmítl v naději na obrácení se Čechů. Ačkoli dopisy papežovy došly do Slezska teprv po velké změně, která se tam stala následkem umluv Chebských, a když branný spolek slezský, jejž papež chválil, byl se již roztrhnul, nicméně ve Vratislavi způsobeno jimi velké rozčilení, tak že proti lepší rozvaze mužů opatrnějších, světských i duchovních, nátlakem chátry pobuřované kazateli vášnivými a jinými lidmi lehkými uzavřeno i nyní setrvati v odporu, a konány jsou proto přípravy k obraně města.

Král Jiří po svém navrácení do Prahy, neli hned z Cheba, psal papeži dříve, než mohl míti zprávu o změně v jeho chování,[90]) oznamuje jemu své srovnání s Vilémem saským a ostatní přátelské smlouvy v Chebě zavřené, jakož i úmysl svůj, že pošle ke sjezdu do Mantue, stěžuje však sobě při tom na odpůrce své ve Slezsku. Již tehdáž, ve první polovici měsíce května, jednalo se po poslích i psaních opět mezi králem českým a císařem Fridrichem o záležitost uherskou. Císař, začav o trůn uherský s Matiášem Korvinem válčiti, čehož neschvaloval jemu papež pro nebezpečenství od Turků, vyhledával opět pomoci od krále Jiřího, podával mu za to slavného udělení léna na království české i jiných výhod, a zval jej k osobnímu sjezdu v některém místě v Rakousích blíž hranic moravských. Králi musilo se získání přátelství s císařem viděti býti tím důležitější, když spatřil, kterak se papež klonil ke straně jeho protivníků. Nejprvé vypravil v měsíci červnu toliko posly k císaři; později však odebral se kdysi na začátku měsíce července sám do *Brna*, kdež se měl státi pokus prostřednictvím jeho o srovnání mezi císařem a Matiášem Korvinem. Papeži mezitím následkem dopisu jeho k pánům českým odepsal, dávaje znáti, že neuznával práva stolice papežské k rozeznání soudnímu o jeho právě ku koruně, při čemž sliboval opět vypraviti posly ke sjezdu Mantuanskému, s výmluvou, že osobně přijeti jest mu nemožno právě pro ne-

[90]) Psal mu o pořízení poslů slezských u papeže v Sieně Fantin dne 30 Dubna, nejsa však sám zpraven úplně dle pravdy. Viz Palackého *Urkd.* 100. Obsah dopisu králova známe z odpovědi papežovy dané v Mantui dne 8 Června (u Eschenloera latinského 47).

snáze ve Slezsku.[91]) Dříve však než toto jeho psaní došlo do 1459
Mantue, kamž mezitím papež dojel dne 27 května, přišly dopisy nové od papeže ku králi i ku knížatům i městům slezským jemu protivným. Spřátelení krále Jiřího s knížaty německými i nebezpečný stav záležitosti uherské způsobily patrně zase změnu ve smýšlení papeže Pia. Již psal králi Jiřímu (8 čv.) opět co *nejmilejšímu synu v Kristu,* chválil jeho výtečné vlastnosti, jevil radost svou z přátelských svazků zavřených v Chebě a naději z toho, že král nyní volněji než dotud bude moci propůjčiti se k obraně společné křesťanstva proti Turkům; horlivě přimlouval mu, aby osobně přijel do Mantue; tím že se zavrou ústa utrhačů jeho a zahanbeni budou; pakli by to však nebylo možné, ubezpečoval, že poslové jeho přijati budou laskavě a čestně; konečně o nesnázích ve Slezsku ujišťoval, že se dějí nejen bez vůle nýbrž i bez vědomí jeho. Psaním ke Slezákům (9 čv.) vyslovoval nelibost svou z různic mezi nimi a králem, jakožto škodlivých pro nebezpečenství od Turků, a napomínal je, aby vypravili posly své do Mantue s dostatečnou mocí; neb že o to píše též králi a míní se tu pokusiti o zjednání pokoje a svornosti mezi nimi.

Dopis tento zdá se že došel do Vratislavě o něco dříve, než se dopis ku králi dostal do jeho rukou, poněvadž bezpochyby musil z Prahy teprv zaslán býti za ním do Brna. Konšelé Vratislavští, otevřevše list, zaslali spěšně přepisy knížatům, kteří s nimi prvé byli ve spolku, a žádali jejich rady. Všichni odepsali, poněvadž papež sám napomíná k pokoji, že míní vejíti v pokoj s králem; ale *Vratislavská obec* nechtěla rady takové slyšeti, a vzala konšely k tomu se klonící v neli-

[91]) O obsahu tohoto psaní můžeme souditi jen z odpovědi papežovy k němu dne 19 Srpna u Eschenloera latinského 60. Srovnati s tím sluší psaní Vratislavských ku papeži dne 23 Července v Markgrafově *Politische Correspondenz Breslaus,* kdež praví o králi Jiřím: Hic postquam literis Beatitudinis Vestrae dominis baronibus regni Bohemiae directis requisitus fuisset ad unionem, pacem et concordiam amplectendas, bis quae quieti et tranquillitati obessent (sic) rejectis et ut super erroribus et defectibus in ipso regno exortis Beatitudinis Vestrae in diaeta Mantuana gerendae intenderet decisioni, parere recusavit. A dále: Audet enim dicere, quod super regno et ejus juribus seque esse regem, nullius teneatur subire cognitionem.

1459 bost; byť chtěl papež i císař, pravili, že nepřijmou kacíře Jiřího za krále. Uzavřeli však konečně poslati do Mantue dle vyzvání papežova. Zrovna toho času král Jiří, když žádné předešlé napomínání nemělo účinku a také vyjednávání knížete Viléma saského, k němuž byl vyžádal lhůtu do sv. Jana křtitele, nevedlo k cíli, uzavřel proti zatvrzelým protivníkům svým ve Slezsku užiti některých prostředků přísných. Z rozkazu jeho *Hanuš z Warnsdorfa*, heitman Kladský a s ním 210 panoší a zemanů ve službě královĕ dne 13 července zaslali *odpovědné listy* své do Vratislavě, ne proti obci, ale proti všem duchovním osobám města tohoto, protože vášnivým kazatelům tamějším na předním místě přičítáno bylo rozeštvání chátry Vratislavské; hned pak nazejtří potom časně z rána počalo se z hrabství Kladského pálení, hubení a loupení na statcích duchovním těmto náležejících (14 čvce.). Vratislavští však se duchovenstva ujali, a vypravili lid svůj do pole k válčení s lidem královským. Zatím král Jiří, obdržev řečený dopis papežův, opět poslal přepisy jeho knížatům a městům slezským na důkaz, že jest od papeže uznáván za krále; a účinek toho byl rozhodný. Již dne 18 července Javorští a Svídničtí poslali přepis obdržený Vratislavským s návěštím, že míní přijmouti Jiřího za krále bez dalších odkladů. Dne 25 července knížata slezští drželi *sjezd v Olavě*, na kterém všichni vyjma Baltazara Zahanského uzavřeli učiniti taktéž. Obeslavše Vratislavské ke sjezdu teprv po tomto usnešení, oznámili poslům jejich z konšelů i z obce úmysl svůj s napomínáním důtklivým, aby se králi rovněž poddali, nechtíli ode všech druhých zůstati opuštěni. Poslové odpověděli k tomu dosti vzdorovitě, a obec po vyslyšení zprávy jejich setrvala v odporu. Aby město nemohlo býti přemoženo hladem, uzavřeli Vratislavští poslati ku *králi polskému* s prosbou, aby nezavíral dovozu obilí k nim, zároveň pak aby jim nebránil i najímání žoldnéřů v zemi své.

Knížatům slezským na sjezdě v Olavě bylo již známo, že mínil císař Fridrich vykonati slavné *udělení léna Jiřímu*, k čemuž ujednán byl osobní sjezd jeho s králem v *Brně*. Císař dle umluvy o to přijel dne 30 července do Brna, kdež přijat jest se slávou velikou. Hned nazejtří potom (31 čvce.) zasedl

v majestátě na rynku Brněnském, kdež Jiří jakožto kurfirst 1459
říše německé učinil jemu přísahu obyčejnou a přijal od něho korouhve země české a druhých zemí ku koruně příslušejících, potom pak přede vším lidem posazen jest na pravici císařově. Král Jiří dal o tom ještě téhož dne zprávu písemnou purkmistrům a raddám Starého, Nového i Menšího měst Pražských, jakož těm kteří zvláštní radost z toho měli, aby to oznámili jiným všem městům koruny (31 čvce.). V Brně nacházeli se již dříve u krále Jiřího poslové krále *Matiáše*, který byl přijal prostřednictví jeho v rozepři s císařem, Jan biskup Varadinský a Osvald z Rozgoně maršálek dvorský. Král Jiří ujednal s nimi (12 srp.) se svolením císaře příměří do sv. Jana křtitele roku budoucího (24 čv. 1460), mezi kterýmžto časem mělo býti opět prostřednictvím královým jednáno o konečné srovnání na sjezdě v Olomouci dne 20 ledna. Ale dřív ještě byly tudíž v Brně zavřeny smlouvy tajné o stálý přátelský spolek mezi císařem a králem proti komukoli, s nímž by jeden neb druhý měl protivenství, vyjma jediného papeže (2 srp.); zvláště pak slíbil císař králi Jiřímu určité summy peněz za to, když by mu dopomohl království uherského, menší, když by se to stalo smluvami, větší, pakli by bylo potřeba moci branné; neb nevedloli by vyjednávání k cíli, zavázal se král poskytnouti císaři vojenské pomoci, tak aby oba o sv. Jakubě příštího roku byli s vojenskou mocí svou u Prešpurka. Zvláštní smluvou také zavázal se císař králi spravovati říši německou dle rady jeho a k tomu cíli osaditi také úřady říšské při dvoře svém dle dorozumění s králem. Následkem všelikých těchto přátelských smluv císař Fridrich z Brna dne 8 srpna zaslal list ke Vratislavským, kterým oznámil jim, že králi Jiřímu propůjčil vše, co jemu jakožto králi a kurfirstu od říše náleží, a vyzýval je proto, aby mu učinili poslušenství jakožto pánu svému.

V naději asi, že napomenutí od císaře samého bude míti větší účinek ve Vratislavi než posavadní přičinění rozličné, král Jiří dal pod rukou svolení své *Konrádovi Černému* knížeti Olešnickému k písemnému jednání s městem o jisté příměří, za kterého by mělo čas na rozmyšlenou (13 srp.). Konšelé i praelati Vratislavští měli k tomu dosti chuti; ale obec

1459 vždy stejně odmítala všeliké rady k pokoji; i přišlo z toho jen ještě k většímu rozkvašení chátry proti konšelům, tak že se častěji musili báti i o život. Nezbývalo tudy nic jiného než užiti konečně v rozsáhlejší míře moci branné; což zdálo se že tím snáze povede k cíli, když jinde skoro všude odpor přestával. Král Jiří po dokonání umluv svých s císařem odebral se z Brna opět do *Kladska* (před 23 srp.), a vydal odtamtud již dne 25 srpna nařízení ke všem pánům a městům v Čechách i na Moravě, aby vedlé něho zaslali odpovědné listy Vratislavským a hotovi byli vytáhnouti do pole proti nim na rozkaz další. Následkem toho již dne 28 srpna došlo neméně než 265 *odpovědných listů* do Vratislavě z Čech, z Moravy i dílem ze Slezska, tak že jich bylo o dvou nůších, a o čtyry dni později (1 září) došel Vratislavských také list od kurfirsta *Fridricha brandenburského* (daný 28 srp.), kterým je napomínal, oznamuje, žeby dle umluv přátelských ve Chbě musil králi poskytnouti pomoci proti nim, když by se nepodrobili. V *Kladsku* zatím *přísahali* králi *Jiřímu* všichni *knížata hornoslezští,* kteří toho nebyli dříve již učinili, mimo to také *Konrád Bílý Olešnický;* Javorští pak a Svídničtí z měst i z knížetství přijeli tam u velkém počtu, podávajíce se k témuž, jak medle by král přijel k nim. Již dne 31 srpna odebral se tudy král do *Svídnice,* kdež přijat jest se slávou velikou, a hned nazejtří (1 září) obě města Svídnice a Javor i šlechta obou knížetství učinili mu přísahu věrnosti.

Branné přípravy proti Vratislavským měly vždy ještě za účel více strachem než skutečným dobýváním města připraviti je k poddání. Z uložení od krále odebral se ze Svídnice opět *Konrad Černý* Olešnický s několika předními muži z obou řečených měst a knížetství i s raddami knížat Jindřicha Hlohovského a Vladka Těšinského do Vratislavě, kdež předstoupivše před konšely a obec napomínali je, když papež i císař, když kurfirstové a jiní knížata říše, když oni a jiní krajané jejich krále Jiřího plně uznali a přijali, aby pro zachování pokoje oni samotni nesetrvávali v odporu proti němu, představujíce jim zlé následky války beznadějné a slibujíce od krále milost. Teprv když ani poselství toto nic neprospělo, pokročil branný lid králův ku předu, a jal se ško-

diti Vratislavským. Dne 7 září osazena jest *Středa*, a pleněna 1459
krajina odtud až na malou míli cesty od Vratislavě. Vratislavští směle a však beze všeho řádu a kázně vojenské vytáhli do pole až k *Lešnu*, musili však spěšně utíkati do města, zvěděvše náhodou o úkladech strojených jim od vojska královského, které se od *Neukircha* chystalo udeřiti na ně a zaskočiti jim zpátečnou cestu (8 září). Mezitím král Jiří ze Svídnice se odebral do *Javora*, kdež učinil mu přísahu *Jindřich* kníže *Hlohovský*, něco později také kněžna Lehnická Hedvika se synem svým Fridrichem. Příklady ty následovalo něco sousedů Vratislavských, kteří měli statky na venkově, aby se uchránili záhub; do Javora pak konečně také *Šestiměstští*, vyjma toliko *Zhořelecké*, vypravili posly své, po nichž učinili přísahu dávno slíbenou dne 21 září. Jindřich kníže Hlohovský učinil mezitím ještě zase pokus o skloněni Vratislavských ku pokoji, vzkázav jim po poslích (14 září), žeby jim zjednal příměří s králem, aby měli čas na rozmýšlenou; když pak i to odmítli, oznámil jim písemně (20 září), že když se nepoddají, povinen jest pomáhati proti nim králi. Odpovědných listů pánů českých a moravských proti Vratislavským přibývalo zatím den ode dne, rovněž pak také ze Slezska od knížat, měst a šlechticů, kteří se již přidrželi krále, tak že napočteno jich konečně na tisíc. Také pak brzy potom, dne 29 září, *dvě vojska* dosti četná sebrala se v poli proti Vratislavi, jedno u *Kanta* z Kladska a z obou knížetství Svidnického a Javorského, druhé na oné straně řeky Odry u *Vidavy*, v němž nacházeli se Konradové oba, Bílý i Černý, Olešničtí, Vladek kníže Těšinský a Jan Osvětimský spolu s lidmi Jindřicha knížete Hlohovského, obě pak vojska také Čechy sesílená.

Krátce předtím byl se *biskup Vratislavský Jošt*[91a]) navrátil ze Říma, kdež byl meškal skoro celý rok, a učiniv bez dalších rozpaků přísahu králi Jiřímu, mínil se sám také pokusiti o smíření s ním Vratislavských. Papež *Pius* poslal po něm nový dopis ku králi co odpověd na poslední psaní jeho a opět též dopis ke Vratislavským, nadepsaný k biskupovi samému i k duchovenstvu a obci města, směru téhož jako pře-

[[91]a) O něm Hamršmíd, Jošt z Rosenberka a jeho doba. V Praze 1892.]

1459 došle. Dopisem ku králi, daným dr
slib jeho, že pošle ke sjezdu Mantu
jak nejvíce možná pospíšil; ube
nepobádal k neposlušnosti proti
více ku potěšení jich v ouzkosti
také pak když krále předešle na
nikterak nemínil staviti se mu
srovnati rozepři jeho se Slezáky
bez ujmy práv královýcl. Vratisl
vyzýval opět, aby poslali rovněž
při své, vyslovoval nelibost svou n
mnoho roznášejí urážlivého na u
a napomínal, aby utrhání takovéh
čím by jemu právem byli povinni.
po poslu žádal na Vratislavských
mohl přijeti do jich města, ale obd
cích teprv asi o týden později. Dř
odebral k rokování s nimi, stal se d
slav od obojího vojska v poli sebra
přešlo k tomu cíli přes Odru, a spojil
u Vidavy k udeření na předměstí na
ufajíc zmocniti se jich i ostrova, na kter
kostel biskupský; ale předsevzetí to se
musilo ustoupiti s některou ztrátou. Nyn
dne 3 října přijel do Vratislavě, a jednal
šely a obcí i duchovenstvem; předkládal jim
naučení od papeže přísahu králi učinil, a
aby se déle neprotivili témuž; dal jim také pře
papežovy, k nim i ku králi, a podával prosti
k uvedení jich v milost. Konšelé by byli rádi
bylo zavřeno příměří nějaké k jednání o to; ale
řená opět kazateli, kteří ani na biskupa nic nedb
dne, kterého měla dána býti odpověď (4 říj.) zam
tak že i biskup Jošt odešel z města s nepořízením.

Král Jiří byl mezitím již dříve opustil Slezsk
nastávající zaneprázdnění. Bylť sobě opět *Ludv*
bavorský vyžádal jednání s ním o umluvu přátels
k tomu král vypravil některé raddy své do *Domažl*

1459 dešle. Dopisem ku králi, daným dne 19 srpna, přijímal vděčně slib jeho, že pošle ke sjezdu Mantuanskému, a žádal, aby s tím jak nejvíce možná pospíšil; ubezpečoval, že Slezáků nikdy nepobádal k neposlušnosti proti němu; co jim psal, že bylo více ku potěšení jich v ouzkosti než aby jim radil k odboji, také pak když krále předešle napomínal k urovnání pře, že nikterak neminil staviti se mu za soudce, nýbrž přál sobě srovnati rozepři jeho se Slezáky pouze přátelským spůsobem bez ujmy práv králových. Vratislavské dopisem dne 18 srpna vyzýval opět, aby poslali rovněž do Mantue k jednání o rozepři své, vyslovoval nelibost svou nad tím, že prý někteří z nich mnoho roznášejí urážlivého na ujmu dobré pověsti královy, a napomínal, aby utrhání takového nechali a králi neodpírali, čím by jemu právem byli povinni. Biskup Jošt již dne 22 září po poslu žádal na Vratislavských bezpečného průvodu, aby mohl přijeti do jich města, ale obdržel jej po některých okolcích teprv asi o týden později. Dřív než se následkem toho odebral k rokování s nimi, stal se dne 1 října *útok na Vratislav* od obojího vojska v poli sebraného. Vojsko od Kanta přešlo k tomu cíli přes Odru, a spojilo se s druhým vojskem u Vidavy k udeření na předměstí na pravé straně Odry, doufajíc zmocniti se jich i ostrova, na kterém se nacházel hlavní kostel biskupský; ale předsevzetí to se nezdařilo, a vojsko musilo ustoupiti s některou ztrátou. Nyní teprv biskup Jošt dne 3 října přijel do Vratislavě, a jednal na radnici s konšely a obcí i duchovenstvem; předkládal jim, kterak sám dle naučení od papeže přísahu králi učinil, a napomínal tudy, aby se déle neprotivili témuž; dal jim také přečísti oba dopisy papežovy, k nim i ku králi, a podával prostřednictví svého k uvedení jich v milost. Konšelé by byli rádi zjednali, aby bylo zavřeno příměří nějaké k jednání o to; ale obec pobouřená opět kazateli, kteří ani na biskupa nic nedbali, druhého dne, kterého měla dána býti odpověd (4 říj.) zamítla všecko, tak že i biskup Jošt odešel z města s nepořízením.

Král Jiří byl mezitím již dříve opustil Slezsko pro jiná nastávající zaneprázdnění. Bylť sobě opět *Ludvík* vévoda *bavorský* vyžádal jednání s ním o umluvu přátelskou, a byl k tomu král vypravil některé raddy své do *Domažlic* ke sjezdu

s raddami vévodovými. Tam byla dne 18 září učiněna smlouva, která měla býti stvrzena na osobním sjezdě oboudvou panovníků, i byl sjezd ten položen v Plzni k 11 říjnu. Král proto hned po přijetí přísah v Javoře nastoupil odtamtud na cestu do Čech, na níž se již dne 29 září nacházel v *Bolkenhaině;* dne pak 6 října přijel do Prahy, co zatím na cestu do *Plzně* všecko již bylo připraveno. Král přijel tam se slavným průvodem panstva dne 11 října, a o tři dni později (14 říj.) přijeli knížata Ludvík bavorský a Fridrich kurfirst falcký rovněž s komonstvem četným, tu pak stvrzeny jsou Domažlické umluvy o přátelskou jednotu s vévodou Ludvíkem v témž spůsobu, jak byla na sjezdě Chebském zavřena mezi králem a Fridrichem falckým, ano promluveno předběžně i o jiném bližším spřátelení prostředkem nějakých umluv svatebních mezi oběma rody. 1459

Sotva věc tato byla vyřízena, nastal nový obrat ve věci slezské. Papež Pius, maje zprávy o započaté již válce s Vratislavskými, pro kterou nebylo naděje, žeby ta pře vzala konec přátelským rozsouzením jeho v Mantui, uzavřel vypraviti k témuž cíli raději plnomocné legaty do Čech a do Slezska, i ustanovil k tomu již dne 19 září *Jeronyma Landu* arcibiskupa Kretského a doktora *Františka z Toleda,* arcijahna Sevillského, Španěla, kteříž se měli vynasnažiti o narovnání mezi králem a Vratislavskými. Legátové přijeli dne 25 října do Prahy, což bylo nejspíš jen některý den po navrácení krále Jiřího z Plzně. Dne 28 října měli slavné slyšení u něho, ve kterém dvojí přání papežovo přednesli, první v příčině války obecné s Turky, aby se král jí účastnil s mocí svou, druhé aby se naklonil k míru s Vratislavskými, k čemuž podávali svého prostřednictví. Král ochotně přijal prostřednictví toto, a opatřil legaty na cestu do Slezska průvodem svým. Vyjevše nejspíš po Všech Svatých z Prahy, nacházeli se na cestě této dne 5 listopadu v Nimburce. Král sám pak hned potom vydal se na cestu do Chba, ježto přicházel zatím čas umluvený k slavení dvojí svatby mezi rodinou jeho a rodem knížat saských v tomto městě. Král a královna vyjeli z Prahy s velkým a slavným komonstvem, asi ve 3000 koní, vezouce nevěstu teprv desítiletou, dceru svou *Zdenu,* ustanovenou za

1459 manželku *Albrechtovi* synu kurfirsta Fridricha saského. Všichni přední páni čeští a mnoho paní a panen urozených nacházelo se přitom v jejich průvodě. Poněvadž byl ustanoven ke svatbám den sv. Martina (11 listop.), nacházel se dvůr český již snad některý den předtím ve *Chbě;* tam pak přijeli z německé strany knížata Vilém saský co otec druhé nevěsty Kateřiny ustanovené Hynkovi nejmladšímu synu krále Jiřího a synovec jeho Albrecht co ženich, s nimi pak spřátelení markrabí brandenburští, Fridrich kurfirst i Albrecht purkrabí Normberský, dále Otto z vévod bavorských a Magdeburský arcibiskup rovněž s komonstvem četným hrabat, pánů, rytířů asi o třech tisících koní. *Oddavky* oboje vykonal arcibiskup Magdeburský, tak však, že jen dcera králova Zdena osobně byla zasnoubena s ženichem svým Albrechtem a odevzdána potom k vychování až do let dospělých dvoru saskému; místo však druhého ženicha *Hynka,* teprv sedmiletého, kterýž zůstaven byl v Praze, zastal při obřadě kostelním otec jeho král Jiří, nevěsta pak *Kateřina* dcera Vilémova odevzdána jest rovněž zase k vychování u dvoru českého. Následovalo více dní radovánek a slavností všelijakých, mezi kterými jednalo se také o mnohé věci vážné a důležité, které však na ten čas větším dílem ukrývaly se v tajnosti. Obě strany mezi knížaty německými, ježto měli rozepře spolu, hledali tehdáž přátelství s králem Jiřím nebo dožadovali se ho aspoň za přátelského umluvce. Vévoda bavorský Ludvík a kurfirst Fridrich falcký vypravili za tou příčinou raddy své do Chba; ale rozprava mezi nimi a Albrechtem brandenburským co druhou stranou vedená před králem dne 16 listopadu stala se tak příkrou, že uznal král zapotřebí ji přetrhnouti a přijetí rozsudství mezi oběma stranama na ten čas se vyhýbal. Dne 20 listopadu zavřel tudíž ve Chbě smlouvu přátelskou také s vévodou bavorským Albrechtem sídlícím ve Mnichově, týmž který měl někdy býti českým králem, a se syny jeho Janem a Sigmundem; brzy pak potom odjel z Cheba zpátky ku Praze, kdež nacházel se pokud známo aspoň již zase dne 27 listopadu.[92])

[92] Viz *Archív český* V. 280. Z dopisu Chebských k Rezenským o svat-

Za dní radovánek a slavností i všelikého jiného jednání 1459
v Chebě byli *legatové papežští* započali jednání své ve *Vratislavi* o smíření odbojného města tohoto s králem. Zrovna v den sv. Martina (11 listop.) byli od Svídnice přijeli do Vratislavě, kdež přijati byli s největší slávou a radostí. Již třetí den potom (13 listop.) ústy Jeronyma arcibiskupa učinili předložení své k raddě městské a k duchovenstvu s městem držícímu, ve kterém napomínali ku pokoji, ukazujíce ku potřebě toho obecné pro záměr společného předsevzetí proti Turkům a k nevyhnutedlnosti pro Vratislavské, poněvadž by v osamělosti své králi po velkém upevnění jeho moci konečně odolati nemohli. Řeč ta se Vratislavským nikterak nelíbila. V rozpravě delší, kterou měli legatové dne 16 listopadu s konšely, praelaty, některými kazateli a některými z obce, a ve které k tomu vedli, aby jim dáno bylo v moc ustanoviti způsob, kterým by se město králi poddalo, byly jim předstírány příčiny, pro které Vratislavští toho učiniti nechtěli; a v lidu lálo se na ně jako na podpůrce kacířů; pomlouváni jsou, že se dali od krále podplatiti, a jiným spůsobem. Legati chtěli užiti přísnosti proti některým kazatelům, kteří lid nejvíce štvali; ale zrazeno jest jim to od konšelů, kteří se báli většího rozezlení chátry. Mezitím nicméně zjednáno jest prostřednictvím legatů *příměří* mezi městem a vojskem královským, pokud trvalo toto vyjednávání. Minulo však čtrnáct dní, než se legatové dočkali určité písemné odpovědi na své přednesení. Po mnohém naléhání o to dána jest jim konečně dne 1 prosince ve jménu netoliko města samého, nýbrž také kapitul dvou Vratislavských a ostatního duchovenstva, též knížete Baltazara Zahanského a města Namyslavě jakožto jediných ještě spojenců. Byla složena týmž duchem nenávistí proti Čechům a králi jejich dyšícím jako jiné předešlé spisy Vratislavských, zvláště k stolici papežské zaslané. Pravili, že jest král, od rodičů kacířských pošlý a v kacířství vychovaný, stálým podporovatelem a ochráncem kacířství a že jest k tomu zavázán mnohými sliby a přísahami straně své učiněnými. Učinilli, jak se praví, přísahu poslušenství k církvi a

bách vykonaných ve Chbě daného dne 28 Listopadu nedá se s jistotou souditi, bylli král ještě toho dne v Chebě čili již byl odjel.

1459 odpřisáhlli kacířství, však že jsou to jen slova klamná. Kdyby prý Pražané a jiné ovce kacířstvím nakažené nebyly jisty a přísahám jim učiněným od něho nevěřily, nemohl by u nich obstáti.[93]) Láli opět na Rokycanu, a vypisovali široce nešvary, které prý panovaly v Čechách při rozdávání svátosti pod obojí spůsobou a jiných novotách; připomínali též ukrutnosti vojsk českých za někdejších válek s nimi, a dovodili z toho, žeby se jim bylo báti msty od nich. Vedlé toho dotýkali se znovu spůsobu zvolení Jiřího za krále, že jím byla porušena práva jiných zemí a jmenovitě Slezáků, jakož i práva jiných nápadníků trůnu českého. Z těch příčin pravili že chtí pro Boha a pro víru raději zemříti smrtí nejhořčejší než tomuto králi poddáni býti a jemu přísahu poslušnosti učiniti, vyslovujíce důvěru svou, že jim papež toho rozkazovati ani raditi nebude, nýbrž jiným spůsobem pokoj jim zjedná do času, až by onen skutkem splnil, co jest církvi přislíbil.

Po obdržené takové odpovědi legatové mluvili předně soukromí s praelaty a konšely, domlouvajíce jim, že jinak býti nemůže, než že musí Jiřího za krále přijmouti, sice žeby je papež sám co neposlušné musil stihati klatbou. Proti tomu konšelé snažně mluvili a žádali, aby legati zjednali městu nějaký odklad; když pak legati po několika dnech (5 pros.) jim odevzdali svou odpověď písemnou v témž smyslu přísném, která měla býti čtena písařem Petrem Eschenloerem před celou obcí, písař pravil, žeby ji četl, kdyby měl dvě hlavy, jednu zde, druhou v Římě; též tak konšelé, obávajíce se z toho vzbouření lidu, řekli legatům, nemají-li jiného nařízení, žeby lépe bylo, aby odjeli; neb že tu jde o nebezpečenství jich života. Tím uleknuti, změnili spis svůj, kterýž potom čten dne 8 prosince. Legati vyvraceli jím příčiny, pro které Vratislavští

[93]) Utinam Sanctissimus dominus noster ex operibus longe praemissis et non dolosis verbis et juramentis fallacissimis hujus regis fidem et obedientiam, quam ecclesiae fortassis pollicitus est, approbaret! . . . Fecit, ut dicitur, juramenta, haeresim velle abjicere, quam forsitan abjuraverit multipliciter; quomodo autem in opposito consectaneis juraverit eos defensurus et sectam promoturus? . . . Ymmo nisi Pragenses et ceterae communitates infectae in Bohemia certi essent et in juramentis ipsis praestitis confiderent, apud eos manere haud valeret. U Eschenloera latinského 74.

odmítali poslušenství, při čemž zastávali se krále s určitým 1459
odvoláváním se na jeho přísahu před korunováním do rukou biskupů učiněnou, a osvědčovali, že papež má plnou naději do krále, že dostojí svému slibu; Vratislavským že nesluší souditi o tom jinak; a kdyby i král byl takový, za jakého oni jej vydávají, v královském důstojenství že jest taková moc, kterou i skuteční nepřátelé Boží mohou obdržeti a podržeti. Straně protivné v náboženství že král nepřisáhal, než prostě slíbil v řádech jejich ji zachovati, což prý není hřích, nýbrž skutek opatrnosti. Snášeti kacíře ano i milovati je že není zakázáno, jestliže milujeme osoby, ne kacířství jejich. Protož legati napomínali Vratislavské, aby se v mínění svém o králi mírnili a hleděli k věci, o kterou se jedná, totiž ku prostředkům vedoucím ku pokoji a k zachování města jejich od úrazu.

Řeč tato nebyla od Vratislavských o mnoho lépe přijata než první. Po pět dní bylo o ní rozjímáno v raddě i v obci. Radda tázána o svém mínění, připomínala, že ve všech předešlých dopisích svých Vratislavští, dovolávajíce se papeže, osvědčovali se, že chtí činiti, co jim rozkáže; kdyby odmítli nyní, co jim radí legatové papežští, žeby jednali proti tomu a byli pokládáni za neposlušné; jim však konšelům žeby se zdálo, aby byli legatové požádáni o *zjednání lhůty* aspoň na jeden rok, aby hned nyní Jiřímu co králi poddati se nemusili. Obec tázala se také duchovních. Ti ostýchajíce se legatů, veřejně neodporovali; ale po straně někteří kazatelé jali se pobuřovati jednotlivé cechy, roznášejíce opět pověsti utrhačné; z čehož legati rozhněvali se, a hrozili bez pořízení z města odjeti. V pátek, dne 14 prosince, již se sbíral lid ozbrojený v masných krámích, tak že bylo se obávati krvavých výtržností. Ve strachu o život legatů došli k nim dva z raddy s písařem Petrem Eschenloerem, a oznámili jim hrozící nebezpečenství. Tu se rozhodli legatové, a přistoupili k návrhu konšelů o odkladě. Lid, jemuž to oznámeno, dal si říci, a odebral se na radnici, kdež legatové veřejně oznámili úmysl svůj; což nyní radostně přijato a složen následkem toho spis ve spůsobě žádosti k legatům o prostřednictví jejich u krále. Duchovenstvo a obec Vratislavská i Namyslavská omlouvali

1459 v něm slovy pokornými své posavadní protivení se králi Jiřímu; pravili, že k radě legatů ano papeže samého vzdávají se všech svých pochybností, pro které se uznání jeho za krále protivili, a že hotovi jsou jemu se poddati, žádajíce o svolení jeho ke čtyrem výminkám: 1. aby jim chování jejich prominul a ničím zlým nevzpomínal, 2. aby potvrdil všech jejich práv a svobod starodávných, 3. aby rovněž zachoval veškeré duchovenstvo kostelů a klášterů Vratislavských při statcích a právích jeho, 4. aby dopřál městu *lhůtu tří* let k učinění přísahy poslušenství, tak aby lid, který se pro předešlé věci krále bojí, mohl se upokojiti a dobrým zachováním se přízeň královu sobě zasloužiti, též přátelské obcování s Čechy obvyknouti: při čemž slibovali také do toho času králi a koruně české ve všem sloužiti jako jiní obyvatelé a knížata slezští, jmenovitě pak všelikých sněmů a sjezdů účastni býti, ku kterým by byli obesláni.

Ačkoli ve spise položeno bylo o tříletém odkladě přísahy poslušnosti, legatové byli zmocněni zavříti smlouvu také, když by nemohli dosáhnouti lhůty delší než na jeden rok, a slíbili toliko o lhůtu delší se vynasnažiti. K tomu cíli měli jeti zase ku králi do Prahy a s nimi tři *poslové Vratislavských*, jeden z raddy, jeden z kupectva a jeden z obce, spolu s písařem Petrem Eschenloerem. Prvé než se vydali na cestu, přijeli do Vratislavě poslové knížete *Baltazara Zahanského*, a slyševše o smluvených kusích, žádali, aby i on byl do smlouvy pojat; což mu Vratislavští rádi slíbili. Zvolení tři poslové městští byli Valentin Haunolt konšel, Filipp Dachs a Sigmund Nase. Již několik dní před vánoci přijeli do Prahy. Král Jiří přijal poselstvo velmi laskavě, a již ve druhém slyšení svolil jakožto na přímluvu legatů ke všem žádostem svrchu položeným, jmenovitě pak k odkladu přísahy na tři léta, ku kterým ze svého vlastního vnuknutí přidal ještě jeden měsíc. Proti mysli bylo mu toliko pojeti Baltazara knížete Zahanského do srovnání s Vratislavskými; ale k úsilné žádosti poslů neodepřel konečně ani toho. Vratislavští měli však ke slavnému stvrzení smlouvy a k učinění slibů v ní vyminěných poslati jiné slavnější poselstvo do Prahy, a tak měl učiniti také kníže Baltazar. Legati zaslali již dne 23 prosince písemnou zprávu o tom

do Vratislavě s napomenutím, aby poselstvo toto bylo vypra- 1459
veno jak nejdříve možná, poněvadž by král nebyl děle v Praze
než do 16 ledna, stroje se k tomu času na sjezd do Olomonce. Jeden z legatů, František Toledský, odebral se také osobně do Vratislavě spolu s posly městskými, aby učinil zprávu širší; první však legat, arcibiskup Jeronym, zůstal v Praze.

V Čechách byl toho času velký nářek pro *lehkou minci*, kterou dali dělati císař Fridrich, bratr jeho Albrecht a jiní někteří knížata v zemích svých, odkud rozšířila se také sem do země. První cesta k tomu byla otevřena peněžitou náhradou, kterou byl král Jiří roku předešlého obdržel z Rakous, ježto byla mu vyplacena oněmi *penězi „černými“*. Od té doby přicházelo jich pořád více, a naproti tomu dobrá mince česká odvážena ze země.[93a]) Král byl o tom již na sjezdě v Plzni dal pojednati s raddami kurfirsta falckého a vévody bavorského Ludvíka, jakožto o věci rozličným zemím okolním škodlivé, a bylo uzavřeno učiniti nějaké usnešení na sjezdě Chebském o zavedení obecné dobré a stálé mince; k čemuž tam však potom nepřišlo. Protož král hned po svém navrácení odtamtud do Prahy nařídil předně (1 pros.) provolati po všech městech zápověd obecnou, aby nikdo drobných peněz cizích, černých ani bílých, do země nenosil ani peněz českých ze země neodnášel pod ztracením hrdla. Potom pak jednalo se o témž na *sněmě* o suchých dnech před vánoci, a vyšly se schválením
pánů, zemanů i měst rozkazy širší dne 2 ledna roku 1460, 1460
kterými zřízen přísný dohled na to ustanovením zvláštních úředníků po všech městech na trzích a ve branách.

Brzy potom přijelo *druhé poselstvo Vratislavských* a s ním zase legat František Toledský. Od města nacházeli se v něm čtyři z raddy, kteříž byli Václav Reichel heitman, Antonín Horning, Jan Bayer a Filipp z Javora, s nimi opět písař Petr Eschenloer, a pět z kupců a z obce, Mikuláš Gössinger, Albert Scheuerlein, Filipp Dachs, Michal Foyt a Jakub Woyssil, jménem duchovenstva dva kanovníci, Ondřej Wainer

[93a) Arch. Č. VII, 232.]

1460 doktor theologie a kancléř i Petr Wartemberg doktor práv, někdejší posel Vratislavských do Říma. Přijevše do Prahy v 60 koních a s dvěma vozy, představili se předně králi, a odevzdali dary dle obyčeje, čtyry kožichy lasičí pro krále a čtyry pro královnu. Následovalo potom sepsání umluv dle předešlého ujednání, vyjma toliko, že Baltazar kníže Zahanský nepojat do nich, protože se zpěčoval podobně vypraviti poselstvo do Prahy a k umluvám se přiznati. Změniv totiž předešlý svůj úmysl, mínil jiným prostřednictvím, markrabí míšenských, dosáhnouti lepších výminek; v čem se však sklamal. Po vyjednání všeho podrobili se pak Vratislavští jistému *zadostučinění* pro viny své. Dne 13 ledna předstoupili poslové jejich všichni, světští i duchovní, před krále, okolo něhož shromážděno bylo mnoho panstva a rytířstva. Legatové papežští uvedli je, a přední z nich arcibiskup Jeronym Landus oznámil králi, že přicházejí od obce Vratislavské prosit ho za odpuštění, což jsou koli proti němu pročinili, i učinil přímluvu za ně. Poté napřed duchovní žádali krále za odpuštění ve jménu kněžstva; po nich pak světští, poklekše třikrát na jedno koleno, třikrát po sobě pravili: „Milostivý králi! prosí Vratislavští za odpuštění všeliké viny své proti Vaší Milosti", slibujíce přitom zachovati věrně vše, co bylo od legatů umluveno. K tomu král odpověděl, že jim vše odpouští a chce i jim všecko zdržeti dle umluv i milostivým pánem jim býti. Na znamení toho podal jim ruky jednomukaždému. Tu chvíli začalo dvanáct trubačů zvučně troubiti ve dvoře, i setrvali v tom celou hodinu, a zatím z rozkazu prý Rokycanova zvonilo se po všech kostelích; nebo byla radost z toho obecná. Poslové chválili si přijetí v Praze od obyvatelstva; nebo prý všude, kdež se ukázali po městě, dály se jim pocty. Král poslal jim také do hospody jejich vína a zvěřiny, jednoho pěkného jelena a velké štiky i kapry. Povolal také k sobě posly přednější z měšťanstva každého obzvlášť na promluvenou, což od druhých bylo viděno s nedůvěrou a oněm později vytýkáno. Po vykonaném odprošení byl Vratislavským vydán list královský na zachování umluv s nimi, daný dne 13 ledna. Též pak legatové vydali oběma stranám, králi i Vratislavským, listy na stvrzení umluv těchto mezi nimi pod týmž

dnem. Dne 15. ledna napsal Jeronym Landus zprávu o umluvách těchto k papeži; některý den pak potom odjeli oba legatové společně s posly Vratislavskými z Prahy zase do Slezska. František Toledský měl mezitím také hádání s Rokycanou o přijímání svátosti pod obojí, v němž, jak obyčejně, jedna i druhá strana přičítali si vítězství. 1460

(Pokračování v oddíle tomto bude následovati v Díle VII.)

OMYLY TISKOVÉ.

Na str. 16 ř. 17 zdola místo Ablrechta čti *Albrechta*.
» » 23 » 11 shora » Poslestvo » *Poselstvo*.
» » 50 » 2 zdola v poznámce 31 po slově »příčin« dodej: [*Seznam kněží od biskupa Filiberta svěcených uveřejnil Štědrý ve Sborníku hist. kroužku V*].
» » 80 » 17 shora místo Odpověď čti *Odpověd*.
» » 91 » 2 » » Němce » *Němec*.
» » 144 na levém okraji polož *1448*
» » 155 ř. 11 shora místo mocí čti *správou*.
» » 204 » 1 zdola po slově »svazek« dodej: Sv. II., obsahující vydání některých spisů Kapistranových, vyšel r. 1905].
» » 219 » 1 » slovem *Umluvami* má počínati nový odstavec.

Registřík.

Shakespeare William, **Vybraná dramatická díla.** Nové laciné vydání. Výbor nejoblíbenějších dramat: Kupec benátský, Othello, Julius Caesar, Antonius a Kleopatra, Koriolanus. 1883. Sniž. cena K 3·—
V úpravné polokožené vazbě „ 5·—
Též v jednotlivých sešitech. 1883. Sniž. cena po „ —·72
Sešit 1. Kupec benátský. Přeložil *J. J. Kollár.*
„ 2. Othello, mouřenín benátský. Přeložil *Jak. Malý.*
„ 3. Julius Caesar. Přeložil *Fr. Doucha.*
„ 4. Antonius a Kleopatra. Přeložil *Jak. Malý.*
„ 5. Koriolanus. Přeložil *Fr. Doucha.*
Romeo a Julie. Přeložil Dr. *J. Čejka.* 1861. Sniž. cena K —·40
Julius Caesar. Zvláštní vydání ke čtení ve školách středních. Druhé vydání. 1891. K —·88
Koriolanus. Zvláštní vydání ku čtení na školách středních. Se životopisem spisovatele a s vysvětlivkami. Druhé, opravené vydání. 1896. K 1·—

Ačkoli uplynulo 300 let od oné doby, kdy dramatická díla Shakespearova poprvé byla vydána, přece až podnes se stejným napjetím sleduje obecenstvo jich provozování, se stejným zájmem se čtou. Jméno Shakespearovo září stále stejně co jméno největšího dramatika nové doby, co mistra nedostižného v líčení karakterů a představování vášní, jehož díla poetickou i mravní silou ve stejné míře vynikají. Výběr podává nám několik mistrovských děl, pravých to perel ze všech období neobyčejné činnosti velkého básníka.

Smiles Samuel, **Karakter.** Z angl. přeložil *V. E. Mourek.* Druhé vydání. 1895. Sníž. cena K 4·— skv. váz. K —·6

Smiles Samuel, **Povinnost.** S příklady zmužilosti, trpělivosti a vytrvalosti. Přeložil *F. Císař.* 1887. Snížená cena K 3·—, skvostně váz. K 5·—

Škarda, JUDr. Jak., **Svatební obyčeje z okolí Plzeňského.** 1894. Sniž. cena K —·60

Talmage T. de Witt, **Ohavnosti moderní společnosti.** Volně přeložil *F. Císař.* 1878. Brož. K 1·80, váz. — 3·—

Hradec Heinrich, **Nationalitäten- und Sprachenstreit in Österreich.** Randbemerkungen zur gleichnamigen Broschüre des Grafen *Rudolf Czernin.* Vel. 8°. 75 str. 1901. K 1·40

Jireček J., **Die altböhmischen Gedichter** der Grünberger und Königinhofer Handschrift im Urtexte u. in deutsch. Übersetz. 1879. K —·80

Tomek, Prof. W. W., **Geschichte Böhmens** in übersichtlicher Darstellung. Neue, unveränd. Ausgabe. 1875. Brož. K 6·—, váz. K 7·20

Zeyer Jul., **Vyšehrad.** Ein Cyclus epischer Dichtungen. An dem Böhm. übertr. v. O. Malybrok-Stieler. 8°. VIII. 250 str. K 4·—
Ve skvostné vazbě „ 6·—

